

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย เรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2

The evaluation happiness of community based tourism phase 2 .

โดย ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน และคณะ

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2563

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

แผนงานวิจัย เรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2

The evaluation happiness of community based tourism phase 2 .

โดย ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน และคณะ

เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2563

สัญญาเลขที่ RDG 62T0062

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ชื่อโครงการวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2

The evaluation happiness of community based tourism phase 2.

คณะผู้วิจัย

1. ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน
2. ดร. มนรัตน์ ใจเอื้อ
3. ผศ.ประภัสสร คำสวัสดิ์

สังกัด

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ชุดโครงการ “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ” ปีงบประมาณ 2562
สนับสนุนโดย สำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)
(ความเห็นในรายงานฉบับนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

แผนงานวิจัยเรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 2 โครงการย่อย ได้แก่ โครงการย่อยที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และโครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย 2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) โดย ผู้อำนวยการฝ่ายการวิจัยมุ่งเป้า ผศ.สุภาวดี โพธิยะราช ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคุณสุเทพ เกื้อสังข์ คุณวรรณวิภา ภาณุมาต จากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) ในฐานะผู้ใช้งานวิจัย (user) และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของชุดโครงการวิจัยนี้ อันได้แก่ 1.ดร.อนุชา เล็กสกุลติก 2. ดร.อดิษฐ์ ชัยรัตนานนท์ 3. คุณสุเทพ เกื้อสังข์ และ 4. คุณจารุเชษฐา เรื่องสุวรรณ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนโครงการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการทุกท่านที่ให้ข้อมูล และทำหน้าที่ประสานงานได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนสามารถสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นต่อไป

บทสรุปผู้บริหาร

แผนงานวิจัย	การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 The evaluation happiness of community based tourism phase 2.
ผู้อำนวยการแผน	ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน

ประกอบด้วย 2 โครงการย่อย

โครงการย่อยที่ 1	การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว The development of community based tourism from the evaluation of happiness from tourism community.
หัวหน้าโครงการ	ดร.มนรัตน์ ใจเอื้อ
โครงการย่อยที่ 2	การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน The development of tourists' happiness from the evaluation of the happiness from community based tourism.
หัวหน้าโครงการ	ผศ.ประภัศร คำสวัสดิ์

1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 ขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ประเด็นที่ 5 ว่าด้วยการพัฒนาต้นน้ำชีวิตความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน ทำให้เกิดเป็นโครงการวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นโครงการวิจัยทุนงบประมาณปี 2561 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อทำการประเมินผลความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวจากการสร้างแบบวัด แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ และสร้างดัชนีชีวิตความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและดัชนีชีวิตความสุขของนักท่องเที่ยว โดยใช้พื้นที่ตัวอย่างจำนวน 10 พื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากงานวิจัยดังกล่าว ทำให้ทราบถึงสาเหตุ (หรือปัจจัย) บางส่วนที่ส่งผลต่อความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวได้รับความสุขอันเนื่องมาจากการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน มาก-น้อย หรือไม่มีความสุขเลย อย่างไรก็ตามก็ดี สำหรับการดำเนินการวิจัยในปีที่ 2 แนวทางหลักของงานวิจัยจะมุ่งเน้นถึงการปรับปรุงการคำนวณหาดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ได้มาตรฐาน สามารถนำไปใช้เป็นมาตรวัดทางสังคมต่อไปในอนาคต และการนำเสนอเหตุ (หรือปัจจัย) ของการที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความสุข มาก-น้อย หรือไม่มีความสุขเลยนั้น มาพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน อันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยว โดยทำการวิเคราะห์และประเมินผล ใช้จำนวนแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมากขึ้นเป็น 30 ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย
2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ดัชนีประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว
2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์/ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. ทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตด้านระยะเวลา โครงการนี้จะใช้ระยะเวลา 1 ปี (12 เดือน) ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2561 ถึง วันที่ 14 ธันวาคม 2562

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของโครงการย่อยที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย 30 ชุมชน โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยอ้อมกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3. กลุ่มผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยที่ในการกำหนดขนาดตัวอย่าง เนื่องจากทราบจำนวนประชากร จึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของแต่ละชุมชนแล้ว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับในส่วนของโครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยว จากการประเมินความสุข

จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) จำนวนประมาณ 50 – 100 คนต่อหนึ่งพื้นที่ชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ชุมชน ได้แก่

ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคตะวันออก	ภาคใต้
1.ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน	1.ชุมชนบ้านปราสาท จ.นครราชสีมา	1. ชุมชนบ้านรวมไทย จ.ประจวบคีรีขันธ์	1. ชุมชนทะเลน้อย จ.ระยอง	1. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต
2.ชุมชนบ้านธาตุสบแวน จ.พะเยา	2.ชุมชนบ้านดำนเกวียน จ.นครราชสีมา	2. ชุมชนบ้านตาลหัวแถว จ.ประจวบคีรีขันธ์	2.ชุมชนปากน้ำประแส จ.ระยอง	2. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ จ.พังงา
3.ชุมชนบ้านเปือยเปียง จ.พะเยา	3. ชุมชนบ้านโคกเมือง จ.บุรีรัมย์	3.ชุมชนบ้านหนองจิก จ.เพชรบุรี	3.ชุมชนแหลมมะขาม จ.ตราด	3. ชุมชนบ้านแหลมสั๊ก จ.กระบี่
4. ชุมชนบ้านท่ามะโอ จ.ลำปาง	4. ชุมชนบ้านตากกลาง จ.สุรินทร์	4. ชุมชนบ้านเกาะเกิด จ.พระนครศรีอยุธยา	4. ชุมชนเขาบายศรี จ.จันทบุรี	4.ชุมชนบ้านทรายขาว จ.ปัตตานี
5. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จ.สุโขทัย	5.ชุมชนวังน้ำมอก จ.หนองคาย	5. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง	5.ชุมชนเกาะสีชัง จ.ชลบุรี	5. ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12 จ.นราธิวาส
6. ชุมชนบ้านวังกะลัง จ.กำแพงเพชร	6. ชุมชนบ้านโพน จ.นครพนม	6.ชุมชนบ้านระจัน จ.สิงห์บุรี		
7. ชุมชนบ้านท้องคั่ง จ.กำแพงเพชร	7.ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา จ.บึงกาฬ			

2. วิธีการดำเนินการวิจัย

2.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย กรอบแนวคิดของแผนงานวิจัย จะเป็นการพิจารณา ถึงแผนกิจกรรมหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ จากทั้งโครงการย่อยที่ 1 และ 2

1. ตั้งคณะทำงาน โดยแบ่งความรับผิดชอบในงานด้านต่างๆ เช่น หน้าที่การประสานงานและลงสำรวจพื้นที่ หน้าที่เก็บแบบสอบถาม หน้าที่ในการวิเคราะห์และประเมินผล โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดโครงการย่อยที่ 1 และ 2

2. ศึกษาและทบทวนผลที่ได้จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้จากการทำงานวิจัยในระยะที่ 1 เพื่อทำการปรับปรุงแบบสอบถามความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถามความสุหนักรักท่องเที่ยว

3. 1 ติดตามและประเมินผลการลงพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 30 พื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ และถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากชุมชน CBT ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ รวมถึงการประสานงานกับผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่

3.2 ทำการติดต่อและประสานงานกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ในการเป็นตัวแทนของ

นักท่องเที่ยวชุมชน เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์

4. จัดประชุมคณะทำงานเพื่อทำการสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์และประมวลผลความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และทำการปรับปรุงแบบประเมินดัชนีชี้วัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 และ 2

5. ถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย (จากทั้ง 2 โครงการ)

6. สังเคราะห์ข้อมูลโครงการย่อย 1 และ 2 และจากการเข้าสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (โครงการย่อย 1) และ เข้าสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว (โครงการย่อยที่ 2) เพื่อจัดทำแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในลักษณะของ Mixed Method โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการนำเอาแบบวัด/แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ความสุขของนักท่องเที่ยวโดยชุมชน (ที่ได้จากการทำวิจัยในโครงการระยะที่ 1) นำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริงชุมชน CBT ที่กระจายทั่วประเทศ (30 ชุมชน) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการจัดเสวนา (focus group) คนในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากนั้นจึงมาสรุปผลจากการประเมินความสุขของชุมชนทั่วประเทศ และหลังจากนั้น ในส่วนที่ 2 จะนำเอาผลจากการประเมินที่ได้มาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนต่างๆ และศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผลประโยชน์และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยเครื่องมือที่ใช้มีดังต่อไปนี้

2.2.1. แบบวัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยว สำหรับสำรวจและจัดทำดัชนีประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.2.2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semistructured interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(non-structured interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) มีประเด็นดังนี้

- 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน
- 4 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
- 5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการศึกษาถึงผลประโยชน์และผลกระทบ

ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล จากแบบสอบถาม แบบวัดและแบบสัมภาษณ์ที่นำลงไปใช้ในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ จะนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาข้อมูลในเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน (ทั้งของชุมชนและนักท่องเที่ยว) และหาความสัมพันธ์และความแตกต่างในบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยที่ลักษณะของการประมวลผล จะเริ่มจากการประมวลผลรายบุคคล มาเป็นการประมวลผลรายชุมชน การประมวลผลรายเขตพัฒนา และประมวลผล CBT ที่กระจายตัวทั่วประเทศ ในส่วนของค้นหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาหาผลประโยชน์และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) ใช้แนวคิดของ Colaizzi (1978) มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง และ/หรือ การจดบันทึกข้อมูลจากภาคสนามมาพิจารณาหลายๆครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่รวบรวมได้ และพิจารณาประเด็นที่สำคัญ

2. นำข้อมูลกลับมาอ่านพิจารณาอีกครั้งอย่างละเอียด เพื่อให้การตีความตรงตามสาระสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ไว้ และทำการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง

3. จัดหมวดหมู่ และประเภทของข้อมูล โดยการนำข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนกัน และ/หรือ ใกล้เคียงกันมาไว้ในกลุ่มเดียวกัน มีการสร้างหัวข้อสรุป และกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล โดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความ หรือทุกประโยค เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถย้อนกลับมาสืบค้นประเด็นได้ ต่อจากนั้นตั้งชื่อคำสำคัญซึ่งจะจัดเป็นประเด็นหลัก (themes) และประเด็นย่อย ที่อยู่ภายใต้ความหมายของประเด็นหลัก (sub theme)

4. อธิบายข้อค้นพบอย่างละเอียดครบถ้วน โดยเขียนให้มีความต่อเนื่อง และกลมกลืนกันระหว่างข้อความ หรือ ประโยค ความหมาย และประเด็นต่างๆ โดยในขั้นตอนนี้ต้องพยายามสกัด และ ตัดข้อมูลประเด็นที่ไม่จำเป็น หรือประเด็นไม่เกี่ยวข้องทิ้ง

5. เขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบอย่างละเอียด และชัดเจน โดยจะไม่มีกรนำทฤษฎีไปควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

6. ตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยนำข้อสรุปไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบว่าเป็นความจริงตามที่บรรยาย และอธิบายมาหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปข้อสุดท้ายที่สมบูรณ์ และเป็นข้อค้นพบจากการให้ข้อมูลจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น จึงนำข้อมูลมาตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง การวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Colaizzi (1978) โดยเริ่มต้นจากการจัดเรียบเรียงเนื้อหาในเรื่องเดียวกัน จัดเป็นหมวดหมู่ และเชื่อมโยงเรื่องราวข้อมูล พร้อมทั้งสรุปเป็นหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบไปด้วย บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐบาลและผู้แทนองค์กรส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบกิจการการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการที่พัก และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา มาจำแนกประเภท แล้วจึงนำมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออภิปรายถึงจุดเด่นและ อัตลักษณ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ตลอดจนกลยุทธ์ที่เหมาะสม

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ต่อมาให้สรุปประเด็น ต่างๆ เพื่อตอบคำถามการวิจัย ก่อนจะอภิปรายผล และเสนอความคิดเห็นเพื่อการสรุปผล

เมื่อการรวบรวมข้อมูลมีความเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูล (data) และจำแนกประเภทของข้อมูล (typology) ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำสาระเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาสรุป และอภิปรายผลโดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความตรงและความเที่ยงให้แก่การวิจัยซึ่งดำเนินการด้วยการตรวจสอบข้อมูลกับแหล่งข้อมูลในหลายแนวคิด (multiple perception) ที่มีต่อประเด็นเดียวกัน และผู้วิจัยได้ตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่าข้อค้นพบ หรือคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรงกับสถานการณ์ในขณะนั้นหรือไม่ และสามารถจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้หรือไม่ ต่อไป

2.4 สถิติที่ใช้ แบ่งออกเป็นสถิติบรรยาย และสถิติอ้างอิง สถิติบรรยายใช้เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลของกลุ่มศึกษามาทั้งหมดเท่านั้น ไม่สามารถสรุปไปประชากร สถิติที่ใช้วิจัยทั่วไป คือ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ สัดส่วน การวัดค่าตัวกลาง (ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ย) การวัดค่าการกระจาย (พิสัย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าแปรปรวน และสัมประสิทธิ์ความผันแปร) และการอธิบายความสัมพันธ์ และสถิติอ้างอิงใช้เพื่อสรุปข้อมูลที่ศึกษาได้จากกลุ่มตัวอย่าง และอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลไปยังประชากรเป้าหมาย และสถิติที่นำไปใช้ในการวัดเลขนัยนี้

3. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

3.1 จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับชุมชน การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 30 ชุมชน มีทั้งสิ้น 7,909 คน เป็นชายจำนวน 3,372 คน เป็นหญิง จำนวน 4,537 คน สำหรับโครงการย่อยที่ 1

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว จำนวน 30 ชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 2,037 คน เป็นชาย 791 คน เป็นหญิง จำนวน 1,246 คน

3.2 ค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เรียงตามลำดับความสุขจากมากไปน้อย เป็นดังต่อไปนี้

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัตวิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)
1. ชุมชนบ้านแหลมสัก จ.กระบี่	9.22	9.16	9.19	1
2. ชุมชนบ้านโพน จ.นครพนม	8.58	8.52	8.55	2
3. ชุมชนบ้านทรายขาว จ.ปัตตานี	8.32	8.02	8.20	3
4. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน จ.พะเยา	8.15	8.18	8.16	4
5. ชุมชนบ้านจุฬารัตน์พัฒนา 12 จ.นราธิวาส	8.14	7.87	8.03	5
6. ชุมชนเขาบายศรี จ.จันทบุรี	8.16	7.70	7.97	6
7. ชุมชนบ้านโคกเมือง จ.บุรีรัมย์	8.01	7.86	7.94	7

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัตวิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)
8. ชุมชนบ้านปราสาท จ. นครราชสีมา	8.04	7.77	7.93	8
9. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จ.สุโขทัย	7.85	7.95	7.89	9
10. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ จ. พังงา	7.70	7.69	7.70	10
11. ชุมชนวังน้ำมอก จ.หนองคาย	7.73	7.57	7.67	11
12. ชุมชนบ้านท้องคุ้ง จ. กำแพงเพชร	7.65	7.56	7.62	12
13. ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา จ.บึง กาฬ	7.68	7.46	7.59	13
14. ชุมชนแหลมมะขาม จ.ตราด	7.47	7.53	7.50	14
15. ชุมชนบ้านตากกลาง จ.สุรินทร์	7.43	7.52	7.46	15
16. ชุมชนทะเลน้อย จ.ระยอง	7.51	6.94	7.28	16
17. ชุมชนบ้านรวมไทย จ. ประจวบคีรีขันธ์	7.21	7.05	7.15	17
18. ชุมชนบ้านระจัน จ.สิงห์บุรี	7.03	7.11	7.06	18
19. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต จ.ภูเก็ต	7.01	6.93	6.98	19
20. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.อ่างทอง	6.92	6.85	6.89	20
21. ชุมชนบ้านเกาะเกิด จ.อยุธยา	6.67	6.70	6.69	21
22. ชุมชนบ้านหัวตาลแถว จ. ประจวบคีรีขันธ์	6.70	6.50	6.62	22
23. ชุมชนปากน้ำประแส จ.ระยอง	6.57	6.59	6.58	23
24. ชุมชนบ้านวังกะลัง จ. กำแพงเพชร	6.31	6.13	6.24	24
25. ชุมชนบ้านหนองจิก จ.เพชรบุรี	6.24	6.09	6.18	25
26. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ. ลำพูน	6.03	6.03	6.03	26
27. ชุมชนเกาะสีชัง จ. ชลบุรี	6.07	5.95	6.02	27
28. ชุมชนบ้านท่ามะโอ จ.ลำปาง	5.86	5.86	5.86	28
29. ชุมชนบ้านเปือยเปียง จ.พะเยา	5.79	5.86	5.82	29
30. ชุมชนบ้านด่านเกวียน จ. นครราชสีมา	5.48	4.94	5.26	30
รวม	7.25	7.13	7.20	

จากผลการวิเคราะห์ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยความสุขของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว 5 อันดับแรก
ได้แก่

1. ชุมชนบ้านแหลมสีก จังหวัดกระบี่
2. ชุมชนบ้านโพน จังหวัดนครพนม
3. ชุมชนบ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี
4. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน จังหวัดพะเยา
5. ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส

จากผลของค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชน พบว่า ชุมชนที่มีความสุขส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวส่งผลให้ชุมชนมีความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ชุมชนที่มีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มักจะเป็นชุมชนที่มีผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการรวมกลุ่มการดำเนินงาน และการกำหนดบทบาทในการทำงานให้กับสมาชิกในชุมชนอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีความเป็นรูปธรรม ทุกคนในชุมชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

3.3 ค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวรายชุมชน เรียงตามลำดับความสุขจากมากไปน้อย เป็นดังนี้

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัตวิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)
1. ชุมชนบ้านโคกเมือง บุรีรัมย์	8.89	8.88	8.89	1
2. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ลำพูน	8.50	8.77	8.65	2
3. ชุมชนปากน้ำประแส ระยอง	8.57	8.66	8.62	3
4. ชุมชนบ้านหนองจิก เพชรบุรี	8.28	8.66	8.50	4
5. ชุมชนบ้านปราสาท นครราชสีมา	8.42	8.54	8.49	5
6. ชุมชนบ้านทรายขาว ปัตตานี	8.46	8.41	8.43	6
7. ชุมชนบ้านระจัน สิงห์บุรี	8.26	8.21	8.23	7
8. ชุมชนบ้านตากกลาง สุรินทร์	7.60	8.60	8.17	8
9. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น สุโขทัย	7.89	8.30	8.12	9
10. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน พะเยา	8.09	8.08	8.08	10
11. ชุมชนเกาะสีชัง ชลบุรี	7.88	8.06	7.98	11
12. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต ภูเก็ต	7.97	7.99	7.98	11
13. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ พังงา	8.04	7.91	7.97	13
14. ชุมชนวังน้ำออก หนองคาย	8.01	7.50	7.96	14
15. ชุมชนบ้านรวมไทย ประจวบคีรีขันธ์	8.11	7.77	7.92	15

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัตวิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)
16.ชุมชนบ้านวังกะสัง กำแพงเพชร	7.95	7.86	7.90	16
17.ชุมชนบ้านโพน นครพนม	7.86	8.15	7.86	17
18. ชุมชนบ้านหัวตาลแถว ประจวบคีรีขันธ์	7.72	7.79	7.76	18
19. ชุมชนบ้านแหลมสัก กระบี่	8.10	7.47	7.75	19
20.ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 12 นราธิวาส	8.17	7.40	7.73	20
21.ชุมชนบ้านเปือยเปียง พะเยา	7.83	7.64	7.72	21
22.ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา บึง กาฬ	7.76	7.54	7.64	22
23.ชุมชนบ้านทองคั่ง กำแพงเพชร	7.61	7.59	7.60	23
24. ชุมชนบางเจ้าฉ่า อ่างทอง	7.52	7.24	7.36	24
25. ชุมชนทะเลน้อย ระยอง	7.35	7.26	7.30	25
26. ชุมชนบ้านด่านเกวียน นครราชสีมา	7.06	7.38	7.24	26
26. ชุมชนเขาบายศรี จันทบุรี	7.20	6.90	7.03	27
27. ชุมชนบ้านท่ามะโอ ลำปาง	7.08	6.91	6.98	28
28. ชุมชนแหลมมะขาม ตราด	6.78	6.39	6.56	29
29. ชุมชนบ้านเกาะเกิด พระนครศรีอยุธยา	5.90	5.89	5.89	30
รวม	7.79	7.75	7.77	

จากผลของค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในชุมชน พบว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้
นักท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวได้นั้น สาเหตุที่สำคัญก็คือ ชุมชนนั้นจะต้องมีจุดขาย หรือ มีสิ่งดึงดูด
ใจทางการท่องเที่ยว หรือมีแหล่งท่องเที่ยวในตนเอง แหล่งท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว มีการทำ
กิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมของท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่น ซึ่งนักท่องเที่ยว
สามารถมีส่วนร่วม และสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม

จากผลการวิเคราะห์ จะเห็นว่าชุมชนที่มีค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยว 5 ลำดับแรกได้แก่

1. ชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน
3. ชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง
4. ชุมชนบ้านหนองจิก จังหวัดเพชรบุรี
5. ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา

พบว่าชุมชนทั้ง 5 ชุมชน โดยส่วนใหญ่ เป็นแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (ทรัพยากร

การท่องเที่ยวอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะทั่วไปคือ 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และ 2. ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น) อันได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่นำเสนอจุดแข็งทางด้านประวัติศาสตร์ อันได้แก่ วัฒนธรรม วิถีชีวิต หรือเหตุการณ์ที่สืบสานกันมาตั้งแต่อดีต โดยส่วนใหญ่จะเป็นการนำเสนอประวัติศาสตร์ในรูปของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อยู่ในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับเรื่องสงครามในอดีต เรื่องโบราณสถานทางศาสนา บุคคลหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญ รวมไปถึงเรื่องของสถานที่ของชนชั้นปกครอง รวมไปถึงการนำเสนอทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคม เทศกาลงาน ประเพณี ซึ่งในแต่ละประเทศก็จะมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีวิถีชีวิตทางสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมที่แสดงออกทางด้านลักษณะของความเป็นอยู่ของผู้คน ภาษา เทศกาล ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา ศิลปหัตถกรรม การแต่งกายการเล่น และการบันเทิงต่างๆ สภาพบ้านเรือน ฯลฯ และที่เป็นนามธรรมที่แสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมไปถึงการทำกิจกรรมกับคนในชุมชน คือทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความอยากรู้ อยากเห็นสิ่งที่แปลกแตกต่างของนักท่องเที่ยว และนำมาซึ่งความสุขของนักท่องเที่ยวได้

3.4 การพัฒนาความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อค้นหาจุดสมดุระหว่างความสุขของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ ความสุขของนักท่องเที่ยว จากชุมชนเป้าหมายจำนวน 30 ชุมชน พบว่า มี 22 ชุมชนที่ผู้คนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวต่างก็มีความสุขจากการท่องเที่ยวในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนในกลุ่มนี้ คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถตอบสนองต่อความสุขของคน 2 กลุ่มนี้ได้ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดำเนินงานมาอย่างถูกทิศทาง จนก่อให้เกิดความสุขร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของพื้นที่

สำหรับ ชุมชนที่เหลืออีก 8 ชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มแรกพบว่าเป็นชุมชนที่เจ้าของพื้นที่ได้รับความสุขจากการท่องเที่ยวในระดับที่น้อย สวนทางกับนักท่องเที่ยวที่ได้รับความสุขในระดับมาก สาเหตุที่ค้นพบเนื่องมาจาก ประการที่หนึ่ง ประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนกลุ่มดังกล่าวนี้เป็นผู้สูงอายุ ขาดแรงบันดาลใจในการทำงาน อันเนื่องมาจากอายุที่ค่อนข้างมาก ไม่มีกำลังใจในการคิด ในการพัฒนา ในขณะที่คนหนุ่มสาวผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญขาดแรงจูงใจที่จะกลับมาทำงานในชุมชนบ้านเกิด ประการที่สอง ผลประโยชน์อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวของชุมชนกลุ่มดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่ตกอยู่กับคนในชุมชนเพียงไม่กี่คน หรือก็กลุ่ม จึงทำให้ขาดการสนับสนุนจากคนส่วนใหญ่ในชุมชน ประการที่สาม ขาดผู้นำชุมชนที่จะเป็นหลักในการประสานผลประโยชน์ของชุมชน ประการที่สี่ ชาวบ้านบางคน บางกลุ่ม ไม่เห็นถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และ ประการสุดท้าย เกิดการแข่งขันทางธุรกิจการท่องเที่ยว ที่มาจากบุคคลภายนอกชุมชน ที่มีทุนทางการเงินมากกว่า ตัดเส้นทางและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่คนในชุมชนควรจะได้รับ

กลุ่มที่สอง ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่หนึ่งที่กล่าวมาข้างต้น คือ เป็นชุมชนที่ผู้คนในชุมชนมีความสุขจาก

การท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก แต่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชนมีความสุขจากการท่องเที่ยวในระดับที่น้อย สาเหตุเกิดจากการแย่งกันขายบริการกันเองของชาวบ้าน ก่อให้เกิดความอึดอัด ไม่สบายใจแก่นักท่องเที่ยว ประกอบกับความคาดหวังต่อการเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยวคนหนุ่มสาว ที่มีความคาดหวังสูง และพบว่าในวันปกติหมู่บ้านค่อนข้างเงียบเหงา ไม่มีอะไรให้ท่องเที่ยว (ซึ่งอาจเหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ชอบใช้เวลากับตนเอง ชอบสงบเงียบ ไม่เร่งรีบวุ่นวาย)

ดังนั้นการพัฒนาความสุขของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาความสุขตามแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวปฏิบัติ : สร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 จัดประชุมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ

1.2 จัดตั้งกลุ่มการทำงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นองค์การในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาจดำเนินการในรูปแบบของชมรม สมาคม องค์กร ตลอดจนวิสาหกิจชุมชน และมีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อเป็นตัวแทนในการจัดการประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มงาน

1.3 ร่วมกันวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของชุมชนทั้งในมิติของบริบทพื้นที่ชุมชนและมิติของคนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจความเป็นอัตลักษณ์แห่งตน และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยตัวชุมชนเองในทุกกระบวนการ

1.4 ร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีการประเมินทั้งผลกระทบด้านบวก และด้านลบ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

1.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามสมรรถนะของคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1.6 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทุกกระบวนการตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามและประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

2. การพัฒนาศักยภาพด้านพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวปฏิบัติ : พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนให้มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความพึงพอใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

2.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรม หากผลกระทบอยู่ในระดับน้อย ให้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2 ปรับปรุงภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยวให้สวยงาม แต่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2.3 ประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน

2.4 ส่งเสริมความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว โดยจัดหาอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชน

2.5 พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.6 ผลักดันให้มีการจัดประชุมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นประจำ และต่อเนื่อง เพื่อเป็นเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.7 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แนวปฏิบัติ : สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 ชุมชนร่วมกันจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่ามีหน่วยงานใดบ้างเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานรองในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2 ชุมชนร่วมกันคัดเลือกองค์กร/หน่วยงานที่จะเข้ามาเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ครอบคลุมทั้งเครือข่ายชุมชน เครือข่ายภาครัฐ และเครือข่ายภาคเอกชน

3.3 คัดเลือกเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งเครือข่ายระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

3.4 ทำความเข้าใจกับเครือข่ายทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยความช่วยเหลือของเครือข่ายต้องไม่ขัดแย้งกับบริบท หรือเงื่อนไขในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

3.5 จัดประชุมอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.5 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายจำนวน 30 ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อยกระดับความสุขของนักท่องเที่ยวได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

แนวทางปฏิบัติ : พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

- 1.1 จัดประชุมคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.2 ประเมินศักยภาพของคนในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.3 จัดอบรมให้ความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.4 จัดอบรมในเรื่องของการให้บริการที่ดี การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย แตกต่างกันในแต่ละชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า “ร้อยเนื้อ ทำนองเดียว” เช่น ชุมชนทำผ้าหมักโคลน ก็ทำเหมือนกันไปหมด ในชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เป็นต้น

แนวทางในการปฏิบัติ : พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการ

2.1. วิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย

2.2. ศึกษาหาความรู้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆที่เป็นความคิดของคนพื้นถิ่น (โดยเน้นไปที่จุดแข็งหรือจุดเด่นของชุมชนนั้นๆ หรือที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นๆ โดยที่ชุมชนนั้นจะต้องมี story telling เป็นของตนเอง) โดยขอคำปรึกษาจากนักวิชาการในสถาบันการศึกษา หรือการไปศึกษาดูงานยังชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

2.3. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นถิ่นของชุมชน และเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ชุมชนควรมีการมีการจัดประชุมเพื่อร่วมกันถอดบทเรียนกิจการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ ผักคนในชุมชนในการร่วมกันจัดกิจกรรมในรูปแบบของฐานกิจกรรม โดยให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด (เช่นการจัดโครงการยุวทูตการท่องเที่ยววิถีไทย)

2.4 ชุมชนควรร่วมกันสำรวจศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ด้านต่างๆเช่นดนตรีพื้นเมือง วรรณกรรมพื้นบ้าน รวมไปถึงการแสดงพื้นบ้าน และใช้สิ่งต่างๆข้างต้นจัดเป็นกิจกรรมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งยกระดับการแสดงศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวให้มีคุณค่า โดยการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา (story telling) และความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า นอกเหนือจากความสุขสนทนและความเพลิดเพลิน

3. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน และคำนึงถึงขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ที่พัก การสื่อสารโทรคมนาคม เส้นทางคมนาคม โดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ รวมไปถึงภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการปฏิบัติ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน โดยการ

- 3.1. สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ถ้า

มีอยู่แล้วก็ควรพิจารณาถึงสภาพของการใช้งาน เช่นการปรับปรุงห้องน้ำให้มีสุขลักษณะ ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้สะอาด สบายตา การติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi สัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น

3.2. ทำการกำหนดประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต้องพัฒนา โดยพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน ทั้งนี้ควรต้องศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีของคนพื้นถิ่น และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

4.ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ตรงกับรสนิยมของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

แนวทางการปฏิบัติ : ยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว โดยการ

4.1 ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ทรัพยากรภายในชุมชนทั้งทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม เช่นผลผลิตทางการเกษตร และทรัพยากรที่เป็นนามธรรม เช่นภูมิปัญญาชาวบ้าน การประกอบอาชีพ โดยร่วมกันคัดเลือกทรัพยากรที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนความรู้ และงบประมาณสำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.2. นำผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้า (หรือบริการ) ที่ระลึกทางการท่องเที่ยว

4.3 สร้างจุดขายให้กับผลิตภัณฑ์ โดยดึงจุดเด่นของชุมชนมาใช้ในการออกแบบหีบห่อ (package) สำหรับบรรจุภัณฑ์

4.4 สร้างเรื่องราว (story telling) ที่น่าสนใจของชุมชนให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการบอกเล่าประวัติ และ/หรือ ความเป็นมาในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นลงบนหีบห่อ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว

4.5 ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในลักษณะของการรวมกลุ่มกันทำงานในรูปแบบขององค์กร หน่วยงาน หรือชมรม ทั้งนี้เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และสร้างความสามัคคีในชุมชน

4.6 กระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าท้องถิ่นหลากหลายประเภท และเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ในการซื้อสินค้าที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชน

4.7 พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น โดยมีการจำหน่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าได้เร็วขึ้น และสะดวกสบายขึ้น

5. ผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ : สร้างภาพลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

5.1 ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยการประชาสัมพันธ์ด้วยตัวชุมชนเอง และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

5.2 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยอาจแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็นฐานต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและทดลองทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละฐาน

6. พัฒนาโปรแกรมนำเที่ยว (หรือรายการนำเที่ยว) ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมพื้นถิ่น

แนวทางการปฏิบัติ : จัดทำรายการนำเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน / สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม

6.1 จัดทำรายการนำเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้พบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.2 สืบหาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชนพื้นถิ่น จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

6.3 อาจมีการสร้างเครือข่ายโยงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางจักรยาน โดยการประสานงานกับชุมชนใกล้เคียง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว อันจะส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือ สนับสนุน และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวจักรยานที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน

7. เน้นการทำการตลาดโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

แนวทางการปฏิบัติ : ส่งเสริมการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.1 โดยการให้ชุมชนจัดทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น facebook youtube

7.2 ชุมชนประสานงานกับเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน ให้ช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานดังกล่าว

7.3 ประสานงานกับเครือข่ายภาครัฐในการประชาสัมพันธ์ชุมชนผ่านสื่อที่เป็นกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดงานนิทรรศการ การจัดงานเทศกาล การออกบูธในงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ฯลฯ

สิ่งต่างๆดังกล่าวจะส่งผลไปถึงการรับรู้ของนักท่องเที่ยว และสร้างความสุขให้กับนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ปรับปรุงดัชนีความสุขชุมชนท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย 2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย 3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยแผนงานวิจัยจะประกอบไปด้วยโครงการย่อย 2 โครงการ คือ โครงการย่อยที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ โครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่อยู่ในชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน โดยสำรวจพื้นที่ชุมชน จำนวน 30 ชุมชนกระจายอยู่ทั่วประเทศ

ในการศึกษาครั้งนี้ ในส่วนของโครงการย่อยที่ 1 พบว่า คนในชุมชนที่มีความสุขในระดับมากจนไปถึงมากที่สุดส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพของระดับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่มีผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนมีการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการอย่างเข้มแข็ง มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานให้กับสมาชิกในชุมชนอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม

สำหรับในส่วนของโครงการย่อยที่ 2 พบว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวในชุมชนได้นั้น ได้แก่ ชุมชนนั้นต้องมีสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวหรือมีแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน มีวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมพื้นถิ่นที่มีลักษณะเด่น มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมที่แสดงออกมาทางด้านลักษณะของความเป็นอยู่ของผู้คน และที่เป็นนามธรรมที่แสดงออกทางด้านความคิด ความเชื่อ ทัศนคติและภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นต้น รวมไปถึงความรู้สึกลดลงในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออยู่ในชุมชน

จากผลที่เกิดขึ้นจากโครงการย่อย 2 โครงการ พบว่า แนวทางในการพัฒนาความสุขของชุมชน ได้แก่ 1. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน 2. การพัฒนาศักยภาพด้านพื้นที่ 3. การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการ สำหรับแนวทางในการพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย 3. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน 4. ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ตรงกับรสนิยมของนักท่องเที่ยว 5. ผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ 6. พัฒนาโปรแกรมนำเที่ยวที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7. เน้นการทำการตลาดโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ : การประเมินความสุข การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

This research has objectives that are 1. to improve happiness index of tourists and community in Thailand, 2. to obtain lesson learned from community-based tourism in Thailand, and 3. to study a development measure from happiness evaluation of community-based tourism. Research plan consists of 2 sub-projects; first sub-project focuses on a development of community-based tourism sites from the happiness evaluation of the community and second sub-project involves an enhancement of tourist satisfaction from the happiness evaluation of the tourists. Samples consisted of local members in the community and the tourists who visited 30 community-based tourism sites across the country.

In This study, the result of sub-project 1 found that most of local members who had high to highest level of happiness were from high potential community to improve tourism business. Moreover, the community leaders had strong vision and management skills to harmonize the community. Roles and responsibilities of each member were clearly structured and organized.

For sub-project 2, the results showed that the critical factors affecting tourist happiness were site attractions and physical evidence in the community. These attractions should include social involvement and cultural heritage that reflect unique identity of the community. In addition, the sites should possess both tangibles consisting people's living conditions and intangibles consisting thoughts, beliefs, attitude, and local wisdom, as well as, sense of security in life and properties when in the community.

From the results of 2 sub-projects, it found that the guidelines for improving community happiness are as follows: 1. Potential development of people in the community. 2. Potential development of area. 3. Potential development of management. The guidelines for the development of tourists' happiness, including 1. Creating knowledge and understanding about the context of community based tourism. 2. Developing tourism activities to be diverse. 3. Develop tourism facilities to meet standards. 4. Upgrade community products, To match the tastes of tourists. 5. Push the community to be a tourist destination for learning. 6. Develop tourism programs that promote community based tourism. 7. Focus on marketing using social media.

Keywords : happiness evaluation, community-based tourism

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ข
บทคัดย่อภาษาไทย	ต
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ถ
สารบัญ	ท
สารบัญตาราง	น
สารบัญรูปภาพ	บ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	11
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	12
1.4 เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด	14
1.5 Outputs ที่คาดว่าจะได้รับ	15
1.6 เป้าหมายของผลลัพธ์ (outcome) และตัวชี้วัด	16
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	17
1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	18
1.9 แผนการบริหารแผนงานวิจัยและแผนการดำเนินงานพร้อมทั้งขั้นตอนตลอดแผนงานวิจัยและโปรตรอบการบริหารความเสี่ยง (ถ้ามี)	20
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง	22
2.1 การทบทวนแนวคิดและทฤษฎี	23
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
2.3 ผลของการวิจัยในโครงการวิจัยในปีที่ 1	49
2.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	53
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	56
3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	57

3.2	ระเบียบวิธีวิจัย	59
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย	72
4.1	การตั้งคณะทำงาน แบ่งความรับผิดชอบในงานด้านต่างๆ	73
4.2	ศึกษาและทบทวนผลที่ได้จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ได้จากการทำงานในระยะที่ 1	75
4.3	ติดตามและประเมินผลการลงพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่	76
4.4	รูปภาพการลงพื้นที่เพื่อไปประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อขออนุญาตเก็บแบบสอบถาม และการสำรวจพื้นที่ชุมชน	77
4.5	การปรับปรุงดัชนีความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของ ประเทศไทย	92
4.6	การถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	102
บทที่ 5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	104
5.1	สรุปผลวิจัย	105
5.2	อภิปรายผล	112
5.3	ข้อเสนอแนะ	116
5.4	แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมิน ความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน	118
บรรณานุกรม		124
ภาคผนวก		
1	แบบสอบถามสำหรับชุมชน (22-12-61) การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว	130
2	<u>แบบสอบถาม (22-12-61)การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนัก</u> <u>ท่องเที่ยว</u>	140
3	คู่มือการใช้งาน แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของ ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวออนไลน์	152
4	คู่มือการใช้งาน แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของ นักท่องเที่ยวออนไลน์	164
5	ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว	176

ตารางที่	หน้า
1.1 แสดงพื้นที่นาร่องในการทำงานวิจัยระยะที่ 1	3
1.2 แสดงผลกระทบเชิงบวกและลบที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	5
1.3 แสดงเป้าหมายของผลผลิตและตัวชี้วัด	14
1.4 แสดงผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ	15
1.5 แสดงเป้าหมายของผลลัพธ์และตัวชี้วัด	16
1.6 แสดงแผนกิจกรรมหลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งผลลัพธ์ (output) ที่คาดว่าจะได้รับ	19
2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับการท่องเที่ยวทั่วไป	36
2.2 แสดงเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	42
2.3 แสดงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวรายพื้นที่	50
2.4 แสดงดัชนีความสุขของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน	51
3.1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนเป้าหมายตามระดับศักยภาพของ อพท.	63
3.2 แสดงชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ชุมชน	65
4.1 แสดงรายชื่อผู้นำ ผู้ประสานงานชุมชนตัวอย่าง	76
4.2 แสดงประเด็นการแก้ไขแบบวัดความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว	92
4.3 แสดงลำดับการปรับปรุงเครื่องมือแบบวัด	97
5.1 แสดงค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว	105
5.2 แสดงค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวรายชุมชน	109
5.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและความสุขของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน	112

รูปภาพที่	หน้า
2.1 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุข	26
2.2 แสดงโมเดลการสร้างสมดุลด้วยตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน	29
2.3 ความสัมพันธ์ของเป้าหมายหลัก 3 ประการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	34
2.4 แสดงการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	40
2.5 แสดงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	44
2.6 แสดงกรอบแนวคิดแผนงานวิจัย	55
3.1 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	58
3.2 แสดงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายจำนวน 30 พื้นที่	67
4.1 แสดงผังคณะทำงานวิจัย	74
4.2 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนแหลมสัก	78
4.3 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ	79
4.4 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต	79
4.5 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านรวมไทย	80
4.6 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านหนองจิก	81
4.7 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านธาตุสบแวน	81
4.8 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านเป้อยเปียง	82
4.9 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านท่ามะโอ	83
4.10 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม	83
4.11 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนทะเลน้อย	84
4.12 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนปากน้ำประแส	84
4.13 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนเกาะสีชัง	85
4.14 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนเขาบายศรี	85
4.15 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนแหลมมะขาม	86
4.16 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านปราสาท	86
4.17 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านโคกเมือง	87
4.18 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านระจัน	87
4.19 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านนาต้นจั่น	88

สารบัญรูปภาพ (ต่อ)

4.20	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนวังกะสัง	88
4.21	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านทองคั้ง	88
4.22	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านด่านเกวียน	89
4.23	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านตากกลาง	89
4.24	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบางเจ้าฉ่า	89
4.25	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนวังน้ำมอก	90
4.26	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านโพน	90
4.27	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา	90
4.28	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านตาลหัวแถว	91
4.29	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะเกิด	91
4.30	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านทรายขาว	91
4.31	แสดงการลงพื้นที่ชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 12	92
4.32	แสดงการนำเสนอต่อ อพท.	101
4.33	แสดงแบบสอบถามออนไลน์	101

บทที่ 1

บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากยุทธศาสตร์ที่ 5 ของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559 – 2563 โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ซึ่งเป็นเรื่องของการพัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน โดยกำหนดกลยุทธ์ไว้ดังนี้คือ

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างดัชนีชี้วัดความสุขทางการท่องเที่ยวของชุมชนและนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 ประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศอาเซียน

และจากยุทธศาสตร์ที่ 5 ดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้ก่อให้เกิดงานวิจัย ของคณะวิจัย ที่นำโดย ผศ.ดร. จิราพร ระโหฐาน ได้ดำเนินการวิจัยภายใต้ทุนอุดหนุนการวิจัย (งบประมาณปี 2561) ของสำนักคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ตามความประสงค์ของผู้ใช้คือ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ภายใต้หัวข้อ โครงการ ชื่อ การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

ประการแรก คือนำไปสร้างเป็นดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โดยวัดความสุขทั้งจากคนในชุมชนเอง ที่มีทั้งคนได้รับประโยชน์และไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน และวัดความสุขจากนักท่องเที่ยวที่ได้เข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวด้วย)

ประการที่สอง ทำการประเมินผลความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

ประการที่สาม นำดัชนีวัดความสุขและผลการประเมินความสุขมาสนับสนุนการจัดทำ CBT inventory

ประการที่สี่ สร้างกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยว

ประการสุดท้าย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขฯ อนึ่งการลงพื้นที่สำรวจในครั้งนี้ ใช้พื้นที่ตัวอย่างจำนวน 10 พื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาพื้นที่ เป็นพื้นที่ในเขตความรับผิดชอบของ อพท. และคลัสเตอร์ท่องเที่ยว

โดยกระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา ประกอบกับการพิจารณาความแตกต่างของพื้นที่ทั้งด้านภูมิศาสตร์ และด้านการท่องเที่ยว โดยเลือกพื้นที่ให้กระจายทุกภูมิภาคและเลือกชุมชนทั้งที่เป็นชุมชนต้นแบบทางการท่องเที่ยวและไม่ใช่ชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยว (พิจารณาจากชุมชนต้นแบบจากข้อมูลของ อพท. และกรมการท่องเที่ยว) ดังตาราง

ตารางที่ 1.1 แสดงพื้นที่นำร่องในการทำงานวิจัยระยะที่ 1

ลำดับที่	ชุมชน	เขตความ รับผิดชอบ อพท.	คลัสเตอร์ท่องเที่ยว
ภาคเหนือ			
1	ชุมชนบ้านไร่กองขิง จังหวัดเชียงใหม่**	✓	✓
2	ชุมชนบ้านคูกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย**	✓	✓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
3	ชุมชนกสสะท้อน จังหวัดเลย**	✓	
4	ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์ จังหวัดร้อยเอ็ด		✓
ภาคตะวันออก			
5	ชุมชนบ้านขากแง้ว จังหวัดชลบุรี**	✓	
ภาคกลาง			
6	ชุมชนเมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี**	✓	
7	ชุมชนคนมอญบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี		✓
ภาคตะวันตก			
8	ชุมชนบ้านถ้ำเสือ จังหวัดเพชรบุรี		✓
ภาคใต้			
9	ชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร**		✓
10	วิสาหกิจชุมชนตำบลราไวย์ เกาะโฮลน จังหวัดภูเก็ต		✓

** แสดงถึงชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็นต้นแบบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนก่อนวิจัย

ทั้งนี้ได้นำแบบวัด แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ นำไปทดลองใช้ก่อน 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านเกาะเก็ด จ.อยุธยา และ ชุมชนริมน้ำจันทบุรี จ.จันทบุรี จากนั้นจึงได้นำแบบวัด แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ มา

ปรับปรุง แล้วจึงนำลงไปเก็บจริง ณ ชุมชน 10 ชุมชนเป้าหมาย (ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น)

ทั้งนี้ผลที่ได้ส่วนหนึ่งจากการวิเคราะห์และประเมินผลสามารถนำมาอธิบายในภาพรวมเชิงเปรียบเทียบระหว่างความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวได้โดยสังเขปต่อไปนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการเริ่มต้นมี กระบวนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ในแต่ละชุมชน) แล้ว พบว่า ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความสุขหลังจากที่ชุมชนนั้นๆได้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแล้วมากกว่าก่อนมีการบริหารจัดการฯ แสดงให้เห็นถึงการเล็งเห็นผลประโยชน์ของการดำเนินการของภาครัฐบาลและภาคเอกชนในเรื่องของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้คนในชุมชนมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้น นำมาซึ่งความสุขที่เพิ่มขึ้นของคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวโดยตรง

3. นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ต้องการความเพลิดเพลิน สนุกสนาน มาพักผ่อนหย่อนใจ และกลุ่มที่ต้องการศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวทั้ง 2 กลุ่มนี้ โดยกำหนดเป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไป

4. หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐบาล ซึ่งเป็นทั้งหน่วยงานส่วนท้องถิ่น/ในพื้นที่ และหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เห็นว่า หน่วยงานภาครัฐเป็นองค์กรที่สำคัญในการผลักดัน และขับเคลื่อนให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อนึ่งการมาซึ่งค่าตัวเลขดัชนีความสุขของทั้งชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว จะเป็นการชี้ให้เห็นถึงระดับของความสุขที่เกิดขึ้น มาก หรือ น้อยในแต่ละชุมชนที่มีบริบทที่แตกต่างกัน ที่คณะวิจัยได้ทำการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อที่จะนำข้อมูลนั้นมามีส่วนช่วยในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยย้อนกลับเข้าไปดูผลลัพธ์ของปัจจัยพื้นฐานในด้านต่างๆ ว่าเด่นหรือด้อยในส่วนใด แล้วจึงเข้าไปศึกษาหาแนวทางในการพัฒนาตรงส่วนนั้น

โดยที่ ปัจจัยที่กำหนดความสุขของชุมชนท่องเที่ยวได้แก่ 1. สุขภาวะประกอบด้วย สุขภาพทางกาย และสุขภาพจิต 2. สภาพทางเศรษฐกิจ 3. สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา 4. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม 5. ความเข้มแข็งของชุมชน 6. ความสมดุลของการใช้เวลา 7. การศึกษา สติปัญญา 8. ชีวิตครอบครัว 9. ธรรมาภิบาล 10. คุณภาพชีวิต 11. ทรัพยากรมนุษย์ และ 12. การให้บริการและความปลอดภัย

ส่วนปัจจัยที่กำหนดความสุขของนักท่องเที่ยว ได้แก่ 1.คุณภาพชีวิต 2.ผลกระทบอารมณ์เชิงบวกและ

ลบ 3.ความพอใจในชีวิต 4. ความสุขในครอบครัว ความสุขในสังคม และ 5. ความยืดหยุ่นและความภาคภูมิใจในตนเอง

ทั้งนี้ จากสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบัน พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยมีมากขึ้น และสร้างรายได้ให้กับประเทศอย่างมหาศาล นำมาซึ่งผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่ยังพบปัญหาสำคัญคือ ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลัก เช่น กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต พัทยา ยังไม่มีความสุขจากการท่องเที่ยว อีกทั้งบางกลุ่มยังออกมาต่อต้านการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวส่งผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น รถติด ความแออัด ค่าครองชีพที่สูงขึ้น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นคำถามสำคัญ คือ การท่องเที่ยวสร้างประโยชน์ให้คนท้องถิ่นจริงหรือไม่ และจะดีกว่าหรือไม่ ถ้าสามารถทำให้คนในชุมชนมีความสุขกับการเติบโตของการท่องเที่ยว โดยคนในชุมชนได้รับประโยชน์ในแบบที่ตนเองต้องการ ไม่ว่าจะเป็นรายได้ที่เพิ่มขึ้น สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น การได้ฟื้นฟู วิถีชีวิตดั้งเดิม การที่ถูกหลานกลับมาอยู่บ้าน หรือการที่ชุมชนมีความสามัคคีมากขึ้น ซึ่งเครื่องมือที่จะผลักดันให้เกิดสิ่งเหล่านี้ได้ คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” การท่องเที่ยวที่จะช่วยสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็น เจ้าบ้าน ในทุกแหล่งท่องเที่ยวนั่นเอง

อย่างไรก็ดี จากการลงพื้นที่เพื่อทำงานวิจัย ทำให้คณะวิจัยเห็นถึงสภาพของปัญหาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ไม่ก่อให้เกิดความสุข อันเนื่องมาจากผลกระทบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งออกเป็น

1. ผลกระทบเชิงบวกและลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ
2. ผลกระทบเชิงบวกและลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม
3. ผลกระทบเชิงบวกและลบจากการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรม และ
4. ผลกระทบเชิงบวกและลบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 1.2 แสดงผลกระทบเชิงบวกและลบที่มีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
เศรษฐกิจ	เกิดรายได้เสริมแก่คนในชุมชนท่องเที่ยว	การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกคนในชุมชน
	เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานภายในพื้นที่ชุมชน	เกิดการแสวงเข้ามาหาประโยชน์ของธุรกิจภายนอกชุมชน
	หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน	ลักษณะของความช่วยเหลือของ

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
	เข้ามามีส่วนให้ความช่วยเหลือในการให้ความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ	ภาครัฐและภาคเอกชนไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ และไม่ทั่วถึง
สังคม	เกิดความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกชุมชนที่ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนน่าอยู่และพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว	สภาพแวดล้อมของชุมชนที่เสื่อมโทรมลงอันเนื่องจากความไม่มีจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว
	เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นของสมาชิกในครอบครัวของคนในชุมชน อันเนื่องมาจากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	เกิดความแตกแยกของลูกบ้านในชุมชนอันเนื่องมาจากการได้รับผลประโยชน์ที่ไม่เป็นธรรมและทั่วถึง ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากความไร้ประสิทธิภาพของผู้นำในชุมชน
	คนในท้องถิ่นได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น จากสาธารณูปโภคและสาธารณูปการในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง	การเลือนหายของอาชีพดั้งเดิมในท้องถิ่น
	ช่วยให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น	ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนและกับชุมชนเอง อันเนื่องมาจากขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ดี
	ช่วยเสริมอาชีพให้คนในท้องถิ่น การกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่น การจ้างงาน ทำให้คุณภาพชีวิตคนดีขึ้น	การมีค่านิยมผิดๆจากการเลียนแบบนักท่องเที่ยว

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
		ปัญหาการบิดเบือนหลอกลวงเอา รัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาความไม่เข้าใจและการขัด แย้งระหว่างคนท้องถิ่นและ นักท่องเที่ยว
		ช่วยให้เกิดการก่อสร้างสิ่งดึงดูดใจ ด้านการพักผ่อนในพื้นที่
		ปัญหาสังคมต่างๆ ยาเสพติด เอดส์
วัฒนธรรม	เกิดงานเทศกาลเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยว วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกรื้อ ฟื้นหรือไม่เลือนจางหายไป	คุณค่าของงานศิลปะลดลง เนื่องจากไม่มีการสานต่อ เจตนารมณ์ของผู้คนในท้องถิ่น
	มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ ก่อให้เกิดความสนใจของ นักท่องเที่ยวมากขึ้น	วัฒนธรรมประเพณีที่ถูกนำเสนอ ขายในรูปแบบของสินค้าเน้น ตอบสนองนักท่องเที่ยว โดยไม่ได้ ยึดเอกลักษณ์ของท้องถิ่น
	ช่วยเผยแพร่ National identity	วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวมี บทบาทในการรับวัฒนธรรมใหม่ (Acculturate) ของคนในท้องถิ่น
		เกิดภาวะตระหนกและสับสนทาง วัฒนธรรม (culture shock)
		การยอมรับพฤติกรรมและ เลียนแบบพฤติกรรม (Demonstration effect)
สิ่งแวดล้อม	เกิดการปรับปรุงและพัฒนาสภาพ ภูมิทัศน์และทางกายภาพให้ดีขึ้น	พื้นที่ธรรมชาติบางส่วนถูกบุกรุก ทำลาย เพื่อการสร้างที่พักในแหล่ง ธรรมชาติ
	มีการลงทุนจากภาครัฐ ในด้าน	กิจกรรมนันทนาการบางประเภทที่

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
	สาธารณูปโภค เพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ	มีผลกระทบต่อธรรมชาติ อาทิ การตั้งแคมป์ไฟ การตัดต้นไม้ อันเนื่องมาจากการขาดจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว และความไม่ใส่ใจของคนในชุมชน
	เกิดการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า	การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก อาจส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ
	เกิดการปรับปรุงแก้ไข มาตรการระเบียบตลอดจนกฎหมายต่างๆในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว	การท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่า อาจส่งผลกระทบต่อธรรมชาติในแง่ดินถล่ม การบุกรุกพื้นที่
	เกิดความตระหนักในการกำจัดของเสียประเภทต่างๆ อาทิ น้ำเน่า ขยะมูลฝอย โดยเฉพาะที่พักรหรือร้านอาหารที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว	การรบกวนธรรมชาติอันเกิดจากการไม่จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าเยี่ยมชมธรรมชาติ
	การตื่นตัวจัดตั้งมูลนิธิพิทักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น	เกิดการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากที่ดินในแนวทางที่ไม่เหมาะสม
	เกิดโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวของสมาชิกใน	เกิดการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวบางราย

ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อ	ผลกระทบเชิงบวก	ผลกระทบเชิงลบ
	ชุมชน	ขยะมูลฝอยต่างๆที่เกิดจากนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการที่กำจัดไม่เหมาะสม ทำลายภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง กลิ่น และภาพ น้ำเน่าเสีย จากผู้ประกอบการต่างๆ อาทิ โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ อากาศเสีย จากการก่อสร้างเนื่องมาจากการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว

ผลกระทบต่างๆเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบเชิงลบ ล้วนเป็นเรื่องที่สำคัญและต้องใส่ใจเป็นอย่างยิ่ง เมื่อหันมาพิจารณาว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะกำหนดทิศทางในการจัดการโดยชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนรู้และชุมชน และเป็นไปตามความต้องการของ อพท. ที่มีความต้องการอย่างยิ่งในการทำงานวิจัยการบริหารจัดการผลประโยชน์/ผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามหนังสือของ อพท. ที่ อพท. 03/1010 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2559 ดังนั้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาผลประโยชน์ที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้รับจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อันได้แก่
 - 1.1 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ
 - 1.2 ผลประโยชน์ทางสังคม
 - 1.3 ผลประโยชน์ทางวัฒนธรรม
 - 1.4 ผลประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาผลกระทบ (ในเชิงลบ) ที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้รับจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อันได้แก่
 - 2.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ
 - 2.2 ผลกระทบทางสังคม

2.3 ผลกระทบทางวัฒนธรรม

2.4 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อนึ่ง การที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น แต่ความท้าทายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบันที่ทำให้ชุมชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในโครงการระยะที่ 1 มีหลายปัจจัยหลักด้วยกันคือ

1. ชุมชนไม่เข้าใจว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมทำไม และเพื่อประโยชน์ใด ตนเองอยู่ตรงไหนของการท่องเที่ยว
2. ชุมชนไม่รู้ว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร
3. ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ที่ทัดเทียมกันจากการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ผลประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านรายได้ กลับไปกระจุกตัวอยู่กับผู้คนในชุมชนเพียงบางกลุ่ม จึงทำให้ชุมชนที่ไม่ได้รับประโยชน์ไม่ยอมให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมไปถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ของตนเอง อย่างมีประสิทธิภาพ เท่าเทียมและเป็นธรรม ทั้งๆที่ในบางชุมชนโดยพื้นฐานทางภูมิประเทศ รวมไปถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่มีอยู่แล้วเหมาะสมกับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการก้าวข้ามปัจจัยท้าทายทั้ง 3 ประการนั้นได้คือ การพัฒนาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการรู้เท่าทัน ข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและการเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเล็งเห็นถึงโอกาสในการเชื่อมโยงชุมชนกับการท่องเที่ยว เป็นต้น

จากกรอบความคิดหรือฐานความคิดในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะตั้งอยู่บนพื้นฐาน 8 หัวข้อหลักต่อไปนี้คือ

1. ลักษณะของชุมชนที่ต้องพร้อมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น ชาวบ้านมีความเข้าใจและสำนึกในคุณค่าและความหมายของมนุษย์ และระบบนิเวศวิทยาทางธรรมชาติและวิถีแหล่งวัฒนธรรมดีงาม รวมไปถึงความสัมพันธ์อันดีในเชิงเกื้อกูลระหว่างกันและกัน ระหว่างชาวบ้านกับสิ่งแวดล้อม ระหว่างชาวบ้านกับวิถีวัฒนธรรม และระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน เป็นต้น
2. มีระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ชุมชน อันได้แก่ ทรัพยากรพื้นฐานและปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน
3. ระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการรูปแบบกิจกรรมต่างๆ
4. ระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวยั่งยืนใน

ชุมชน

5. ระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการบุคลากรทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน
 6. ระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน
 7. ระบบการพัฒนาและการบริหารจัดการทั่วไป เช่นในเรื่องของ การบริหารจัดการควบคุมดูแลการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งให้เป็นไปตามแนวคิดและแนวทางของการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่นการเลือกวัสดุที่ย่อยสลายได้ และหาได้ในพื้นที่ เป็นต้น
 8. ระบบพัฒนามาตรฐานคุณภาพ เช่น มีการพัฒนาองค์กรหรือบุคคลอันเป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับร่วมกันของทุกฝ่าย มาทำหน้าที่ตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพ
- โดยที่แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ควรจะเริ่มต้นจาก
1. ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ในบริบทของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 2. จากนั้นศึกษากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับชุมชน เป็นการพิจารณากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ ว่าควรเป็นอย่างไร และ ค้นหาปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยว
 3. เสนอแนะแนวทางการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนสู่ความยั่งยืน
- จากงานวิจัยข้างต้น ทำให้ทราบถึงสาเหตุ (หรือปัจจัย) ต่างๆที่ส่งผลต่อความสุขของชุมชนท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ได้รับความสุขอันเนื่องจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาก-น้อย หรือไม่มีความสุขเลย อย่างไรก็ตามสำหรับการทำงานในปีที่ 2 นี้แนวทางหลักของงานวิจัยจะมุ่งเน้นถึงการปรับปรุงการคำนวณดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ทั้งของตัวชุมชนเอง และนักท่องเที่ยว) ให้ได้มาตรฐานสามารถนำไปใช้เป็นมาตรวัดทางสังคมต่อไปในอนาคต และการนำสาเหตุ (หรือปัจจัย) ของการที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวมีความสุข น้อย หรือไม่มีความสุขเลยนั้น มาพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยว โดยทำการวิเคราะห์และประเมินผล จะใช้พื้นที่ตัวอย่างมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

1.2. วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย
2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.3 ขอบเขตงานวิจัย

ด้านเนื้อหา

1. ดัชนีประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยว
2. นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ ผลประโยชน์/ผลกระทบ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. ทิศทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านระยะเวลา โครงการนี้จะใช้ระยะเวลา 1 ปี (12 เดือน) ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2561 สิ้นสุดวันที่ 30 พฤศจิกายน 2562

ด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ในส่วนของโครงการย่อยที่ 1. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมาย 30 ชุมชน โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. กลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยอ้อมกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. กลุ่มผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทราบจำนวนประชากร จึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำของแต่ละชุมชนแล้ว ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampline) เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

สำหรับในส่วนของโครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยว จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) จำนวนประมาณ 50-100 คนต่อหนึ่งพื้นที่ชุมชน

***ด้านพื้นที่** พื้นที่ชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ชุมชน (* รายละเอียดจะอยู่ในหัวข้อที่ 3.5 สถานที่เก็บข้อมูลในบทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย) ดังต่อไปนี้

1. ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม	จังหวัดลำพูน
2. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน	จังหวัดพะเยา
3. ชุมชนบ้านป้อเปียง	จังหวัดพะเยา
4. ชุมชนบ้านท่ามะโอ	จังหวัดลำปาง

5. ชุมชนบ้านรวมไทย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
6. ชุมชนบ้านตาลหัวแถว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
7. พิพิธภัณฑ์ปानถนอม บ้านหนองจิก จังหวัดเพชรบุรี
8. ชุมชนทะเลน้อย จังหวัดระยอง
9. ชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง
10. ชุมชนแหลมมะขาม จังหวัดตราด
11. ชุมชนบ้านเขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี
12. ชุมชนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี
13. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต
14. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงา
15. ชุมชนแหลมสัก จังหวัดกระบี่
16. ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา
17. ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา
18. ชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
19. ชุมชนบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์
20. ชุมชนบ้านเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
21. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง
22. ชุมชนบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
23. ชุมชนวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย
24. ชุมชนบ้านโพน จังหวัดนครพนม
25. ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา จังหวัดบึงกาฬ
26. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย
27. ชุมชนบ้านวังกะลั่ง จังหวัดกำแพงเพชร
28. ชุมชนบ้านท้องคั่ง จังหวัดกำแพงเพชร
29. ชุมชนทรายขาว จังหวัดปัตตานี
30. ชุมชนจุฬารักษ์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส

1.4. เป้าหมายของผลผลิต (output) และตัวชี้วัด

ตารางที่ 1.3 แสดงเป้าหมายของผลผลิตและตัวชี้วัด

ผลผลิต	ตัวชี้วัด		
	เชิงปริมาณ	เชิงคุณภาพ	เวลา
1. ดัชนีประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย ที่ได้รับการปรับปรุง	รายงานผลการจัดทำ การปรับปรุงดัชนีชี้วัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2 แบบ คือดัชนีชี้วัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และดัชนีชี้วัดความสุขของนักท่องเที่ยวของชุมชน CBT ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ	ผลที่ได้จากการปรับปรุงดัชนีเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน	12 เดือน
2. การถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	จำนวนบทเรียนที่ได้จากการทำการถอดบทเรียนการปรับปรุงดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	นำผลที่ได้จากการถอดบทเรียน เพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	
3. แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน	จำนวนประเด็นสำคัญที่ค้นพบในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน	ผลที่จะเกิดขึ้นจากการนำประเด็นสำคัญที่ค้นพบมากำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆจำนวน 30 ชุมชนที่จะมีบทบาทในการพัฒนาที่แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน	

1.5 Outputs ที่คาดว่าจะได้รับ

ตารางที่ 1.4 แสดงผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	ผลสำเร็จ output	P	I	G
1. ดัชนีประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย ที่ได้รับการปรับปรุง	1. รายงานผลการจัดทำกรปรับปรุงดัชนีชี้วัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2 แบบ คือ ดัชนีชี้วัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และดัชนีชี้วัดความสุขของนักท่องเที่ยว ของชุมชน CBT ที่กระจายทั่วไปประเทศ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง ชุมชน CBT ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ จำนวน 30 ชุมชนอันเป็นแผนการดำเนินงานของโครงการในระยะที่ 2	✓		✓
2. การถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย	1.จำนวนบทเรียนที่ได้จากการทำการถอดบทเรียนการปรับปรุงดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมและวิเคราะห์หาสาเหตุที่ก่อให้เกิดความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในมุมมองของเจ้าของพื้นที่ (ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว) และ นักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป			✓
3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยว	1.จำนวนประเด็นสำคัญที่ค้นพบในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (เพื่อที่จะ			✓

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	ผลสำเร็จ output	P	I	G
โดยชุมชน	นำไปสู่ความสุขอันเนื่องมาจากการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อไป)			

1.6. เป้าหมายของผลลัพธ์ (outcome) และตัวชี้วัด

ตารางที่ 1.5 แสดงเป้าหมายของผลลัพธ์และตัวชี้วัด

ผลผลิต	ผลลัพธ์	ตัววัดเชิงปริมาณ	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
1. ดัชนีประเมิน ความสุขของ ชุมชนแหล่ง ท่องเที่ยวและ นักท่องเที่ยวใน พื้นที่ชุมชนของ ประเทศไทย ที่ ได้รับการ ปรับปรุง	ตัวเลขดัชนีที่ได้ จากการ ประเมิน ความสุขจาก การท่องเที่ยว โดยชุมชน (ชุมชนแหล่ง ท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว)	จำนวนของแหล่งชุมชนที่ได้รับการ ประเมินความจากการท่องเที่ยว โดยชุมชน	ระดับความสุขของชุมชนแหล่ง ท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวที่ได้รับ จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. การถอด บทเรียนดัชนีวัด ความสุขจาก การท่องเที่ยว โดยชุมชนของ ประเทศไทย	เนื้อหาารยวิชา ของการถอด บทเรียนที่ สามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับ แหล่งท่องเที่ยว	จำนวนบทเรียนที่เกิดขึ้นจากการ ถอดบทเรียน	ผลสัมฤทธิ์จากการนำบทเรียนที่ ได้รับจากการถอดบทเรียนไปใช้
3. แนวทางการ พัฒนาการ ท่องเที่ยวเพื่อ สนับสนุนการ ท่องเที่ยวโดย ชุมชนจากการ	การนำแนว ทางการพัฒนา ไปใช้ในการ พัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว	จำนวนกลยุทธ์ที่ได้จากการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวชุมชน	ผลจากการนำแนวทางไปใช้ใน พื้นที่ชุมชน

ผลผลิต	ผลลัพธ์	ตัววัดเชิงปริมาณ	ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ
ประเมิน ความสุขการ ท่องเที่ยวโดย ชุมชน			

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ นำไปใช้ประโยชน์ตามผู้ประสงค์ในที่นี้คือ

1. หน่วยงานภาครัฐบาลระดับประเทศ : องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ตามหนังสือที่ อพท. 03/1010 ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2559

2. หน่วยงานภาครัฐบาลระดับท้องถิ่น : หน่วยงานภาครัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนการท่องเที่ยวของ อพท. และ 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว (คลัสเตอร์) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ที่อยู่เขตพัฒนาต่อไป

2.1 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา

2.2 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (Loyal coast)

2.3 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก (Active coast)

2.4 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน

2.5 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้

2.6 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง

2.7 เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง

2.8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม

จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่นๆต่อไป

3. ชุมชน ผู้ประกอบการ และ เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ที่จะได้นำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินกิจการอย่างยั่งยืนในอนาคต

4. นักท่องเที่ยว ชุมชนสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อสร้างความสุขให้กับนักท่องเที่ยวในชุมชน

5. ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ สามารถนำคู่มือการวัดดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป (เป็นคู่มือการใช้งาน แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวออนไลน์ พิจารณาได้จากภาคผนวกที่ 3 และ 4 ท้ายเล่ม)

1.8 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นิยามศัพท์ของการวิจัยในแผนงานวิจัยมีดังนี้

1.8.1 ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT data) หมายถึง ผลที่ได้จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว

1.8.2 ความสุข หมายถึง ความรู้สึกหรืออารมณ์ประเภทหนึ่ง มีหลายระดับตั้งแต่ความสบายใจเล็กน้อย หรือความพอใจจนถึงความเพลิดเพลินหรือเต็มไปด้วยความสนุก

1.8.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนโดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการท่องเที่ยว ตามแนวคิดของ อพท ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563

1.8.4. ความสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) เป็นความสุขจากภายใน เป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก คำตอบจึงขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละบุคคลในขณะนี้ ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม

1.8.5 ความสุขเชิงภาวะวิสัย (objective well-being) เป็นการวัดความสุขจากความคิดของปัจเจกบุคคล เป็นความสุขที่เกิดขึ้น จากองค์ประกอบที่จับต้องได้หรือเห็นได้ มีลักษณะเป็นรูปธรรม

1.8.6 ตัวชี้วัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีความสุขเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ได้แก่ การมีสุขภาวะ สภาพทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ สภาพสังคมและวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน ความสมดุลในการใช้เวลา การศึกษา/สติปัญญา ชีวิตครอบครัว ธรรมชาติ คุณภาพชีวิต ทรัพยากรมนุษย์ และการให้บริการและความปลอดภัย

1.8.5 ความสุขของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ความรู้สึกสบายกายและสบายใจของผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยว หรือพักผ่อน ค้างแรม และทำกิจกรรมในชุมชน

1.8.6 ความสุขของนักท่องเที่ยวเชิงอัตวิสัย หมายถึง ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการดำเนินชีวิตของตนเอง เป็นการตีค่าความสุขของปัจเจกบุคคล ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามภูมิหลังตามสังคม และวัฒนธรรมของตนเอง โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข ได้แก่ การมีสุขภาวะ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ความสมดุลในการใช้เวลา การศึกษา/สติปัญญา การบริการและความปลอดภัย

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม/ สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

จากแผนงานวิจัย เรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 ในเรื่องของการ ทบทวนวรรณกรรม / สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ

การทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น แนวคิดที่เกี่ยวกับความสุข แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ กรอบ แนวคิดการวิจัย

2.1. การทบทวนแนวคิดและทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสุข แบ่งออกเป็น

1) **แนวคิดความสุขมวลรวม : Gross National Happiness (GNH)** ของประเทศ Bhutan (Centre for Bhutan Studies, 2010, P.1) เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 กษัตริย์จิกมี ซิงเกล วังชุก เป็นผู้เสนอให้ใช้ GNH เป็นเครื่องมือหลักในการวางแผนพัฒนาโดยมุ่งที่การบรรลุเป้าหมายความเป็นมนุษย์ ของปัจเจกบุคคลอันได้แก่ความสุข ภายใต้การรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจสังคมระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับ การธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ คุณค่าทางจิตใจ และการรักษาสมดุลของ ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เป้าหมายของการพัฒนาจะมุ่งทำให้เกิดความสุขมวลรวมสูงสุดเป็นเป้าหมายสุดท้าย ซึ่ง มีความหมายกว้างกว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด การขับเคลื่อนนโยบาย GNH ของประเทศ Bhutan มีหลักการตั้งอยู่บนแนวทางการปฏิบัติไปสู่การพัฒนายารอบด้าน ด้วยการวางนโยบาย 4 เสาหลัก และ 9 แนวทางปฏิบัติ (4 pillars and 9 domains) โดยในส่วนของนโยบาย 4 เสาหลักที่เป็นแกนสำคัญของ GNH ประกอบด้วย นโยบายที่ 1. การบริหารอย่างมีธรรมาภิบาล (good governance) นโยบายที่ 2. การ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน (sustainable socio-economic development) นโยบายที่ 3. การ ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม (preservation and promotion of culture) และ นโยบายที่ 4. การให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อม (Environmental conservation) พร้อมทั้งได้วาง 9 แนวทาง เพื่อเป็นดัชนีในการชี้วัดอย่างเป็นรูปธรรม แสดงถึงทิศทางในการพัฒนาที่เกิดขึ้น และสามารถวัดผล การขับเคลื่อนภายใต้นโยบาย GNH ที่สามารถจับต้องได้ ดัชนีความสุขมวลรวมได้ถูกกำหนดให้มีตัวชี้วัดหลัก 9 ชนิดซึ่งได้ถูกเลือกเฟ้นและคัดสรรจากบรรทัดฐานความเป็นอยู่ของประชาชน โดยให้น้ำหนักของปัจจัยแต่ละ ชนิดเท่าเทียมกัน เพราะถือว่าปัจจัยแต่ละชนิดได้ถูกนำมาเทียบเคียงให้มีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกัน แต่ตัว แปรย่อยในแต่ละหมวดถูกให้น้ำหนักที่ไม่เท่ากัน โดยตัวแปรที่วัดความเห็นหรืออัตวิสัย (subject) จะมี

น้ำหนักน้อยกว่าตัวแปรที่วัดข้อเท็จจริงหรือวัตถุวิสัย (objective) แต่ละตัวแปรจะมีการกำหนดเกณฑ์ความเพียงพอ (sufficiency threshold) โดยอ้างอิงมาตรฐานสากล แต่บางตัวแปรที่ไม่มีมาตรฐานสากลจะอ้างอิงมาจากมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเอง อันได้แก่

- ตัวแปรที่ 1. การมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่มาตรฐาน (living standards)
- ตัวแปรที่ 2. ประชาชนมีการศึกษา (education)
- ตัวแปรที่ 3. มีสุขภาพแข็งแรง (health)
- ตัวแปรที่ 4. ความสามารถในการรักษาความสมดุลของสภาพแวดล้อม (environment)
- ตัวแปรที่ 5. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (community vitality)
- ตัวแปรที่ 6. การใช้เวลาในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม (time-use) หรือสร้างความสมดุลเรื่อง work life balance
- ตัวแปรที่ 7. การมีสภาวะทางด้านจิตใจที่ดี (psychological well-being)
- ตัวแปรที่ 8. การมีธรรมาภิบาล (good governance)
- ตัวแปรที่ 9. ส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมของชาติ (cultural resilience and promotion)

โดยทั้ง 9 หมวดนี้จะมีตัวแปรย่อยอยู่ในแต่ละหมวดรวมแล้วมีทั้งสิ้นจำนวน 124 ตัว ข้อมูลที่ใช้ในการคำนวณ GNH ได้จากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนภูฏาน ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคน จะได้รับการประเมินว่า คะแนนของตัวชี้วัดแต่ละหมวดนั้นผ่านเกณฑ์ความเพียงพอหรือไม่ ผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนยังได้รับการประเมินว่าเป็นผู้ที่มีความสุขหรือไม่ โดยพิจารณาจากระดับของความสุขหรือร้อยละของตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ ผู้ที่มีความสุขคือผู้ที่มีตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ร้อยละ 66 ขึ้นไป หรือมีตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ 7 หมวดขึ้นไป

ตัวเลข GNH คำนวณมาจากร้อยละของประชาชนที่มีความสุข บวกด้วย ผลคูณของร้อยละของประชาชนที่ไม่มีความสุข และค่าเฉลี่ยของระดับความสุขของประชาชนกลุ่มที่ไม่มีความสุข

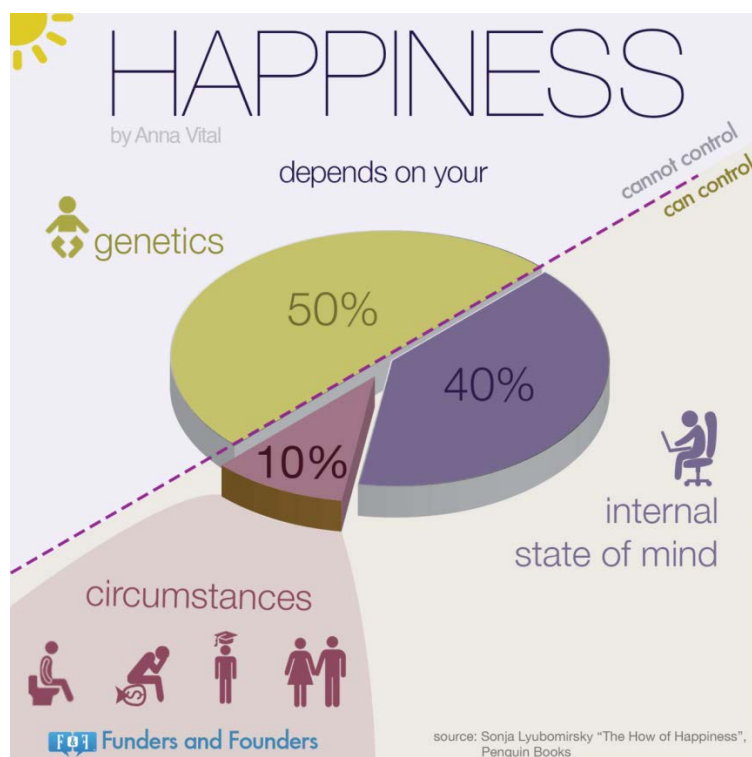
2) กรอบแนวคิด “ความอยู่ดีมีสุข” ของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แบ่งองค์ประกอบของ “ความอยู่ดีมีสุข” ออกเป็น 7 ด้าน ครอบคลุมทุกมิติของการดำรงชีวิต ได้แก่ **องค์ประกอบที่ 1 คือ ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ** ซึ่งยังประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยอีก 4 ด้าน คือ ความยืนยาวของอายุ การปลอดจากโรคภัยไข้เจ็บ โภชนาการและการให้บริการสาธารณสุข **องค์ประกอบที่ 2 คือ การศึกษา** ซึ่งครอบคลุมสาระต่างๆในกระบวนการเรียนรู้ความรู้พื้นฐานและทักษะต่างๆรวมทั้งการเข้าถึงบริการและคุณภาพการศึกษา **องค์ประกอบที่ 3 คือ ชีวิตการทำงาน**

เนื่องจากประชาชนจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่กับการทำงาน การพิจารณาสภาพแวดล้อม การทำงาน จึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมาก และชีวิตการทำงานที่มีคุณภาพก็จะเกี่ยวข้องกับการจ้างงานและความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับ องค์ประกอบด้านนี้ ยังรวมถึงปัจจัยองค์ประกอบย่อยในด้านการใช้แรงงานเด็ก และผู้หญิงและระบบประกันสังคมด้วย **องค์ประกอบที่ 4 คือ ชีวิตครอบครัว** ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” โครงสร้างและขนาดของครอบครัวเป็นตัวกำหนดระดับความเป็นอยู่ของสมาชิกแต่ละคน ครอบครัวที่มีความรัก ความอบอุ่น ต้องรับรู้ความต้องการของสมาชิกแต่ละคน และดูแลสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ **องค์ประกอบที่ 5 คือ การเติบโตทางเศรษฐกิจความยากจน การกระจายรายได้และสวัสดิการ** เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายความอยู่ดีมีสุข ฉะนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับความอยู่ดีมีสุข การมีปัญหาคความยากจนที่รุนแรง และความไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ในระดับสูงสะท้อน “การอยู่อย่างมีทุกข์” ในสังคม ประเด็นเหล่านี้ จึงนับเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของเครื่องชี้วัด “ความอยู่ดีมีสุข” ด้วย **องค์ประกอบที่ 6 คือ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย** การดูแลสุขภาพทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งจำเป็นต่อ “ความอยู่ดีมีสุข” เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน องค์ประกอบนี้รวมถึงประเด็นสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัย การอนามัยแวดล้อม ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะจากปัญหาอาชญากรรม **องค์ประกอบที่ 7 คือ ด้านประชาธิปไตย** หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันจะนำมาซึ่ง “ความอยู่ดีมีสุข” การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มพูนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ให้เต็มขีดความสามารถเป็นเครื่องมือของการยกระดับ ความอยู่ดีมีสุข องค์ประกอบนี้จะรวมประเด็นเรื่องความยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพทางการเมือง รวมทั้งการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ

อนึ่ง การวัดระดับความอยู่ดีมีสุข ต้องมีการสร้างเครื่องชี้วัดเพื่อติดตามปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมมิติของการดำรงชีวิตซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ เครื่องชี้วัดด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการเมือง

3) แนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุข ของ Dr. Sonja Lyubomirsky และ คณะ (2005,pp.111-131) นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และสแตนฟอร์ด ได้ทำการสรุปจากผลงานวิจัยจำนวนมากของนักวิจัยในสาขาจิตวิทยาเชิงบวก หรือ positive psychology พบว่า ในคนๆหนึ่งจะมี “ความสุขพื้นฐาน” ที่ถูกกำหนดโดยพันธุกรรม หรือ DNA อยู่ 50% ซึ่งหมายความว่าคนเราทุกคนเกิดมาพร้อมกับความสามารถที่จะมีความสุขไม่เท่ากัน บางคนซึมเศร้าได้ง่ายกว่า บางคนสดใสร่าเริงง่ายกว่า อีก 10% มาจาก “สภาพแวดล้อม” เช่น ชื่อเสียง เงินทอง และรูปลักษณ์ ส่วนอีก 40% ที่เหลือเกิดจากการเลือก

กิจกรรมในชีวิตเพื่อควบคุมระดับความสุขได้ด้วยตนเอง (หรืออาจกล่าวได้ว่าในส่วนนี้เป็นความสุขที่เกิดจากการควบคุมของคนเราเอง)

รูปภาพที่ 2.1 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุข

4) แนวคิดการวัดความสุข และความอยู่ดีมีสุข (เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, อรณิชา สว่างฟ้า, กนกพร นิตยน์ธิพฤทธิ์, ัญฐาภรณ์ เลี่ยมจรัสกุล, 2556 หน้า 23-38) **การวัดความสุข (Happiness) และความอยู่ดีมีสุข (Well-Being)** การวัดความสุขและความอยู่ดีมีสุข มีสองประเภทหลัก ๆ คือแบบภาวะวิสัย (Objective) และแบบอัตวิสัย (Subjective) การวัดแบบภาวะวิสัย เป็นการใช้มาตรที่สังเกตได้และผลลัพธ์ที่สังเกตได้ตรงกัน ไม่ว่าผู้สังเกตจะเป็นใครก็ตาม เช่น วัดความสุขแบบรูปธรรม เป็นการวัดความสุขจากวิธีการวัดของสรีรวิทยา เช่น การวัดคลื่นความถี่ของสมอง อัตราการเต้นของหัวใจ และตัวอย่างของมาตรวัดความอยู่ดีมีสุข ได้แก่ รายได้ ซึ่งบ่งบอกความอยู่ดีมีสุขด้านการเงิน การเข้าถึงของน้ำสะอาด ซึ่งบ่งบอกความอยู่เย็นเป็นสุขด้านสุขภาพ เป็นต้น ส่วนมาตรวัดแบบอัตวิสัย (Subjective) ต่างจากแบบภาวะวิสัย (Objective) ตรงที่การวัดแบบอัตวิสัยไม่ขึ้นกับผู้สังเกต แต่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล ตัวอย่างของมาตรวัดแบบอัตวิสัย ได้แก่ ความสุขส่วนบุคคล ความพึงพอใจในชีวิตของตน เป็นต้น การวัดความสุขแบบนามธรรมจะใช้วิธีการทางจิตวิทยา ที่เรียกว่า การประเมินตนเองในภาพรวม (Global Self-Report) เป็นวิธีการประเมินความสุขหรือความพึงพอใจในชีวิตของคนแต่ละคนด้วยตนเองว่า ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่ผ่านมา เขาคิดว่าตัวเองมีความพึงพอใจหรือความสุขต่อชีวิตในภาพรวม ต่อเรื่องต่างๆ มากน้อยอย่างไร โดยความสุขในสองรูปแบบนี้ จะมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันอยู่

การวัดความอยู่ดีมีสุขแบบภาวะวิสัย (Objective) การวัดความอยู่ดีมีสุขอาจถูกมองได้ว่าเป็นการวัดความสามารถในการดำรงชีวิต(Capabilities) ซึ่งเป็นแนวคิดของอมาตยา เช่น ที่ว่าความยากจนไม่ใช่อุปสรรคของความอยู่ดีมีสุข หากคนสามารถปรับตัวและใจให้ยอมรับกับความยากจนและปรับความทะเยอทะยานให้เหมาะกับสภาพความจริง การพัฒนาจึงควรมุ่งเพิ่มความสามารถในการดำรงชีวิตให้กับบุคคลและชุมชน และเพื่อให้มาตรวัดความอยู่ดีมีสุขครอบคลุมเกือบทุกส่วนของชีวิต นักวิจัยและองค์กรต่าง ๆ ได้สร้างมาตรวัดรวมที่ครอบคลุมความอยู่ดีมีสุขในหลายด้านมาไว้ด้วยกัน ตัวอย่างเช่น 1. ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ขององค์การสหประชาชาติเพื่อการพัฒนา (UNDP) ที่เน้นการพัฒนาคนที่ดูจากตัวชี้วัดหลักในด้านรายได้ การศึกษาและสุขภาพ 2. กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขในประเทศกำลังพัฒนา (Well-being in Developing Countries Research Group: WED) ที่ใช้ทฤษฎีความจำเป็นของมนุษย์ (Theory of Human Need เป็นหลัก โดยให้นิยามความอยู่ดีมีสุขไว้ว่า เป็นสภาพการดำรงชีวิตของบุคคลและผู้อื่นที่ความจำเป็นในชีวิตของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง และเป็นการดำรงชีวิตที่บุคคลดังกล่าวสามารถดำเนินตามเป้าหมายของชีวิตได้อย่างมีความหมายและสามารถประสพกับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของตน อนึ่งการวัดความอยู่ดีมีสุขของ WED ดูจาก 2 ประเด็นหลัก คือ สุขภาพกายและความเป็นอิสระในชีวิต (Autonomy) การสนองความจำเป็นในชีวิตเพื่อความสุขแบ่งแยกออกเป็นความจำเป็นพื้นฐาน 11 อย่าง ได้แก่ อาหารและน้ำสะอาดที่เพียงพอ ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การงานในสภาพการทำงานที่ปราศจากอันตราย สาธารณสุขที่เหมาะสม ความปลอดภัยของเด็กและเยาวชน ความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ความปลอดภัยและมั่นคงทางกายภาพและเศรษฐกิจ การคุมกำเนิดที่ปลอดภัย และความสามารถในการเลี้ยงดูบุตรและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รวมไปถึงการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมต่างๆ

การวัดความอยู่ดีมีสุขแบบอัตวิสัย (Subjective Well-Being) การวัดความสุข หรือความอยู่ดีมีสุขที่เป็นแบบอัตวิสัย (Subjective Well-Being) นักวิจัยความสุขได้สร้างกรอบแนวคิดและค้นพบแนวทางเพื่อวัดและอธิบายความสุขของบุคคลโดยใช้การสำรวจการรายงานความสุขด้วยตนเอง ซึ่งได้รับการยอมรับกันในวงกว้างว่าเป็นการวัดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยได้ในฐานะตัวแทนโดยตรงของอรรถประโยชน์การวัดความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-Being) ที่ใช้ในวงการวิชาการมีทั้งแบบการใช้คำถามเชิงเดี่ยว (คำถามเดียว) และคำถามเชิงซ้อน (คำถามหลายคำถามแล้วมาสังเคราะห์เป็นค่าเดียว) โดยเป็นการให้ลำดับคะแนนต่อปัจจัยต่างๆที่มีความสำคัญต่อความสุข ซึ่งแต่ละวิธีการมีข้อดีข้อเสียต่างกัน และการให้ระดับของความสุขของแต่ละวิธีก็ต่างกันด้วย ซึ่งยังมีข้อถกเถียงทางทฤษฎีอยู่ว่าจำนวนระดับใดจึงจะเหมาะสมครอบคลุมที่สุด คำถามเชิงเดี่ยวเกี่ยวกับความสุขที่พบบ่อย เช่น คุณมีความรู้สึกขนาดไหนในตอนนี้? หรือ โดยรวมคุณมีความสุข (มีความพึงพอใจ) กับชีวิตในระดับไหน? นอกจากคำถามเกี่ยวกับความสุขหรือความพึงพอใจกับชีวิตโดยรวมแล้ว คำถามลักษณะดังกล่าวยังใช้สำรวจความสุขหรือความพึงพอใจกับส่วนย่อยของชีวิต เช่น ด้านการเงิน ครอบครัว สุขภาพ หน้าที่การงาน เป็นต้น คำถามเหล่านี้มักเป็นคำถามแบบปรนัย (Multiple choice) โดยจำนวนของตัวเลือก ที่ให้เลือกมีตั้งแต่สามไปจนถึงหนึ่งร้อย เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของผู้ตอบคำถาม ผู้ออกแบบสำรวจมักให้นิยามกับตัวเลือกด้วย

ตัวอย่างเช่น ในการสำรวจค่านิยมของโลก (The World Values Survey) ถามว่า “โดยภาพรวมแล้ว คุณคิดว่า คุณมีความสุขในระดับใด โดยมี 4 ระดับคือ: มีความสุขมาก มีความสุขทีเดียว ไม่มีความสุข หรือไม่มีความสุขเลย” หลังจากนั้น แต่ละคนจะตอบโดยการให้คะแนนตามระดับความรู้สึก ซึ่งคล้ายๆ กับการให้คะแนน 3 ระดับความพึงพอใจของการสำรวจสังคมทั่วไป (the General Social Surveys) ของประเทศสหรัฐฯ ที่ถามว่า โดยภาพรวมแล้วคุณคิดว่า แต่ละวันที่ผ่านมาของคุณเป็นอย่างไร แต่ General Social Survey นิยามในแบบสำรวจที่มีตัวเลือก 3 คือ มีความสุขมาก (Very Happy) มีความสุข (Pretty Happy) และ ไม่ค่อยมีความสุข (Not too Happy) หรือในการสำรวจรายได้และแรงงานของเกาหลี (Korean Labor and Income Survey) มี 5 ระดับของคำตอบ โดยรวมคุณมีความพึงพอใจกับชีวิตแค่ไหน โดย นิยามคือ 1. พึงพอใจมาก (Very satisfied) 2. พึงพอใจ (Satisfied) 3. เฉย ๆ (Neither satisfied not dissatisfied) 4. ไม่พึงพอใจ (Dissatisfied) 5. ไม่พึงพอใจเลย (Very dissatisfied)

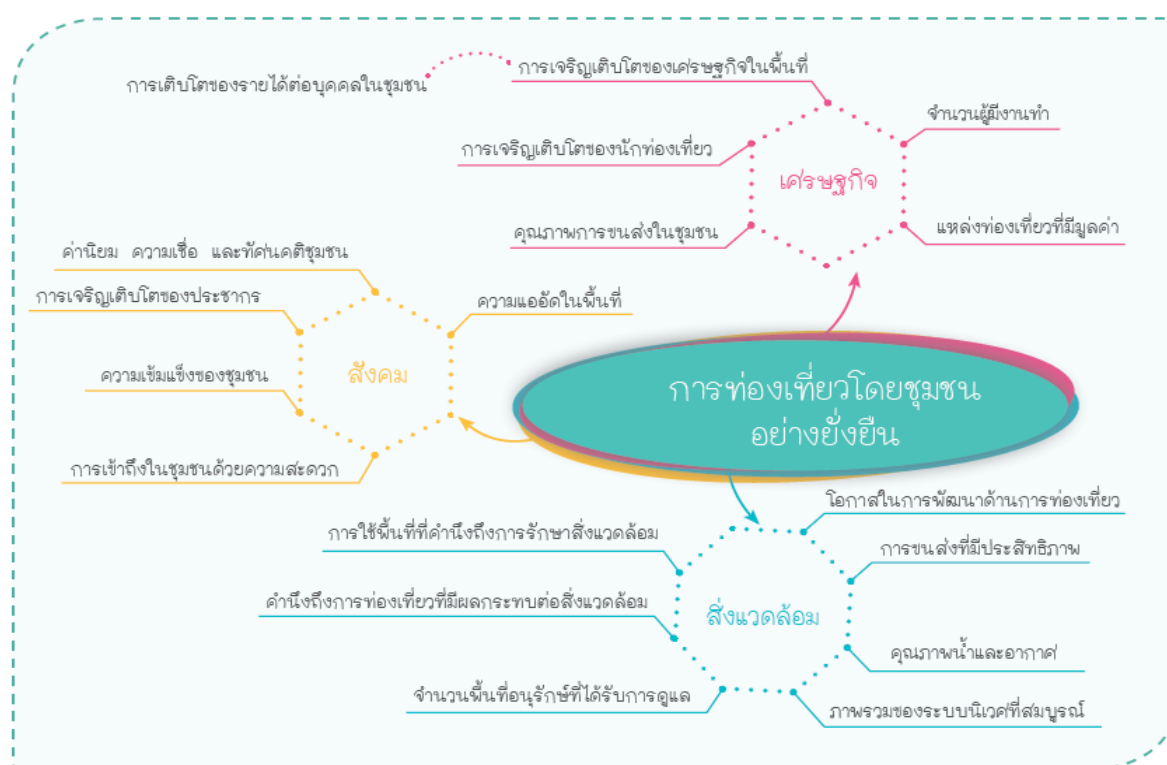
เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ (ม.ป.ป., หน้า 1-20) ได้สรุป “การวัดความอยู่ดีมีสุขของประเทศแคนาดา (Canada Index of Well Being)” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่

1. การใช้เวลา (Time Use) ประกอบด้วย ดัชนีมูลค่าจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานอาสาสมัครงานในครัวเรือน และเวลาว่าง
2. มาตรฐานการครองชีพ (Living Standard) ประกอบด้วย ดัชนีรายได้และการกระจายรายได้ ความปลอดภัยในทรัพย์สิน และความปลอดภัยทางเศรษฐกิจ
3. ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) ประกอบด้วย ดัชนีเกี่ยวกับคุณภาพดิน คุณภาพการเกษตร ป่าไม้ ประมงและเหมืองแร่ พลังงาน อากาศ น้ำ
4. ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจากพฤติกรรมของมนุษย์ (Human Impact on the Environment) ประกอบด้วย ดัชนีเรื่องการกำจัดของเสีย รอยเท้านิเวศ การรั่วไหลของก๊าซจากปฏิกิริยาก๊าซเรือนกระจกและการคมนาคมขนส่ง
5. ทุนทางสังคมและทุนทางทรัพยากรบุคคล (Human and Social Capital) ประกอบด้วย ดัชนีสุขภาพประชากร ต้นทุนจากอาชญากรรม และการเข้าถึงการศึกษา

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน แบ่งออกเป็น

1) แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จากการประชุม Earth Summit โดยองค์การสหประชาชาติที่จัดขึ้น ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อ ค.ศ. 1992 ก่อให้เกิดกระแสของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งกระแสนี้ได้ถูกนำมาใช้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จนเกิดเป็นแนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สำหรับประเทศไทยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดฐานรากสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ทั้งนี้ Responsible

Ecological Social Tour-REST (2003) ได้กำหนดหลักการในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อนำไปสู่ทิศทางที่ยั่งยืน ประกอบด้วยมิติ 5 ด้าน คือ 1. มิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเพิ่มกองทุนสำหรับการพัฒนาชุมชน การสร้างสรรค์อาชีพด้านการท่องเที่ยว และการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน 2. มิติด้านสังคม ได้แก่ การยกระดับคุณภาพชีวิต การส่งเสริมความภาคภูมิใจในตัวเอง และการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน 3. มิติด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดความเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 4. มิติด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ การจัดการมลภาวะ และการส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงความจำเป็นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และ 5. มิติด้านการเมือง ได้แก่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น การส่งเสริมพลังและความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้างความเชื่อมั่นในสิทธิของชุมชนต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว นอกจากนี้ สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2559) ยังได้กำหนดเครื่องมือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสร้างเป็นโมเดลการสร้างสมดุลด้วยตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ดังภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.2 แสดงโมเดลการสร้างสมดุลด้วยตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

จากโมเดลข้างต้นทำให้ได้ตัวชี้วัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนทั้งหมด 30 หัวข้อ ได้แก่

ด้านสังคม

1. การรักษาแหล่ง
2. ความเข้มงวดกวดขัน
3. การเอาจริงเอาจังใน
4. โอกาสในการเรียนรู้ใน

ท่องเที่ยว		การใช้กฎ	ชุมชน
5. การควบคุมเพื่อการพัฒนา	6. นโยบายที่คนในพื้นที่มีส่วนร่วมและช่วยกันควบคุมดูแลให้ยั่งยืน	7. นโยบายและขั้นตอนในการวางแผน	8. ความเชื่อมโยงของสังคม
9. ความพึงพอใจของผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว	10. ความพึงพอใจของคนในพื้นที่	11. ความยึดมั่นและจริงจังในการร่วมมือปฏิบัติ	12. การเรียนรู้ของชุมชน
13. อยู่อย่างมีความสุขที่ดีและปลอดภัย	14. สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว	15. เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการจัดการที่ดี	16. มีการสนับสนุนจากการเมืองทุกระดับของรัฐบาล
<u>ด้านสิ่งแวดล้อม</u>			
17. มลภาวะ	18. ผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	19. การจัดการขยะและการนำขยะกลับไปใช้ใหม่	20. ระบบนิเวศ
21. ระมัดระวังในการก่อสร้างและการออกแบบ	22. การรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	23. การใช้น้ำและการประหยัดน้ำ	24. การออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
25. การคำนึงถึงปริมาณก๊าซเรือนกระจก	26. การใช้กระดาษและพลาสติก	27. การใช้พลังงานและการใช้พลังงานทางเลือก	28. การปรับปรุงและการใช้ของเทคโนโลยีที่มีผลกระทบน้อย
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u>			
29. การจ้างงานของคนในพื้นที่	30. รายได้จากการท่องเที่ยวสู่เศรษฐกิจชุมชน		

ตัวชี้วัดดังกล่าวจะช่วยให้การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความยั่งยืน และสามารถมองเห็นภาพได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยตรวจสอบจุดที่ควรแก้ไขเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งและความชัดเจนให้กับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการจัดทำ “แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT-Thailand)” โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ทั้งนี้เพื่อให้ได้แผนยุทธศาสตร์ในการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยที่ชัดเจน โดยที่มาของแผนนี้เกิดขึ้นจากกระบวนการมีส่วนร่วมและการศึกษาข้อมูลการวิเคราะห์ภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างรอบด้าน จนเกิดเป็นแผนที่มีประสิทธิภาพสามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้ได้

แผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT-Thailand) มีวิสัยทัศน์ คือ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทยพัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษาและจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” โดยเนื้อหาหลักของแผนฯ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่วางไว้ รวมทั้งการกำหนดกลไกการขับเคลื่อนประเด็นยุทธศาสตร์ในแผนไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ แผนฯ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างคุณภาพ ทักษะและความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนให้มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเองบนฐานความพอเพียงและความรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรชุมชนสู่การเป็นสินค้าและบริการบนฐานอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ และการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่ต้นแบบการเป็นแหล่งเรียนรู้การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการบริหารจัดการการตลาดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลของความสุขของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนากลไกการขับเคลื่อน ระบบการบริหารจัดการ และการทำงานเชื่อมโยงเชิงเครือข่ายประชารัฐที่มีเอกภาพ มั่นคง และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาดัชนีชี้วัดความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว ตลอดจนพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน

อนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ซึ่งเป็นหัวข้อยุทธศาสตร์ที่งานวิจัยนี้นำมาศึกษามีรายละเอียดที่สำคัญดังต่อไปนี้

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. จำนวนชุมชนที่นำดัชนีชี้วัดความสุขระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยวไปใช้
2. ร้อยละของความพึงพอใจของชุมชนไม่น้อยกว่า 85
3. ร้อยละของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 85
4. จำนวนความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างประเทศในอาเซียนและการดำเนิน

กิจกรรมร่วมกัน

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 5.1 สร้างดัชนีชี้วัดความสุขทางการท่องเที่ยวของชุมชนและนักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5.2 ประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นในชุมชนท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 5.3 ส่งเสริมความร่วมมือการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศอาเซียน

ทั้งนี้ เพื่อให้แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนสามารถนำไปใช้ในการสื่อสารให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนฯ ดังกล่าวได้เข้าใจตรงกัน อีกทั้งยังมีประโยชน์ในการวัดผลสำเร็จในการดำเนินกลยุทธ์

ของแผนฯ ตลอดจนเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นเหตุเป็นผลของการดำเนินกลยุทธ์ให้บรรลุผลสำเร็จ คณะผู้จัดทำแผนฯ ดังกล่าว จึงได้กำหนดเป็นแผนที่กลยุทธ์ของแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 แสดงดังนี้ (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท., 2558)

2) ความเป็นมา และความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวมีวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยที่ผ่านมานั้น การท่องเที่ยวจะมุ่งเน้นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่เป็นหลัก การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้เป็นหลัก แต่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และถูกทำลาย ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบหลัก ก็ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนทำลายสภาพแวดล้อมจากการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวของคนกลุ่มใหญ่หรือคนจำนวนมาก จนกระทั่งในช่วงตอนต้นของทศวรรษที่ 1970 องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงสต็อกโฮล์ม เมืองหลวงของประเทศสวีเดน จากการประชุมครั้งนั้น เป็นผลให้ในปี ค.ศ. 1972 เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการท่องเที่ยวของคนกลุ่มหนึ่งในยุโรปและอเมริกาที่ไม่พอใจกับการท่องเที่ยวแบบเดิม และเกิดกระแสความคิดที่จะสร้างแนวคิดของการท่องเที่ยวเสียใหม่ โดยให้ความสนใจและความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อสร้างจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วทุกภูมิภาคของโลก ด้วยเหตุนี้ จึงมีการพิจารณาศึกษาหาแนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่จะสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงนำไปสู่แนวคิดของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต่อมา ในปี ค.ศ. 1980 เกิดการจัดตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก หรือ World Conservation Strategy (WCS) ขึ้น ซึ่งเป็นที่รับรู้กันว่าคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่สำคัญในการที่จะอธิบายให้บุคคลทั่วไปได้ทราบว่า “การพัฒนากับการอนุรักษ์” จะดำเนินไปด้วยกันได้ได้อย่างไร

ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นแนวคิดการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ โดยจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกิดจากรายงานของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือ World Commission on Environment and Development (WCED) เมื่อปี 1987 ซึ่งระบุว่า “สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของโลกมีค่อนข้างจำกัด ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างชาญฉลาด ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด เพื่อให้การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะสำหรับประชาชนในยุคนี้ แต่รวมถึงลูกหลานในอนาคตด้วยเช่นกัน”

ต่อมา เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1990 ได้มีการจัดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา โดยเรียกการประชุมนี้ว่า Global's 90 Conference ผลของการประชุมในครั้งนี้ทำให้เกิดหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ขึ้น

จนกระทั่งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) ได้มีการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (The United Nation Conference on Environment and Development-

UNCED) หรือ Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล โดยการประชุมดังกล่าวได้นำเอา รายงานของ WCED มาจัดทำโปรแกรมและข้อกำหนดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และพัฒนาของ ประชาคมโลก เกิดเป็นแผนแม่บทของโลกที่ได้มีการลงนามรับรองเอกสารสำคัญโดยเฉพาะ เรียกว่า “แผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ UN Agenda 21” เพื่อให้ประเทศต่างๆ ใช้เป็นกรอบการปฏิบัติสำหรับการพัฒนา ที่ยั่งยืน (Sustainable Development) รวมถึงการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวคิดสากลที่ได้รับการยอมรับจากทุกประเทศ

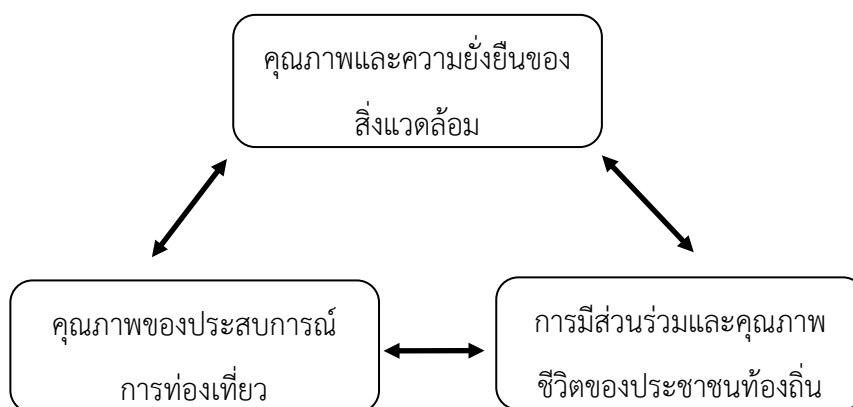
สำหรับประเทศไทย รัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองแผนปฏิบัติการที่ 21 ที่เมืองริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อปี พ.ศ. 2535 และได้มอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ตอบสนองการ พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแผนแม่บทโลกอย่างเด่นชัดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั้งใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยในปี พ.ศ. 2538-2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ผลักดันให้เกิด นโยบายและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น และในปี พ.ศ. 2539-2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ กำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ (National Ecotourism Policy) ขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว ของประเทศไทยสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ด้วย ต่อมา ในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลไทย ได้ประกาศให้ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เป็นวาระแห่งชาติ ทั้งนี้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อแนวคิดในการพัฒนา ประเทศภายในแผนปฏิบัติการที่ 21 ในระดับท้องถิ่น โดยได้เสริมสร้างกลไกและกระบวนการขับเคลื่อน รวมทั้งขยายแนวคิดเรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถ บริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง และกระจายความรับผิดชอบจากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่น เปิด โอกาสให้ท้องถิ่นจัดทำแผนปฏิบัติการของตนเองโดยอาศัยความร่วมมือจากประชาชน

แผนปฏิบัติการที่ 21 หรือ UN Agenda 21 หมายถึง โปรแกรมการดำเนินงานต่างๆ แบบเบ็ดเสร็จ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแผนปฏิบัติการที่ 21 ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในระหว่าง ค.ศ. 1991-1992 และได้รับการยอมรับจากตัวแทนรัฐบาล 182 ประเทศที่เข้าร่วมประชุมสุดยอด ซึ่งจัดขึ้นโดย องค์การสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาหรือ Earth Summit กรุงริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิลในปี ค.ศ. 1992 (เลิศพร ภาระสกุล, 2558) Agenda 21 เป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับใช้เป็น แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อกำหนดนโยบายของภาครัฐบาล เอกชน และเป็นทางเลือกของบุคคลใน ศตวรรษที่ 21 ที่ว่า ประชากร การบริโภคและเทคโนโลยี เป็นพลังผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อม มีการเสนอนโยบายและแผนงานในการที่จะบรรลุถึงความสมดุลอย่างยั่งยืนระหว่างบริโภค ประชากร และสมรรถนะของโลกต่อการค้าทุนสิ่งมีชีวิต รวมทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่างๆ ที่จะต้อง ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ในขณะเดียวกันจะต้องมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างระมัดระวัง

หลักการ Agenda 21 ย้ำถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่จะเป็หนทางที่จะเอาชนะในเรื่องของความ ยากจน การทำลายสิ่งแวดล้อม โดยความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกันระดับโลกเท่านั้น (Global

Partnership) ที่ทำให้มั่นใจว่าทุกๆ ประเทศจะมีอนาคตที่มั่นคงและปลอดภัยร่วมกันมากขึ้น ทั้งนี้ ภายใต้ความต้องการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสของโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิดความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้าน มุ่งให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการ 3 ประการ คือ

1. คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คือ ความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก ทั้งด้านการอนุรักษ์ในระดับท้องถิ่นจนถึงการอนุรักษ์ป้องกันและแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศ เพื่อความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
2. การมีส่วนร่วมและคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น คือ ความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้การพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน
3. คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว ในด้านการศึกษาเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มนักท่องเที่ยวและสังคม ก่อให้เกิดความต้องการในการปรับทิศทางของตลาดและรูปแบบของธุรกิจท่องเที่ยว เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากขึ้น

รูปภาพที่ 2.3 แสดงความสัมพันธ์ของเป้าหมายหลัก 3 ประการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ หรือ United Nation World Tourism Organization (UNWTO) กล่าวถึงหลักการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามหลักการของแผนปฏิบัติการที่ 21 ดังนี้

1. ด้านสังคม-วัฒนธรรม

1.1 ให้ความสำคัญต่อสังคม-วัฒนธรรมของชุมชน ในฐานะเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

- 1.2 เปิดให้มีการมีส่วนร่วมและกระจายข้อมูล สู่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
- 1.3 สร้างประสบการณ์ที่ดี และความพึงพอใจของผู้มาเยือนให้มากที่สุด
- 1.4 ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนได้สังเกต เรียนรู้ และเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. ด้านเศรษฐกิจ
 - 2.1 กระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจไปสู่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม
 - 2.2 ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ
 - 2.3 เน้นให้มีการจำกัดขนาดการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - 2.4 ผลักดันให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ
3. ด้านสิ่งแวดล้อม
 - 3.1 มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าหรือมีประสิทธิภาพสูงสุด
 - 3.2) ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบจากการท่องเที่ยวน้อยที่สุด
 - 3.3 มีการปกป้องและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม
 - 3.4 ส่งเสริมให้ผู้มาเยือนได้สังเกตเรียนรู้ เพื่อเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์

3) ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (1991) ได้ให้ความหมายของ **การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism)** หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยเน้นการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อให้สามารถรักษาความมั่นคงของระบบนิเวศตลอดจนวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยังหมายความรวมถึง

1. การท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่มีการพัฒนา และการจัดการอย่างมีระบบที่จะทำให้มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมยั่งยืนอยู่ตลอดไป
2. รูปแบบการท่องเที่ยวที่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหายและเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม
3. การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใด จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท

ดังนั้น การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่มีการจัดการที่ดี มีการจัดรูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสม รมั้ตระวังต่อการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดปัญหาและผลกระทบน้อยที่สุด โดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญในการสร้างจิตสำนึก ประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวมากกว่าให้ความพึงพอใจอย่างไม่มีขอบเขตแก่นักท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถสรุปความแตกต่างของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการท่องเที่ยวทั่วไปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กับการท่องเที่ยวทั่วไป

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	การท่องเที่ยวทั่วไป
1. มีการวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว	1. ไม่มีการวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยว
2. การวางแผนและตัดสินใจท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน	2. การวางแผนและตัดสินใจการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับส่วนกลาง (ภาครัฐ)
3. มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะช่วงเวลา และความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่	3. มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จะเกิดจากการท่องเที่ยวมากกว่าคำนึงถึงสภาพแวดล้อม
4. เป้าหมายของการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม	4. เป้าหมายของการท่องเที่ยวมุ่งเน้นไปด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว
5. มีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ซึ่งแตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป	5. กิจกรรมการท่องเที่ยวครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย (นักท่องเที่ยว) ไม่ได้สร้างความแตกต่างทางการท่องเที่ยว
6. การบริหารจัดการท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6. การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยหน่วยงานเดียว (เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว)
7. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว “The most proper visitor”	7. ไม่จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว “The more visitors the better”
8. การก่อสร้างอาคาร สถานที่ มีการวางแผนและเตรียมการให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม และชุมชน	8. การก่อสร้างอาคาร สถานที่ในแหล่งท่องเที่ยว มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความสวยงาม และความสะดวกสบายเป็นหลัก
9. สนับสนุนให้มีการขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	9. การขนส่งมุ่งเน้นความสะดวกสบาย และความเร็วเป็นหลัก
10. นักท่องเที่ยวใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว	10. นักท่องเที่ยว มุ่งเน้นความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และสะดวกสบายจากการท่องเที่ยว มากกว่าที่จะคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม

4) หลักการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์การการท่องเที่ยวโลก ได้กำหนดกรอบหลักการในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ ดังนี้

1. การพัฒนาและบริหารจัดการต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถการรองรับได้ (Carrying capacity) ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ และสังคม-วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรฐาน และถ้าจำเป็นก็จะต้องมีการฟื้นฟูหรือทดแทน รวมทั้งควบคุมระบบของธรรมชาติให้สามารถผลิต และให้บริการต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. ต้องตระหนักถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมและกระจายประโยชน์สู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรม (Local needs / Participation benefit)
3. กิจกรรมต่างๆ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หรือนันทนาการที่จัดขึ้น ต้องเน้นประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้มาเยือน (Quality experience)
4. ให้ผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพื้นที่ ทรัพยากร และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (Learning and Understanding)
5. เน้นการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่สะท้อน หรือกลมกลืนกับธรรมชาติ หรือสถาปัตยกรรมท้องถิ่น และพยายามใช้วัสดุที่ได้ในท้องถิ่น (Nature and local architecture)
6. ผสมผสานการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สู่แผนการพัฒนาระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ (Integrated development)
7. พัฒนฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบ และตัดสินใจ (Database)

5).หลักการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบ มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งนี้ การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยระบบการท่องเที่ยวจะมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 4 ด้าน ได้แก่

1. แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism destination and services) องค์ประกอบสำคัญที่เป็นรากฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งเป้าหมายที่เป็นหัวใจหลักขององค์ประกอบนี้ จะเน้นที่คุณภาพและความยั่งยืนเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและบริหารจัดการจึงต้องพิจารณาถึงกิจกรรมหลักๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1. การประเมินศักยภาพ ของทรัพยากรท่องเที่ยวทุกประเภทของพื้นที่ เพื่อให้ทราบและตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญ และข้อจำกัดในการที่จะนำมาใช้ประโยชน์
- 1.2. การจำแนกเขตท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การกำหนดมาตรการหรือเงื่อนไขของการพัฒนา และการอนุรักษ์ที่สะท้อนถึงศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท่องเที่ยว
- 1.3. การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว ตั้งแต่เรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ สภาพแวดล้อมทางชีวกายภาพ และด้านสังคมจิตวิทยา
- 1.4. การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่า ความสำคัญ และเป็นสิ่งดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งโดยใช้มาตรการควบคุม และการฟื้นฟูด้วยวิธีการต่างๆ

1.5. การควบคุมผลกระทบ อันเกิดจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและพฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว

2. สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ (Tourism facilities and services) แหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท จำเป็นต้องจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการท่องเที่ยว แต่จะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้น และขึ้นอยู่กับขีดความสามารถในการรองรับได้ของสภาพแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ หลักการในการพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมีดังนี้

2.1. สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะต้องมีความกลมกลืนกับสภาพภูมิทัศน์ดั้งเดิม และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีการใช้น้ำและพลังงานแบบประหยัด และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ปัจจุบัน การออกแบบและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก จะยึดแนวความคิดความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นบรรทัดฐาน

2.2. ผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมท่องเที่ยว ที่จะจัดบริการ ควรเป็นกิจกรรมที่เปิดให้ผู้มาเยือนได้ใกล้ชิดกับทรัพยากรท่องเที่ยว และมีโอกาสได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยว

2.3. ระดับของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงแหล่ง ที่พัก อาหาร ฯลฯ ควรกระทำภายใต้กรอบวัตถุประสงค์/เป้าหมายของเจ้าของพื้นที่ แต่ต้องสอดคล้องกับรูปแบบการท่องเที่ยว และขีดความสามารถการรองรับได้ทุกด้านของพื้นที่

2.4. การให้บริการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอ โดยเฉพาะระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในพื้นที่ จึงต้องมีการกำหนดกฎระเบียบ และข้อบังคับใช้ควบคู่กับมาตรการอื่นๆ

2.5. ข้อมูลและการสื่อความหมาย เป็นบริการที่จะขาดไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มาเยือนได้เรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากร โดยเฉพาะการจัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวและให้ความรู้

3. ตลาดการท่องเที่ยว (Tourism marketing) ปัจจุบัน รูปแบบและพฤติกรรมการใช้เวลาว่างของคน เพื่อเดินทางท่องเที่ยวและพักผ่อนค่อนข้างมีความซับซ้อน ดังนั้น จึงไม่มีสูตรสำเร็จใดๆ ที่สามารถบ่งบอกได้ว่า ใครชอบการท่องเที่ยวรูปแบบใด ที่ไหนและอย่างไร เพื่อทำให้การจัดการด้านตลาดประสบความสำเร็จในระยะเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม หลักการพื้นฐานของการศึกษา วิเคราะห์ และคาดคะเนกลุ่มตลาดหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเฉพาะที่สนใจหรือมีแนวโน้มจะเลือกใช้รูปแบบหรือผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ ขึ้นอยู่กับ

3.1. ภูมิหลังของนักท่องเที่ยว เช่น ระดับอายุ การศึกษา รายได้ ภูมิฐานะ ประสบการณ์การท่องเที่ยวในอดีต ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากการสำรวจในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา หรือพื้นที่อื่นๆ ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวคล้ายคลึงกัน

3.2. ความต้องการและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ต่อการเดินทางเข้าไปเยือนในแหล่งท่องเที่ยวและใช้บริการต่างๆ เป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงกลุ่มตลาดหรือกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำการศึกษา และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการกำหนดภาพลักษณ์ (image) และอัตลักษณ์ (identity) หรือ Tourism Brand ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการตลาดต่อไปด้วย

3.3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เมื่อได้ใช้บริการและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวแล้ว จะช่วยให้ทราบว่าการท่องเที่ยวดังกล่าว เป็นกลุ่มตลาดเป้าหมายที่แท้จริงหรือไม่ หรือบ่งบอกเป็นนัยว่า การบริหารจัดการยังขาดประสิทธิภาพหรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

4. การบริหารจัดการ (Management) ถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1. วิสัยทัศน์และนโยบาย ซึ่งจะต้องมีการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน และใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและการดำเนินงานด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ปฏิบัติหรือผู้เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทุกภาคส่วน ทั้งนี้วิสัยทัศน์และนโยบาย อาจกำหนดโดยเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว หรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบ ซึ่งควรมีการปรึกษาหารือหรือรับฟังความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องและประชาชนท้องถิ่น

4.2. องค์การบริหารจัดการและบุคลากร ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำวิสัยทัศน์และนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยองค์การอาจนำวิสัยทัศน์และนโยบายมาจัดทำเป็นแผนการพัฒนา และบริหารจัดการที่ครอบคลุมทุกด้าน และมีการคัดสรรบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตรงกับภาระงาน รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะหรือความสามารถในการปฏิบัติด้วย

4.3. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขอบเขตกว้างขวาง และมีผู้เกี่ยวข้องหลายกลุ่ม เช่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ภาครัฐ ภาคเอกชน ดังนั้นรูปแบบการบริหารจัดการจะต้องเป็นระบบเปิด ทั้งในเรื่องข้อมูลข่าวสาร การปรึกษาหารือ และการประสานงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนท้องถิ่น ควรได้รับโอกาสมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

4.4. การกระจายประโยชน์อย่างเป็นธรรม นอกจากจะเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมรับผิดชอบแล้ว จะต้องมีการกระจายประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตและสังคมให้สูงขึ้น

4.5. การติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ เป็นเครื่องมือที่ใช้ชี้วัดความสำเร็จของโครงการซึ่งรวมถึงตั้งแต่เรื่องคุณภาพ และความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวไปจนถึงคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่น โดยอาจจะติดตามและประเมินจากแผนพัฒนาและบริหารจัดการโดยรวม หรือแผนงานเฉพาะด้านที่มีการศึกษาจัดทำมาก่อนจะมีการพัฒนาและบริหารจัดการ

4.6. การบริหารจัดการด้านอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์การลงทุน และจัดค้ำทุทุนจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยรวม หรือเฉพาะกิจกรรมเป็นรายด้าน ซึ่งจะช่วยให้เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีลำดับขั้นตอน และแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีข้อมูลเป็นเหตุผลประกอบ

โดยสรุป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นแนวคิดและหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวที่นานาประเทศเริ่มนำไปประยุกต์ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้น เพราะเป้าหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ คุณภาพและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม คุณภาพของประสบการณ์การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความสมดุลในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดและหลักการดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1) แนวคิดการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนท้องถิ่นให้มีมาตรฐานในการบริการด้านการท่องเที่ยวและการจัดการที่ยั่งยืนครบทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จะสามารถสร้างการยอมรับเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลอดจนทำให้ชุมชนเกิดความมั่นใจในการให้บริการและจัดการการท่องเที่ยว

ตลอดระยะเวลาสิบปีที่ผ่านมาหน่วยงานต่างๆ ของไทยได้พยายามสร้างกระบวนการและแนวทางการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นดังภาพต่อไปนี้ (สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2559)

รูปภาพที่ 2.4 แสดงการจัดทำและพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากภาพจะเห็นว่ามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมจากการจัดตั้งสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Stewardship Council-STSC) และได้มีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวสากล (Global Sustainable Tourism Criteria-GSTC) ขึ้น และปัจจุบันองค์การการท่องเที่ยวโลกพยายามผลักดันให้ประเทศสมาชิกนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อยกระดับการ

ท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีมาตรฐาน ต่อมา โครงการจัดทำทรัพยากรชายฝั่ง (CHARM) ร่วมกับโครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (REST) จัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยมีความมุ่งหวังจะใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชายฝั่งทะเลอ่าวบ้านดอนและอ่าวพังงา โดยใช้พื้นที่เกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา และชุมชนลีเล็ด จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ทดลองออกแบบประเด็นและกรอบการประเมิน ซึ่งมาตรฐานดังกล่าวเป็นการริเริ่มของหน่วยงานด้านปฏิบัติการ ไม่ได้ดึงหน่วยงานในระดับนโยบายเข้ามามีส่วนร่วม และเมื่อโครงการความร่วมมือ CHARM-REST ยุติลง การดำเนินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็ยุติไปด้วย หลังจากนั้น อพท. ได้จัดทำ “คู่มือเกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน” ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดจากการพัฒนาตามหลักเกณฑ์ Global Sustainable Tourism Criteria-GSTC ภายใต้โครงการ CSR-MAP ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัย มูลนิธิไบโอมิเนีย และ European Center for Eco and Agro Tourism (ECEAT) เกิดเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่ครอบคลุมมิติ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่นและคุณภาพชีวิต ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และด้านการบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้จัดทำคู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย “การพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับภูมิภาคอาเซียนสู่ความเป็นสากล” โดยได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคุณภาพการท่องเที่ยว และจะเป็นประโยชน์กับชุมชนรากหญ้าในกลุ่มประเทศอาเซียนในการใช้มาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการทำการตลาดการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ในขณะที่ประเทศสมาชิกของอาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations -ASEAN) ได้ร่วมกันจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน (ASEAN Community Based Tourism Standard) และนำไปปฏิบัติตามข้อเสนอแนะในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของอาเซียน พ.ศ. 2555-2558 เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพให้แก่ผู้มาเยือนผ่านการนำเสนอชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป การจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกันคือ ต้องการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มมูลค่า ตลอดจนสร้างประสบการณ์ที่ดีทางการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือน ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีการนำมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาพิจารณาใช้ประเมินและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว แสดงดังตารางต่อไปนี้

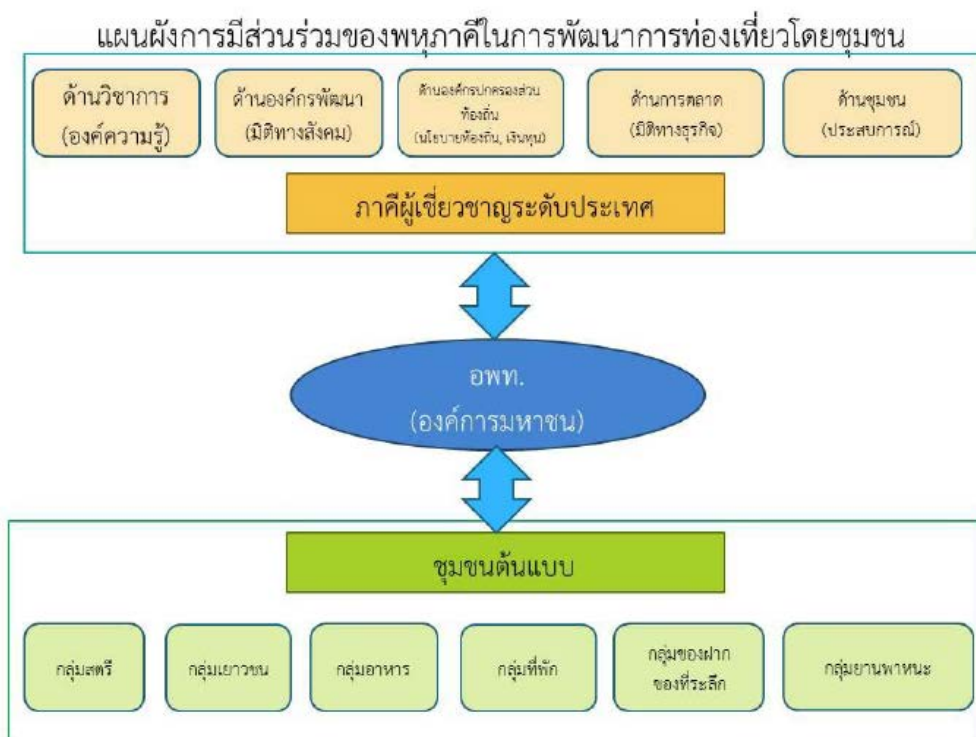
ตารางที่ 2.2 แสดงเกณฑ์ในการประเมินมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เกณฑ์มาตรฐาน
1. หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria-GSTC) โดย Global Sustainable Tourism Council ประกอบด้วย 5 หมวด 41 หลักเกณฑ์	หมวด A การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ หมวด B การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น หมวด C การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบ ทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว หมวด D การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม
2. มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอาเซียน (ASEAN Community Based Tourism Standard) ประกอบด้วย 8 ด้าน 23 ตัวชี้วัด	1. มาตรฐานสำหรับการเป็นเจ้าของและจัดการโดยชุมชน 2. มาตรฐานสำหรับการมีส่วนร่วมส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม 3. มาตรฐานสำหรับการอนุรักษ์และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม 4. มาตรฐานสำหรับกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับแขกผู้มาเยือน 5. มาตรฐานสำหรับการให้บริการท่องเที่ยวและนำเที่ยวที่มีคุณภาพ 6. มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของบริการอาหารและเครื่องดื่ม 7. มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในคุณภาพของที่พักร 8. มาตรฐานสำหรับการสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตร (FTO) เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนฯ เข้า
3. เกณฑ์มาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท. ประกอบด้วย 5 ด้าน 28 เป้าประสงค์	ด้านที่ 1 กลุ่มท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน ด้านที่ 2 ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี ด้านที่ 3 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทาง

มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เกณฑ์มาตรฐาน
	วัฒนธรรม ด้านที่ 4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ด้านที่ 5 ด้านการบริการและความปลอดภัย
4. คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน 29 ตัวชี้วัด และเกณฑ์ 176 ข้อ	1. ด้านการจัดการอย่างยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต 3. ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม 4. ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 5. ด้านการบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.)

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือ อพท. เป็นหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบองค์การมหาชน จัดตั้งขึ้นเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นหน่วยงานในการกำหนดนโยบาย และแผนการบริหารการพัฒนาในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมถึงการประสานหน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น และประชาชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม คงสภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีความงดงาม สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวให้ระลึกถึงและกลับมาเที่ยวใหม่ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อพท. ได้บูรณาการองค์ความรู้ด้านต่างๆ จากการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนเพื่อประโยชน์ของชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกิดเป็นชุมชนต้นแบบ ดังแผนภาพต่อไปนี้

รูปภาพที่ 2.5 แสดงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของพหุภาคีในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2) **ความต้องการพื้นฐานของนักท่องเที่ยว** แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวแตกต่างกันไปจากแรงจูงใจในเชิงจิตวิทยา หรือแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเป็นแนวคิดที่เป็นลูกผสมระหว่างแนวคิดทางจิตวิทยา ผสมกับแนวคิดทางด้านสังคมวิทยา แรงจูงใจของนักท่องเที่ยวจึงหมายถึงเครือข่ายทั้งหมดของพลังทางวัฒนธรรมและพลังทางชีววิทยา ซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการท่องเที่ยว ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวได้แก่

1. ทฤษฎีลำดับขั้นแห่งความต้องการจำเป็น (Maslow's hierarchy of needs) อธิบายว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการและจะแสดงพฤติกรรมต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการ และความต้องการของมนุษย์ไม่มีวันจบสิ้น Abraham Maslow ได้เสนอลำดับขั้นของความต้องการทั้งหลายรวม 5 ขั้น ดังนี้

1.1 ลำดับล่างสุด คือ ความต้องการทางสรีระ หรือความต้องการทางร่างกาย ซึ่งเป็นความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอด เช่นต้องการน้ำดื่ม ยารักษาโรค

1.2. ความต้องการในระดับถัดไปจะเริ่มมีบทบาทขึ้น คือความต้องการที่จะได้รับความปลอดภัยซึ่งรวมไปถึงการปกป้องคุ้มครอง

1.3. ความต้องการความรักและการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ของสังคม มนุษย์เข้าไปอยู่ในกลุ่มใดก็ต้องการให้ตนเป็นที่รักและยอมรับในกลุ่มที่ตนอยู่

1..4. ความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น เกียรติยศชื่อเสียงเป็นความต้องการในลำดับต่อมา ซึ่งความต้องการในขั้นนี้ถ้าได้รับจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจตนเอง

1..5. ความต้องการในการเข้าใจและรู้จักตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ซึ่งน้อยคนจะประสบได้ถึงขั้นนี้

3) ทฤษฎีขั้นบันไดแห่งการเดินทาง โดย Phillip Pearce ประยุกต์ทฤษฎีของ Maslow แต่แตกต่างตรงที่ในลำดับขั้นแห่งความต้องการของนักท่องเที่ยวในขั้นที่ 1 หรือความต้องการทางสรีรวิทยา ถึงขั้นที่ 4 หรือความต้องการทางด้านเกียรติยศชื่อเสียงนั้น ในแต่ละขั้นเกิดจากบุคคลเป็นผู้กำหนดเองส่วนหนึ่ง และมีอีกส่วนหนึ่งเป็นการชักนำหรือกำหนดโดยผู้อื่น ยกเว้นความต้องการในขั้นสูงสุดหรือความต้องการความสำเร็จแห่งตนหรือความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจสูงสุด เป็นขั้นที่เกิดจากความต้องการของตัวบุคคลเป็นผู้กำหนดเอง นั่นคือ

1. ความต้องการทางด้านสรีรวิทยา

ผู้อื่นกำหนด : ความตื่นเต้น ความน่าพิศวง ความแปลกใหม่

ตัวเองกำหนด : ความต้องการลิ้มรส ความหิวกระหาย ความต้องการทางเพศ การ

ผ่อนคลาย

2. ความต้องการความปลอดภัยมั่นคงปลอดภัยในชีวิต

ผู้อื่นกำหนด : ความต้องการความปลอดภัยเช่นคนอื่น

ตัวเองกำหนด : ความต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมั่นคง มีความปลอดภัย

3. ความต้องการสร้างสัมพันธภาพ ด้านสังคม

ผู้อื่นกำหนด : ความต้องการที่จะรับความเป็นมิตรที่ผู้อื่นหยิบยื่นให้

ตัวเองกำหนด : ความต้องการที่จะให้ความเป็นมิตร และความรักแก่ผู้อื่น

4. ความต้องการความภูมิใจและการมีเกียรติยศชื่อเสียง

ผู้อื่นกำหนด : ความต้องการการยอมรับนับถือจากผู้อื่น

ตัวเองกำหนด : ความต้องการที่จะพัฒนาทักษะของตนเอง

5. ความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจอย่างสูงสุด

ตัวเองกำหนด : ความต้องการความสำเร็จแห่งตน และความต้องการที่จะได้รับ

ประสบการณ์อันหลากหลาย

2.2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1. งานวิจัยเรื่อง Subjective well – being of tourists โดย Claudia Eschbachcher (2010) ไม่มีใครเคยสงสัยเลยว่าความสุขนั้นมีความสำคัญ โดยนับตั้งแต่ชาวกรีกโบราณเริ่มคิดถึงแนวคิดที่ได้รับการอธิบายอย่างต่อเนื่อง แนวความคิดนี้จะไม่เกิดขึ้นเลย ในกรณีที่ถ้าคนทั่วไปคิดว่ามันไม่สำคัญในชีวิตของพวกเขา การมีชีวิตที่ดีและสังคมที่พึงประสงค์ได้เป็นเป้าหมายที่น่าสนใจของนักปรัชญาโดยโรงเรียนแห่งความคิดและอุดมการณ์ทางศาสนามากมายมานานหลายศตวรรษ คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกชนและสังคม เป็นพื้นที่สำคัญของการวิจัยตลอดทั้งทางสังคมศาสตร์และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนัก

สังคมวิทยาเป็นระยะเวลายาวนานแม้ว่าจะมีมุมมองแบบองค์รวมมากขึ้น เป้าหมายสูงสุดของงานวิจัยนี้คือการกำหนดชีวิตที่ดีและความเป็นจริงเกี่ยวกับแนวคิดนี้ มีการใช้ดัชนีชี้วัดและสถิติทางสังคมต่างๆเพื่อใช้ในการวัดสถานะและความก้าวหน้าด้านคุณภาพชีวิต นักสังคมวิทยามีส่วนช่วยในการศึกษาความสุขด้วยสหวิทยาการโดยการประเมินตัวแปรทางสังคมที่มีอิทธิพลและกำหนดปรากฏการณ์ทางสังคมเช่นบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์และความทันสมัยในด้านความเป็นอยู่ที่ดี

ความหมายของความสุข ความสุขเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันในทุกหนแห่งมีการอภิปรายกันอย่างแพร่หลายถึงความหมาย มูลค่า และความต้องการที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุถึงความสุขนั้น โดยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์ได้แสดงให้เห็นถึงความสนใจที่เพิ่มขึ้นเพื่อที่จะแสวงหาและเพื่อให้เข้าใจในความสุข ในขณะที่คำถามดังกล่าวในอดีตได้รับความสนใจจากสาขาด้านจิตวิทยา การศึกษาต่างๆได้นำไปสู่การตีความและคำจำกัดความที่หลากหลายเพื่อพยายามที่จะเข้าใจแนวคิดเรื่องความสุขในลักษณะที่เอื้อต่อการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างและแนวทางในการวิจัยหลาย ๆ ด้าน อย่างไรก็ตามทุกคำนิยามเหล่านี้มักมีความขัดแย้งกับแนวคิดอื่น ๆ และได้มีความพยายามในการร่วมมือระหว่างสาขาต่างๆในการศึกษาความสุข

1. ความสุขในมุมมองทางปรัชญา รากของประวัติศาสตร์ปรัชญาแห่งความสุขถูกกำหนดขึ้นในสมัยกรีกโบราณซึ่งมีแนวคิด กรอบความคิดหลักและคำจำกัดความที่หลากหลายอยู่แล้ว โรงเรียนปรัชญาโบราณของ Democritus, Epicurus, Aristotle และอื่น ๆ ได้รู้จักองค์ประกอบทั้งสี่แห่งความสุขซึ่งยังคงรวมอยู่ในความหมายกว้าง ๆ ของคำศัพท์ในปัจจุบัน อันได้แก่ (1) การมีโชคและความโชคดี (2) ความเพลิดเพลินและความสบายใจ (3) ความพึงพอใจในชีวิตโดยทั่วไปและ (4) การเป็นเจ้าของสินค้าสูงสุด (Tatarkiewicz, 1976) โดยตลอดระยะเวลาในยุคนั้น วิวัฒนาการของความหมายและการใช้คำนี้ได้รับการถกเถียงกันอยู่ระหว่างมุมมองที่ตรงกันข้ามกันในแง่หนึ่งความคิดแห่งความสุขคือความสมบูรณ์แบบและเป้าหมายในชีวิต หรือที่เรียกว่า eudemonistic (หมายถึง ความสุข happiness หรือ ความอยู่ดีเชิงอัตวิสัย well being ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสากล แตกต่างจาก ความสำราญ (pleasure) และ กิจกรรมที่ถูกควบคุมด้วยเหตุผล ในทางตรงกันข้ามเป็นประสบการณ์แห่งความสุขและ ความปิติยินดี ซึ่งเรียกว่า hedonistic (หมายถึงการเสาะหาหรือแสวงหาซึ่งความสำราญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่เกิดขึ้นกับความรู้สึก)

2. ความสุขในมุมมองทางจิตวิทยา ในทางวิทยาศาสตร์ ความสุขหรือความอยู่ดีเชิงอัตวิสัยมักจะได้รับความสนใจน้อยมาก โดยที่จิตวิทยาสสมัยใหม่ถูกครอบงำโดยรูปแบบของ behaviourism (เป็นการศึกษาพฤติกรรมที่สามารถสังเกตภายนอกได้ และเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมทุกอย่างจะต้องมีสาเหตุ และสาเหตุนั้น จะมาจากวัตถุหรืออินทรีย์ที่เรียกว่าสิ่งเร้า (stimulus) เมื่อมีการกระตุ้นอินทรีย์จะมีพฤติกรรมแสดงออกออกมาเรียกว่าตอบสนองซึ่งก็คือพฤติกรรม) และการปฏิสัมพันธ์ด้านความรู้ความเข้าใจอย่างต่อเนื่องซึ่งการศึกษาความรู้สึกและอารมณ์ได้รับการปฏิเสธหรือเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ในช่วงหลายศตวรรษที่ผ่านมาศูนย์ความสนใจในด้านจิตวิทยายังมีประเด็นเชิงลบเช่นภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลและประเด็นหลักของการวิจัยที่มุ่งเน้นการรักษาโรคจิตเภท

3. ความสุขในมุมมองทางสังคมวิทยา คำว่า “ชีวิตที่ดี” “ความอยู่ดีเชิงอัตวิสัย” หรือ “คุณภาพชีวิต” ทั้ง 3 คำนี้ มักจะใช้แทนความหมายเดียวกันกับความสุข Rutt Veenhoven นักสังคมวิทยาได้อธิบายว่า ความสุขอาจนิยามได้ 4 แบบ คือ สิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่ เช่น สังคมที่อยู่ดีกินดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี หรือในทางเศรษฐกิจเรียกว่ามีความเป็นอยู่ที่ดี (welfare) นักเศรษฐศาสตร์จะให้ความสำคัญกับความสุขชนิดนี้ เราจะได้เห็นว่านิยามนี้เน้นปัจจัยภายนอก และไม่ใช่ว่าความหมายที่แท้จริงของความสุข แต่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสุขมากกว่า นิยามแบบที่สอง คือ คุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสัมพันธ์กับคำถามที่ว่าเราจัดการกับชีวิตได้ดีเพียงใด นักจิตวิทยาอาจเรียกความสุขแบบนี้ว่า คุณภาพชีวิต หรือในทางชีววิทยาคือความสามารถในการปรับตัว ความสุขแบบนี้เป็นเรื่องที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาสนใจ และถือเป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคล นิยามแบบที่สาม คือการใช้ชีวิตอย่างมีประโยชน์ หรือการเห็นคุณค่าที่สูงขึ้นไปกว่าแค่มีชีวิตอยู่ เช่น การใช้ชีวิตโดยเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การทำนุบำรุงวัฒนธรรม นักศีลธรรมมักจะให้ความสำคัญกับความสุขประเภทนี้ แต่ก็อาจจะเรียกว่าความสุขที่แท้จริงได้ เพราะหลายครั้งผู้ที่อุทิศชีวิตตนเพื่อประโยชน์สังคมอาจจะไม่มีความสุขก็ได้ และนิยามแบบที่สี่ ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองแต่ละคน อันเป็นลักษณะภายในของแต่ละคน

2.2.2 งานวิจัยเรื่อง Successful community-based tourism approaches for rural destinations the asia pacific experience (Vikneswaran Nair & Amran hamzah, 2015, pp. 429-439) เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับศักยภาพในระยะยาวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการพัฒนาเครื่องมือการท่องเที่ยวในชนบท (กรณีศึกษากลุ่ม เอเชีย แปซิฟิก) โดยใช้การวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว โดยที่การพัฒนาและการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะประกอบไปด้วย 9 ขั้นตอน อันได้แก่

1. ประเมินความพร้อมของชุมชนและการเตรียมความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยว
2. การศึกษาเรียนรู้และเตรียมการของชุมชนสำหรับการท่องเที่ยว
3. การสร้างทีมผู้นำในท้องถิ่น
4. ตระเตรียมและพัฒนาองค์กรชุมชน
5. การสร้างและพัฒนาเครือข่าย
6. นำมาใช้แบบบูรณาการ
7. วางแผนและสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ
8. แยกแยะอุปสงค์ตลาดและใช้กลยุทธ์พัฒนาตลาด
9. จาก 8 ขั้นตอนข้างต้น จะทำให้เกิดการสร้าง ตัวบ่งชี้เพื่อใช้ในการตรวจสอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก คือ 1.มิติผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน 2. มิติการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3.มิติคุณภาพของผลผลิตที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว

อย่างเป็นธรรมชาติ และส่งถึงชุมชน และ 4. ความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและการบริหารจัดการการพัฒนาบุคคล และ 5. การสนับสนุนผู้ประกอบการชุมชนตามระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และ โครงการด้านสิ่งแวดล้อม.

2.2.3. งานวิจัยเรื่อง Tourism development and happiness : A residents' perspective (2015) (Manuel Rivera, Robertico Cros and Seung Hyun Lee) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ของ การพัฒนาการท่องเที่ยวและ ความสุขจากมุมมองของคนท้องถิ่น (ชาวเกาะ) การศึกษาให้ข้อมูลเชิงลึกกว่าประชาชนประเมินความสุขของตนเองอย่างไร วิธีประเมินจะใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุข (well-being index) โดยพิจารณาทั้งปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับการรายได้และไม่ขึ้นกับการรายได้ ได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจระดับมหภาค ผลกระทบทางสังคม ผลกระทบทางวัฒนธรรม ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ระดับความสุขเชิงอัตวิสัย คุณภาพชีวิต และ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ผลการวิจัยพบว่าพัฒนาการท่องเที่ยวและความสุขมีความสัมพันธ์เชิงบวกแต่ระดับน้อย อย่างไรก็ตาม โมเดลสมการเชิงโครงสร้างแสดงให้เห็นว่า ผลกระทบขนาดใหญ่ของปัจจัยที่ไม่ใช่รายได้ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมส่งผลต่อความสุขของคนในชุมชน

2.2.4. งานวิจัยเรื่อง Happiness in a tourism context (Martin Lohmann , Jessica de Bloom, 2015, pp. 1-7) เป็นงานวิจัยเชิงประจักษ์ในเรื่องของความสุขของนักท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นอารมณ์ระยะสั้น (golden moments) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้ประเด็นสู่ความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับผลกระทบทางจิตวิทยาของการท่องเที่ยวในวันหยุด โดยใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศเยอรมนี จำนวน 7,500 คน จากงานวิจัยหมวดหมู่เบื้องต้นของความสุขในระยะสั้น ซึ่งรวมไปถึงอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นๆ ได้แก่ ความสำเร็จ (เช่น การเดินทางสำเร็จ การทำกิจกรรมท่องเที่ยวสำเร็จ ฯลฯ) ความทรงจำ (ความทรงจำใหม่ๆ จากการทำกิจกรรม) ประสบการณ์ใหม่ๆ ความมีอิสระเสรี ความสะดวก และการอยู่ร่วมกัน (ครอบครัว เพื่อน) โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ความสุขระยะสั้น (golden moments) เป็นเรื่องของส่วนบุคคล ขึ้นอยู่กับตัวกระตุ้น ปัจจัยแวดล้อม (เช่นทางกายภาพ สังคม) และปัจจัยส่วนบุคคล ความสุขระยะสั้น (golden moments) จะต้องเป็นประสบการณ์ที่น่ารื่นรมย์ มีคุณค่า ซึ่งอาจจะไม่มีผลในเชิงบวกกับมิติอื่น และ ความสุขระยะสั้น จะเป็นตัวสร้างพื้นฐานสำหรับผลกระทบระยะที่ยาวขึ้นของวันหยุด

2.2.5 งานวิจัยเรื่อง The happiness factor in tourism : subjective well-being and social tourism (Scott McCabe & Sarah Johnson, 2012, pp.42-65) เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง นักท่องเที่ยวกับคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุข โดยการพัฒนาเครื่องมือวัดความอยู่ดีมีสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวแบบสวัสดิการ (social tourists) โดยมีตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ กลุ่ม คุณภาพ

ชีวิต ได้แก่ 1. สุขภาพ 2. รายได้ 3. ที่พัก 4. ครอบครัว 5. สถานะของการจ้างงาน 6. ชีวิตทางสังคม 7. ปริมาณของเวลาพักผ่อน 8. การใช้เวลาพักผ่อน กลุ่มการพัฒนาทางอารมณ์ (เชิงบวก) 9. ความสุข 10. เวลาในการได้รับความสนุกในชีวิต กลุ่มการพัฒนาทางอารมณ์ (เชิงลบ) 11. ความรู้สึกตกต่ำ 12. ความเศร้า เสียใจ กลุ่มความพอใจในชีวิต 13. การใช้เวลากับความคิด 14. เงื่อนไขในชีวิตที่ดีเยี่ยม 15. ความพึงพอใจในชีวิต 16. การที่ได้รับสิ่งที่สำคัญในชีวิต 17. การเปลี่ยนแปลง กลุ่มความสุขในครอบครัว สังคม ได้แก่ 18. เวลาในการรื่นรมย์กับครอบครัว 19. เวลาภายใต้ความเครียดในครอบครัว 20. การพบปะผู้คน สังคม 21. ผู้คนที่ห่วงใย 22. การปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องใกล้ชิด 23. ความโดดเดี่ยว และกลุ่ม ความยืดหยุ่นและความภาคภูมิใจในตนเอง 24. ความรู้สึกเชิงบวก 25. ความล้มเหลว 26. การมองโลกในแง่ดี และ 27. สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและการปรับตัว จากงานวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของนักท่องเที่ยวแบบสวัสดิการ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา การพักผ่อนและการใช้ชีวิตครอบครัว ส่งผลอย่างมากต่อความสุขในชุมชน ในขณะที่นักท่องเที่ยวแบบสวัสดิการจะมีระดับของความอยู่ดีมีสุขที่น้อยกลุ่มคนทั่วไป

2.3. ผลของการวิจัยในโครงการวิจัยในปีที่ 1 :

งานวิจัย เรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดย ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. จัดทำคู่มือกระบวนการวัดและการจัดทำดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. ศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการท่องเที่ยวในชุมชนจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3. จัดทำคลังข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Inventory) เพื่อสนับสนุนแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน 4. เพื่อจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับความสุขในการท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มตัวอย่าง โดยในงานวิจัยนี้ได้แบ่งย่อยออกไปอีก 2 โครงการคือ 1. ประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ 2. ประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน ในส่วนขอบเขตของเนื้อหา ได้นำแนวคิดในเรื่องของ ความสุขมวลรวมประชาชาติ Gross National Happiness หรือ GNH ของ Bhutan แนวคิด “ความอยู่เย็น เป็นสุข” ของกรมพัฒนาชุมชน แนวคิด ปัจจัยที่มีผลต่อความสุข (มาจากกรรมพันธุ์ 50% มาจากสภาพแวดล้อม 10% อีก 40% มาจากการกำหนดด้วยตนเอง) แนวคิดด้านจิตวิทยาเชิงบวก (subjective well-being & Objective well-being) เพื่อนำมาสร้างเป็นดัชนีชี้วัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ทั้งนี้ปัจจัยในการกำหนดความสุขของชุมชนว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ การมีสุขภาวะ สภาพทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของชุมชน ความสมดุลของการใช้เวลา การศึกษา/สติปัญญา ชีวิตครอบครัว ธรรมชาติ ภูมิอากาศ ทรัพยากรมนุษย์

การให้บริการและความปลอดภัย และลักษณะทางอารมณ์ สำหรับปัจจัยในการกำหนดความสุขของนักท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับ การมีสุขภาวะ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ความสมดุลในการใช้เวลา การศึกษา/สติปัญญา การบริการและความปลอดภัย ด้านการเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ด้านสังคม และ วัฒนธรรม ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในชุมชน และลักษณะทางอารมณ์

จากสูตร ดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน $CBT-H = 1 - (\text{ร้อยละของประชาชนที่ไม่มีความสุข} \times \text{ผลรวมของหมวดที่ไม่เกิดความสุขของคนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ความเพียงพอ})$

โดย ดัชนีความสุขรวมของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว $CBT-H = 0.91$

ตารางที่ 2.3 แสดงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวรายพื้นที่

ชุมชน	ดัชนีความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว
1. ชุมชนบ้านไร่กองขิง	0.91
2. ชุมชนบ้านคูกพัฒนา	0.93
3. ชุมชนกกสะทอน	0.96
4. ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์	0.96
5. ชุมชนบ้านซากแก้ว	0.75
6. ชุมชนเมืองโบราณอุทุมพร	0.91
7. ชุมชนคนมอยบ้านเกาะเกร็ด	0.87
8. ชุมชนบ้านถ้ำเสือ	0.72
9. ชุมชนเกาะพิทักษ์	0.99
10. วิสาหกิจชุมชน ตำบลราไวย์ เกาะโฮลน	0.99

โดยความสุขรวมของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน = 0.9625

ตารางที่ 2.4 แสดงดัชนีความสุขของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน

ชุมชน	ดัชนีความสุขนักท่องเที่ยว
1. ชุมชนบ้านไร่กองขิง	0.99
2. ชุมชนบ้านคูกพัฒนา	0.99
3. ชุมชนกกสะทอน	1.00
4. ชุมชนบ้านกู่กาสิงห์	1.00
5. ชุมชนบ้านซากแก้ว	0.86
6. ชุมชนเมืองโบราณอุ้มทอง	0.98
7. ชุมชนคนมอญบ้านเกาะเกร็ด	0.90
8. ชุมชนบ้านถ้ำเสือ	0.90
9. ชุมชนเกาะพิทักษ์	0.98
10. วิสาหกิจชุมชน ตำบลราไวย์ เกาะลันตา	0.89

จากงานวิจัยพบว่า ในส่วนของชุมชน

1. ในทุกๆชุมชนมีค่าดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยว เกินเกณฑ์ความเพียงพอ (sufficiency threshold) ที่ตั้งไว้ที่ 0.65 ทั้งชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว

2. ชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ทั้งสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ การพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน รวมไปถึงถึงความเป็นผู้มีธรรมาภิบาล จะเป็นปัจจัยสำคัญในการวัดความสุขของคนในชุมชน มากกว่ารายได้ที่ได้รับจากการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

3. ปัญหาหลักที่สำคัญในการกำหนดความสุขจากการท่องเที่ยวของคนในชุมชน ได้แก่ การกระจายผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในชุมชนควรจะได้รับอย่างทั่วถึง ผลประโยชน์ไปตกอยู่กับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในชุมชนนั้นๆเพียงไม่กี่คนหรือครอบครัว จึงทำให้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มักจะไม่ให้ความร่วมมือ ในการร่วมกันทำงานกับคณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อนึ่ง จากงานวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว จะมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มากกว่าประชาชนที่ไม่มีรายได้จากการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุมชนที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวในจำนวนที่เหมาะสมหรือเพียงพอต่อการดำรงชีวิตของตน จะมีความสุขมาก จึงกล่าวได้ว่า ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการด้านรายได้จากการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญว่าจะมีรายได้เป็นจำนวนมาก หากแต่รายได้ที่เข้ามาต้องเหมาะสมและเพียงพอต่อการดำรงชีวิต ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการบริหารจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวให้เพียงพอกับความต้องการของคนในชุมชน และมีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการนำมาซึ่งความสุขของคนในชุมชน

ในส่วนของนักท่องเที่ยว

1. ในชุมชนที่มีลักษณะไม่เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันกับคนในชุมชน เน้นการขายสินค้าและบริการ

เป็นหลัก นักท่องเที่ยวจะมีความสุขน้อยกว่าชุมชนที่มีการทำกิจกรรมร่วมกันกับนักท่องเที่ยว

2. จากผลการวิเคราะห์ พบว่านักท่องเที่ยวเพศหญิงจะมีความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวในเชิงอัตวิสัยมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เมื่อพิจารณาความสุขจากการท่องเที่ยวในภาพรวมแล้ว พบว่าไม่แตกต่างกัน

3. นักท่องเที่ยวสูงอายุ (61 ปีขึ้นไป) จะมีความสุขเชิงอัตวิสัยและความสุขในภาพรวมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ที่มีอายุต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจาก “ตัวผลิตภัณฑ์ของชุมชน” ที่นำเสนอโดยส่วนใหญ่อาจจะมีเหมาะสมกับคนในรุ่นก่อนๆ มากกว่าคนรุ่นใหม่ (หรืออาจกล่าวได้ว่า คนรุ่นเก่า สามารถ “เข้าถึง” ได้มากกว่า) เช่น การทำวาว (ชุมชนบ้านคุกพัฒนา) การนวดแบบย่ำขา (ชุมชนบ้านไร่ทองชิง) เป็นต้น

4. เมื่อจำแนกตามศาสนา นักท่องเที่ยวศาสนาอิสลามจะมีความสุขเชิงอัตวิสัยอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือนักท่องเที่ยวศาสนาพุทธ และนักท่องเที่ยวศาสนาคริสต์ อย่างมีนัยสำคัญ

5. เมื่อเปรียบเทียบความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ทั้งคนโสด คนที่สมรสแล้ว หรือคนที่เป็นหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ ได้รับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในเชิงอัตวิสัย ภาพรววิสัย และความสุขในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

6. เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาแล้ว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในเชิงอัตวิสัยและในภาพสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าอย่างมีนัยสำคัญ

7. จากการวิเคราะห์พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันของนักท่องเที่ยว เช่น นักเรียน/นักศึกษา รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ ค้าขาย/ทำธุรกิจ รับจ้างทั่วไป เกษตรกร พ่อบ้าน/แม่บ้าน จะมีความสุขทั้งในเชิงอัตวิสัย ภาพรววิสัย และความสุขในภาพรวม ไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด

8. เมื่อเปรียบเทียบความสุขในเชิงอัตวิสัยของนักท่องเที่ยวพบว่าผู้มีรายได้อยู่ในระดับ 30,001 บาท ถึง 40,000 บาท จะมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นไปตาม งานวิจัยของ Easterlin., R. A. (1974) ที่เรียกกันว่า “Easterlin Paradox” ที่แสดงให้เห็นว่า รายได้จะส่งผลให้คนมีความสุข แต่จะเป็นรายได้ ณ ระดับหนึ่งเท่านั้น การที่คนมีรายได้สูงขึ้น (หรือรวยขึ้น) ไม่ได้ส่งผลให้คนๆ นั้นมีความสุขมากขึ้นแต่อย่างใด

2.4. กรอบแนวคิดการวิจัย

อาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของงานวิจัยนี้ เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2

ประการด้วยกัน คือ

ประเด็นที่ 1 แม้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นกระแสที่สังคมไทยให้ความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อความสุขของผู้คนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเนื่องมาจากบริบทของชุมชนเอง เช่น ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ในชุมชน เกิดการเปลี่ยนสภาพจากธุรกิจโดยชุมชนไปเป็นธุรกิจส่วนตัว การแย่งชิงทรัพยากรและที่ดินทำกินของคนในชุมชนเพื่อนำมาทำประโยชน์ในการท่องเที่ยว หรือปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากหน่วยงานของภาครัฐบาล การที่หน่วยราชการไม่ทราบข้อเท็จจริง ส่งเสริมไปในทิศทางที่ไม่ถูกต้อง มองการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเรื่องของการหารายได้เป็นหลัก รวมไปถึงการขาดเป้าหมายหลักที่แน่นอนส่งผลให้วิถีของความเป็นชุมชนเสื่อมและล่มสลาย ฯลฯ ขณะเดียวกันทางฝั่งของนักท่องเที่ยวเอง ก็มีปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย เช่นเดียวกัน เช่น ความหลากหลายในวัฒนธรรมของตัวนักท่องเที่ยวเอง ที่ไม่ทำความเข้าใจต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน จนเกิดการปะทะกันทางวัฒนธรรม เกิดการลบหลู่ ดูหมิ่นในวัดและโบราณสถานอันเป็นที่เคารพเชื่อถือของคนในท้องถิ่น ปัญหาอันเนื่องมาจากการไม่เคารพต่อ กฎหมายและข้อห้าม การไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัดจนเกิดอันตรายขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมไปถึงปัญหาอันเนื่องมาจากเกิดภาวะเครียด และเสียสุขภาพจิต อันเนื่องมาจากการคาดหวังต่อแหล่งท่องเที่ยวชุมชนสูงเกินไป เช่น ที่พักไม่สะอาด ขั้รถหลงทาง ถูกหลอกให้ซื้อของแพง ฯลฯ

ประเด็นที่ 2 สืบเนื่องมาจากประเด็นข้อที่ 1 ข้างต้น กล่าวคือ ทำอย่างไร ที่จะทำให้เกิดความสุขที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ที่จะส่งผลไปถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

และจาก 2 ประเด็นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของโครงการวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเริ่มจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ “ความสุข” ได้แก่

- แนวคิด ความสุขมวลรวมประชาชาติ Gross Nation Happiness ของประเทศภูฏาน ที่อธิบายว่าการวัดความเจริญเติบโตของประเทศอย่างยั่งยืนนั้น ควรวัดจาก ความสุขที่เกิดขึ้นของคนในประเทศมากกว่าที่จะวัดจากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

- แนวคิด ความอยู่ดีมีสุข ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : การสร้างเครื่องมือชี้วัดความสุข ควรจะต้องครอบคลุมมิติของการดำรงชีวิตซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

- แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสุขของ Dr. Sonja Lyubomirsky : ความสุขของมนุษย์เกิดจาก กรรมพันธุ์ 50% ปัจจัยภายนอก 10% และ เกิดจากการกระทำของตนเอง 40%

- แนวคิด การวัดความสุข การอยู่ดีมีสุข โดย เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ : การวัดความสุข และการอยู่ดีมีสุข มี 2 ประเภทหลักๆ คือแบบอัตวิสัย และ แบบภาวะวิสัย

นำแนวคิดต่างๆดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น นำมาหาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ทั้งส่วนของชุมชน และ ส่วนของนักท่องเที่ยว)

อนึ่งในการค้นหา “ความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน” จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำแนวคิดเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อที่จะค้นหาว่า การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในลักษณะใดที่จะส่งผลให้เกิด “ความสุข” ทั้งในส่วนของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวนั่นเอง แนวคิดและทฤษฎีในเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นอกจากนี้เพื่อให้แนวทางในการศึกษาเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง จึงได้นำเอางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว และ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นำมาเป็นส่วนเสริมแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่องการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้นักแน่นยิ่งขึ้น เช่น

1. แนวทางที่นำมาใช้ในการตรวจสอบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1. มิติผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน 2. มิติการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 3. มิติคุณภาพของผลผลิตที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม และส่งถึงชุมชน 4. มิติความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการบุคลากร และระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (จากงานวิจัยเรื่อง Successful community-based tourism approaches for rural destinations the asia pacific experience)

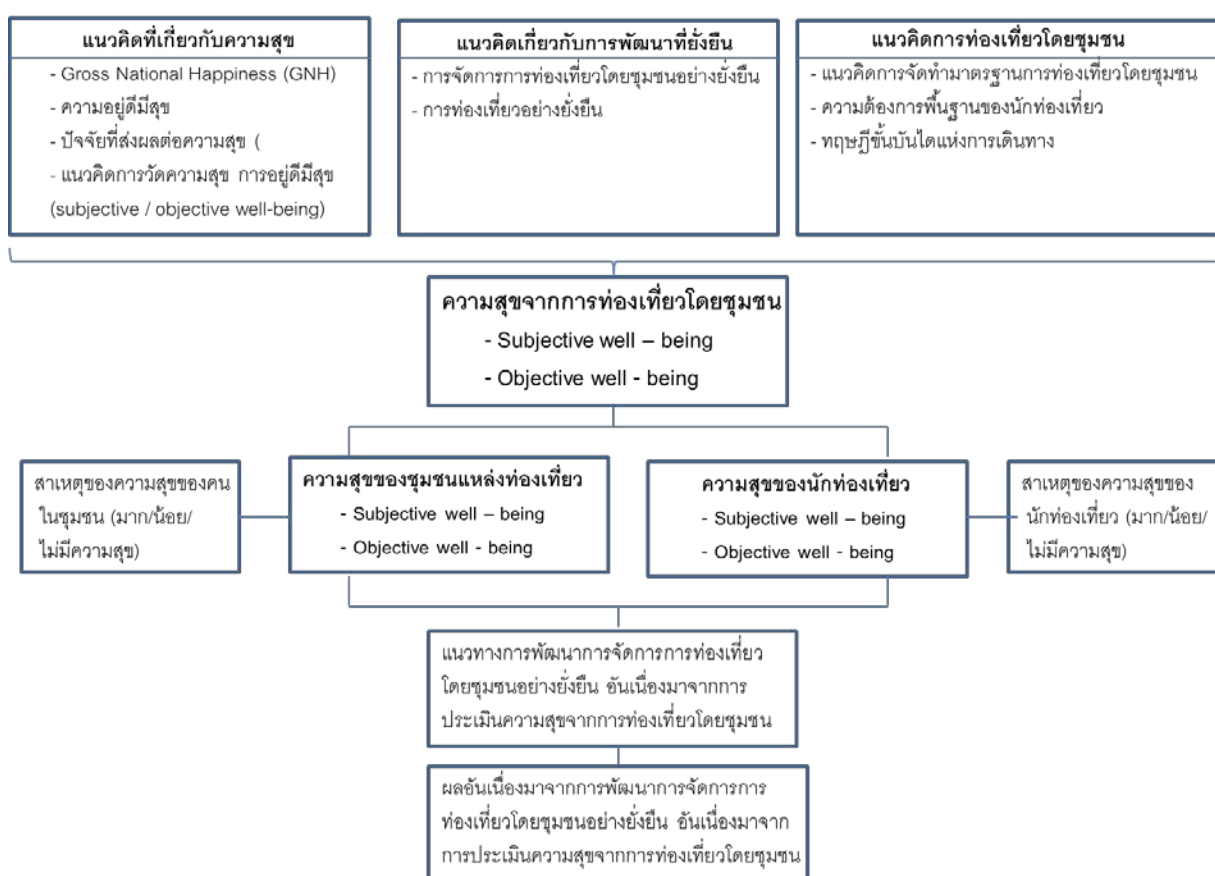
2. แนวทางอันจะก่อให้เกิดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในมุมมองของคนในชุมชน (งานวิจัยเรื่อง Tourism development and happiness : A resident's perspective) และในมุมมองของนักท่องเที่ยว (งานวิจัยเรื่อง Happiness in a tourism context และ งานวิจัยเรื่อง The happiness factor In tourism : subjective well-being and social tourism)

จากกรอบแผนงานวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงเกิดเป็นการดำเนินการทำงานวิจัยภายใต้โครงการ การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ระยะที่ 1) โดยผลที่ได้จากแผนงานวิจัยในระยะปีที่ 1 ที่ผ่านมามีได้แก่

1. ดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ความสุขชุมชนและความสุขนักท่องเที่ยว)

2. ผลการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว)
3. กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยว
4. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำหรับงานวิจัยของโครงการ การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 จะเป็นการขยายผลกับพื้นที่ชุมชนอื่นๆ อีก 30 ชุมชน โดยมีการปรับปรุงแบบวัด แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ทั้งในส่วน of แบบวัดชุมชน และ แบบวัดนักท่องเที่ยว โดยจะมีการศึกษาเพิ่มเติมจากผลที่ได้จากแผนงานวิจัยในระยะปีที่ 1 ในเรื่องเกี่ยวกับการถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในภูมิภาคอาเซียน

รูปภาพที่ 2.6 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

จากแผนงานวิจัยเรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ นักท่องเที่ยว ในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย
2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

เริ่มจาก พิจารณาจากผลผลิต (output) ที่ได้จากโครงการวิจัยในระยะที่ 1 (การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน) อันได้แก่

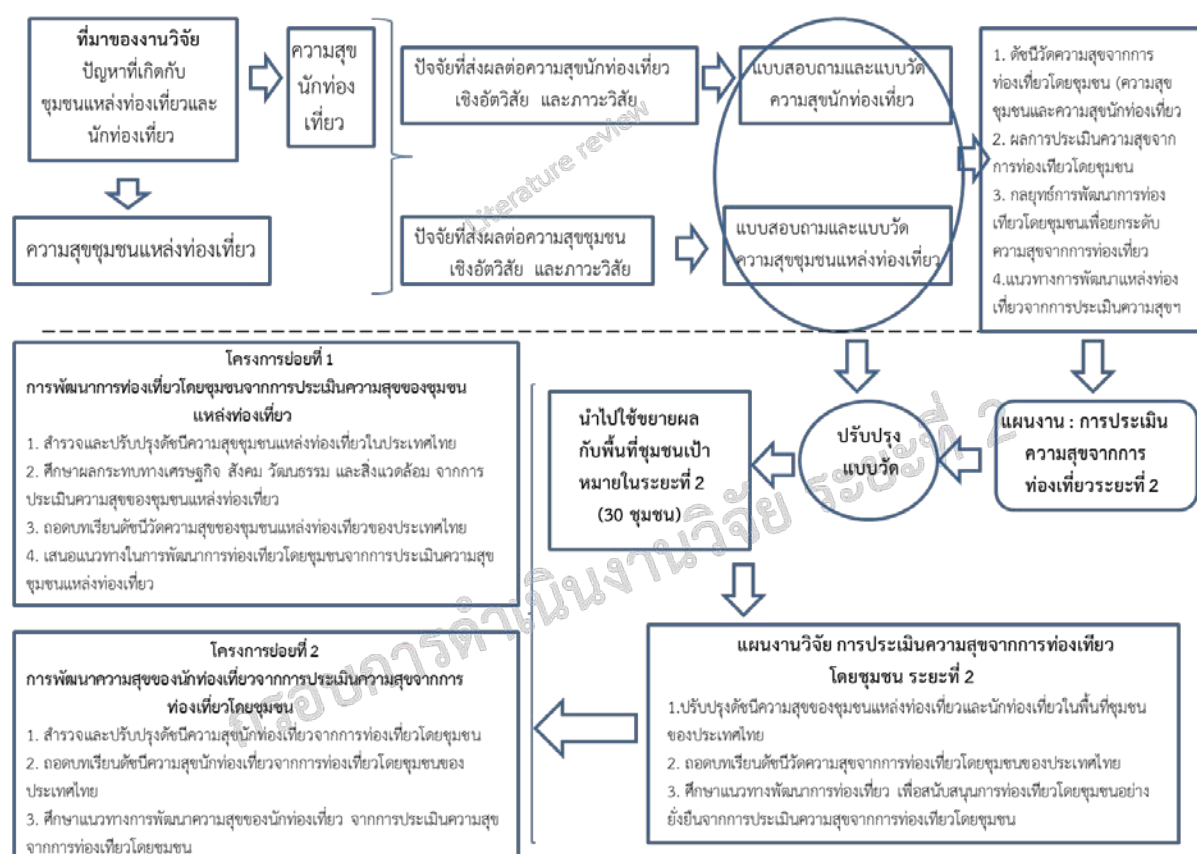
1. ดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ความสุขชุมชนและความสุขนักท่องเที่ยว)
2. ผลการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อยกระดับความสุขจากการท่องเที่ยว
4. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

นำมาพิจารณาเพื่อสร้างเป็นแผนงาน ของโครงการในระยะที่ 2

โครงการวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 เกิดขึ้นจากการต่อขยายจาก โครงการวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นงานในปีงบประมาณ 2561 สำหรับโครงการวิจัยในระยะที่ 2 นี้ จะเป็นการนำเครื่องมือวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (มีการนำแบบสอบถาม/แบบวัด/แบบสัมภาษณ์ ความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถาม/แบบวัด/แบบสัมภาษณ์ ความสุขนักท่องเที่ยว มาปรับปรุงในส่วนของคำถามบางประโยค เพื่อสื่อความหมายให้กับผู้ตอบแบบเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยมีได้เปลี่ยนแปลงในบริบทของคำถาม แต่อย่างไร (โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ)) ไปทำการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ตัวอย่างที่นอกเหนือจากพื้นที่ที่เคยทำการประเมินไปแล้วในรอบปีที่ 1.จำนวน 30 ชุมชน ซึ่งจะมีทั้งชุมชนเป้าหมายของอพท. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตกรรม และชุมชนที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

(CIV) จนกระทั่งได้ตัวเลขดัชนีชี้วัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยวที่สามารถนำมาวิเคราะห์ผลที่ได้รับเพื่อนำมาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ทั้งต่อชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว) รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นๆในบริบทของการศึกษาในเชิงมหภาค (ทั้งประเทศ) จากนั้นจะทำการถอดบทเรียนเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ขณะเดียวกัน จะนำผลการประเมินที่ได้รับจากการลงพื้นที่ การจัดเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำมาสังเคราะห์ข้อมูลโครงการย่อยและจากการประชุมเสวนา เพื่อจัดทำเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหาข้อสรุปเพื่อสนับสนุนให้เกิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อนำไปศึกษาหาผลประโยชน์/ผลกระทบในเรื่องที่เกี่ยวกับ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่จะส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยจะทำการแยกออกเป็นโครงการย่อยออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดโครงการที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว ชุดโครงการที่ 2 การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยว จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

รูปภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามกรอบการดำเนินการวิจัยข้างต้น นำไปสู่ความสำเร็จของแผนงาน จะมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเข้าไปเก็บข้อมูล กล่าวคือก่อนการเดินทางเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนแต่ละครั้ง (ในแต่ละสถานที่) จะต้องมีการติดต่อประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน ฯลฯ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงจุดประสงค์ในการขอเข้าพื้นที่ (การเก็บแบบสอบถามจากคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว การขอเข้าไปพำนักในพื้นที่ชุมชน) เพื่อที่จะได้ทำการแจ้งข่าว / ประสานงาน กับชาวบ้านในพื้นที่ให้ทราบและมาร่วมชุมชนกันในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะทำให้การทำงานเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

2. มีนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยประจำพื้นที่ที่จะทำการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นนักวิชาการตามสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ประจำอยู่ในจังหวัดที่จะต้องเข้าไปเก็บข้อมูล (หรือจังหวัดใกล้เคียง) คอยประสานงานและทำหน้าที่เป็นผู้นำในการจัดเก็บข้อมูล และส่งกลับมายังส่วนกลางเพื่อทำการวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

3. ทำการประเมินผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว นำผลที่ได้มาประกอบการจัดเสวนาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

4. มีนักวิจัยและนักวิชาการจากหลากหลายสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผลการจัดทำดัชนี และการจัดทำกลยุทธ์การพัฒนาฯ ครอบคลุมไปในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการทางด้านเทคโนโลยี นักวิชาการด้านวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ด้านการท่องเที่ยว ด้านการวัดผล และด้านการจิตวิทยา รวมไปถึงผู้นำชุมชนในพื้นที่ที่จะให้ข้อมูลเชิงลึก

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

3.2.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่

3.2.1.1. กลุ่มประชากรในการสำรวจและจัดทำดัชนีประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มชุมชนที่จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน

3.2.1.2. กลุ่มประชากรซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และประเด็นสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน คือ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งประเทศ ในพื้นที่ชุมชนการท่องเที่ยวของ อพท และ 8 เขตพัฒนาการท่องเที่ยว (คลัสเตอร์) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

3.2.2 เทคนิคและวิธีการสุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

3.2.2.1. กลุ่มชุมชนที่จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ดีของการให้ข้อมูลสำคัญในการจัดทำดัชนีประเมินความสุข และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) สำหรับคนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวนประมาณ 300 คนต่อหนึ่งชุมชน (โดยคิดตามสัดส่วนของประชากร) ซึ่งจะแบ่งออกเป็น

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยตรง เช่น ผู้ใหญ่บ้านของชุมชนท่องเที่ยว สมาชิกของชมรมการท่องเที่ยว ผู้ซึ่งได้รับรายได้พิเศษจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจการด้านการท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่พัก โฮมสเตย์ หรือร่วมทำกิจกรรมต่างๆต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

2. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยอ้อม เช่น พ่อค้า แม่ค้า ที่ขายสินค้าและบริการที่อาศัยอยู่ในชุมชน (ที่ไม่ใช่สินค้าและบริการที่เกิดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน) ผู้ขายปัจจัยการผลิตให้กับคณะหรือชมรมการท่องเที่ยว

3. ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเลย เช่น ผู้คนที่มิที่พำนักอาศัยอยู่ในชุมชนแต่ไม่มีส่วนร่วม และไม่ได้รับรายได้จากการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว เช่น พนักงานโรงงานที่ไปทำงานนอกพื้นที่ชุมชน และกลับมาบ้านในตอนเย็น นักเรียนนักศึกษาที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในจังหวัด เป็นต้น

4. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ตามพื้นที่ชุมชนที่ได้เลือกไว้เพื่อทำการเก็บข้อมูล โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

4.1 ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อพท.

4.2 ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐทั้งส่วนกลาง และ ส่วนท้องถิ่น เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

4.3 นักวิชาการ อาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.4 ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว

4.5 บุคลากรผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว

4.6 สื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยว

3.2.2.2. กลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (convenience sampling) ตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยจำแนกตามข้อมูลประชากรศาสตร์ ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ พฤติกรรมการท่องเที่ยว และอื่นๆ จำนวนโดยประมาณ 50-100 คน ต่อหนึ่งชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เพียงพอสำหรับการเปรียบเทียบผลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2.3 เครื่องมือวิจัย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในลักษณะของ Mixed Method โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการนำเอาแบบวัด/แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ความสุขของนักท่องเที่ยวโดยชุมชน (ที่ได้จากการทำวิจัยในโครงการระยะที่ 1) นำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริงชุมชน CBT ที่กระจายทั่วประเทศ (30 ชุมชน) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาทำการจัดเสวนา (focus group) คนในพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ จากนั้นจึงมาสรุปผลจากการประเมินความสุขของชุมชนทั่วประเทศ และหลังจากนั้น ในส่วนที่ 2 จะนำเอาผลจากการประเมินที่ได้มาหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนต่างๆ และศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของผลประโยชน์และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยเครื่องมือที่ใช้มีดังต่อไปนี้

3.2.3.1. แบบวัดความสุขของชุมชนและนักท่องเที่ยว สำหรับสำรวจและจัดทำดัชนีประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.3.2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semistructured interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(non-structured interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) มีประเด็นดังนี้

- 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่ความยั่งยืน
- 4 ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน
- 5 ข้อมูลเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญในการศึกษาถึงผลประโยชน์และผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย เนื่องจากเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้ อันได้แก่ แบบสอบถาม แบบวัด เป็นการนำเอามาจากการนำไปใช้ในพื้นที่ตัวอย่างจำนวน 10 พื้นที่ชุมชน ที่เกิดขึ้นในโครงการวิจัยระยะที่ 1 นำเอามาใช้กับพื้นที่ชุมชนที่กระจายทั่วประเทศจำนวน 30 ชุมชน ทั้งนี้จะได้มีการจัดทำแบบสัมภาษณ์ และการบันทึกข้อมูล เสวนากลุ่ม (focus group) เพื่อนำไปใช้ในการถอดบทเรียน (lesson learn) ต่อไป

3.2.5 สถานที่เก็บข้อมูล : ชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ชุมชน พิจารณาจากเงื่อนไขต่อไปนี้

3.2.5.1. แบ่งพื้นที่ชุมชนตามคลัสเตอร์ท่องเที่ยวของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 8 พื้นที่ 37 จังหวัด

1. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา : เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา

2. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก (รอยัล โคสต์) : เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง

3. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก (แอกทีฟ บีช) : ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด

4. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอันดามัน : ภูเก็ต กระบี่ พังงา ตรัง สตูล

5. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวอารยธรรมอีสานใต้ : นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี

6. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง : อยุธยา นนทบุรี ปทุมธานี อ่างทอง สิงห์บุรี

7. เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง : เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร

8. เขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม : ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก

3.2.5.2. คัดเลือกชุมชนแต่ละคลัสเตอร์ โดยพิจารณาจาก

1. เป็นชุมชนต้นแบบ และชุมชนเป้าหมายที่กำลังจะได้รับการ

พัฒนาให้เป็นชุมชนต้นแบบของ อพท. จำนวน 52 ชุมชน

2 เป็นชุมชนที่เข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 3,273 ชุมชน

3 เป็นชุมชนที่เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จำนวน 9 ชุมชน

3.2.5.3. คัดเลือกชุมชนเป้าหมาย จำนวน 30 ชุมชน โดยพิจารณาชุมชนที่มีระดับการพัฒนาศักยภาพ ตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ซึ่งมีการประเมินระดับการพัฒนาศักยภาพ ภายใต้โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้นแบบ ประจำปีงบประมาณ 2561 โดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท.) แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ศักยภาพระดับสูง (A) 2) ศักยภาพระดับกลาง (B) 3) ศักยภาพระดับต้น (C) 4) ชุมชนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินศักยภาพจาก อพท. (N/A)

ตารางที่ 3.1 แสดงเกณฑ์ที่ใช้ในการพัฒนาชุมชนเป้าหมายตามระดับศักยภาพ ของ อพท.

เกณฑ์การกำหนด ศักยภาพ	ความหมาย	ลักษณะของชุมชน	ระดับคะแนนที่กำหนดตามเกณฑ์
Track A	ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับสูง	มุ่งเน้นการพัฒนาเชื่อมโยงและส่งเสริมการตลาด เช่น การเชื่อมโยงผู้ประกอบการท่องเที่ยว การสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน มีการทำประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด เป็นต้น	ร้อยละ 80 ขึ้นไป
Track B	ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับกลาง	มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและสร้างความพร้อมในการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเช่น การพัฒนารายการนำเที่ยว บริการนำเที่ยว การสื่อความหมาย การทดลองกิจกรรมท่องเที่ยว การ	ร้อยละ 50 – 79.99

เกณฑ์การกำหนด ศักยภาพ	ความหมาย	ลักษณะของชุมชน	ระดับคะแนนที่ กำหนดตามเกณฑ์
		ค้นหากลุ่มเป้าหมาย นักท่องเที่ยวที่เหมาะสมและ การพัฒนาของฝากของที่ระลึก เป็นต้น	
Track C	ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับต้น	มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพ พื้นฐานการบริหารจัดการการ ท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วม ของชุมชนให้เข้มแข็ง เช่นการ สร้างความรู้ความเข้าใจเพื่อ พัฒนาศักยภาพและทักษะของ คนในชุมชน การพัฒนากลุ่มให้ เข้มแข็ง การสร้างการมีส่วน ร่วม และการสร้างมูลค่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็น ต้น	ร้อยละ 0 – 49.99

1. ในแต่ละกลุ่มศักยภาพเลือกชุมชนใดก็ได้ เนื่องจากคัดเลือกมาจากชุมชนที่ระดับ
ศักยภาพเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มต้องมีทั้งชุมชนเป้าหมายของ อพท. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ OTOP นวัตกรรม
และชุมชนที่เข้าร่วม โครงการหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV)

2 คัดเลือกชุมชนที่ยังไม่เคยเก็บข้อมูลในปีที่ 1

3 ใช้วิธีการกำหนดจำนวนกลุ่มเป้าหมายโดยการกำหนดโควต้า โดย

- ชุมชนที่มีศักยภาพระดับสูง (A) จำนวน 10 ชุมชน
- ชุมชนที่มีศักยภาพระดับกลาง (B) จำนวน 10 ชุมชน
- ชุมชนที่มีศักยภาพระดับต้น (C) จำนวน 5 ชุมชน
- ชุมชนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินศักยภาพจาก อพท. (N/A)

จำนวน 5 ชุมชน

รวม

30 ชุมชน

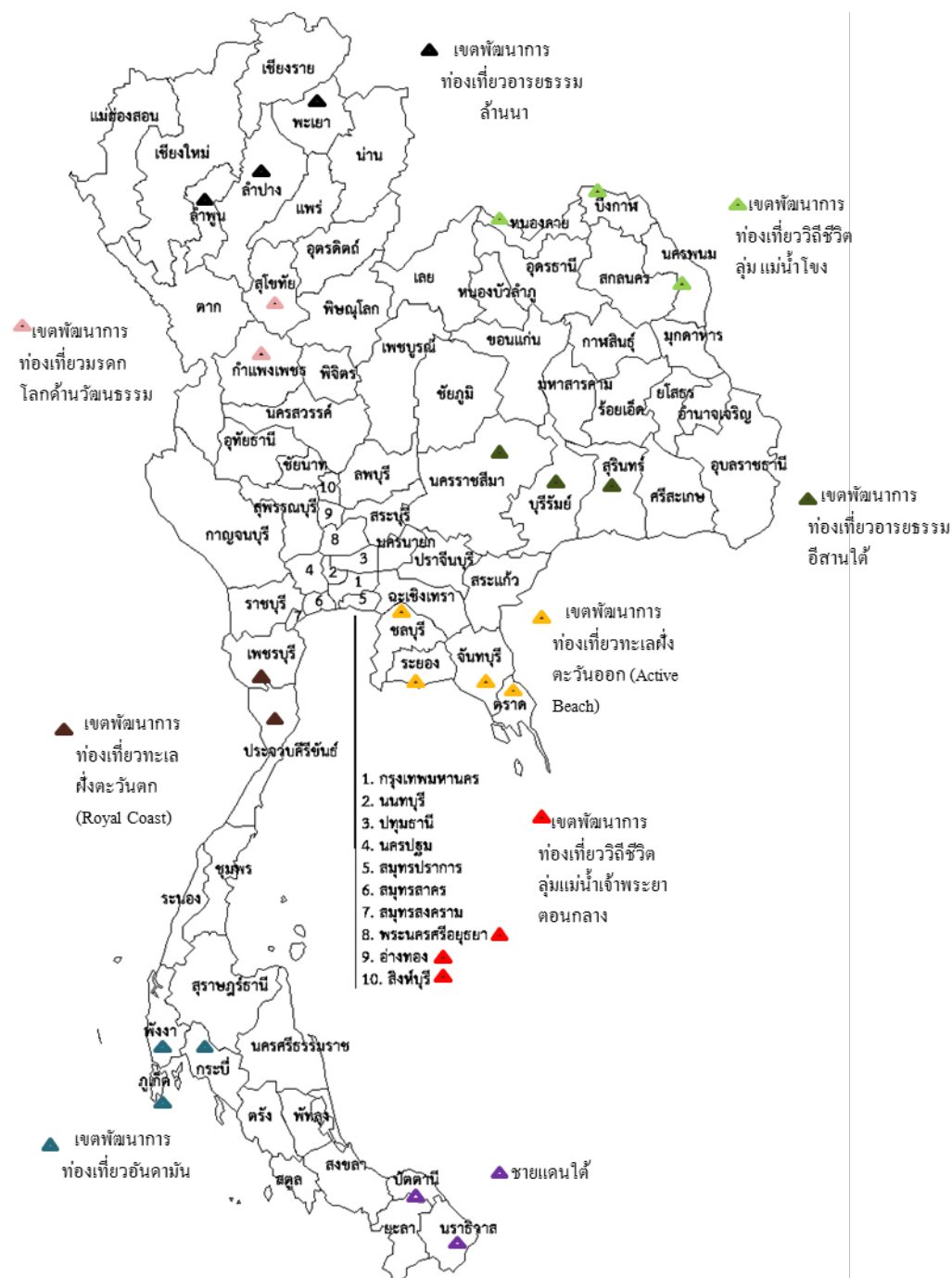
ดังนั้น ชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจำนวน 30 ชุมชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 แสดงชุมชนเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 ชุมชน

ที่	เขตพัฒนา	ชุมชน	จังหวัด	ระดับการพัฒนา
1	เขตพัฒนาการท่องเที่ยว	ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม	ลำพูน	A
2	อารยธรรมล้านนา	ชุมชนบ้านธาตุสบแวน	พะเยา	B
3		ชุมชนบ้านเปือยเปียง	พะเยา	N/A
4		ชุมชนบ้านท่ามะโอ	ลำปาง	B
5	เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่ง	ชุมชนบ้านรวมไทย	ประจวบคีรีขันธ์	B
6	ทะเลตะวันตก (รอยัล โคสต์)	ชุมชนบ้านห้วยตาลแถว	ประจวบคีรีขันธ์	N/A
7		พิพิธภัณฑสถานถนอม บ้าน หนองจิก ต.เขาย้อย	เพชรบุรี	C
8	เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่ง	ชุมชนทะเลน้อย	ระยอง	A
9	ทะเลตะวันออก (แอกทีฟ บีช)	ชุมชนปากน้ำประแส	ระยอง	N/A
10		ชุมชนแหลมมะขาม	ตราด	B
11		ชุมชนบ้านเขาบายศรี	จันทบุรี	B
12		ชุมชนเกาะสีชัง	ชลบุรี	C
13	เขตพัฒนาการท่องเที่ยว	ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต	ภูเก็ต	A
14	อันดามัน	ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ	พังงา	A
15		ชุมชนแหลมสัก	กระบี่	A
16	เขตพัฒนาการท่องเที่ยว	ชุมชนบ้านปราสาท	นครราชสีมา	B
17	อารยธรรมอีสานใต้	ชุมชนบ้านด่านเกวียน	นครราชสีมา	N/A
18		ชุมชนบ้านโคกเมือง	บุรีรัมย์	B
19		ชุมชนบ้านตากลาง	สุรินทร์	C
20	เขตพัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่ม	ชุมชนเกาะเกิด	พระนครศรีอยุธยา	A
21	แม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลาง	ชุมชนบางเจ้าฉ่า	อ่างทอง	B
22		ตลาดชุมชนบ้านระจัน ชุมชน บ้านระจัน	สิงห์บุรี	C
23	เขตพัฒนาการท่องเที่ยววิถี	ชุมชนวังน้ามอก	หนองคาย	A
24	ชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง	ชุมชนบ้านโพน	นครพนม	B
25		ชุมชนบึงกาฬ	บึงกาฬ	C

ที่	เขตพัฒนา	ชุมชน	จังหวัด	ระดับการพัฒนา
26	เขตพัฒนาการท่องเที่ยว มรดกโลกด้านวัฒนธรรม	วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนา ต้นจั่น	สุโขทัย	A
27		ชุมชนบ้านวังกะลั่ง	กำแพงเพชร	B
28		ชุมชนบ้านท้องคุ้ง	กำแพงเพชร	N/A
29	ชายแดนใต้	ชุมชนทรายขาว	ปัตตานี	A
30		ชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 12	นราธิวาส	A

ที่มา: ชุมชนเป้าหมายในการประเมินระดับการพัฒนาศักยภาพ ตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2561 (คณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน, 2561)

รูปภาพที่ 3.2 แสดงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายจำนวน 30 พื้นที่

อนึ่ง ในกรณีแบ่งตามภูมิภาคตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พื้นที่เป้าหมายจะกระจายอยู่ใน 5 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือจำนวน 7 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 ชุมชน ภาคกลาง จำนวน 6 ชุมชน ภาคตะวันออก จำนวน 5 ชุมชน และ ภาคใต้จำนวน 5 ชุมชน

3.2.6 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากการใช้แบบวัด และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดย

สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐบาล ผู้ประกอบด้านการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการที่พัก ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยว โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.2.6.1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสัมภาษณ์ (ในส่วนของแบบวัด ได้จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงในโครงการวิจัย ระยะที่ 1 แล้ว)

3.2.6.2 ขอหนังสือจากสำนักวิจัย และ พัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี ขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์โดยเสนอต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นักวิจัยได้เลือกไว้ เป็นการประสานงานในเบื้องต้นก่อนการลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่

3.2.6.3 จัดเตรียมแบบวัด และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล นัดหมายวันและเวลา กับผู้นำชุมชนในพื้นที่

3.2.6.4 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบวัด และแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ทั้งนี้ผู้เก็บแบบสอบถาม จำเป็นที่จะต้องเข้าไปดูแลการกรอกแบบสอบถามอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามบางกลุ่ม เป็นคนชรา ผู้สูงอายุ ที่อาจจะอ่านหนังสือไม่ออก หรือเขียนไม่ได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้ในการเก็บควรจะครอบคลุมกลุ่มต่างๆในชุมชน เช่น กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยตรง โดยอ้อม และไม่เกี่ยวข้องเลย

3.2.6.5 จัดทำการเสวนากลุ่ม (focus group) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.7 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ วารสาร และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
3. หนังสือทางวิชาการ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3.2.8 การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล จากแบบสอบถาม แบบวัดและแบบสัมภาษณ์ที่นำลงไปใช้ในพื้นที่ชุมชนทั่วประเทศ จะนำมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาข้อมูลในเชิงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน (ทั้งของชุมชนและนักท่องเที่ยว) และหาความสัมพันธ์และความแตกต่างในบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยที่ลักษณะของการประมวลผล จะเริ่มจากการประมวลผลรายบุคคล มาเป็นการประมวลผลรายชุมชน การประมวลผลรายเขตพัฒนา และประมวลผล CBT ที่กระจายตัวทั่วประเทศ ในส่วนของค้นหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การศึกษาหาผลประโยชน์และผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

(content analysis) ใช้แนวคิดของ Colaizzi (1978) มีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

3.2.8.1. นำข้อมูลที่ได้จากการถอดความจากเครื่องบันทึกเสียง และ/หรือ การจดบันทึกข้อมูลจากภาคสนามมาพิจารณาหลายๆครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาพรวมของข้อมูลที่รวบรวมได้ และพิจารณาในประเด็นที่สำคัญ

3.2.8.2. นำข้อมูลกลับมาอ่านพิจารณาอีกครั้งอย่างละเอียด เพื่อให้การตีความตรงตามสาระสำคัญที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ไว้ และทำการดึงข้อความหรือประโยคที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง

3.2.8.3. จัดหมวดหมู่ และประเภทของข้อมูล โดยการนำข้อความหรือประโยคที่มีความหมายเหมือนกัน และ/หรือ ใกล้เคียงกันมาไว้ในกลุ่มเดียวกัน มีการสร้างหัวข้อสรุป และกลุ่มหัวข้อสรุปแนวคิดในตัวข้อมูล โดยมีรหัสข้อมูลกำกับทุกข้อความ หรือทุกประโยค เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถย้อนกลับมาสืบค้นประเด็นได้ ต่อจากนั้นตั้งชื่อคำสำคัญซึ่งจะจัดเป็นประเด็นหลัก (themes) และประเด็นย่อย ที่อยู่ภายใต้ความหมายของประเด็นหลัก (sub theme)

3.2.8.4. อธิบายข้อค้นพบอย่างละเอียดครบถ้วน โดยเขียนให้มีความต่อเนื่อง และกลมกลืนกันระหว่างข้อความ หรือ ประโยค ความหมาย และประเด็นต่างๆ โดยในขั้นตอนนี้ต้องพยายามสกัด และ ตัดข้อมูลประเด็นที่ไม่จำเป็น หรือประเด็นไม่เกี่ยวข้องทิ้ง

3.2.8.5. เขียนบรรยายสิ่งที่ค้นพบอย่างละเอียด และชัดเจน โดยจะไม่มี การนำทฤษฎีไปควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

3.2.8.6. ตรวจสอบความตรงของข้อมูล โดยนำข้อสรุปไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบว่าเป็นความจริงตามที่บรรยาย และอธิบายมาหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อสรุปข้อสุดท้ายที่สมบูรณ์ และเป็นข้อค้นพบจากการให้ข้อมูลจริงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้น จึงนำข้อมูลมาตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง การวิจัยนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ Colaizzi (1978) โดยเริ่มต้นจากการจัดเรียงเนื้อหาในเรื่องเดียวกัน จัดเป็นหมวดหมู่ และเชื่อมโยงเรื่องราวข้อมูล พร้อมทั้งสรุปเป็นหมวดหมู่ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ประกอบไปด้วย บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐบาลและผู้แทนองค์กรส่วนปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบกิจการการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร ผู้ประกอบการที่พัก และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา มาจำแนกประเภท แล้วจึงนำมาสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออภิปรายถึงจุดเด่นและ อัตลักษณ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ตลอดจนกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ต่อมาให้สรุปประเด็น ต่างๆ เพื่อตอบคำถามการวิจัย ก่อนจะอภิปรายผล และเสนอความคิดเห็นเพื่อการสรุปผล

เมื่อการรวบรวมข้อมูลมีความเพียงพอแล้ว ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูล (data) และจำแนกประเภทของ

ข้อมูล (typology) ออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อนำสาระเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาสรุป และอภิปรายผลโดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเพิ่มความตรงและความเที่ยงให้แก่การวิจัยซึ่งดำเนินการด้วยการตรวจสอบข้อมูลกับแหล่งข้อมูลในหลายแนวคิด (multiple perception) ที่มีต่อประเด็นเดียวกัน และผู้วิจัยได้ตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลทั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาว่าข้อค้นพบ หรือคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องตรงกันกับข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตรงกับสถานการณ์ในขณะนั้นหรือไม่ และสามารถจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้หรือไม่ ต่อไป

3.2.9 สถิติที่ใช้ แบ่งออกเป็นสถิติบรรยาย และสถิติอ้างอิง สถิติบรรยายใช้เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลของกลุ่มศึกษามาทั้งหมดเท่านั้น ไม่สามารถสรุปไปประชากร สถิติที่ใช้วิจัยทั่วไป คือ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ สัดส่วน การวัดค่าตัวกลาง (ฐานนิยม มัธยฐาน ค่าเฉลี่ย) การวัดค่าการกระจาย (พิสัย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าแปรปรวน และสัมประสิทธิ์ความผันแปร) และการอธิบายความสัมพันธ์ และสถิติอ้างอิงใช้เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง และอาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อสรุปผลไปยังประชากรเป้าหมาย และสถิติที่นำไปใช้ในการวัดเลดชัน

3.2.10 การจัดทำคู่มือการใช้งาน แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวออนไลน์ และ คู่มือการใช้งาน แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวออนไลน์ เนื่องจากในการทำวิจัยในระยะที่ 1 (ปี 2560) คณะที่วิจัยได้พบกับปัญหาบางประการอันเนื่องมาจากการลงพื้นที่ชุมชน กล่าวคือ จากการผลิตแบบสอบถามการวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งในส่วนที่เก็บข้อมูลกับคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเอง และ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวออกมาในรูปแบบของกระดาษ (paper format) พบว่า เกิดปัญหาในเรื่องของการขนส่งไปยังพื้นที่ชุมชน โดยที่ในการเก็บข้อมูลในหนึ่งชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องนำชุดแบบสอบถาม (ทั้งสองแบบ) ไปใช้เป็นจำนวนมากและยิ่งมากขึ้นเมื่อเป็นการเก็บข้อมูลรายภูมิภาค ซึ่งลงพื้นที่เก็บข้อมูลในหลายๆชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้พบว่า น้ำหนักของพัสดุต่างๆที่จำเป็นต้องใช้ในการเดินทางลงพื้นที่ชุมชน เป็นจำนวนถึง 3 ใน 4 ของ น้ำหนักทั้งหมด มาจากจำนวนน้ำหนักของกระดาษแบบสอบถามที่นำไปใช้ ประการต่อมา ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร การโทรคมนาคมในปัจจุบันพบว่า ร้อยละ 95 ขึ้นไป ผู้คนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆจะมีโทรศัพท์มือถือที่ใช้อยู่เป็นของตนเอง อีกทั้งพบว่า ร้อยละ 100 ของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ต่างก็มีโทรศัพท์มือถือเป็นของตนเอง คณะทำงานจึงได้มีการประชุมและเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ว่า ในการลงพื้นที่ชุมชนสำหรับการทำวิจัยในโครงการระยะที่ 2 (ปี 2562) นี้ จะทำการผลิตแบบสอบถามออกมาในลักษณะที่เรียกว่า “แบบสอบถาม ออนไลน์” ขึ้น เพื่อความสะดวกและความเหมาะสม

ในการเก็บข้อมูลในปัจจุบัน โดยได้มีการผลิตแบบสอบถาม ออนไลน์ (ทั้งที่เก็บจากชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ เก็บจากนักท่องเที่ยว) ออกมาหลังจากได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของแบบสอบถามทั้ง 2 ลักษณะเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อย่างไรก็ดี ในการลงพื้นที่เพื่อการเก็บข้อมูลความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะที่ 2 นี้โดยส่วนใหญ่แล้ว การทำงานยังคงใช้การเก็บข้อมูลในรูปแบบของกระดาษอยู่ เนื่องด้วย เวลาที่ใช้ไปในการผลิตแบบสอบถามออนไลน์ที่สมบูรณ์ ค่อนข้างมาก ไม่สอดคล้องกับตารางเวลาการทำงาน ที่มากขึ้น อันเนื่องจากจำนวนพื้นที่ชุมชนเป้าหมายที่มากขึ้น อีกทั้งยังพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นผู้สูงอายุ (ทั้งคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว) ยังคงมีความสะดวกในการใช้แบบสอบถามที่เป็นรูปแบบของกระดาษอยู่ รวมไปถึงผู้สูงอายุบางรายที่ไม่สามารถอ่านหนังสือได้เอง (จำเป็นที่จะต้องอ่านให้ฟังและขอคำตอบ) ในขณะที่เวลาที่ใช้ไปในการตอบแบบสอบถามต่อผู้ตอบ 1 คน พบว่าผู้ตอบแบบโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์จะใช้เวลามากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามแบบใช้กระดาษประมาณ 1 เท่า เนื่องจากความเล็กของหน้าจอโทรศัพท์มือถือที่ทำให้มองเห็นข้อความในแบบสอบถามที่น้อยกว่า ทำให้จำนวนหน้าทั้งหมดของแบบสอบถามออนไลน์มีจำนวนหน้ามากกว่า จนผู้ตอบแบบบางรายมีอาการเหนื่อยล้าในการตอบแบบสอบถาม อย่างเห็นได้ชัด (ทั้งๆที่มีข้อความจำนวนเท่ากัน) สิ่งต่างๆเหล่านี้จะถูกนำไปประเมินผล เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ในการนำแบบสอบถามออนไลน์ไปใช้ในพื้นที่ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ต่อไปในอนาคต

3.2.11 ระยะเวลาในการทำงานวิจัย ระยะเวลา 1 ปี ตั้งแต่ 15 ธันวาคม 2561 ถึง 14 ธันวาคม

2562

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและ ผลการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

จากแผนงานวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

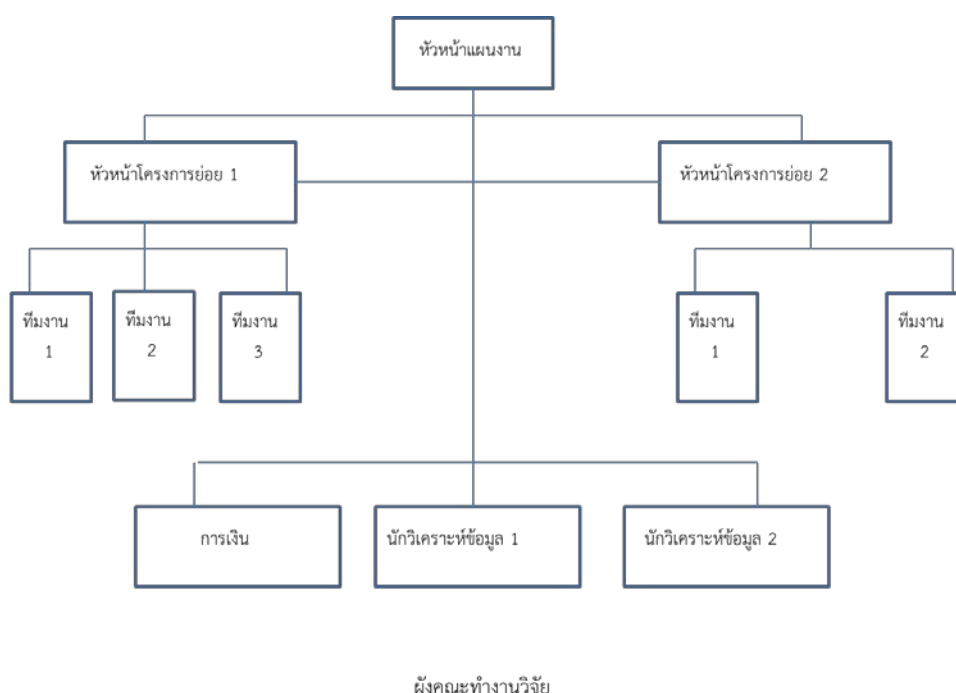
1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย
2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุข

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

สำหรับการดำเนินงานของแผนงานโครงการ มีดังต่อไปนี้

4.1 การตั้งคณะทำงาน แบ่งความรับผิดชอบในงานด้านต่างๆ

ได้มีการกำหนดแผนผังของคณะทำงานดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ 4.1 แสดงผังคณะทำงานวิจัย

หัวหน้าแผนงาน มีหน้าที่ ควบคุม ดูแล ตรวจสอบ การดำเนินงานของแผนงาน รวมไปถึงโครงการย่อย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจนการประสานงานกับฝ่ายการเงิน เพื่อให้

เกิดการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงานกับผู้ให้ทุน และ USER

หัวหน้าโครงการย่อย มีหน้าที่ บริหารจัดการทีมงาน และการดำเนินงานของโครงการย่อยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการย่อยนั้น จัดทำรายงานต่างๆ ที่จำเป็น อีกทั้งยังมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงผู้นำชุมชนในพื้นที่ศึกษา ประสานงานกับฝ่ายการเงิน สำหรับงบประมาณในส่วน of โครงการย่อย ประสานงานกับผู้ให้ทุน และ USER

ทีมคณะวิจัย มีหน้าที่ ลงพื้นที่ชุมชนต่างๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดูแลทีมเก็บข้อมูลที่นำลงพื้นที่ ประสานงานกับผู้นำชุมชนและผู้คนในพื้นที่ รวมไปถึงการบันทึกข้อมูลที่ได้จากคนในพื้นที่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

นักวิเคราะห์ข้อมูล ทำหน้าที่แปลงข้อมูล (data cleaning) จัดการข้อมูล (data management) ให้อยู่ในรูปแบบที่ถูกต้องพร้อมใช้งาน และวิเคราะห์ข้อมูล แปลผล และสรุปผล สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของแผนงานและโครงการย่อย

นักการเงิน ดูแลการใช้จ่ายในงบประมาณของแผน และโครงการย่อย จัดทำรายงานทางการเงิน นำเสนอต่อหัวหน้าแผนงาน และหัวหน้าโครงการย่อย ประสานงานกับผู้ให้ทุน

อนึ่งคณะทำงานวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนระยะที่ 2 นี้ ประกอบไปด้วย หัวหน้าแผนงาน ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี หัวหน้าโครงการย่อย 1 ดร.มนรัตน์ ใจเอื้อ หัวหน้าสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

หัวหน้าโครงการย่อย 2 ผศ.ประภัสสร คำสวัสดิ์ อาจารย์ประจำสำนักวิจัยและพัฒนานวัตกรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

สำหรับคณะทีมงานวิจัย โครงการย่อยที่ 1 ประกอบด้วย

1. ดร.ลินจง โพชารี นักวิจัยด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ดร.วิตติกา ทางชั้น อาจารย์ประจำ สังกัดหลักสูตรบริหารธุรกิจ วิชาเอกการจัดการธุรกิจบริการ และการจัดงาน
3. ดร. อังสุมาลิน จ้านงชอบ นักวิจัยด้านการท่องเที่ยว คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สำหรับคณะทีมงานวิจัย โครงการย่อยที่ 2 ประกอบด้วย

1. ผศ.ดร.จิราพร ระโหฐาน ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

2. รศ.ดร.ธัญวิษ วิเชียรพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนาวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรี
ปทุม วิทยาเขตชลบุรี

4.2. ศึกษาและทบทวนผลที่ได้จากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ได้จากการทำงานใน

ระยะที่ 1

จากงานวิจัยโครงการการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ระยะที่ 1) ทำให้ค้นพบ
ข้อสังเกตที่สำคัญดังต่อไปนี้

ประการที่ 1 จากผลของการวิจัยทำให้พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเครื่องมือที่ใช้พัฒนาชุมชน
อันเนื่องมาจากการเปรียบเทียบความสุทธระหว่างก่อนที่ชุมชนจะมีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว
เปรียบเทียบกับหลังจากที่ชุมชนได้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าทั้งคนในชุมชน และนักท่องเที่ยว
ต่างมีความสุขอันเนื่องมาจากชุมชนได้มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะในส่วนของคนในชุมชน
เอง การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดรายได้เสริม เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจในชุมชนให้ดีขึ้น ชุมชนเกิดความ
เข้มแข็ง มีความสามัคคี ในส่วนของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่
สามารถตอบสนองพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน เนื่องจากมีรูปแบบเฉพาะ มีกิจกรรมการท่องเที่ยว
ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป ดังนั้นภาครัฐจึงควรให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการให้
ความรู้ที่มีประโยชน์ที่สามารถนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวให้แก่คนในชุมชน รวมไปถึงการจัดสรรงบประมาณ
เพื่อนำมาใช้ในส่วนของนักท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มากขึ้น การสนับสนุนผู้ประกอบการท้องถิ่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้
จะมีผลผลักดันให้เกิดความสุขทั้งในส่วนของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

ประการที่ 2 การจัดทำดัชนีวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นข้อมูลเชิงวิชาการที่ได้สร้าง
กรอบแนวคิดและค้นพบแนวทางเพื่อวัดและอธิบายความสุขของบุคคลที่จะทำให้เกิดทราบว่า การท่องเที่ยวโดย
ชุมชน ทำให้เกิดความสุขได้อย่างแท้จริงหรือไม่

ประการที่ 3 ผลการประเมินความสุขจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึง
ความสำเร็จจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างชัดเจน เป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปพัฒนาการ
จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สอดคล้องกับแต่ละบริบทชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่งหลังจบโครงการ ได้มีการศึกษาและทบทวนในส่วนของแบบสอบถามความสุขทั้งในส่วนของ
ชุมชนเองและในส่วนของนักท่องเที่ยว ที่ค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว นำมาทำการแก้ไขประโยคคำถามบางข้อที่อาจ
ทำให้เกิดความสับสนของผู้ตอบ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันจนกระทั่งได้แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่จะ
นำมาปรับใช้กับงานวิจัยในโครงการปี 2562 นี้ (พิจารณาแบบสอบถามได้ในหัวข้อที่ 4.5 หน้า 97)

4.3 ติดตามและประเมินผลการลงพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่

ในการลงพื้นที่ชุมชนในปี 2562 นี้ หัวหน้าโครงการย่อย 1 และ 2 ได้มีการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อทำการขออนุญาตจากผู้นำชุมชนที่เป็นชุมชนตัวอย่าง ในการเก็บแบบสอบถามจากผู้คนในชุมชน และกับนักท่องเที่ยว โดยได้มีกำหนดการดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงรายชื่อผู้นำ ผู้ประสานงานชุมชนตัวอย่าง

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ผู้นำ ผู้ประสานงาน	กำหนดลงพื้นที่
1	ชุมชนท่องเที่ยวแหลมสัก กระบี่	คุณสมชัย เพิ่มทรัพย์ 081-615-9398	รอบที่ 1 วันที่ 29 ธันวาคม 2561 และ รอบที่ 2 วันที่ 29 กรกฎาคม 2562
2	ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ พังงา	ผู้ใหญ่สุรัตน์ สุมาลี 086-741-7949	รอบที่ 1 วันที่ 30 ธันวาคม 2561 และ รอบที่ 2 วันที่ 31 กรกฎาคม 2562
3.	ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต ภูเก็ต	คุณดอน ลีมนันทพิสิฐ 081-892-0618	รอบที่ 1 วันที่ 31 ธันวาคม 2561 และ รอบที่ 2 วันที่ 27-28 กรกฎาคม 2562
4.	ชุมชนบ้านรวมไทย ประจวบคีรีขันธ์	คุณธนศิษฐ์ พิบูลวัฒนา กรรย์	รอบที่ 1 วันที่ 2 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 14 กรกฎาคม 2562
5	ชุมชนบ้านหนองจิก พิจิตรภัณฑ์พาน ถนอม เพชรบุรี	ป้าถนอม 081-791-7661	รอบที่ 1 วันที่ 2 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 17 กรกฎาคม 2562
6	ชุมชนไทลื้อ บ้านธาตุสบแวน พะเยา	คุณสยามพร แดงฟู 084-483-4188	รอบที่ 1 วันที่ 20 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 21 เมษายน 2562
7	ชุมชนบ้านเปือยเปียง พะเยา	ผู้ใหญ่มิตร สองสีใส 089-997-3268	รอบที่ 1 วันที่ 20 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 21 เมษายน 2562
8	ชุมชนท่ามะโอ ลำปาง	คุณประทีป เมืองแก่น 081-950-9098	รอบที่ 1 วันที่ 19 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 19 เมษายน 2562
9	ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม ลำพูน	คุณวิมล สุขแดง 065-734-9427	รอบที่ 1 วันที่ 21 มกราคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 18 เมษายน 2562
10	ชุมชนทะเลน้อย ระยอง	คุณปรีชา 081-864-9086	รอบที่ 1 วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 26 มีนาคม 2562
11	ชุมชนปากน้ำประแส ระยอง	คุณกาญจนา บุรชาติ 085-329-7384	รอบที่ 1 วันที่ 25 เมษายน 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 1 พฤษภาคม 2562
12	ชุมชนเกาะสีชัง ชลบุรี	คุณจุก 081-305-5544	รอบที่ 1 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 9 พฤศจิกายน 2562
13	ชุมชนเขาบายศรี จันทบุรี	คุณนงลักษณ์ 086-834-9604	24 กุมภาพันธ์ 2562
14	ชุมชนแหลมมะขาม ตราด	ผู้ใหญ่สุเทพ 098-860-2914	รอบที่ 1 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 16 ธันวาคม 2562

ลำดับที่	ชื่อชุมชน	ผู้นำ ผู้ประสานงาน	กำหนดลงพื้นที่
15	ชุมชนบ้านตาลหัวแถว ประจวบคีรีขันธ์	คุณฉัตรชัย ชำโรจน์ ผู้ ใหญ่บ้าน 089-159-3618 และ 059-842-5442	14 กรกฎาคม 2562
16	ชุมชนบ้านปราสาท นครราชสีมา	ผู้ใหญ่เทียม 089-581-7870	10-13 พฤษภาคม 2562
17	ชุมชนบ้านด่านเกวียน นครราชสีมา	คุณนิภาพรรณ เทียมท่า 044-491-388	18-20 พฤษภาคม 2562
18	ชุมชนบ้านโคกเมือง บุรีรัมย์	ผู้ใหญ่ประสิทธิ์ 086-721-1789	รอบที่ 1 วันที่ 7-9 มิถุนายน 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 24 ธันวาคม 2562
19	ชุมชนบ้านตากกลาง สุรินทร์	ผู้ใหญ่ประภิต 081-967-5015	รอบที่ 1 วันที่ 14-16 มิถุนายน 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 23 ธันวาคม 2562
20	ชุมชนบ้านเกาะเกิด อูยธยา	คุณลำพูน พรรณไวย 082-851-6632	วันที่ 11 และ 27 ตุลาคม 2562
21	ชุมชนบางเจ้าฉ่า อ่างทอง	คุณฉลา เจริญศิลป์ 087-116-8712	21-23 มิถุนายน 2562
22	ตลาดชุมชนบ้านระจัน สิงห์บุรี	คุณดุษฎี 085-431-3189	รอบที่ 1 วันที่ 2-3 มีนาคม 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 9-10 มีนาคม 2562
23	ชุมชนวังน้ำออก หนองคาย	คุณจินตรา สายศรี 080-624-3396	วันที่ 6-7 ตุลาคม 2562
24	ชุมชนบ้านโพน นครพนม	คุณสุภวิทย์ พรรณวงศ์ 064-145-5298	18 – 19 ตุลาคม 2562
25	ชุมชนบึงกาฬ บึงกาฬ	นายรัชต์ สำราญชลารักษ์	8 – 9 พฤศจิกายน 2562
26	วิสาหกิจชุมชนทอผ้า บ้านนาต้นจัน สุโขทัย	คุณเกตุทิพย์ วุฒิสาร 088-495-7738	13-15 เมษายน 2562
27	ชุมชนบ้านวังกะสัง กำแพงเพชร	คุณอำนาจชัย 083-630-6968	6-8 เมษายน 2562
28	ชุมชนบ้านท้องคั่ง กำแพงเพชร	คุณดวงฤทัย เงินวง	9-12 เมษายน 2562
29	ชุมชนทรายขาว ปัตตานี	คุณชินันท์ ศิธรอินทร์ 089-737-9553	20-22 ตุลาคม 2562
30	ชุมชนจุฬารักษ์ 12 นราธิวาส	คุณดรอแม บินเซา 087-967-3076	19-20 ตุลาคม 2562

4.4 รูปภาพการลงพื้นที่เพื่อไปประสานงานกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อขออนุญาตเก็บแบบสอบถามและการสำรวจพื้นที่ชุมชน (สำหรับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่จะอยู่ในภาคผนวกของรายงานฉบับโครงการย่อย 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว)

1. ชุมชนบ้านแหลมสีก จังหวัดกระบี่ (ประสานงานกับ คุณสมชัย เพิ่มทรัพย์ (คุณก๊วน)) รอบที่ 1 วันที่ 29 ธันวาคม 2561 และ รอบที่ 2 วันที่ 29 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.2 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนแหลมสีก

2. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงา (ประสานงานกับ ผู้ใหญ่สุรัตน์ สุมาลี) วันที่ 30 ธันวาคม 2561 และ วันที่ 31 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.3 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ

3. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต (ประสานงานกับ คุณดอน ลีมนันทพิสิฐ) รอบที่ 1 วันที่ 31 ธันวาคม 2561 และ รอบที่ 2 วันที่ 27-28 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.4 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต

4. ชุมชนบ้านรวมไทย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ประสานงาน กับคุณธนศิษฐ์ พิบูลวัฒนากรย์) รอบที่ 1 วันที่ 2 มกราคม 2562 รอบที่ 2 วันที่ 14 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.5 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านรวมไทย

5. ชุมชนบ้านหนองจิก (พิพิธภัณฑสถานพนม) เพชรบุรี (ประสานงานกับ ป้าถนอม) รอบที่ 1 วันที่ 2 มกราคม 2562 รอบที่ 2 วันที่ 17 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.6 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านหนองจิก

6. ชุมชนไทลื้อ บ้านธาตุสบแวน จังหวัดพะเยา รอบที่ 1 วันที่ 20 มกราคม 2562 รอบที่ 2 วันที่ 21 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.7 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนไทลื้อ

7. ชุมชนบ้านเปือยเปียง จังหวัดพะเยา (ประสานงานกับ ผู้ใหญ่ คุณมิตร สองสีใส) รอบที่ 1 วันที่ 20 มกราคม 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 21 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.8 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านป้อยเปียง

8. ชุมชนบ้านท่ามะโอ จังหวัดลำปาง (ประสานงานกับ ประธานชุมชนท่ามะโอ คุณประทีป เมืองแก่น) รอบที่ 1 วันที่ 19 มกราคม 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 19 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.9 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านท่ามะโอ

9. ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน (ประสานงานกับ คุณ วิมล สุขแดง ประธานศูนย์การท่องเที่ยวฯ)
รอบที่ 1 วันที่ 21 มกราคม 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 18 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.10 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม

10. ชุมชนทะเลน้อย จังหวัดระยอง (ประสานงานกับ คุณปรีชา สรรเสริญ ประธานหมู่บ้านท่องเที่ยว บ้าน
ทะเลน้อย) รอบที่ 1 วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 26 มีนาคม 2562

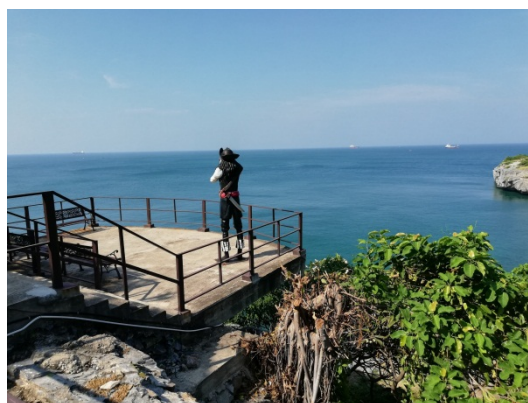
รูปภาพที่ 4.11 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนทะเลน้อย

11. ชุมชนปากน้ำประแส จังหวัดระยอง (ประสานงานกับคุณกาญจนา บุรชาติ ผู้ประสานงาน วิสาหกิจชุมชน และประแสโฮมสเตย์) รอบที่ 1 วันที่ 25 เมษายน 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 1 พฤษภาคม 2562

รูปภาพที่ 4.12 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนปากน้ำประแส

12. ชุมชนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี (ประสานงานกับ คุณวัลลพ รมรินทร์ (คุณจุก) ตัวแทนจากเทศบาล อำเภอเกาะสีชัง) รอบที่ 1 วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 9 พฤศจิกายน 2562

รูปภาพที่ 4.13 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนเกาะสีชัง

13. ชุมชนเขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี (ประสานงานกับ คุณนงลักษณ์ มณีรัตน์) วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2562

รูปภาพที่ 4.14 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนเขาบายศรี

14. ชุมชนแหลมมะขาม จังหวัดตราด (ประสานงานกับ ผู้ใหญ่สุเทพ บุญเพียร) รอบที่ 1 วันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 16 ธันวาคม 2562

รูปภาพที่ 4.15 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนแหลมมะขาม

15. ชุมชนบ้านปราสาท นครราชสีมา (ประสานงานกับผู้ใหญ่เตียม ละอองกลาง) วันที่ 10 – 13 พฤษภาคม 2562

รูปภาพที่ 4.16 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านปราสาท

16 ชุมชนบ้านโคกเมือง บุรีรัมย์ (ประสานงานกับ ผู้ใหญ่ประสิทธิ์ ลอยประโคน) รอบที่ 1 วันที่ 7-9 มิถุนายน 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 24 ธันวาคม 2562

รูปภาพที่ 4.17 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านโคกเมือง

17. ตลาดชุมชนบ้านระจัน สิงห์บุรี (ทำการประสานงานกับคุณตั๋ย) รอบที่ 1 วันที่ 2-3 มีนาคม 2562 และรอบที่ 2 วันที่ 9-10 มีนาคม 2562

รูปภาพที่ 4.18 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านระจัน

18. วิสาหกิจชุมชนทอผ้า บ้านนาต้นจั่น สุโขทัย (ประสานงานกับคุณเกตุทิพย์ วุฒิสาร ผู้นำกลุ่มโฮมสเตย์บ้านนาต้นจั่น) วันที่ 13-15 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.19 แสดงการลงพื้นที่ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น

19. ชุมชนบ้านวันกะสัง จังหวัดกำแพงเพชร (ประสานงานกับคุณอำนวยการชัย ไกด์ประจำหมู่บ้าน) วันที่ 6-8 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.20 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนวังกะสัง

20. ชุมชนบ้านท้องคั่ง กำแพงเพชร (ประสานงานกับ คุณอาทิตย์ ทิพย์โอสถ ประสานงานการท่องเที่ยวในชุมชน) วันที่ 9-12 เมษายน 2562

รูปภาพที่ 4.21 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านท้องคั่ง

21. ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัด นครราชสีมา (ประสานงานกับคุณนิภาพรรณ เทียมท่า) วันที่ 18-20 พฤษภาคม 2562

รูปภาพที่ 4.22 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านด่านเกวียน

22. ชุมชนบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ (ประสานงานกับผู้ใหญ่ประกิต) รอบที่ 1 วันที่ 14 – 16 มิถุนายน 2562 และ รอบที่ 2 วันที่ 23 ธันวาคม 2562

รูปภาพที่ 4.23 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านตากกลาง

23. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จังหวัดอ่างทอง (ประสานงานคุณฉเลา เจริญศิลป์) วันที่ 21-23 มิถุนายน 2562

รูปภาพที่ 4.24 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบางเจ้าฉ่า

24. ชุมชนวังน้ำมอก จังหวัดหนองคาย (ประสานงานกับคุณจินตรา สายศรี) วันที่ 6-7 ตุลาคม 2562

รูปภาพที่ 4.25 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนวังน้ำมอก

25. ชุมชนบ้านโพน นครพนม (ประสานงานกับ คุณสุวิทย์ พรรณวงศ์) วันที่ 18-19 ตุลาคม 2562

รูปภาพที่ 4.26 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านโพน นครพนม

26. ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา จังหวัดบึงกาฬ (ประสานงานกับคุณรัชต์ สำราญชลารักษ์) วันที่ 8-9 พฤศจิกายน 2562

รูปภาพที่ 4.27 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา

27. ชุมชนบ้านห้วยตาลแถว จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ประสานงานกับคุณฉัตรชัย ชำโรจน์ ผู้ใหญ่บ้าน) วันที่ 14 กรกฎาคม 2562

รูปภาพที่ 4.28 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านห้วยตาลแถว

28. ชุมชนบ้านเกาะเกิด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ประสานงานกับคุณลำพูน พรณไวย) วันที่ 11 และ 27 ตุลาคม 2562

รูปภาพที่ 4.29 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนบ้านเกาะเกิด

29. ชุมชนบ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี (ประสานงานกับคุณชนินทร์ เศียรอินทร์) วันที่ 20-22 ตุลาคม 2562

รูปภาพที่ 4.30 แสดง การลงพื้นที่ชุมชนบ้านทรายขาว

30. ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส (ประสานงานคุณดรอแม บินเซา) วันที่ 19-20 ตุลาคม 2562

รูปภาพที่ 4.31 แสดงการลงพื้นที่ชุมชนจุฬาภรณ์พัฒนา 12

อนึ่งรายละเอียดของการลงพื้นที่ชุมชนต่างๆ จะอยู่ในรายงานฉบับโครงการย่อยที่ 1 เรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว (ในส่วนของภาคผนวก)

4.5 การปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของ ประเทศไทย

ในส่วนของแบบวัดความสุขชุมชนแหล่งท่องเที่ยว : จากการนำแบบวัดความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของผู้คนที่อยู่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ในงานวิจัย ระยะที่ 1 (ปี 2561) ทีมงานได้พบประเด็นที่ควรแก้ไขดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงประเด็นการแก้ไขแบบวัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ลำดับที่	แบบวัดฉบับเดิม	ส่วนที่แก้ไขใหม่
1	- ไม่มีในส่วนนี้	- เพิ่มเติมจากฉบับเดิม ในคำถามส่วนที่ 1 ข้อที่ 8 คำอธิบายความหมายของ 1. การมีส่วนร่วมทางตรง 2. การมีส่วนร่วมทางอ้อม 3. ไม่มีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1. หมวดที่ 4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม เดิมจะมีทั้งหมด 6 ข้อ 4.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ใหม่จะมีทั้งหมด 5 ข้อ (ลดลง 1 ข้อ) ข้อ 4.3 แก้ไขเป็น : มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม

ลำดับที่	แบบวัดฉบับเดิม	ส่วนที่แก้ไขใหม่
	4.2 ชุมชนของท่านสามารถฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่น การนำเสนออาหารท้องถิ่น ดนตรีพื้นเมือง วิถีชีวิตวัฒนธรรม และประเพณี ให้แก่นักท่องเที่ยว 4.3 เยาวชนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม 4.4 ท่านรู้สึกที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยว 4.5 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ชุมชนไม่มีแหล่งมั่วสุม ไม่มีอาชญากรรม 4.6 การท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ส่งผลให้วัฒนธรรมของชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง	ตัดข้อ 4.6 ออก
3	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 5 ความเข้มแข็งของชุมชน เดิมมีทั้งหมด 6 ข้อ 5.1 ท่านมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5.2 เมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจและช่วยเหลือกันและกันมากขึ้น 5.3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้คนในชุมชนมีความไว้วางใจต่อกัน 5.4 การมีคณะกรรมการชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวง่ายขึ้น 5.5 ท่านได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้างในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5.6 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 5 ความเข้มแข็งของชุมชน ใหม่มีทั้งหมด 3 ข้อ 5.1 เมื่อมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจและช่วยเหลือกันและกันมากขึ้น 5.2 มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5.3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน

ลำดับที่	แบบวัดฉบับเดิม	ส่วนที่แก้ไขใหม่
4	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 7 การศึกษา/สติปัญญา เดิมมีทั้งหมด 4 ข้อ 7.1 ชุมชนของท่านมีความรู้และความสามารถพึ่งพาตนเองได้ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านมีความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น 7.3 ท่านสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างเข้าใจ 7.4 ท่านมีความภาคภูมิใจที่ได้นำองค์ความรู้/ภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ประโยชน์ด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 7 การศึกษา/สติปัญญา เดิมมีทั้งหมด 3 ข้อ โดยนำข้อ 7.2 ออก
5	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 10 คุณภาพชีวิต เดิมมีทั้งหมด 4 ข้อ 10.1 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 10.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิต 10.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านสามารถลดภาระหนี้สินของครอบครัวได้ 10.4 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและทั่วถึง	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 10 คุณภาพชีวิต ใหม่เหลือ 3 ข้อ โดยตัดข้อ 10.2 ออก
6	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 11 ทรัพยากรมนุษย์ เดิมมีทั้งหมด 3 ข้อ 11.1 ท่านรู้สึกภาคภูมิใจในความรู้ความสามารถของตนที่นำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 11 ทรัพยากรมนุษย์ ใหม่เหลือ 2 ข้อ 11.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านมีแรงกระตุ้นในการพัฒนาตนเองเพื่อนำมาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 11.2 การมีความรู้ ทักษะ และความสามารถที่

ลำดับที่	แบบวัดฉบับเดิม	ส่วนที่แก้ไขใหม่
	11.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านมีแรงกระตุ้นในการพัฒนาตนเองเพื่อนำมาบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน 11.3 ท่านมีความรู้ ทักษะและความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน	เพียงพอ ทำให้ท่านสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของท่านได้
7	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 12 การให้บริการและความปลอดภัย เดิมมีทั้งหมด 4 ข้อ 12.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึกสะดวกสบายในการใช้ชีวิตมากขึ้น 12.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ชุมชนของท่านมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต 12.3 การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึกปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน 12.4 ท่านไม่ได้รับอันตรายจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 1 หมวดที่ 12 การให้บริการและความปลอดภัย ใหม่เหลือ 3 ข้อ โดยตัดข้อ 12.2 ออก (เพราะซ้ำกับ ข้อ 10.1 และ 10.3
8	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 2 ลักษณะทางอารมณ์ เดิมมีทั้งหมด 15 ข้อ 1. ท่านมีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว (โปรดระบุ.....) 3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (โปรดระบุ.....) 4. ท่านรู้สึกทุกข์ใจเมื่อมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดความเครียด (โปรดระบุ.....)	ส่วนที่ 2 หัวข้อที่ 2 ลักษณะทางอารมณ์ เหลือทั้งหมด 8 ข้อ โดยตัดคำถามปลายเปิดออกในทุกข้อ 1.การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว 2.การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 3.การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้เกิดความเครียด 4. ท่านมีความกระตือรือร้นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึกหวาดกลัว หรือวิตกกังวล 6. ท่านรู้สึกสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชน 7.ท่านรู้สึกไม่เป็นมิตรเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา

ลำดับที่	แบบวัดฉบับเดิม	ส่วนที่แก้ไขใหม่
	6. ท่านมีความกระตือรือร้นในการจัดการการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 7. ท่านได้รับแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยว โดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 8. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ท่านรู้สึก หวาดกลัว (โปรดระบุ.....) 9. ท่านรู้สึกสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 10. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้อารมณ์เสีย (โปรดระบุ.....) 11. ท่านรู้สึกไม่เป็นมิตรเมื่อนักท่องเที่ยวเข้า มาในชุมชน (โปรดระบุ.....) 12. ท่านมีความตั้งใจตั้งใจ และเอาใจใส่ในการ จัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (โปรดระบุ.....) 13. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้รู้สึกวิตกกังวล (โปรดระบุ.....) 14. การท่องเที่ยวโดยชุมชนทำให้ภาคภูมิใจใน ตัวเอง (โปรดระบุ.....) 15. ท่านรู้สึกตื่นเต้นเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาใน ชุมชนของท่าน (โปรดระบุ.....)	ชุมชน 8. ท่านรู้สึกตื่นเต้นเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาใน ชุมชนของท่าน

ในส่วนแบบสอบถามความสุขของนักท่องเที่ยว : จากการดำเนินงานตามโครงการในระยะเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา ในช่วงเริ่มต้นเดือนที่ 1 – 2 ได้มีการปรับปรุงแบบวัดเพิ่มเติมจากแบบวัดเดิมที่นำมาใช้ในโครงการในระยะที่ 1 (ปี 2561) มีรายละเอียดเปรียบเทียบกับของเดิม เพื่อให้เหมาะสมและตรงจุดประสงค์มากขึ้น ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงลำดับการปรับปรุงเครื่องมือแบบวัด

ลำดับที่	เนื้อหาเดิม	เนื้อหาแก้ไขใหม่
1	17. ท่านได้มีการวางแผนล่วงหน้าในการท่องเที่ยวครั้งนี้หรือไม่ ☐ 1. มีการวางแผน ระบุจำนวน...วัน ☐ 2. ไม่มีการวางแผน (ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้ได้อย่างไร	16. ท่านได้มีการวางแผนล่วงหน้าในการท่องเที่ยวครั้งนี้หรือไม่ ☐ 1. มีการวางแผน ระบุจำนวน...วัน ☐ 2. ไม่มีการวางแผน 17. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้ได้อย่างไร
2.	22. ท่านเสียค่าใช้จ่ายไปกับสิ่งใดมากที่สุดระหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนี้	22. ท่านเสียค่าใช้จ่ายไปกับสิ่งใดระหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนี้ (โปรดเรียงลำดับ) 1..... 2..... 3.....
3	ส่วนที่ 3. ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน เดิมมีทั้งหมด 10 ข้อ	ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของ นักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน ใหม่ : มีทั้งหมด 8 ข้อ
4	<u>ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว</u> (ในส่วนที่เป็น Subjective well-being) หมวดที่ 2. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ 2.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์	<u>ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว</u> (ในส่วนที่เป็นของ Subjective well-being) หมวดที่ 2. สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศธรรมชาติ 2.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ทำให้ท่านมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2.2 ท่านรู้สึกดีที่ได้เห็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ลำดับที่	เนื้อหาเดิม	เนื้อหาแก้ไขใหม่
	ทรัพยากรธรรมชาติ หมวดที่ 4. ความสมดุลของการใช้เวลา 4.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ทำให้ท่านรู้สึกเพลิดเพลินกับการใช้เวลา ในการท่องเที่ยว 4.2 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ทำให้ท่านรู้สึกผ่อนคลาย 4.3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ทำให้ท่านใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลระหว่าง การทำงานและการพักผ่อน 4.4 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ท่านได้รับความสุขจากการมีเวลาอยู่กับ ตัวเอง หมวดที่ 5 การศึกษา/สติปัญญา 5.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ท่านสามารถนำความรู้/ภูมิปัญญาไปปรับ ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (ในส่วนที่เป็น Objective well-being) หมวดที่ 5 ด้านการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์และการเรียนรู้ 5.1 ท่านได้รับความสุขจากการส่งข้อความและ รูปภาพแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิต ของชุมชนให้บุคคลอื่นได้รับรู้ 5.2 ท่านได้รับความสุขจากการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ 5.3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ท่านได้รับความสุขจากการปฏิสัมพันธ์กับ	อันอุดมสมบูรณ์ในชุมชน (เพิ่มข้อ 2.2) หมวดที่ 4 ความสมดุลของการใช้เวลา 4.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ทำให้ท่าน รู้สึกเพลิดเพลินกับการใช้เวลาในการท่องเที่ยว 4.2 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ทำให้ท่านใช้ ชีวิตได้อย่างสมดุลระหว่างการทำงานและการพักผ่อน 4.3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ท่านได้รับ ความสุขจากการมีเวลาอยู่กับตัวเอง (ลดลงจากเดิม 1 ข้อ) หมวดที่ 5 การศึกษา/สติปัญญา 5.1 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ท่าน สามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคนใน ชุมชน 5.2 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ท่านสามารถ นำความรู้/ภูมิปัญญาไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ (เพิ่ม 1 ข้อ) (ในส่วนที่เป็น Objective well-being) หมวดที่ 5 ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 5.1 ท่านได้รับความสุขจากการส่งข้อความและ รูปภาพแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของชุมชนให้บุคคล อื่นได้รับรู้ 5.2 ท่านได้รับความสุขจากการพูดคุยแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ 5.3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ ท่านได้รับ ความสุขจากการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน 5.4 ท่านได้รับความสุขจากประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ในสถานที่ที่ไม่เคยพบเจอ

ลำดับที่	เนื้อหาเดิม	เนื้อหาแก้ไขใหม่
	คนในชุมชน หมวดที่ 6 การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6.1 ท่านได้รับความสุขจากการเยี่ยมชมสถาปัตยกรรมท้องถิ่น 6.2 ท่านได้รับความสุขที่ได้จากความรู้เกี่ยวกับชุมชนนั้นๆเพิ่มมากขึ้น 6.3 ท่านได้รับความสุขจากการเรียนรู้จากคนในพื้นที่ 6.4 ท่านได้รับความสุขจากการเรียนรู้จากกิจกรรมในพื้นที่ 6.5 ท่านได้รับความสุขจากการเรียนรู้เกี่ยวกับพื้นที่ชุมชนนั้นๆอย่างแท้จริง 6.6 จากการท่องเที่ยวในชุมชนท่านได้รับความสุขจากความเป็นมิตรของคนในพื้นที่ 6.7 ท่านได้รับความสุขจากการได้เห็นความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้นๆ 6.8 ท่านได้รับความสุขจากการสัมผัสถึงความลงตัว/ความรื่นรมย์ของพื้นที่ 6.9 ท่านได้รับความสุขจากการค้นพบประสบการณ์ที่แท้จริง(ที่ไม่มีการปรุงแต่ง) 6.10 ท่านได้รับความสุขจากประสบการณ์ที่เหมือนกับอยู่ในอีกห้วงเวลา 6.11 ท่านได้รับความสุขจากประสบการณ์ที่เหมือนอยู่กับสถานที่ที่ไม่เคยพบเจอ 6.12 ท่านได้รับความสุขเมื่อได้ใช้ชีวิตแบบคนในพื้นที่ 6.13 ท่านได้รับความสุขจากการทดลองเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ตัวเอง ส่วนที่ 3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนนี้ทำให้ท่านมีลักษณะทางอารมณ์ดังต่อไปนี้	(เพิ่ม 1 ข้อ) หมวดที่ 6 การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6.1 ท่านได้รับความสุขจากการทำกิจกรรมท่องเที่ยวร่วมกับคนในชุมชน 6.2 ท่านได้รับความสุขจากการค้นพบประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน 6.3 ท่านได้รับความสุขเมื่อได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชน (ลดลงจาก 13 ข้อ เหลือ 3 ข้อ) ส่วนที่ 3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนนี้ทำให้ท่านมีลักษณะทางอารมณ์ดังต่อไปนี้ในระดับใด

ลำดับที่	เนื้อหาเดิม	เนื้อหาแก้ไขใหม่
	ในระดับใด เดิมมี 10 ข้อ 1. รู้สึกสนใจเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน (โปรดระบุ.....) 2. รู้สึกตื่นเต้นที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน (โปรดระบุ.....) 3. ท่านอารมณ์เสียเมื่อเข้าร่วมกิจกรรม (โปรดระบุ.....) 4. หวาดกลัวเมื่อร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 5. รู้สึกไม่เป็นมิตรเมื่อทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 6. ท่านมีความกระตือรือร้นเมื่อทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 7. รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 8. ได้รับแรงบันดาลใจเมื่อได้ทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 9. ท่านวิตกกังวลเมื่อได้ทำกิจกรรมกับชุมชน (โปรดระบุ.....) 10. ท่านทำกิจกรรมต่างๆอย่างตั้งใจ เอาใจใส่ (โปรดระบุ.....)	ใหม่มี 6 ข้อ และเอาคำถามปลายเปิดออกทุกข้อ 1. รู้สึกตื่นเต้นที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน 2. รู้สึกอารมณ์เสียเมื่อเข้าร่วมกิจกรรม 3. รู้สึกหวาดกลัวเมื่อร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน 4. รู้สึกเป็นมิตรเมื่อทำกิจกรรมกับชุมชน 5. รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรมกับชุมชน 6. รู้สึกวิตกกังวลเมื่อได้ทำกิจกรรมกับชุมชน

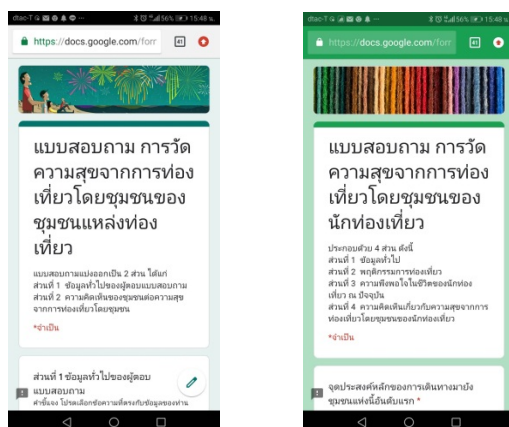
(อนึ่งรายละเอียดของแบบสอบถามการวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และแบบสอบถามการวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วจะอยู่ที่ภาคผนวก 1 และภาคผนวก 2 ในหน้า 130 และ 140 ตามลำดับ)

ทั้งนี้ได้มีการนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และนำชี้แจงต่อ USER อพท. ในการจัดอบรมการใช้เครื่องมือ เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2561 เวลา 9.00-12.00 น. ณ ห้องประชุม อพท. ชั้น 30 ตึกทีบีโก้ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

รูปภาพที่ 4.32 แสดงการนำเสนอต่อ อพท.

อนึ่งหลังจากที่ได้มีการปรับปรุงแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับดังกล่าวข้างต้น (คือ แบบสอบถามสำหรับ ชุมชน การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และ แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว) ได้มีการใช้ Google form สร้างแบบสอบถามออนไลน์ + QR code นำมาใช้กับโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการลงพื้นที่ต่อไปในอนาคต (คู่มือการใช้งานอยู่ในภาคผนวก)

รูปภาพที่ 4.33 แสดงแบบสอบถามออนไลน์

4.6 การถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

ในส่วนนี้ได้มีการจัดทำเป็นรายงานแยกพิเศษออกต่างหากจากรายงานของโครงการย่อย 1 และโครงการย่อย 2 อีก 2 เล่มคือ

1. รายงานการถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- และ 2. รายงานการถอดบทเรียนดัชนีวัดความสุนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

การถอดบทเรียนการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาชุมชนที่มีระดับการพัฒนาศักยภาพ ตามเกณฑ์การ พัฒนาของ อพท. แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ศักยภาพระดับสูง (A) 2) ศักยภาพระดับกลาง (B) 3) ศักยภาพระดับต้น (C) 4) ชุมชนที่ยังไม่ได้เข้ารับการประเมินศักยภาพจาก อพท. (N/A) (ดังรายละเอียดในหน้าที่ 63-64) พบว่า

ผู้คนในชุมชนที่มีศักยภาพในระดับ A มีความสุขจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจากประเด็นที่สำคัญต่อไปนี้เป็น การมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืน เน้นการเติบโตทางการท่องเที่ยวในระยะยาว มีเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

ผู้คนในชุมชนที่มีศักยภาพในระดับ B มีความสุขจากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวทำให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้น คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในการที่ได้เผยแพร่ อัตลักษณ์ของชุมชนแก่นักท่องเที่ยว และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการท่องเที่ยว

ผู้คนในชุมชนที่มีศักยภาพในระดับ C จากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความพร้อมด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยว หากแต่การจัดการยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นชุมชนที่มีลักษณะของการรวมกลุ่มหลายๆ กลุ่ม การมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มค่อนข้างน้อย

สำหรับชุมชนท่องเที่ยวที่ยังไม่ได้รับการประเมินศักยภาพจาก อพท. พบว่าศักยภาพในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนยังไม่เพียงพอ (หรือยังไม่มีความพร้อม) เช่นในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ขาดกิจกรรมท่องเที่ยวที่จะทำร่วมกันกับนักท่องเที่ยว ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การถอดบทเรียนการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนของนักท่องเที่ยวซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว จำนวน 6 บริษัท และธุรกิจเพื่อสังคม หรือ Social Business จำนวน 1 บริษัท พบว่า

ในส่วนของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว : ปัจจัยสำคัญใน 2 ประการที่ส่งผลให้การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนประสบความสำเร็จ และนำไปสู่ความสุขของนักท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวได้แก่ ศักยภาพของคน และ ศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของคนในพื้นที่ ในที่นี้หมายรวมถึงศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ ด้วย ซึ่งอาจพิจารณาได้ในประเด็นของการต้อนรับลูกค้า การประสานงานกับลูกค้าหรือบริษัททัวร์ กล่าวคือมีความเป็น “มืออาชีพ” มากหรือน้อยเพียงใด ถ้าพิจารณาในแง่ของศักยภาพของผู้นำชุมชน จะพบว่าความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะมาจากผู้นำที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีความพยายามหาหนทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน มีความคิดริเริ่ม และเป็นผู้ที่แสวงหาโอกาส และพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เป็นเรื่องของความสวยงาม ความสงบร่มรื่น การเป็นแหล่งพักผ่อนที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็มีจุดแข็งในส่วนนี้แตกต่างกัน ในพื้นที่ชุมชนที่มีศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวสูงย่อมมีความได้เปรียบในเรื่องของการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม แต่สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างขึ้นได้ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี แต่อย่างไรก็ดี ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ จะต้องมีความพร้อม หรือมีการสร้างความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค มีน้ำ มีไฟฟ้า เข้าถึง มีห้องน้ำที่มีสุขอนามัย มีที่พักที่ได้มาตรฐาน รวมไปถึงความพร้อมในเรื่องของการเดินทางเข้าถึงชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออยู่ในชุมชน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวจะตอบคำถามนี้ไปในทิศทางเดียวกันคือ นักท่องเที่ยวจะมีความสุขกับการได้เห็นการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม การกินอยู่ ของผู้คนในชุมชน รวมไปถึงการเข้าไป “มีส่วนร่วม” ในการทำกิจกรรมของผู้คนในชุมชน ส่วนปัจจัยที่ไม่ก่อให้เกิดความสุขแก่นักท่องเที่ยวคือ การขาดการประสานงานที่ดีของคนในชุมชน

อนึ่ง พบว่า นักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในบริบทของคำว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและ ข้อเสนอแนะ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากแผนงานวิจัย การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงดัชนีความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนของประเทศไทย
2. ถอดบทเรียนดัชนีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย
3. ศึกษาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.1 สรุปผลวิจัย พิจารณาจากข้อมูลรายชุมชนจำนวน 30 ชุมชน

5.1.1. ในส่วนของโครงการย่อย 1. การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว มีข้อค้นพบที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.1.1.1. ค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว เรียงตามลำดับความสุขจากมากไปน้อย

ตารางที่ 5.1 แสดงค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัต วิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะ วิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)	เทียบกับ ระดับของ ความสุข	ตาม เกณฑ์ การ พัฒนา ศักยภาพ ของ อพท.
1. ชุมชนบ้านแหลมสัก จ. กระบี่	9.22	9.16	9.19	1	มากที่สุด	A
2. ชุมชนบ้านโพน จ. นครพนม	8.58	8.52	8.55	2	มากที่สุด	B
3. ชุมชนบ้านทรายขาว จ. ปัตตานี	8.32	8.02	8.20	3	มากที่สุด	A
4. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน จ.พะเยา	8.15	8.18	8.16	4	มากที่สุด	B
5. ชุมชนบ้านจุฬาภรณ์ พัฒนา 12 จ.นราธิวาส	8.14	7.87	8.03	5	มากที่สุด	A

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัต วิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะ วิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)	เทียบกับ ระดับของ ความสุข	ตาม เกณฑ์ การ พัฒนา ศักยภาพ ของ อพท.
6.ชุมชนเขาบายศรี จ. จันทบุรี	8.16	7.70	7.97	6	มากที่สุด	B
7. ชุมชนบ้านโคกเมือง จ. บุรีรัมย์	8.01	7.86	7.94	7	มากที่สุด	B
8. ชุมชนบ้านปราสาท จ. นครราชสีมา	8.04	7.77	7.93	8	มากที่สุด	B
9. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย	7.85	7.95	7.89	9	มากที่สุด	A
10. ชุมชนบ้านสามช่อง เหนือ จ.พังงา	7.70	7.69	7.70	10	มาก	A
11. ชุมชนวังน้ำมอก จ. หนองคาย	7.73	7.57	7.67	11	มาก	A
12. ชุมชนบ้านท้องคุ้ง จ. กำแพงเพชร	7.65	7.56	7.62	12	มาก	N/A
13. ชุมชนบ้านคำแคน พัฒนา จ.บึงกาฬ	7.68	7.46	7.59	13	มาก	C
14. ชุมชนแหลมมะขาม จ. ตราด	7.47	7.53	7.50	14	มาก	B
15. ชุมชนบ้านตากกลาง จ. สุรินทร์	7.43	7.52	7.46	15	มาก	C
16. ชุมชนทะเลน้อย จ. ระยอง	7.51	6.94	7.28	16	มาก	A
17. ชุมชนบ้านรวมไทย จ. ประจวบคีรีขันธ์	7.21	7.05	7.15	17	มาก	B
18 ชุมชนบ้านระจัน จ. สิงห์บุรี	7.03	7.11	7.06	18	มาก	C
19. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต จ. ภูเก็ต	77.01	6.93	6.98	19	มาก	A
20. ชุมชนบางเจ้าฉ่า จ.	6.92	6.85	6.89	20	มาก	B

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยอัต วิสัย	ค่าเฉลี่ยภาวะ วิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)	เทียบกับ ระดับของ ความสุข	ตาม เกณฑ์ การ พัฒนา ศักยภาพ ของ อพท.
อ่างทอง						
21. ชุมชนบ้านเกาะเกิด จ. อยุธยา	6.67	6.70	6.69	21	มาก	A
22. ชุมชนบ้านหัวตาลแถว จ.ประจวบคีรีขันธ์	6.70	6.50	6.62	22	มาก	N/A
23. ชุมชนปากน้ำประแส จ. ระยอง	6.57	6.59	6.58	23	มาก	N/A
24. ชุมชนบ้านวังกะสัง จ. กำแพงเพชร	6.31	6.13	6.24	24	น้อย	B
25. ชุมชนบ้านหนองจิก จ. เพชรบุรี	6.24	6.09	6.18	25	น้อย	C
26. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน	6.03	6.03	6.03	26	น้อย	A
27. ชุมชนเกาะสีชัง จ. ชลบุรี	6.07	5.95	6.02	27	น้อย	C
28. ชุมชนบ้านท่ามะโอ จ. ลำปาง	5.86	5.86	5.86	28	น้อย	B
29. ชุมชนบ้านเปือยเปียง จ.พะเยา	5.79	5.86	5.82	29	น้อย	N/A
30. ชุมชนบ้านด่านเกวียน จ.นครราชสีมา	5.48	4.94	5.26	30	น้อย	N/A
รวม	7.25	7.13	7.20		มาก	

จากผลการวิเคราะห์ จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยความสุขของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว 10 อันดับแรก ได้แก่ 1. ชุมชนบ้านแหลมสั๊ก จังหวัดกระบี่ 2. ชุมชนบ้านโพน จังหวัดนครพนม 3. ชุมชนบ้านทรายขาว จังหวัดปัตตานี 4. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน จังหวัดพะเยา 5. ชุมชนจุฬารัตน์พัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส 6. ชุมชนเขาบายศรี จังหวัดจันทบุรี 7. ชุมชนบ้านโคกเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 8. ชุมชนบ้านปราสาท จังหวัดนครราชสีมา 9. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย และ 10 ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ จังหวัดพังงา ทั้ง 10 ชุมชนดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยความสุขอยู่ในระดับที่มีความสุขมากที่สุด (Deeply happy = 7.71 – 10.00)

ด้วยกันทั้งสิ้น และจากผลของค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชน พบว่า ชุมชนที่มีระดับความสุขมากที่สุดส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ตามเกณฑ์การพัฒนาของ อพท. ในระดับสูง คืออยู่ในกลุ่ม A และ B ซึ่งแสดงให้เห็นว่าศักยภาพทางการท่องเที่ยวส่งผลชุมชนมีความพร้อมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ชุมชนที่มีความสุขระดับมากที่สุดจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มักจะเป็นชุมชนที่มีผู้นำชุมชนที่มีวิสัยทัศน์ มีความเข้มแข็ง ตลอดจนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการรวมกลุ่มการดำเนินงาน และการกำหนดบทบาทในการทำงานให้กับสมาชิกในชุมชนอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวมีความเป็นรูปธรรม ทุกคนในชุมชนเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

สำหรับระดับความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ชุมชนลำดับที่ 11 – 20 ทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ความสุขมาก (extensively happy = 6.51 -7.70) เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ศักยภาพการท่องเที่ยวของ อพท. พบว่า ในกลุ่มนี้ จะมีปะปนกันตั้งแต่ชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง-กลาง-ต้น (กลุ่ม A – B - C) ในสัดส่วนเท่าๆกัน ที่น่าสนใจคือในเรื่องของชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับต้น (กลุ่ม C) และมีเกณฑ์ความสุขอยู่ในระดับมากนั้นสาเหตุมาจากทั้ง 3 ชุมชนนี้ (ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา จังหวัดบึงกาฬ ชุมชนบ้านตากกลาง จังหวัดสุรินทร์ และ ชุมชนบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี) เป็นชุมชนที่ผู้คนในพื้นที่ต่างพยายามร่วมมือกันและผลักดันให้กลายเป็นชุมชนที่มีศักยภาพที่สูงขึ้น ด้วยการหาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพของตนเองไม่ว่าในเรื่องของ การทดลองหากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ การพัฒนาของฝากของที่ระลึก ให้เป็นนวัตกรรมใหม่ และหลากหลายมากขึ้น

ระดับความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ชุมชนลำดับที่ 21 – 30 ส่วนใหญ่จะอยู่ในเกณฑ์ความสุขน้อย (narrowly happy = 4.91 – 6.50) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ศักยภาพการท่องเที่ยวของ อพท. แล้ว พบว่า ชุมชนที่ไม่ได้เข้ารับการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของ อพท. จะมารวมกันอยู่ในกลุ่มนี้แทบทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาศักยภาพให้เป็นชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน น่าจะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งส่งผลต่อความสุขของคนในชุมชนแหล่งท่องเที่ยวด้วย ข้อที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน ที่อยู่ในกลุ่ม A ตามเกณฑ์การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของ อพท. พบว่าผู้คนในชุมชนรวมตัวกันด้วยความเชื่อทางพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง และมีความสุขในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน แต่มีเพียงคนกลุ่มน้อยเท่านั้นที่เข้ามาทำการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้คนส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ต่างพึงพอใจและมีความสุขในการใช้ชีวิตตามความเป็นอยู่ของตนเอง แต่ยังไม่มีความสุขมากนักในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะมาจากหลายๆสาเหตุ เช่น ถึงจุดอิ่มตัว ไม่มีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ผลประโยชน์ยังคงกระจายไม่ถึงคนโดยส่วนใหญ่ เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องจึงควรพยายามสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญ คิดค้นหากลยุทธ์ใหม่ๆ เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสนใจในตัวชุมชน นอกเหนือจากมุ่งเข้าหาวัดเพียงอย่างเดียว

5.1.2.1 ค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยว ในการท่องเที่ยวรายชุมชน เรียงตามลำดับความสุขจากมากไปน้อย

ตารางที่ 5.2 แสดงค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวรายชุมชน

ชุมชน	ค่าเฉลี่ย อัตวิสัย	ค่าเฉลี่ย ภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)	เทียบ ตาม ระดับ ของ ความสุข	ตาม เกณฑ์ การ พัฒนา ศักยภาพ ของ อพท.
1. ชุมชนบ้านโคกเมือง บุรีรัมย์	8.89	8.88	8.89	1	มากที่สุด	B
2. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ลำพูน	8.50	8.77	8.65	2	มากที่สุด	A
3. ชุมชนปากน้ำประแส ระยอง	8.57	8.66	8.62	3	มากที่สุด	N/A
4. ชุมชนบ้านหนองจิก เพชรบุรี	8.28	8.66	8.50	4	มากที่สุด	C
5. ชุมชนบ้านปราสาท นครราชสีมา	8.42	8.54	8.49	5	มากที่สุด	B
6. ชุมชนบ้านทรายขาว ปัตตานี	8.46	8.41	8.43	6	มากที่สุด	A
7. ชุมชนบ้านระจัน สิงห์บุรี	8.26	8.21	8.23	7	มากที่สุด	C
8. ชุมชนบ้านตากกลาง สุรินทร์	7.60	8.60	8.17	8	มากที่สุด	C
9. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น สุโขทัย	7.89	8.30	8.12	9	มากที่สุด	A
10. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน พะเยา	8.09	8.08	8.08	10	มากที่สุด	B
11. ชุมชนเกาะสีชัง ชลบุรี	7.88	8.06	7.98	11	มากที่สุด	C
12. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต ภูเก็ต	7.97	7.99	7.98	11	มากที่สุด	A
13. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ พังงา	8.04	7.91	7.97	13	มากที่สุด	A
14. ชุมชนวังน้ำมอก หนองคาย	8.01	7.50	7.96	14	มากที่สุด	A
15. ชุมชนบ้านรวมไทย ประจวบคีรีขันธ์	8.11	7.77	7.92	15	มากที่สุด	B

ชุมชน	ค่าเฉลี่ย อัตรวิสัย	ค่าเฉลี่ย ภาวะวิสัย	ค่าเฉลี่ยรวม	ลำดับที่ (ภาพรวม)	เทียบ ตาม ระดับ ของ ความสุข	ตาม เกณฑ์ การ พัฒนา ศักยภาพ ของ อพท.
16.ชุมชนบ้านวังกะสัง กำแพงเพชร	7.95	7.86	7.90	16	มากที่สุด	B
17.ชุมชนบ้านโพน นครพนม	7.86	8.15	7.86	17	มากที่สุด	B
18. ชุมชนบ้านหัวตาลแถว ประจวบคีรีขันธ์	7.72	7.79	7.76	18	มากที่สุด	N/A
19. ชุมชนบ้านแหลมสัก กระบี่	8.10	7.47	7.75	19	มากที่สุด	A
20.ชุมชนจุฬารณพัฒนา 12 นราธิวาส	8.17	7.40	7.73	20	มากที่สุด	A
21.ชุมชนบ้านเปือยเปียง พะเยา	7.83	7.64	7.72	21	มากที่สุด	B
22.ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา บึงกาฬ	7.76	7.54	7.64	22	มาก	C
23.ชุมชนบ้านทองคั่ง กำแพงเพชร	7.61	7.59	7.60	23	มาก	N/A
24. ชุมชนบางเจ้าฉ่า อ่างทอง	7.52	7.24	7.36	24	มาก	B
25. ชุมชนทะเลน้อย ระยอง	7.35	7.26	7.30	25	มาก	A
26. ชุมชนบ้านด่านเกวียน นครราชสีมา	7.06	7.38	7.24	26	มาก	N/A
27. ชุมชนเขาบายศรี จันทบุรี	7.20	6.90	7.03	27	มาก	B
28. ชุมชนบ้านท่ามะโอ ลำปาง	7.08	6.91	6.98	28	มาก	B
29. ชุมชนแหลมมะขาม ตรัง	6.78	6.39	6.56	29	มาก	B
30. ชุมชนบ้านเกาะเกิด พระนครศรีอยุธยา	5.90	5.89	5.89	30	น้อย	A
รวม	7.79	7.75	7.77			

ในส่วนของการขยาย 2. การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีข้อค้นพบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานความสุขของนักท่องเที่ยว พบว่าในภาพรวม มีความพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในครอบครัวของตนเองมาก

ที่สุด รองลงมาคือ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ของตนเอง และ ความพอใจในสุขภาพของตนเอง ตามลำดับ

2. สำหรับความสุขเชิงอัตวิสัยจากการท่องเที่ยวในชุมชนของนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับเรื่องของความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออยู่ในชุมชน รวมไปถึงความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตในชุมชน ไม่ติดขัด หรือมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตตามปกติจนเกินไป สิ่งต่างๆเหล่านี้จะส่งผลถึงความสุขเชิงอัตวิสัยที่เกิดกับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้นักท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องมีการจัดสรรเวลาได้อย่างลงตัว ในขณะที่ชุมชนเองก็จำเป็นที่จะต้องดูแลรักษา ทำการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างความสุขให้แก่นักท่องเที่ยว

3. ความสุขเชิงภาวะวิสัยจากการท่องเที่ยวในชุมชนของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวจะมีความสุขในเชิงภาวะวิสัยเกี่ยวกับในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในตัวบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเอง และการร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการดูแลรักษาให้แหล่งท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวกับคนอื่นๆทั้งในและนอกชุมชน รวมไปถึงการเข้าไปร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน การเข้าไปศึกษาวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของคนพื้นถิ่น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของตัวแทนนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบกิจการการท่องเที่ยว และตัวแทนธุรกิจเพื่อสังคม

4. เมื่อพิจารณาถึงความสุขในภาพรวมเปรียบเทียบความสุขในเชิงอัตวิสัยและภาวะวิสัยของนักท่องเที่ยวพบว่าอยู่ในระดับความสุขมากที่สุดเช่นเดียวกัน และมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน (7.79 และ 7.75 ตามลำดับ)

จากผลของค่าเฉลี่ยความสุขของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปท่องเที่ยวในชุมชน จาก 20 อันดับแรกพบว่าความสุขของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด (deeply happy) ในขณะที่เมื่อทำการเปรียบเทียบกับเกณฑ์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของ อพท. แล้วพบว่า มีปะปนกันตั้งแต่ ชุมชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับสูง-กลาง-ต้น และ ชุมชนที่ยังไม่ได้ถูกประเมิน บ่งบอกให้เห็นเป็นข้อสังเกตว่า ในมุมมองของนักท่องเที่ยวแล้วเกณฑ์การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชน อาจไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดความสุขด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แต่เป็นปัจจัยเสริม (ที่ส่งผลถึงความสุขแก่นักท่องเที่ยว) เพราะความสุขที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น จะมีทั้งความสุขที่เป็นแบบอัตวิสัย และ ภาวะวิสัย ดังที่เคยได้กล่าวมาแล้ว

สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขจากการท่องเที่ยวได้นั้น สาเหตุที่สำคัญก็คือ ชุมชนนั้นจะต้องมีจุดขาย หรือ มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หรือมีแหล่งท่องเที่ยวนั่นเอง แหล่งท่องเที่ยวในที่นี้

หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว มีการทำกิจกรรม และวัฒนธรรมประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมของท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่นและสามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม สิ่งต่างๆเหล่านี้ รวมไปถึงการทำกิจกรรมกับคนในชุมชน คือทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน ที่สามารถตอบสนองความอยากรู้ อยากเห็นสิ่ง ที่แปลกแตกต่างของนักท่องเที่ยว และนำมาซึ่งความสุขของนักท่องเที่ยวได้

5.2 อภิปรายผล เปรียบเทียบความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและ ความสุขของนักท่องเที่ยวอัน

เนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีข้อค้นพบที่สำคัญดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5.3 แสดงเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวและความสุขของนักท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยเชิงอัตวิสัย		ค่าเฉลี่ยเชิงภาวะวิสัย		ค่าเฉลี่ยรวม		ระดับความสุข	
	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว
1. ชุมชนบ้าน แหลมสีก จ. กระบี่	9.22	8.10	9.16	7.47	9.19	7.75	มากที่สุด	มากที่สุด
2. ชุมชนบ้าน โพน จ.นครพนม	8.58	7.86	8.52	8.15	8.55	7.86	มากที่สุด	มากที่สุด
3. ชุมชนบ้าน ทรายขาว จ. ปัตตานี	8.32	8.46	8.02	8.41	8.20	8.43	มากที่สุด	มากที่สุด
4. ชุมชนบ้าน ธาตุนบวณ จ. พะเยา	8.15	8.09	8.18	8.08	8.16	8.08	มากที่สุด	มากที่สุด
5. ชุมชนบ้าน จุฬารักษ์พัฒนา 12 จ.นราธิวาส	8.14	8.17	7.87	7.40	8.03	7.73	มากที่สุด	มากที่สุด
6.ชุมชนเขา บายศรี จ. จันทบุรี	8.16	7.20	7.70	6.90	7.97	7.03	มากที่สุด	มาก
7. ชุมชนบ้าน โคกเมือง จ. บุรีรัมย์	8.01	8.89	7.86	8.88	7.94	8.89	มากที่สุด	มากที่สุด
8. ชุมชนบ้าน ปราสาท จ. นครราชสีมา	8.04	8.42	7.77	8.54	7.93	8.49	มากที่สุด	มากที่สุด

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยเชิงอัตวิสัย		ค่าเฉลี่ยเชิงภาวะวิสัย		ค่าเฉลี่ยรวม		ระดับความสุข	
	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว
9. ชุมชนบ้านนา ต้นจัน จ.สุโขทัย	7.85	7.89	7.95	8.30	7.89	8.12	มากที่สุด	มากที่สุด
10. ชุมชนบ้าน สามช่องเหนือ จ. พังงา	7.70	8.04	7.69	7.91	7.70	7.97	มาก	มากที่สุด
11. ชุมชนวังน้ำ มอก จ. หนองคาย	7.73	8.01	7.57	7.50	7.67	7.96	มาก	มากที่สุด
12. ชุมชนบ้าน ท้องคุ้ง จ. กำแพงเพชร	7.65	7.61	7.56	7.59	7.62	7.60	มาก	มาก
13. ชุมชนบ้าน คำแคนพัฒนา จ. บึงกาฬ	7.68	7.76	7.46	7.54	7.59	7.64	มาก	มาก
14. ชุมชนแหลม มะขาม จ.ตราด	7.47	6.78	7.53	6.39	7.50	6.56	มาก	มาก
15. ชุมชนบ้าน ตากกลาง จ. สุรินทร์	7.43	7.60	7.52	8.60	7.46	8.17	มาก	มากที่สุด
16. ชุมชนทะเล น้อย จ.ระยอง	7.51	7.35	6.94	77.26	7.28	7.30	มาก	มาก
17. ชุมชนบ้าน รวมไทย จ. ประจวบคีรีขันธ์	7.21	8.11	7.05	7.77	7.15	7.92	มาก	มากที่สุด
18. ชุมชนบ้านระ จัน จ.สิงห์บุรี	7.03	8.26	7.11	8.21	7.06	8.23	มาก	มากที่สุด
19. ชุมชนเมือง เก่าภูเก็ต จ. ภูเก็ต	7.01	7.97	6.93	7.99	6.98	7.98	มาก	มากที่สุด
20. ชุมชนบาง เจ้าฉ่า จ. อ่างทอง	6.92	7.52	6.85	7.24	6.98	7.36	มาก	มาก
21. ชุมชนบ้าน เกาะเกิด จ. อยุธยา	6.67	5.90	6.70	5.89	6.69	5.89	มาก	น้อย

ชุมชน	ค่าเฉลี่ยเชิงอัตวิสัย		ค่าเฉลี่ยเชิงภาวะวิสัย		ค่าเฉลี่ยรวม		ระดับความสุข	
	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว	ชุมชน	นักท่องเที่ยว
22. ชุมชนบ้านหัวตาลแถว จ.ประจวบคีรีขันธ์	6.70	7.72	6.50	7.79	6.62	7.76	มาก	มากที่สุด
23. ชุมชนปากน้ำประแส จ.ระยอง	6.57	8.57	6.59	8.66	6.58	8.62	มาก	มากที่สุด
24. ชุมชนบ้านวังกะลัง จ.กำแพงเพชร	6.31	7.95	6.13	7.86	6.24	7.90	น้อย	มากที่สุด
25. ชุมชนบ้านหนองจิก จ.เพชรบุรี	6.24	8.28	6.09	8.66	6.18	8.50	น้อย	มากที่สุด
26. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน	6.03	8.50	6.03	8.77	6.03	8.65	น้อย	มากที่สุด
27. ชุมชนเกาะสีชัง จ. ชลบุรี	6.07	7.88	5.95	8.06	6.02	7.98	น้อย	มากที่สุด
28. ชุมชนบ้านท่ามะโอ จ.ลำปาง	5.86	7.08	5.86	6.91	5.86	6.98	น้อย	มาก
29. ชุมชนบ้านเปือยเปียง จ.พะเยา	5.79	7.83	5.86	7.64	5.82	7.72	น้อย	มากที่สุด
30. ชุมชนบ้านด่านเกวียน จ.นครราชสีมา	5.48	7.06	4.94	7.38	5.26	7.24	น้อย	มาก
รวม	7.25	7.79	7.13	7.75	7.20	7.77		

ในส่วนของการเปรียบเทียบความสุขอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระหว่างชุมชนเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว กับนักท่องเที่ยว พบว่า ใน 22 ชุมชนจากทั้งหมด 30 ชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ในแต่ละชุมชนแหล่งท่องเที่ยว) คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน สามารถตอบสนองต่อความสุขของคน 2 กลุ่มนี้ ได้ในระดับมากจนถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดำเนินงานมาถูกทิศทาง จนก่อให้เกิดความสุขร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ ซึ่งสิ่งนี้จะส่งผลประโยชน์ในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง

ของเศรษฐกิจ เรื่องของการจัดการด้านทรัพยากร เรื่องของสังคม การเป็นอยู่ และอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้คนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่

สำหรับชุมชนที่เหลืออีก 8 ชุมชน ที่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังไม่สามารถหาจุดลงตัวของความสุทธระหว่างคน 2 กลุ่ม ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชน จะต้องศึกษาถึงปัญหา และหาข้อด้อย พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์เพื่อที่จะแก้ไขและหาหนทางที่จะทำให้เกิดความสุขร่วมกันที่มากขึ้นของทั้งชุมชนเองและนักท่องเที่ยว และจากการลงพื้นที่ได้พบเห็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสุทธอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนบางประการดังต่อไปนี้

ในส่วน of ชุมชนเจ้าของพื้นที่โดย 7 ชุมชน (ได้แก่ ชุมชน บ้านวังกะสัง จังหวัดกำแพงเพชร ชุมชนบ้านหนองจิก จังหวัดเพชรบุรี ชุมชนพระบาทห้วยต้ม จังหวัดลำพูน ชุมชนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ชุมชนบ้านท่ามะโอ จังหวัดลำปาง ชุมชนบ้านเปือยเปียง จังหวัดพะเยา และ ชุมชนบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา) เจ้าของพื้นที่ที่มีความสุขน้อย ในขณะที่นักท่องเที่ยวมีความสุขมาก สาเหตุที่ชุมชนดังกล่าวมีระดับความสุทธ of เจ้าของพื้นที่ อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย (narrowly happy) ได้แก่

1. ประชากรส่วนใหญ่ที่อยู่ในชุมชนดังกล่าวเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ขาดแรงบันดาลใจในการทำงาน อันเนื่องด้วยอายุที่ค่อนข้างมาก ไม่มีกำลังใจในการคิด ในการพัฒนา ในขณะที่คนหนุ่มสาวผู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญขาดแรงจูงใจที่จะกลับมาทำงานในชุมชนบ้านเกิด จึงทำให้เห็นว่าในวันปกติ ไม่ใช่ช่วงวันหยุด หรือ ช่วง high season แล้ว ชุมชนต่างๆ เหล่านี้ค่อนข้างเงียบเหงา ร้านค้าหรือบ้านเรือนปิดบ้าน อันเนื่องจากความปลอดภัย of ตัวผู้สูงอายุเองที่ไม่สะดวกในการต้อนรับแขก และการที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุนี้เอง ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการบริหาร การตลาด การประชาสัมพันธ์ ในปัจจุบัน ซึ่งต้องอาศัยความรวดเร็ว อันเนื่องมาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป

2. ผลประโยชน์อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว ตกอยู่กับกลุ่มคนในชุมชนเพียงไม่กี่คน หรือ ก็กลุ่ม จึงทำให้คนส่วนใหญ่ในชุมชน มองไม่เห็นประโยชน์อันใดในการเข้าไปช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือ ชาวบ้านบางคนลงทุนไปแล้วแต่กิจกรรมการให้บริการถูกส่งมาให้ไม่ถึง เช่นการให้บริการบ้านพัก โฮมสเตย์ ที่หมุนเวียนให้บริการกันอยู่เฉพาะกับผู้ที่ได้ผลประโยชน์ไม่กี่คน ไม่กี่ครอบครัว การมองรายได้อันเนื่องมาจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้ประจำ แทนที่จะมองว่าเป็นรายได้เสริมทำให้บางชุมชน เกิดการแข่งขันกันเองในการให้บริการ การขัดผลประโยชน์ การแบ่งโซนการให้บริการ มีการโน้มน้าวนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการ ไม่ต่างจากพนักงานเชียร์แขกเข้าร้าน (ซึ่งทำให้ผู้ใช้บริการไม่ได้รับความสุขเท่าที่ควร) นำมาสู่ความไม่ร่วมมือกันของคนภายในชุมชน เช่นการไม่อนุญาตให้เอาสินค้าพื้นเมืองของหมู่บ้านในชุมชนเดียวกันเข้าไปฝากขาย การแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะในโซนของตนเอง นักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าไปเที่ยวในโซนอื่นๆ ที่ตนไม่ได้ดูแล ทำให้

นักท่องเที่ยวต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

3. ขาดผู้นำชุมชนที่จะเป็นหลักในการประสานผลประโยชน์ของชุมชน และเป็นตัวแทนของความเข้มแข็งของชุมชน ที่ก่อให้เกิดทิศทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน ในการกำหนดกลยุทธ์ การประสานประโยชน์ของคนในชุมชน ไม่มีการสร้างเครือข่ายในการพัฒนา

4. ชาวบ้านบางคน บางกลุ่มไม่เห็นถึงผลประโยชน์ ไม่สนใจกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว จึงไม่สนใจ และไม่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนา

6. เกิดการแข่งขันทางธุรกิจที่มาจากบุคคลภายนอกชุมชน ที่มีทุนทางการเงินมากกว่า ตัดเส้นทางและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่คนในชุมชนควรจะได้รับ

ส่วนอีก 1 ชุมชนคือ ชุมชนบ้านเกาะเกิด ที่ระดับความสุขของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อยนั้น ในขณะที่ชุมชนมีความสุขมาก ส่วนใหญ่เกิดจากการแย่งกันขายบริการกันเองของชาวบ้าน ก่อให้เกิดความอึดอัด ความไม่สบายใจแก่นักท่องเที่ยว ประกอบกับการคาดหวังต่อการเข้ามาท่องเที่ยวชุมชนของนักท่องเที่ยวคนหนุ่มสาว ที่มีความคาดหวังสูง และพบว่าในวันปกติหมู่บ้านค่อนข้างเงียบเหงา ไม่มีอะไรให้นักท่องเที่ยว (เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบใช้เวลากับตนเอง ที่ชอบความเงียบ ไม่เร่งรีบวุ่นวาย)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ : จากผลการวิจัยเรื่อง การประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ระยะที่ 2 มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สร้างการบริหารจัดการด้านสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระบบ มีการติดตามกำกับ ดูแลผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีการกำกับติดตามตรวจสอบ มาตรฐานความยั่งยืน สร้างมาตรการในการรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยว

2. สร้างการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมโดยมี ระบบการจัดการการใช้น้ำ ไฟฟ้า การสื่อสารโทรคมนาคม มีระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับการใช้สาธารณูปโภคต่างๆ ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน ระบบตรวจสอบคุณภาพ และระบบกำจัดน้ำเสีย โดยเน้นการท่องเที่ยวในลักษณะของการอนุรักษ์ธรรมชาติ อนุรักษ์พลังงาน ไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

3. การส่งเสริมด้านการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์ สินค้าและ บริการของชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความยั่งยืน และ สนับสนุนผู้ประกอบการของชุมชนโดยเน้นการค้าที่เป็นธรรม

4. สร้างการจัดการด้านทรัพยากรทาง สังคม และวัฒนธรรม โดยปลูกฝังจิตสำนึกของชุมชน

และนักท่องเที่ยวให้ปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

5. ปลุกฝังจิตสำนึกของคนในชุมชน รวมไปถึงนักท่องเที่ยว ให้ร่วมกันปกป้องและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม รวมไปถึงการให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

6. กำหนดแนวปฏิบัติเพื่อสร้างพฤติกรรมที่ดี ของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความพึงพอใจของผู้มาเยือนตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

7. ให้ความสำคัญกับสถานที่ท่องเที่ยว ที่เป็นในลักษณะของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ในเรื่องของการบูรณะ ปกป้องรักษา และหวงแหน มรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ มากกว่าจะเน้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพียงแต่เพียงอย่างเดียว

8. สร้างให้พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นตลาดกลุ่มเฉพาะ

9. สนับสนุนการสร้างเครือข่ายชุมชนนโยบาย เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อกระตุ้นการติดต่อสื่อสารและประสานงานกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืน

10. สนับสนุนให้สร้างหน่วยงานกิจการเพื่อสังคม เพื่อจัดการกับกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ของประชาชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

1. ควรมีการพัฒนาและอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ในเรื่องของระบบสาธารณูปโภคภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นระบบการ เดินทาง ถนนควรมีความสะดวกในการเข้าถึงมากยิ่งขึ้น ควรมีป้ายบอกทางตั้งแต่ถนนสายหลักเข้ามา ภายในหมู่บ้าน ความสะอาดเรียบร้อย ห้างน้ำ ควรมีให้พร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญ ควรมีป้ายบอกทิศทางของบริเวณนั้นๆ และร้านจำหน่ายของที่ระลึก ควรมีเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน

2. ควรมีการร่วมมือกันพัฒนาระหว่างคนในชุมชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ มีการประสานงานขอสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เพราะถือเป็นการรณรงค์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเกิดความรักในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่จะสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อไป

3. ปลุกจิตสำนึกให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เยาวชนผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ รู้ถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และพร้อมที่จะยินดีในการรับช่วงต่อ และรักในบ้านเกิด ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมและ ลดพฤติกรรมที่จะก่อผลเสียแก่ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิง นิเวศของพื้นที่อื่นๆ ที่มีการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อให้รู้ถึงกระบวนการในการรักษา สิ่งแวดล้อม มี

การจัดทำคู่มือในการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ง่าย

4. ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแต่ละชุมชน ควรมีการพัฒนา ค้นหากิจกรรมทางการท่องเที่ยว หรือนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ตลอดจนการทำความเข้าใจกับคนในชุมชนให้มองเห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.4 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากการประเมินความสุขการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.4.1 ข้อเสนอแนะ : การพัฒนาความสุขของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาความสุขของประชาชนในพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาความสุขตามแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แนวปฏิบัติ : สร้างความเข้มแข็งของชุมชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1 จัดประชุมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ

1.2 จัดตั้งกลุ่มการทำงานที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นองค์การในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อาจดำเนินการในรูปแบบของชมรม สมาคม องค์กร ตลอดจนวิสาหกิจชุมชน และมีคณะกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อเป็นตัวแทนในการจัดการประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ และต้องเปิดโอกาสในทุกคนในชุมชนเป็นสมาชิกของกลุ่มงาน

1.3 ร่วมกันวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของชุมชนทั้งในมิติของบริบทพื้นที่ ชุมชนและมิติของคนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจความเป็นอัตลักษณ์แห่งตน และก่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยตัวชุมชนเองในทุกกระบวนการ

1.4 ร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดการการท่องเที่ยวทั้งในมิติของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีการประเมินทั้งผลกระทบด้านบวก และด้านลบ เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

1.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตามสมรรถนะของคนในชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

1.6 คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทุกกระบวนการ ตั้งแต่กระบวนการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามและประเมินผล และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน

2. การพัฒนาศักยภาพด้านพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

แนวปฏิบัติ : พัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนให้มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสภาพจิตใจของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

2.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว โดยมีการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสังคมวัฒนธรรม หากผลกระทบอยู่ในระดับน้อย ให้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก

2.2 ปรับปรุงภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยวให้สวยงาม แต่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น

2.3 ประเมินขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน

2.4 ส่งเสริมความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว โดยจัดหาอุปกรณ์ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และจัดให้มีเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชนในการดูแลความปลอดภัยในชุมชน

2.5 พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.6 ผลักดันให้มีการจัดประชุมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นประจำ และต่อเนื่อง เพื่อเป็นเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.7 จัดตั้งกองทุนสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3. การพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

แนวปฏิบัติ : สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1 ชุมชนร่วมกันจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าหน่วยงานใดบ้างเป็นหน่วยงานหลัก และหน่วยงานรองในการสนับสนุนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2 ชุมชนร่วมกันคัดเลือกองค์กร/หน่วยงานที่จะเข้ามาเป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ครอบคลุมทั้งเครือข่ายชุมชน เครือข่ายภาครัฐ และเครือข่ายภาคเอกชน

3.3 คัดเลือกเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งเครือข่ายระดับชุมชน ระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

3.4 ทำความเข้าใจกับเครือข่ายทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยความช่วยเหลือของเครือข่ายต้องไม่ขัดแย้งกับบริบท หรือเงื่อนไขในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

3.5 จัดประชุมอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.4.2 ข้อเสนอแนะ : การพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวอันเนื่องมาจากการประเมินความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากการลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมายจำนวน 30 ชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ทำให้

เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาความสุขของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อยกระดับความสุขของนักท่องเที่ยวได้ดังต่อไปนี้

1. สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

แนวทางปฏิบัติ : พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน

- 1.1 จัดประชุมคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.2 ประเมินศักยภาพของคนในชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.3 จัดอบรมให้ความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 1.4 จัดอบรมในเรื่องของการให้บริการที่ดี การเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2. พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย แตกต่างกันในแต่ละชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เพื่อไม่ให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า “ร้อยเนื้อ ทำนองเดียว” เช่น ชุมชนทำผ้าหมักโคลน ก็ทำเหมือนกันไปหมด ในชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เป็นต้น

แนวทางในการปฏิบัติ : พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการ

- 2.1. วิเคราะห์พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย
- 2.2. ศึกษาหาความรู้ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆที่เป็นความคิดของคนพื้นถิ่น (โดยเน้นไปที่จุดแข็งหรือจุดเด่นของชุมชนนั้นๆ หรือที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นๆ โดยที่ชุมชนนั้นจะต้องมี story telling เป็นของตนเอง) โดยขอคำปรึกษาจากนักวิชาการในสถาบันการศึกษา หรือการไปศึกษาดูงานยังชุมชนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
- 2.3. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตพื้นถิ่นของชุมชน และเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้ชุมชนควรมีการมีการจัดประชุมเพื่อร่วมกันถอดบทเรียนกิจการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ ฝึกคนในชุมชนในการร่วมกันจัดกิจกรรมในรูปแบบของฐานกิจกรรม โดยให้สมาชิกในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด (เช่นการจัดโครงการยุวทูตการท่องเที่ยววิถีไทย)
- 2.4 ชุมชนควรร่วมกันสำรวจศิลปวัฒนธรรมของชุมชนให้ด้านต่างๆเช่นดนตรีพื้นเมือง วรรณกรรมพื้นบ้าน รวมไปถึงการแสดงพื้นบ้าน และใช้สิ่งต่างๆข้างต้นจัดเป็นกิจกรรมสำหรับต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งยกระดับการศิลปวัฒนธรรมดังกล่าวให้มีคุณค่า โดยการบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา (story telling) และความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า นอกเหนือจากความสุขสนานและความเพลิดเพลิน

3. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน และคำนึงถึงขีด

ความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเฉพาะกับสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ที่พัก การสื่อสารโทรคมนาคม เส้นทางคมนาคม โดยประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ รวมไปถึงภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

แนวทางการปฏิบัติ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานโดยการ

3.1. สำรวจสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยเฉพาะสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ถ้ามีอยู่แล้วก็ควรพิจารณาถึงสภาพของการใช้งาน เช่นการปรับปรุงห้องน้ำให้มีสุขลักษณะ ปรับสภาพภูมิทัศน์ให้สะอาด สวยตา การติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต wifi สัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น

3.2. ทำการกำหนดประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต้องพัฒนา โดยพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนา และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน ทั้งนี้ควรต้องศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีของคนพื้นถิ่น และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

4.ยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน ให้ตรงกับรสนิยมของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

แนวทางการปฏิบัติ : ยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว โดยการ

4.1 ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ทรัพยากรภายในชุมชนทั้งทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม เช่น ผลผลิตทางการเกษตร และทรัพยากรที่เป็นนามธรรม เช่นภูมิปัญญาชาวบ้าน การประกอบอาชีพ โดยร่วมกันคัดเลือกทรัพยากรที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสนับสนุนความรู้ และงบประมาณสำหรับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.2. นำผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้า (หรือบริการ) ที่ระลึกทางการท่องเที่ยว

4.3 สร้างจุดขายให้กับผลิตภัณฑ์ โดยดึงจุดเด่นของชุมชนมาใช้ในการออกแบบหีบห่อ (package) สำหรับบรรจุภัณฑ์

4.4 สร้างเรื่องราว (story telling) ที่น่าสนใจของชุมชนให้กับผลิตภัณฑ์ โดยการบอกเล่าประวัติ และ/หรือ ความเป็นมาในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นลงบนหีบห่อ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์และสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว

4.5 ดำเนินการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวในลักษณะของการรวมกลุ่มกันทำงานในรูปแบบขององค์กร หน่วยงาน หรือชมรม ทั้งนี้เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และสร้างความสามัคคีใน

ชุมชน

4.6 กระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าท้องถิ่นหลากหลายประเภท และเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ในการซื้อสินค้าที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์พื้นถิ่น โดยต้องคำนึงถึงความเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชุมชน

4.7 พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าพื้นถิ่น โดยมีการจำหน่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้าได้เร็วขึ้น และสะดวกสบายขึ้น

5. ผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

แนวทางการปฏิบัติ : สร้างภาพลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้

5.1 ประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยการประชาสัมพันธ์ด้วยตัวชุมชนเอง และหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

5.2 จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยอาจแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวออกเป็นฐานต่างๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและทดลองทำกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละฐาน

6. พัฒนาโปรแกรมนำเที่ยว (หรือรายการนำเที่ยว) ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงการจัดเส้นทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมพื้นถิ่น

แนวทางการปฏิบัติ : จัดทำรายการนำเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน / สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม

6.1 จัดทำรายการนำเที่ยว โดยเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยวได้พบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

6.2 สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในชุมชนพื้นถิ่น จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และทำการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายทางการท่องเที่ยว

6.3 อาจมีการสร้างเครือข่ายโยงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวทางจักรยาน โดยการประสานงานกับชุมชนใกล้เคียง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยว อันจะส่งเสริมให้เกิดความช่วยเหลือ สนับสนุน และรับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวจักรยานที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน

7. เน้นการทำการตลาดโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์

แนวทางปฏิบัติ : ส่งเสริมการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7.1 โดยการให้ชุมชนจัดทำโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น

facebook youtube

7.2 ชุมชนประสานงานกับเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน ให้ช่วย
ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานดังกล่าว

7.3 ประสานงานกับเครือข่ายภาครัฐในการประชาสัมพันธ์ชุมชนผ่านสื่อที่เป็น
กิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดงานนิทรรศการ การจัดงานเทศกาล การออกบูธในงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ฯลฯ

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2551). *เที่ยวให้รู้ เปิดประตูสมอง*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์พลอเรอร์ ชานแนล.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.). (2559). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559 – 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กรมการท่องเที่ยว. (2559). *คู่มือสำหรับฝึกอบรมชุมชนท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- กัลยาณี สেনาสู. (2559). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสุขของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์
- โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. (2540). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2555). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการระเบียบวิธีวิจัยสำหรับการท่องเที่ยวและบริการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส.(2559).*บ้านธาตุสบแวน*. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <https://www.citizenthaipbs.net/node/5423>[17 พฤษภาคม 2563]
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- มิวเซียมไทยแลนด์คอม.(2560).*ชุมชนท่ามะโอ อบอุ่นใจเหมือนได้เดินทางย้อนอดีต...*(ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <https://www.museumthailand.com/th/3181/storytelling/ชุมชนท่ามะโอ>[17 พฤษภาคม 2563]
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด และคณะ. (2556). *เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกที่ตั้ง ตรัง. (2556). งานวิจัยเรื่อง *ความสุขของชุมชนและความพึงพอใจต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางเป้า ประจำปีงบประมาณ 2556*. ตรัง: สำนักพิมพ์ อบต.บางเป้า.
- รศรินทร์ เกรย์,วรชัย ทองไทย และเรวดี สุวรรณพเก้า. (2553). *ความสุขเป็นสากล*. นครปฐม:สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ระบบสถิติทางทะเบียน. (2558). *สถิติประชากรและบ้านจำนวนประชากรแยกตามรายอายุ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age_disp.php[1 มีนาคม 2560]

วิลเลจทูเดอะเวิลด์ตอทคอม.(2016). *ชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้ม ที่นี้บ้านพระบาทห้วยต้ม จ.ลำพูน*. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: <https://www.villagetotheworld.com/meetinthevillage/th/category/baan-phra-bat-huai-tom>[17 พฤษภาคม 2563]

ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจ ธุรกิจและเศรษฐกิจฐานราก ธนาคารออมสิน. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก: https://www.gsb.or.th/getattachment/36295a2d-169a-4bc4-8ecc-38d3769b1211/GR_report_travel_internet_detail.aspx [21 กุมภาพันธ์ 2562]

สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมการบริหารโรงแรมไทย. (2006). *การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน*. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: [http://](http://http://www.thma.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=538822343)

<http://www.thma.or.th/index.php?lay=show&ac=article&id=538822343>[21 พฤศจิกายน 2016]

สาลิณี เทพสุวรรณ.(2553). *ดัชนีความอยู่ดีมีสุขมวลรวมของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สินธุ์ สุโรบล.(2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน:แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.

เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์. (2550). *ความสุข: การวัดความสุขของคนในชาติ และนโยบายที่ส่งเสริมให้คนเป็นสุขควรเป็นอย่างไร*. กรุงเทพฯ: วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์ และคณะ. (2553). *พัฒนาการแนวคิดเรื่อง ความสุขที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สุข และเศรษฐกิจพอเพียง*. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก http://www.happysociety.org/uploads/HsoDownload/36/download_file.pdf[21 พฤศจิกายน 2560]

อเนก สุวรรณบัณฑิต และ ภาสกร อุดุลพัฒน์กิจ.(2550). *จิตวิทยาบริการ*. กรุงเทพฯ: อุดุลพัฒน์กิจ

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2558). *ชุดความรู้ถอดบทเรียนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเล่มที่ 1 ประจำปี 2558 ตอนรวมพลค้นแก่น การท่องเที่ยวโดย ชุมชนเพื่อชุมชน Redesign CBT Thailand : Collaborate we can*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วน จำกัด โปรดักส์เฮ้า แอสเซสเซอร์รี่

_____. (2558). *ชุดความรู้ท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคุน แอนด์ โค จำกัด.

_____. (2559). *แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ.2559-2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

_____. (2559). *เที่ยวชุมชนไปกับคน อพท*. กรุงเทพฯ: บริษัท โคคุน แอนด์ โค จำกัด.

_____. (2559). *เที่ยวนี้ ที่ไม่เหมือนเดิม*. กรุงเทพฯ: บริษัท บิ๊กพลัส พับลิชชิง จำกัด.

- _____.(2561). *ความสุขของนักท่องเที่ยว*. (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก: <https://th-th.facebook.com/dastahistoricalpark/posts/1179066462227365>[1 มีนาคม 2561]
- _____.(2561).*เอกสารแสดงการประเมินระดับศักยภาพของชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน*.กรุงเทพฯ: อพท.
- อุบลรัตน์ จันทรังษ์ กัมพล พรพัฒนาไพศาลกุล รัตติยากร วิมณตชัย และปภัสสร แสงสุขสันต์.(2558). *โครงการศึกษา Thailand's future growth ทำอย่างไรให้ภาคการท่องเที่ยวขับเคลื่อน เศรษฐกิจไทยได้อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- Andrea Giampiccoli. (2018). *Community-based tourism development model and community participation*. African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, Volume 7(4): 1-27.
- Asli D.A. Tasci, Kelly J. Semrad and Semih S. Yilmaz. (2013). *Community Based Tourism Finding the Equilibrium in the COMCEC Context*. Ankara/TURKEY: COMCEC Coordination Office.
- Bulter, R.W.(1980).*The concept of a tourist area cycle of evolution*. Canadian Geographer Centre for Bhutan Studies. (2010). *GNH Index*. (Online). Available: <http://www.grossnationalhappiness.com/articles/>[2016, November 1]
- Chen, Yong.(2017).The Swiss tourist happiness index.(Online).Available: <http://www.ehl.edu/en/swiss-tourist-happiness-index>
- Dmitriy Potapov, Irina Shafranskaya & Anastasiya Bozhya – Volya.(2016). *Happiness and the city : An empirical study of the interaction between subjective well – being and city satisfaction*.(Online). Availabel: <http://www.emeraldinsight.com/17538335..htm>.[2016, November 1]
- Filep, Sebastian & Deery Margaret.(2010). *Towards a picture of tourists' happiness*.(Online).Available: https://www.google.co.th/?gws_rd=ssl#q=the+build+of+tourism+well-being+index+system[2017, January 20]
- Global Sustainable Tourism Council (2016). *Global sustainable tourism criteria for destinations*.(Online).Available: <https://dputhp.files.wordpress.com/2016/08/gstc.pdf>[2016,November 10]
- Kai Liu.(2013). *Happiness and Tourism*.(Online).Available with: https://ijbssnet.com/journals/Vol_4_No_15_Special_Issue_November_2013/8.pdf

- Kim,Hyelin , Woo,Eunju & Uysal, Muzaffer.(2015). *Tourism experience and quality of life among elderly tourists*.(Online). Available: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026151771400154X>[2017,February 10].
- Konoivalov,Elena.(2016). *Tourism and community well-being: social impacts of tourism in Australia tropical communities*.(Online).Available: [https://researchonline.jcu.edu.au/49612/1/49612-konoivalov-2016 thesis.pdf](https://researchonline.jcu.edu.au/49612/1/49612-konoivalov-2016%20thesis.pdf)[2016,November 10]
- Lvlevs, Artjoms.(2016). *Happy Hosts? International Tourist Arrivals and Residents' Subjective Well-Being in Europe*.(Online).Available: <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0047287516662353>[2016, December 1]
- Leonard I.Chirenje, joseline chitotombe, Simbarashe Gukurume, Bernard ChaZovachii & Leonard Chitongo.(2013). *The impact of tourism leakages on local economics: A case study of Nyanga District,Zimbabwe*.(Online). Available: [http:// www.krepublishers.com/02-Journals/JHE/JHE-42-0-000-13-Web/JHE-42-1-000-13-Abst PDF/JHE-42-1-009-13-2417-Chirenje-L-I/JHE-42-1-009-13-2417-Chirenje-L-I Tx\[2\].pmd.pdf](http://www.krepublishers.com/02-Journals/JHE/JHE-42-0-000-13-Web/JHE-42-1-000-13-Abst%20PDF/JHE-42-1-009-13-2417-Chirenje-L-I/JHE-42-1-009-13-2417-Chirenje-L-I%20Tx[2].pmd.pdf) [2016, November 1]
- Lohmann, Martin. & de Bloom, Jessica.(2015). *Happiness in a Tourism context*. (Online).Available:<http://www.bhutanstudies.org.bt/2015GNHConference/Paperfor2015GNHConference/12.Happiness%20Tourism%20GNH%20conference%20paper%202015%2005.pdf>[2016, December 20]
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K.M., & Schkade, D.(2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology*, 9(2), 111-131.
- Rivera, Manuel.,Croes, Robertico & Lee, Jenna Seung Hyun.(2015).*Tourism development and happiness: A residents' perspective*.(Online).Available: https://www.researchgate.net/publication/277785349_Tourism_development_and_happiness_A_residents'_perspective[2016,November 3]
- Perreault, W.D., & Dorden, W.R.(1979). A Psychological classification of vacation life styles. *Journal of Leisure Research*, 9.
- Pike, Steven D.(2006). *Destination Marketing : an integrated marketing communication approach*, Butterworth-Heinmann, Burlington, MA.

- Pratt, Stephen., McCabe, Scott & Movono, (2015). *Gross happiness of a 'tourism' village in Fiji*. (Online). Available: https://www.researchgate.net/publication/284914334_Gross_happiness_of_a_'tourism'_village_in_Fiji [2015, November 3]
- Richard A. Easterlin. (2004). *The Economics of Happiness*. (Online). Available: http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/001152604323049361#.WLTDV2_yi1s [2016, November 1]
- Scott McCabe & Sarah Johnson. (2012). *The happiness factor in tourism: subjective well being and social tourism*. U.K. (Online). Available: <http://dx.doi.org/10.1016/j.annals.2012.12.001> [2017, January 27]
- Sukhothai thammathirat Open University | Economics. (2012). *เศรษฐศาสตร์ความสุข*. (Online). Available: http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Alternative/05_01.html [12 มกราคม 2560]
- The Association of Southeast Asian Nations – ASEAN. (2016). ***ASEAN Community Based Tourism Standard***. Jakarta: The ASEAN Secretariat, Public Outreach and Civil Society Division.
- Tourism of world. (2017). *ความหมายของการท่องเที่ยว*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://tourismatbuu.wordpress.com/ความรู้เบื้องต้นการท่องเที่ยว/ความหมายของการท่องเที่ยว/> [12 มกราคม 2560]
- Tourism Western Australia. (2008). *FIVE A's of tourism*. (Australia). Tourism Western Australia.
- United Nations World Tourism Organization-UNWTO. (1998). *Sustainable Development of Tourism*. (Online). <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>. [2016, November 11]
- Veenhoven, R. (2008). Healthy happiness: effects of happiness on physical health and the consequences for preventive health care. *Journal of Happiness Studies* 9.
- Vikneswaran Nair & Amran hamzah. (2015). *Successful community – based tourism approaches for rural destinations The Asia Pacific experience*. (Online). Available: <http://www.emeraldinsight.com/1755-4217.htm> [2016, November 1]
- Wikipedia the free encyclopedia. (2018). *Easterlin paradox*. (Online). Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Easterlin_paradox [2016, November 11]
- World Tourism Organization. (2015). *2015 Tourism Highlights*. (Online). Available : [http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899](http://www.http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899) [2016, November 1]

Zhang, Tianwen.(2013).The Build of tourism well-being index system.(Online).Available: <http://www.sciedupress.com/journal/index.php/bmr/article/viewFile/3828/2251>[2017,January 4]

ภาคผนวก 1

แบบสอบถามสำหรับชุมชน (22-12-61)

การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

แบบสอบถามสำหรับชุมชน (22-12-61)
การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริง

1. เพศ ☐ 1. ชาย ☐ 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพสมรส ☐ 1. โสด ☐ 2. สมรส ☐ 3. หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

- ☐ 1. ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
- ☐ 2. มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า หรือ อนุปริญญา/เทียบเท่า
- ☐ 3. ปริญญาตรี หรือ สูงกว่าปริญญาตรี

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ท่านอาศัยอยู่

- ☐ 1. อาศัยอยู่คนเดียว ☐ 2. 2 คน ☐ 3. 3 คน ☐ 4. 4 คน ☐ 5. 5 คนขึ้นไป

6. อาชีพหลัก.....

7. รายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ยต่อเดือน

- ☐ 1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท ☐ 2. 10,001-20,000 บาท
- ☐ 3. 20,001-30,000 บาท ☐ 4. 30,001-40,000 บาท
- ☐ 5. 40,001-50,000 บาท ☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท

8. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือไม่

- ☐ 1. มีส่วนร่วมทางตรง¹ คือ.....
- ☐ 2. มีส่วนร่วมทางอ้อม² คือ.....
- ☐ 3. ไม่มีส่วนร่วม³

1 การมีส่วนร่วมทางตรง หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง/บทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และได้รับประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีการทำงานในลักษณะการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน ได้แก่ คณะกรรมการชุมชนและสมาชิกที่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มรถนำเที่ยว กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

2 การมีส่วนร่วมทางอ้อม หมายถึง ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้อง/บทบาทหน้าที่ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งไม่ได้รวมกลุ่มหรือเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน แต่เป็นผู้นำเสนอสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ได้แก่ รีสอร์ท/โฮมสเตย์ (ที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการหรือสมาชิกชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว) ร้านค้า ร้านอาหาร รถรับจ้าง เป็นต้น

3 ไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และอาจได้รับผลประโยชน์ หรือไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ในกรณีที่ได้รับประโยชน์ เช่น การท่องเที่ยวทำให้มีถนนตัดผ่านเข้าชุมชน ระบบสาธารณูปโภคในชุมชนดีขึ้น

9. วัตถุประสงค์ในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(กรุณาเรียงลำดับตามความสำคัญ โดย 1 = วัตถุประสงค์ที่สำคัญเป็นอันดับที่ 1, 2 = วัตถุประสงค์ที่สำคัญเป็นอันดับที่ 2, 3 = วัตถุประสงค์ที่สำคัญเป็นอันดับที่ 3, 4 = วัตถุประสงค์ที่สำคัญเป็นอันดับที่ 4 และ 5 = วัตถุประสงค์ที่สำคัญเป็นอันดับที่ 5)

- ☐ 1. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชน
- ☐ 2. เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชน
- ☐ 3. เพื่อสร้างกิจกรรมสร้างความรัก และความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนในชุมชน
- ☐ 4. เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
- ☐ 5. เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน
- ☐ 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. รายได้เฉลี่ยต่อปีที่ท่านได้รับจากการท่องเที่ยว

- ☐ 1. ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท
- ☐ 2. 10,001 - 20,000 บาท
- ☐ 3. 20,001 - 30,000 บาท
- ☐ 4. 30,001 - 40,000 บาท
- ☐ 5. 40,001 - 50,000 บาท
- ☐ 6. มากกว่า 50,000 บาท
- ☐ 7. ไม่มีรายได้

11. ท่านได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร

- ☐ 1. ได้รับประโยชน์ คือ.....
- ☐ 2. ไม่ได้รับประโยชน์

12. ช่วงเวลาที่ชุมชนของท่านสามารถให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- ☐ 1. ให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ตลอดทั้งปี
- ☐ 2. ให้บริการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนในช่วงเดือน.....

13. ชุมชนของท่านเริ่มมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกี่ปี

- ☐ 1. ไม่เกิน 3 ปี ☐ 2. 4-6 ปี ☐ 3. 7-9 ปี ☐ 4. 10 ปีขึ้นไป

14. ชุมชนของท่านมีกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. กิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ/เชิงนิเวศ (โปรดระบุกิจกรรม).....
- ☐ 2. กิจกรรมท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (โปรดระบุกิจกรรม).....
- ☐ 3. กิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต (โปรดระบุกิจกรรม).....
- ☐ 4. กิจกรรมบันเทิงที่สร้างขึ้น (โปรดระบุกิจกรรม).....
- ☐ 5. กิจกรรมการบริการโฮมสเตย์

15. ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในชุมชนของท่านเป็นกลุ่มใด

(กรุณาเรียงลำดับตามกลุ่มนักท่องเที่ยวหลัก โดย 1 = นักท่องเที่ยวที่เข้ามามากเป็นอันดับที่ 1, 2 = นักท่องเที่ยวที่เข้ามามากเป็นอันดับที่ 2, 3 = นักท่องเที่ยวที่เข้ามามากเป็นอันดับที่ 3, 4 = นักท่องเที่ยวที่เข้ามามากเป็นอันดับที่ 4 และ 5 = นักท่องเที่ยวที่เข้ามามากเป็นอันดับที่ 5)

- ☐ 1. นักท่องเที่ยวที่ต้องการความเพลิดเพลิน สนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจ (Entertainment Tourist)
- ☐ 2. นักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาหาความรู้ และเพิ่มพูนประสบการณ์ (Education Tourist)
- ☐ 3. นักท่องเที่ยวที่ต้องการแสวงหาความแตกต่าง และเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยว (Exotic Tourist)
- ☐ 4. นักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกหนีความวุ่นวายจากชีวิตปัจจุบัน (Escape Tourist)
- ☐ 5. นักท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (Volunteer Tourist)

16. ในมุมมองของท่าน คิดว่าชุมชนของท่านควรรับนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อวัน จำนวน.....คน

17. ท่านคิดว่านักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในชุมชนของท่าน มีจำนวนเหมาะสมหรือไม่

- ☐ 1. เหมาะสมแล้ว ☐ 2. มีจำนวนมากไป ☐ 3. มีจำนวนน้อยไป

18. ท่านได้รับการสนับสนุน/การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงานใดบ้าง

- ☐ 1. หน่วยงานภาครัฐ คือ.....
- ☐ 2. หน่วยงานภาคเอกชน คือ.....
- ☐ 3. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ภาคผนวก 2

แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวก (22-12-61)

การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวก

แบบสอบถาม (22-12-61)

การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หรือกรอกข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริง

1. เพศ ☐ 1 ชาย ☐ 2 หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ศาสนา ☐ 1 พุทธ ☐ 2 คริสต์ ☐ 3 อิสลาม ☐ 4 อื่นๆ ระบุ.....
4. สถานภาพสมรส ☐ 1 โสด ☐ 2 สมรส ☐ 3 หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่
5. ระดับการศึกษา

☐ 1 ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	☐ 2 มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า
☐ 3 อนุปริญญา/เทียบเท่า	☐ 4 ปริญญาตรี
☐ 5 สูงกว่าปริญญาตรี	☐ 6 อื่นๆ ระบุ
6. อาชีพหลัก

☐ 1 นักเรียน/นักศึกษา	☐ 2 รับราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
☐ 3 ค้าขาย/ธุรกิจ	☐ 4 พนักงานบริษัทเอกชน
☐ 5 รับจ้างทั่วไป	☐ 6 เกษตรกร
☐ 7 แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ	☐ 8 อื่นๆ ระบุ.....
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

8. ท่านเป็นนักท่องเที่ยวมาจากที่ใด

☐ 1 นักท่องเที่ยวจากประเทศไทย ระบุ จังหวัด

☐ 2 นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ระบุ ประเทศ

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวในชุมชนในครั้งนี้

9. จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้ (เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก) คือ

☐ 1 พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด

☐ 2 เพื่อศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น

☐ 3 ทำงาน/เป็นอาสาสมัครช่วยงาน

☐ 4 อบรม / ดูงาน / ประชุมสัมมนา

☐ 5 เพื่อการศึกษา

☐ 6 เพื่อการกีฬาและบันเทิง (เช่นชมดนตรี หรือนันทนาการต่างๆ)

☐ 7 เพื่อประวัติศาสตร์ และความสนใจพิเศษ

☐ 8 เพื่อทำงานอดิเรก (เช่น วาดภาพ เขียนนวนิยาย เป็นต้น)

☐ 9 เพื่อเยี่ยมเพื่อนและญาติพี่น้อง

☐ 10 เพื่อธุรกิจ (เป็นการเดินทางที่จัดเวลาบางส่วนของการเดินทางหลังจากทำธุรกิจเสร็จสิ้นแล้วใช้เวลาในการท่องเที่ยวก่อนเดินทางกลับ)

☐ 11 เพื่อสุขภาพ (เป็นการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญของการท่องเที่ยว)

☐ 12 ท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (เป็นการท่องเที่ยวที่หน่วยงานภาครัฐบาล/หรือภาคเอกชนให้การสนับสนุน โดยจ่ายค่าเดินทางให้บางส่วนหรือทั้งหมด)

☐ 13 เพื่อความสงบและหลีกเลี่ยงความวุ่นวาย

10. ในอดีตท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้หรือไม่

☐ 1 เคย ด้วยการพักค้างคืน

☐ 2 เคยแต่ไม่ค้างคืน

☐ 3 ไม่เคย (ข้ามไปตอบข้อ 13)

11. ท่านเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้ ท่านมาบ่อยครั้งเพียงใด.....ครั้งต่อปี

12. ท่านเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้ ครั้งล่าสุดมาเมื่อใดเดือน/ปีที่ผ่านมา.

13. ที่พักของท่านในการท่องเที่ยวในชุมชนใน**ครั้งนี้**

- ☐ 1. ท่านพักอยู่ในชุมชนนี้ ☐ 2. ท่านพักนอกชุมชน ☐ 3. เดินทาง **ไป-กลับ** (ข้ามไปตอบข้อ 15)

14. ในการเดินทางท่องเที่ยวใน**ครั้งนี้**โดยชุมชนท่านเลือกใช้ที่พักลักษณะใด

- ☐ 1 โรงแรม/รีสอร์ท ☐ 2 โฮสเทล ☐ 3 บ้านญาติ/เพื่อน
☐ 4 บังกะโล ☐ 5 เกสเฮาส์ ☐ 6 กางเต็นท์
☐ 7 โฮมสเตย์ ☐ 8 อื่นๆ ระบุ.....

15. ท่านใช้พาหนะแบบใด ในการเดินทางมาท่องเที่ยวโดยชุมชน (อธิบายการเดินทางจากบ้านถึงชุมชน)

.....

.....

.....

.....

16. ท่านได้มีการวางแผนล่วงหน้าในการท่องเที่ยวครั้งนี้หรือไม่

- ☐ 1 มีการวางแผน ระบุ จำนวน วัน
☐ 2 ไม่มีการวางแผน

17. ท่านรู้จักแหล่งท่องเที่ยวชุมชนแห่งนี้ได้อย่างไร

.....

.....

18. ในการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน ครั้งนี้ท่านเดินทางมากับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1 มาคนเดียว ☐ 2 ครอบครัว (พ่อ-แม่-ลูก) ☐ 3 เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน
☐ 4 ญาติพี่น้อง ☐ 5 บริษัททัวร์/กรุ๊ปทัวร์ ☐ 6. อื่น ๆ ระบุ.....

19. จำนวนคนทั้งหมดที่เดินทางมาท่องเที่ยวกับท่าน โปรดระบุ (จำนวน) คน

- ☐ 1. เป็นเด็ก (ต่ำกว่า 10 ปี) คน
☐ 2. เป็นวัยรุ่น (ตั้งแต่ 10 – 24 ปี)คน
☐ 3. เป็นผู้ใหญ่ (ตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป).....คน

20. ระยะเวลาที่ท่านใช้เวลาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนี้.....ชั่วโมง หรือ.....วัน

21. ค่าใช้จ่ายที่ท่านใช้ไประหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนี้.....บาท

22. ท่านเสียค่าใช้จ่ายไปกับสิ่งใดระหว่างการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนนี้ (โปรดเรียงลำดับ)

1.....

2.....

3.....

23. ท่านได้มีการทำกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชน และ/หรือ ร่วมกับคนในชุมชนหรือไม่

☐ 1 ทำกิจกรรม

☐ 2 ไม่ได้ทำกิจกรรม (ข้ามไปตอบข้อ 25)

24. กิจกรรมที่ท่านได้ทำเมื่ออยู่ในชุมชนแห่งนี้ มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

25. ท่านจะเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนนี้อีกครั้งหรือไม่

☐ 1 มาแน่นอนเพราะ.....

☐ 2 ไม่แน่ใจ เพราะ.....

☐ 3 ไม่มา เพราะ.....

26. ท่านคิดว่าเมื่อกลับไปแล้ว ท่านจะแนะนำให้บุคคลอื่นๆ เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนนี้หรือไม่

☐ 1 แนะนำ เพราะ.....

☐ 2 ไม่แน่ใจ เพราะ.....

☐ 3 ไม่แนะนำ เพราะ.....

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน

ความพึงพอใจในชีวิต	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ท่านมีความพอใจในสุขภาพของตนเอง					
2. ท่านมีความพอใจในรายได้ของตนเอง					
3. ท่านมีความพอใจสภาพความเป็นอยู่ ของตนเอง					
4. ท่านมีความพอใจในครอบครัวของตนเอง					
5. ท่านมีความพอใจในอาชีพการงาน ของตนเอง					
6. ท่านมีความพอใจในสถานะทางสังคม ของตนเอง					
7. ท่านมีความพอใจกับช่วงเวลาพักผ่อน ของตนเอง					
8. ท่านมีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่					

รายการ	ระดับความสุข										
	← ไม่มีเลย มากที่สุด →										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน											
6.3 ท่านได้รับความสุขเมื่อได้ใช้ชีวิตร่วมกับคนในชุมชน											

3. การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนนี้ทำให้ท่านมีลักษณะทางอารมณ์ดังต่อไปนี้ในระดับใด

ผลกระทบทางอารมณ์	ระดับความรู้สึก										
	← ไม่มีเลย มากที่สุด →										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. รู้สึกตื่นเต้นที่ได้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน											
2. รู้สึกอารมณ์เสียเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน											
3. รู้สึกหวาดกลัวเมื่อร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน											
4. รู้สึกเป็นมิตรเมื่อทำกิจกรรมกับชุมชน											
5. รู้สึกภูมิใจที่ได้ทำกิจกรรมกับชุมชน											
6. รู้สึกวิตกกังวลเมื่อได้ทำกิจกรรมกับชุมชน											

4. ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่นำพาให้ท่านมีความสุขจากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง (โปรดเรียงลำดับ)

ปัจจัย	บันทึกคำตอบ
1	
2	
3	

ภาคผนวก 3

คู่มือการใช้งาน

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวออนไลน์

วิธีการใช้งานแบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

1. เข้าตอบแบบสอบถามโดยการพิมพ์ URL : <https://bit.ly/2F7UwhB> ใน Browser หรือสแกน QR Code

← → ↻ 🏠 <https://bit.ly/2tZD7Fw>

2. ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วนดังนี้

2.1. ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่
 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

* Required

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเลือกข้อความที่ตรงกับข้อมูลของท่าน

01.ชุมชนของท่านตั้งอยู่ที่ภาคใด *

Choose ▼

02ชุมชนของท่านตั้งอยู่ในจังหวัดใด *

Choose ▼

03ชื่อชุมชนของท่านคือ *

Choose ▼

2.2. ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

* Required

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของชุมชนต่อความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คำชี้แจง โปรดเลือกตอบความคิดเห็นของท่านตามความเป็นจริง

1. ในช่วงที่ผ่านมา ท่านมีความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้ ในระดับใด

ระดับความสุข 0 = ไม่มีเลย ----> 10 = มากที่สุด

1. การมีสุขภาพ *

ระดับความสุข 10 = มากที่สุด ----> 0 = ไม่มีเลย สามารถเลื่อนไปทางขวาเพื่อเลือกระดับทั้งหมด

10 9 8 7 6 5 4 3 2

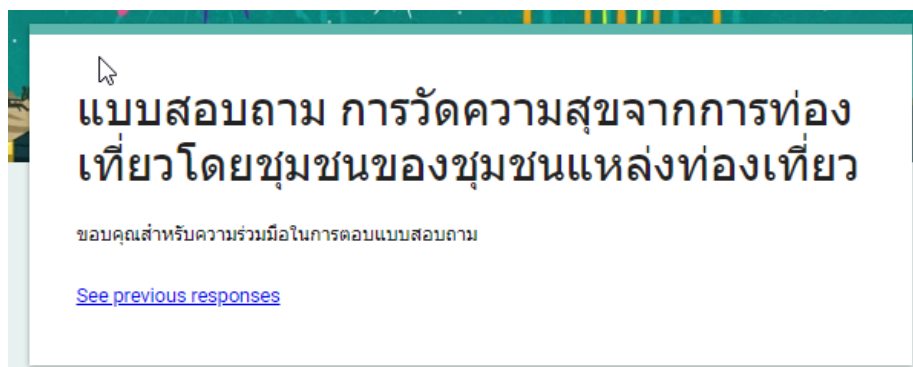
1.1 การ
ท่องเที่ยว
โดยชุมชน
ส่งผลให้
ท่านมี
สุขภาพ
ร่างกาย
แข็งแรง
(S)

☒ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

1.2 การ
ท่องเที่ยว
โดยชุมชน
ส่งผลให้
ท่านมี
สุขภาพจิต
ที่ดี จิตใจ
สดชื่น
แจ่มใส (S)

☐ ☒ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

3. เมื่อตอบแบบสอบถามครบทุกข้อแล้วจะมีการแสดงผลดังภาพ

4. หากตอบคำถามไม่ครบถ้วนจะปรากฏข้อความแจ้งเตือนว่า This is a required question

6. อาชีพหลัก *

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ รัฐบาล/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ค้าขาย/ธุรกิจ

☐ พนักงานบริษัทเอกชน

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ เกษตรกร

☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ

☐ Other: _____

This is a required question

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน(บาท) *

Your answer _____

This is a required question

8. ท่านเป็นนักท่องเที่ยวมาจากที่ใด *

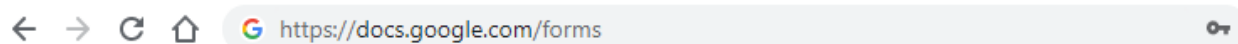
☐ นักท่องเที่ยวจากประเทศไทย

☐ นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

This is a required question

วิธีดาวน์โหลดฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้งานทางสถิติ

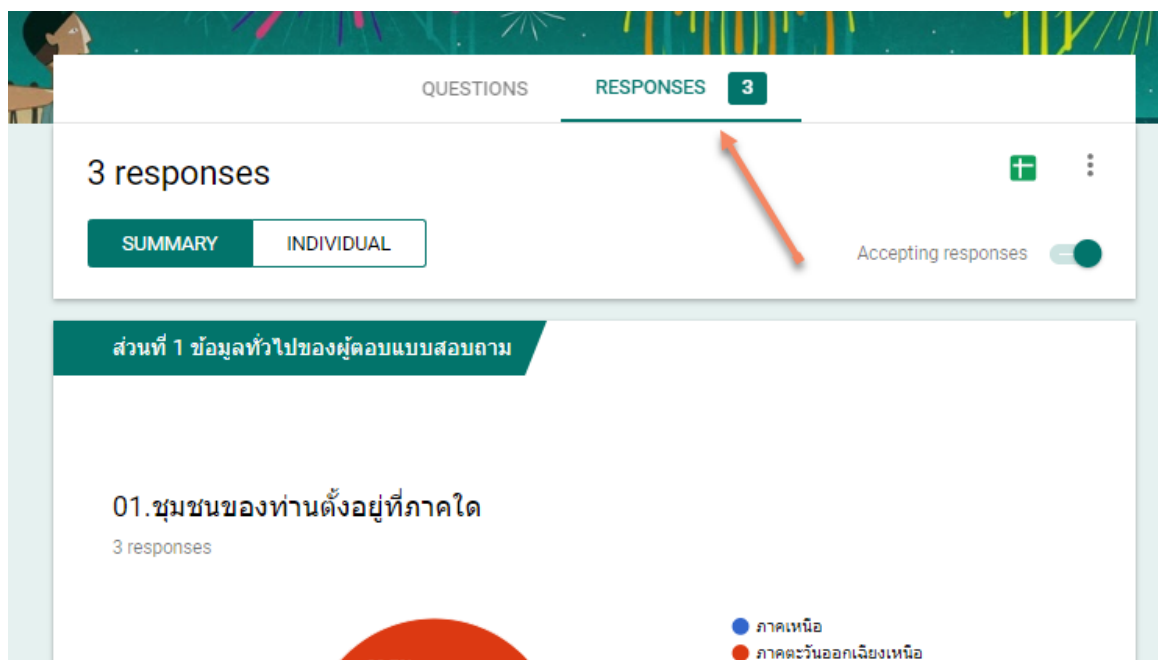
1. เข้า URL : <https://docs.google.com/forms>

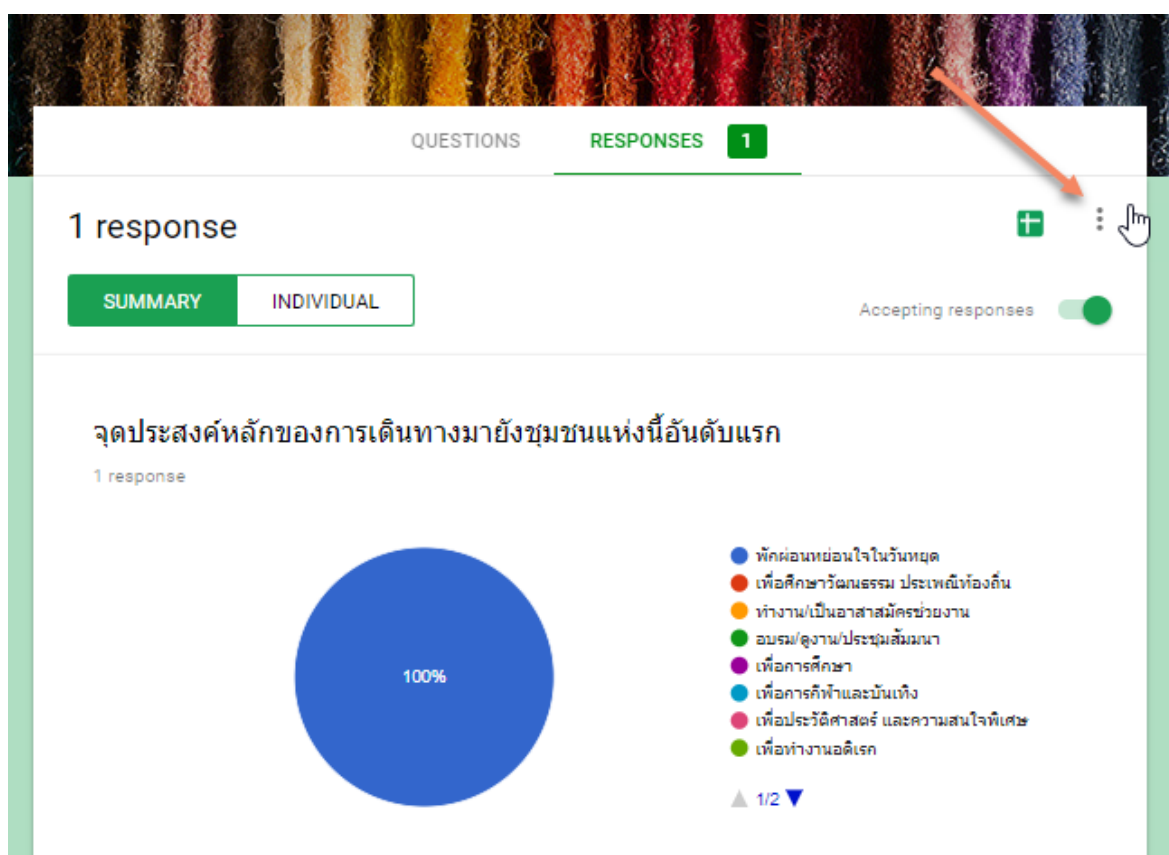
2. ลงชื่อเข้าใช้งานด้วยอีเมล chonburispu@gmail.com พาสเวิร์ด travel2019

3. เลือกแบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

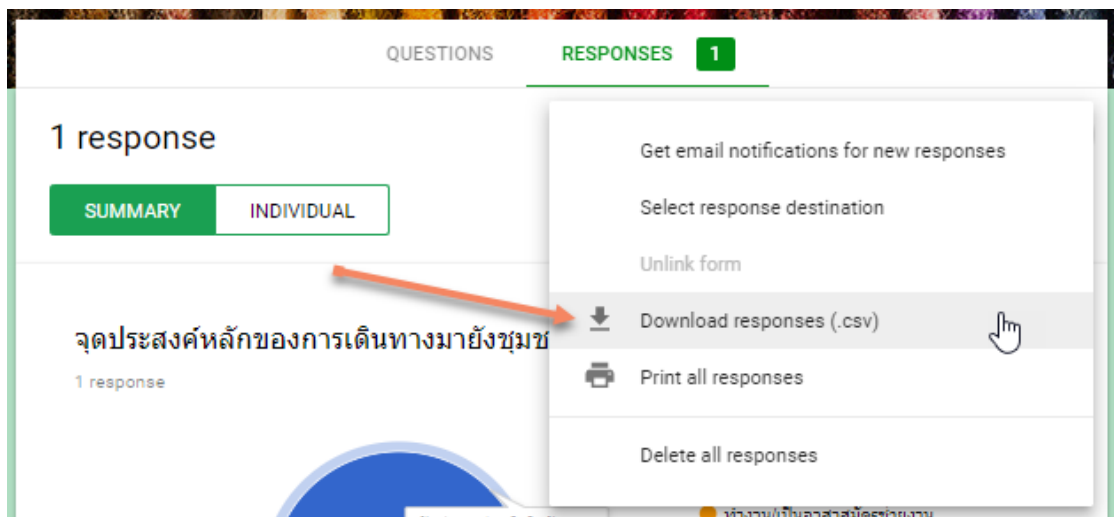
4. เลือกแท็บ RESPONSES

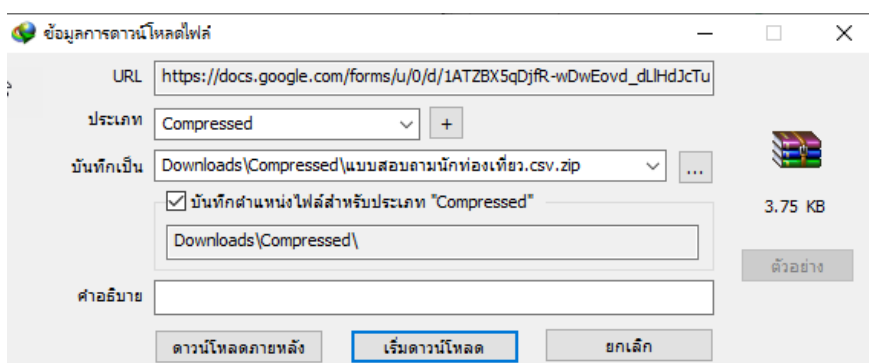
5. คลิกที่เครื่องหมาย ⋮

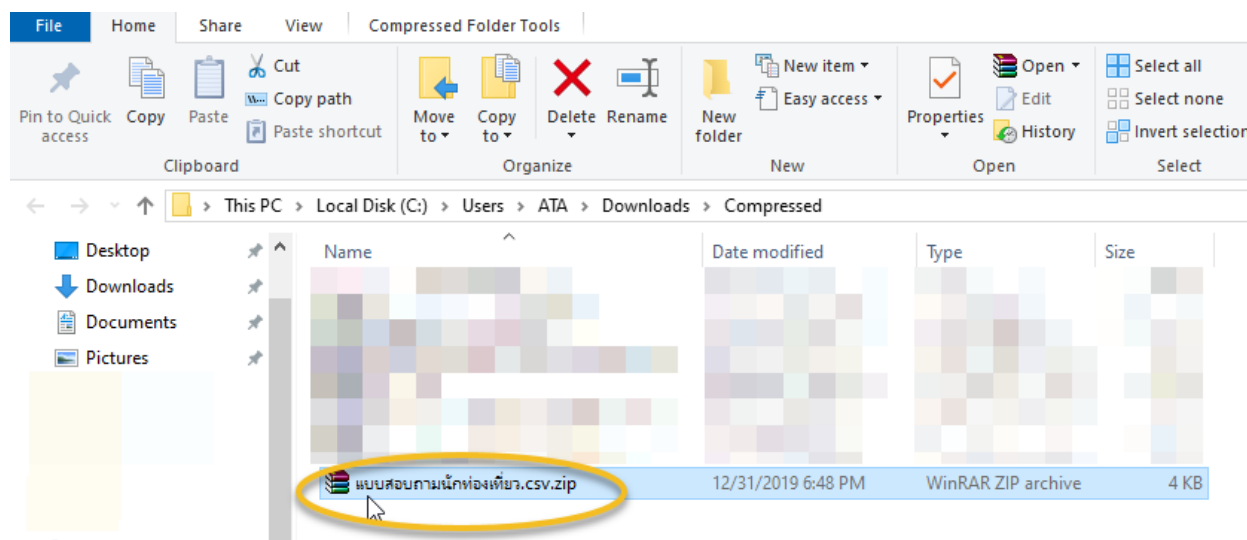
6. คลิก Download responses (.csv)

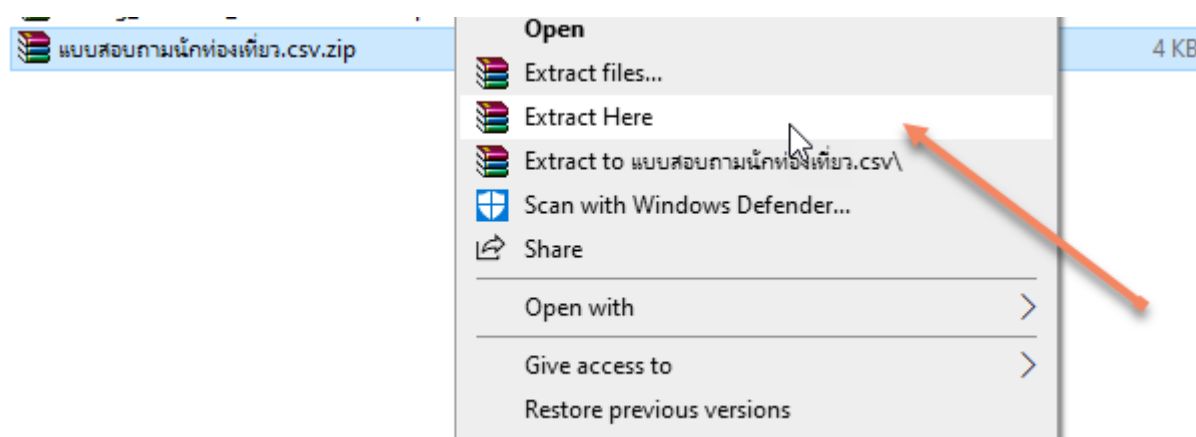
7. หากมีโปรแกรมช่วยดาวน์โหลดจะปรากฏหน้าต่างดาวน์โหลดไฟล์

8. ไฟล์ที่ได้จะอยู่ในรูปแบบของไฟล์บีบอัด

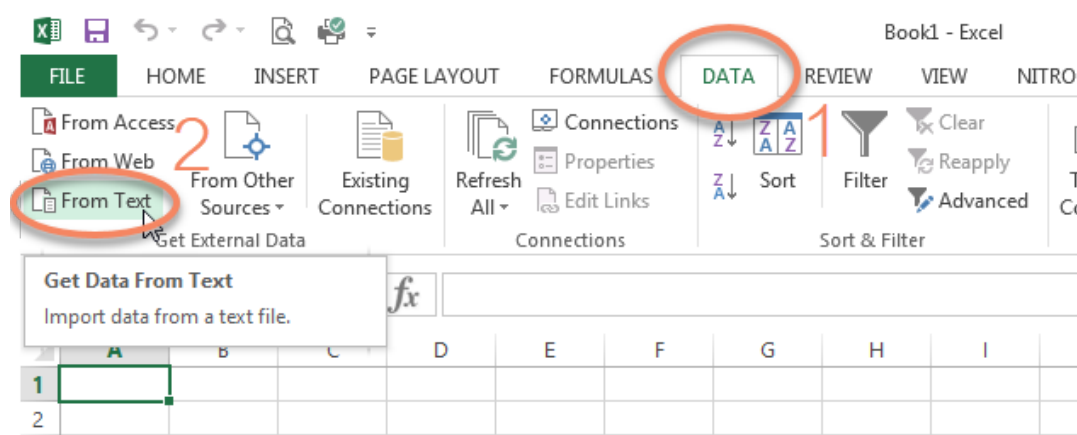

9. ทำการแตกไฟล์

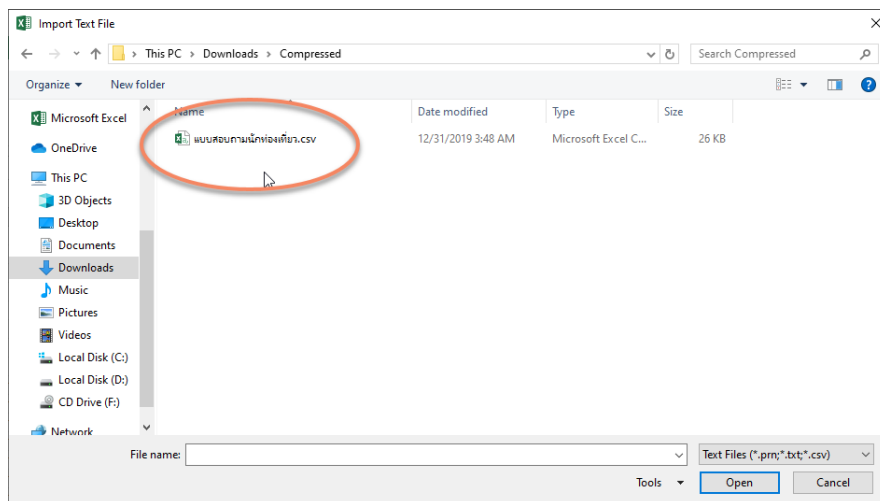

10. เปิดโปรแกรม Microsoft Excel และสร้างเอกสารเปล่า

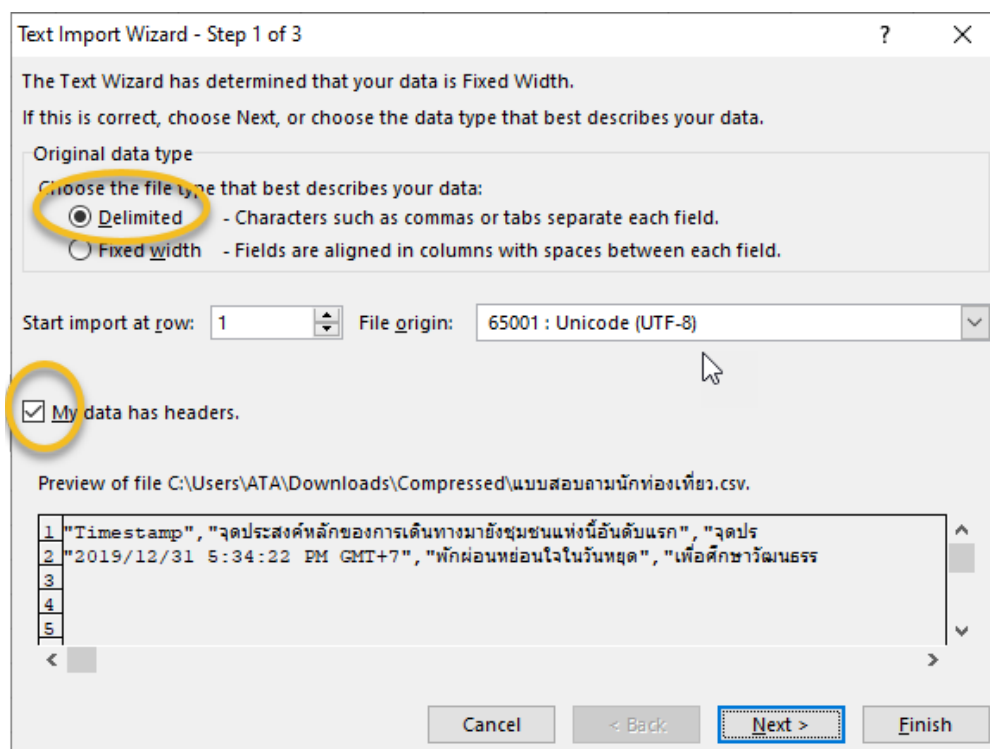
11. คลิกที่แท็บเมนู DATA แล้วคลิกที่ เมนูย่อย From Text

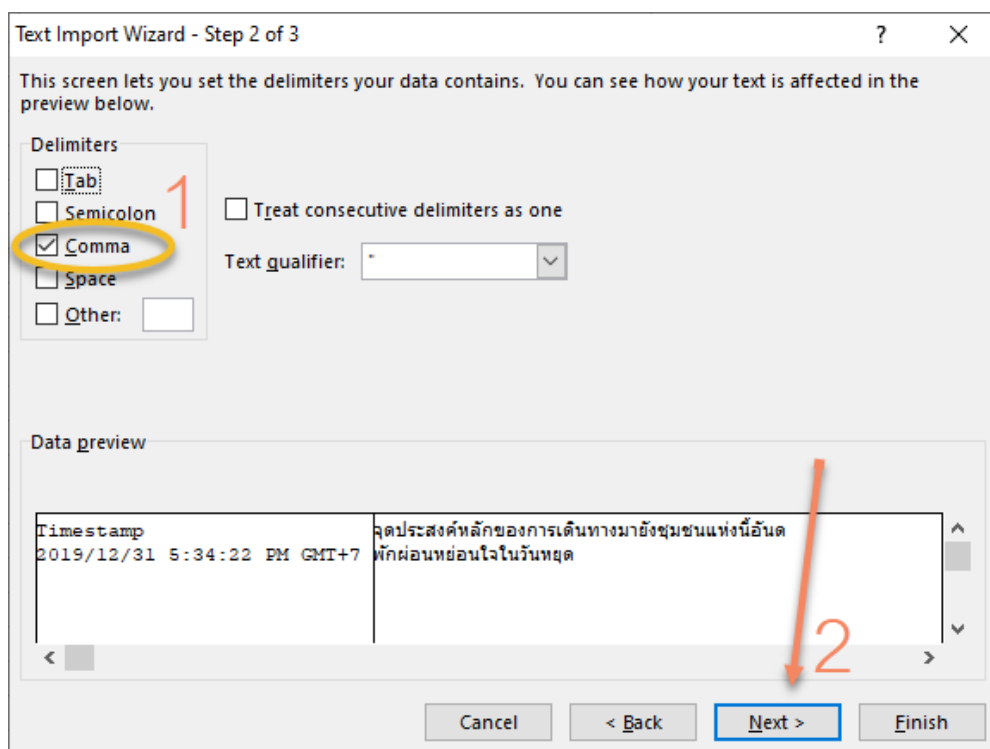
12. เลือกไฟล์ที่ดาวน์โหลดและแยกไฟล์จากขั้นตอนที่ 9 หลังจากนั้นคลิก Open

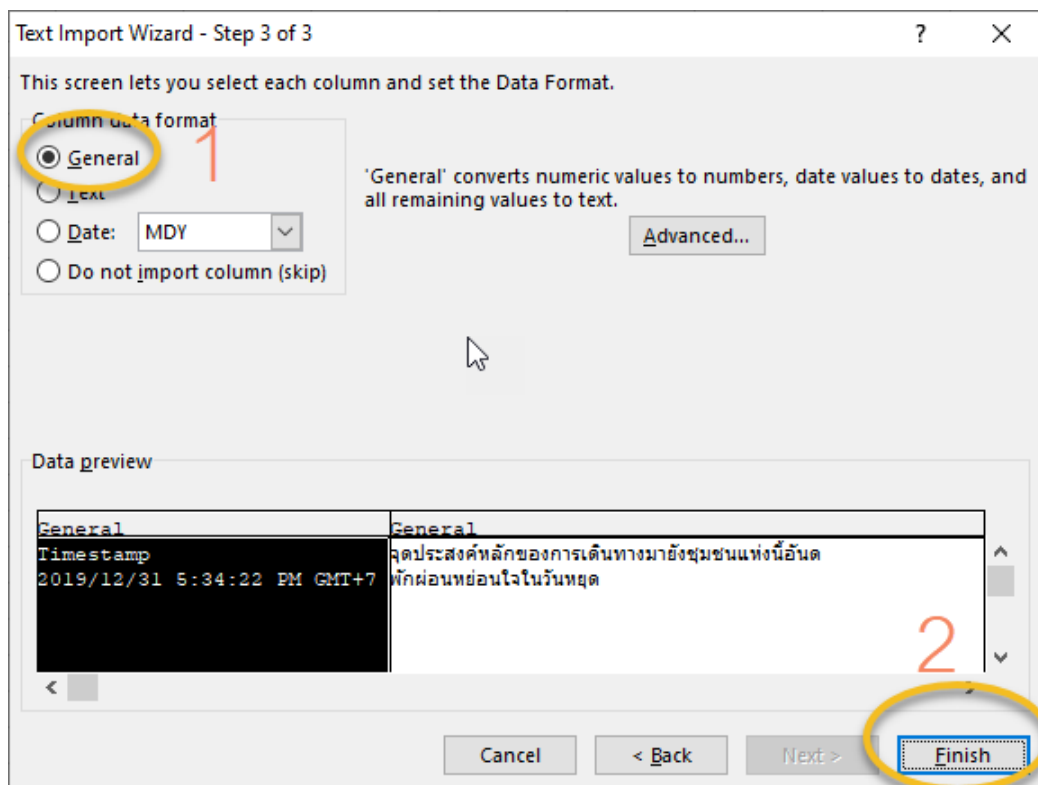
13. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 1 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า Delimited และ My data has header หลังจากนั้น คลิก Next

14. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 2 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า Comma หลังจากนั้น คลิก Next

15. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 3 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า General หลังจาก
นั้น คลิก Finish

16. ข้อมูลจะปรากฏในตารางดังภาพ

FILE HOME INSERT PAGE LAYOUT FORMULAS DATA REVIEW VIEW NITRO PRO 10				
From Access From Web From Text From Other Sources Existing Connections Get External Data Connections Sort & Filter Data Tools Outline				
B8				
	A	B	C	
1	Timestamp	จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับแรก	จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับที่ 2	จุดประสงค์
2	2019/12/31 5:34:22 PM GMT+7	พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด	เพื่อศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น	อบรม/ตุง
3				
4				
5				
6				

ภาคผนวก 4

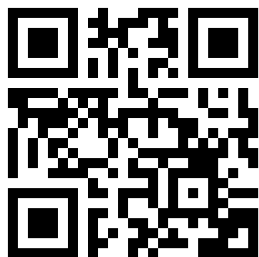
คู่มือการใช้งาน

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
ของนักท่องเที่ยวออนไลน์

วิธีการใช้งานแบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

1. เข้าตอบแบบสอบถามโดยการพิมพ์ URL : <https://bit.ly/2tZD7Fw> ใน Browser หรือสแกน QR Code

← → ↻ 🏠 🌐 <https://bit.ly/2tZD7Fw>

- 2.. ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วยแบบสอบถาม 4 ส่วนดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว
- ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน
- ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

* Required

จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับแรก *

Choose ▼

จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับที่ 2

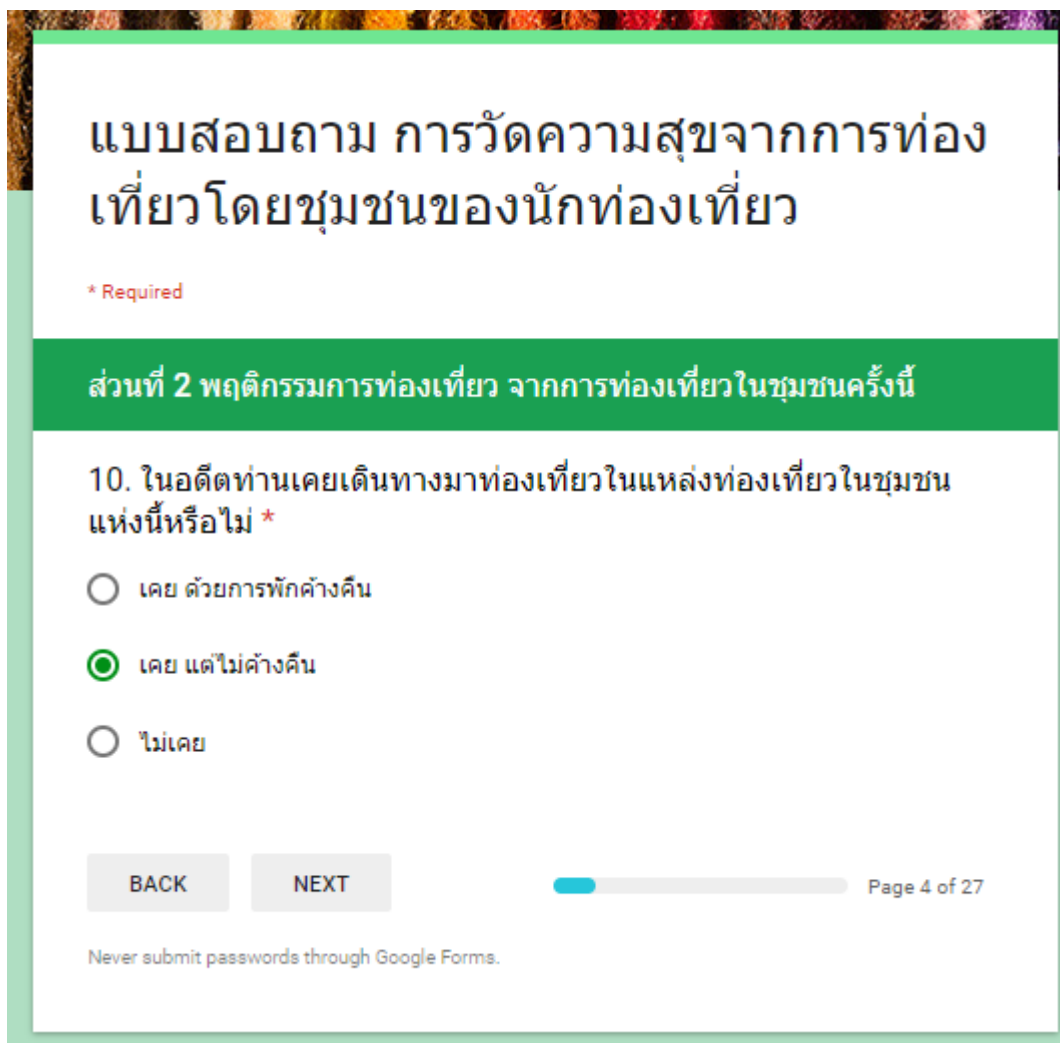
Choose ▼

จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับที่ 3

Choose ▼

ชุมชนที่ท่านเดินทางมาท่องเที่ยวครั้งนี้คือ *

2.2 ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

**แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยว
เที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว**

* Required

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยว จากการท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้

10. ในอดีตท่านเคยเดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
แห่งนี้หรือไม่ *

☐ เคย ด้วยการพักค้างคืน

☒ เคย แต่ไม่ค้างคืน

☐ ไม่เคย

BACK NEXT

Page 4 of 27

Never submit passwords through Google Forms.

2.3 ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

* Required

ส่วนที่ 3 ความพึงพอใจในชีวิตของนักท่องเที่ยว ณ ปัจจุบัน

จงเลือกระดับความพึงพอใจในชีวิต *

ระดับความพอใจ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

	5	4	3	2	1
1. ท่านมีความพอใจในสุขภาพของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
2. ท่านมีความพอใจในรายได้ของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
3. ท่านมีความพอใจสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
4. ท่านมีความพอใจในครอบครัวของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
5. ท่านมีความพอใจในอาชีพการงานของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
6. ท่านมีความพอใจในสถานะทางสังคมของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
7. ท่านมีความพอใจกับช่วงเวลาพักผ่อนของตนเอง	☐	☐	☐	☐	☐
8. ท่านมีความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่	☐	☐	☐	☐	☐

2.4 ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

แบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

* Required

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

1. ในช่วงเวลานี้ ท่านมีความสุขจากการท่องเที่ยวในชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้ ในระดับใด (Subjective well-being)

1. การมีสุขภาวะ *

ระดับความสุข 10 = มากที่สุด ----> 0 = ไม่มีเลย สามารถเลื่อนไปทางขวาเพื่อเลือกระดับทั้งหมด

	10	9	8	7	6	5	4	3	2
--	----	---	---	---	---	---	---	---	---

1.1 การท่องเที่ยวในชุมชนส่งผลให้ท่านมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

1.2 การท่องเที่ยวในชุมชนส่งผลให้ท่านมีสุขภาพจิตที่ดี จิตใจสดชื่นแจ่มใส

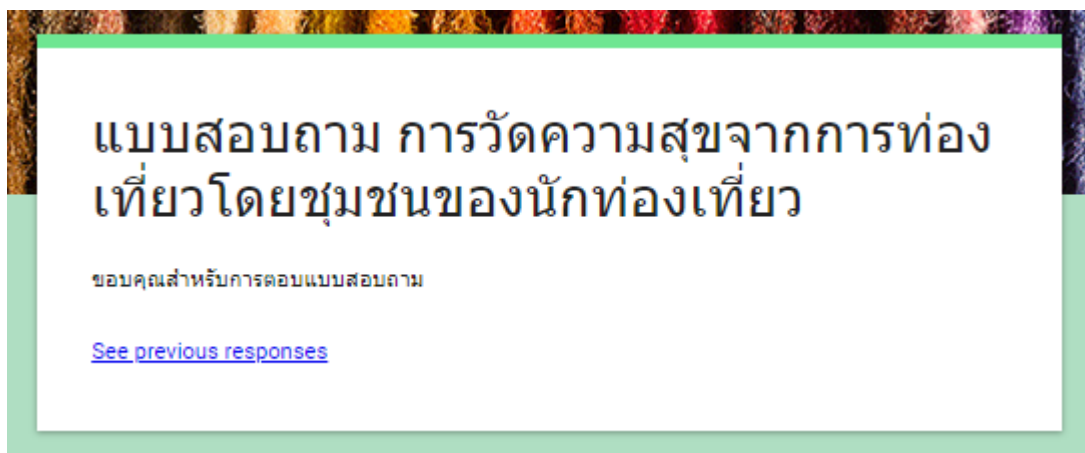
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

1.3 การเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ท่านสามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตชุมชน

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

1.4 การเดินทาง

3 เมื่อตอบแบบสอบถามครบทุกข้อแล้วจะมีการแสดงผลดังภาพ

4 หากตอบคำถามไม่ครบถ้วนจะปรากฏข้อความสีแดงว่า This is a required question

6. อาชีพหลัก *

☐ นักเรียน/นักศึกษา

☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

☐ ค้าขาย/ธุรกิจ

☐ พนักงานบริษัทเอกชน

☐ รับจ้างทั่วไป

☐ เกษตรกร

☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน/เกษียณ

☐ Other: _____

This is a required question

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน(บาท) *

Your answer _____

This is a required question

8. ท่านเป็นนักท่องเที่ยวมาจากที่ใด *

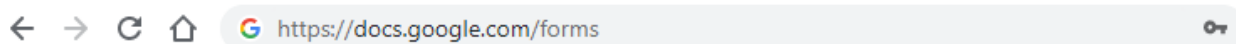
☐ นักท่องเที่ยวจากประเทศไทย

☐ นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ

This is a required question

วิธีดาวน์โหลดฐานข้อมูลเพื่อนำไปใช้งานทางสถิติ

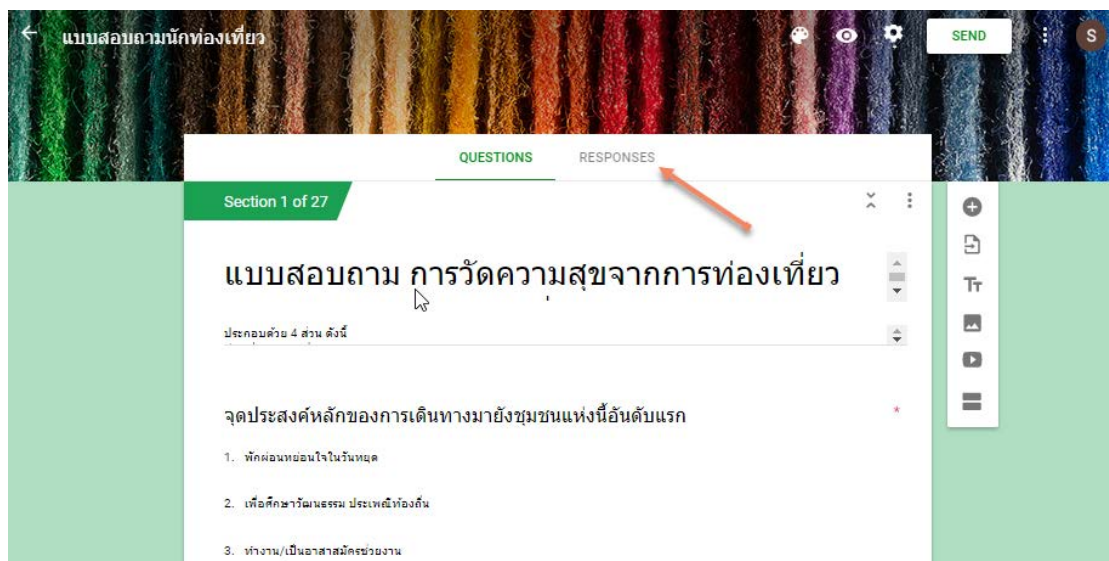
1. เข้า URL : <https://docs.google.com/forms>

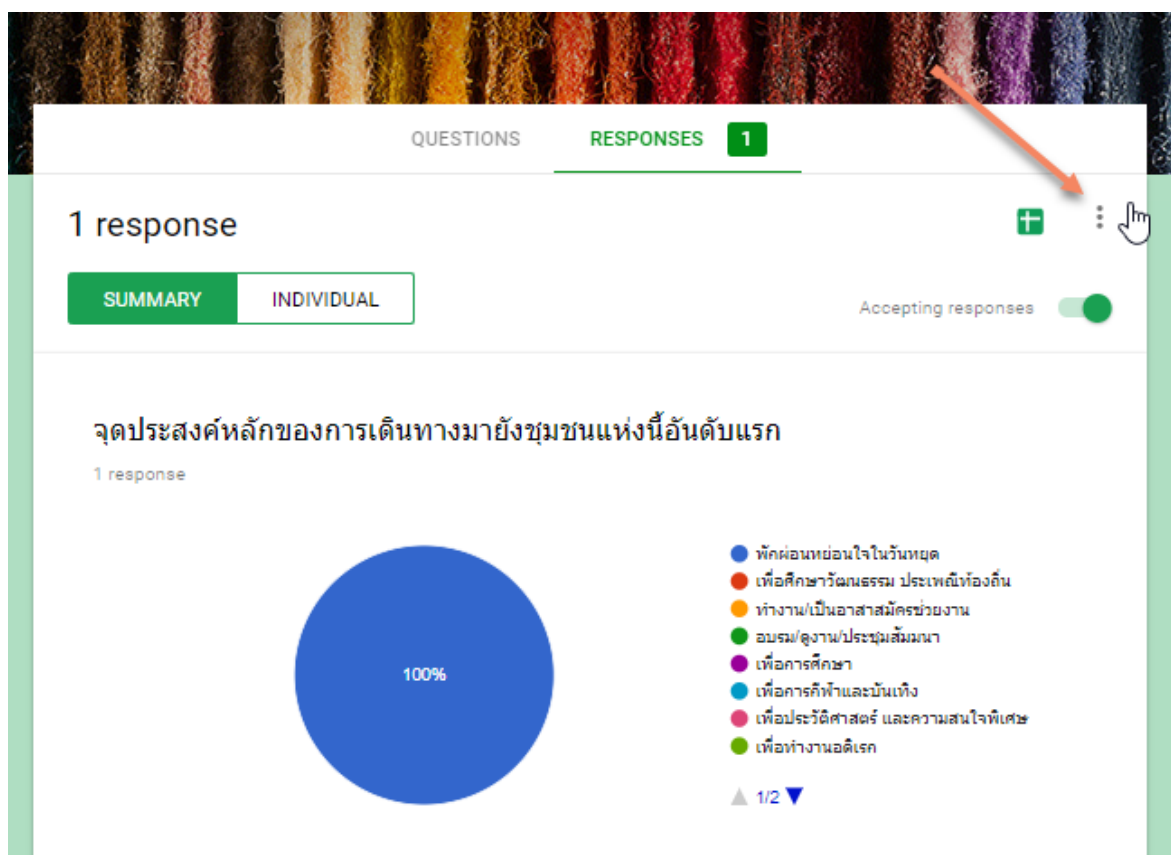
2. ลงชื่อเข้าใช้งานด้วยอีเมล chonburispu@gmail.com พาสเวิร์ด travel2019

3. เลือกแบบสอบถาม การวัดความสุขจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยว

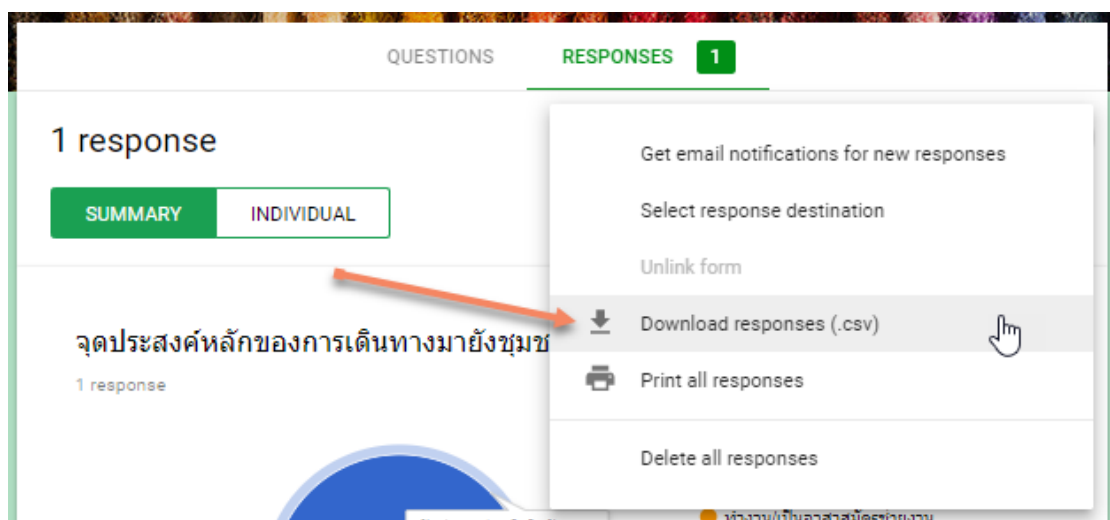
4. เลือกแท็บ RESPONSES

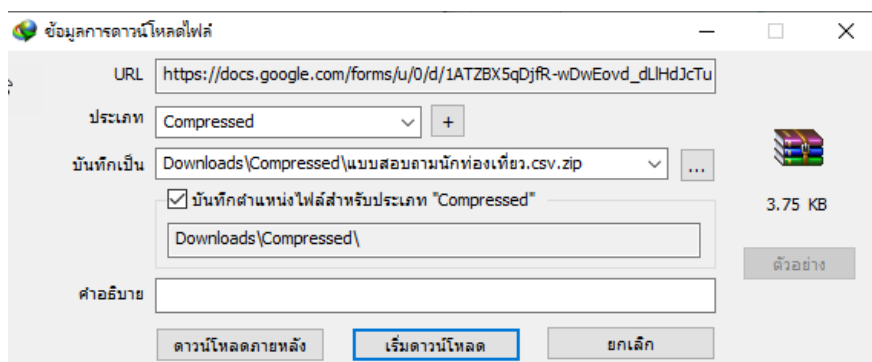
5. คลิกที่เครื่องหมาย

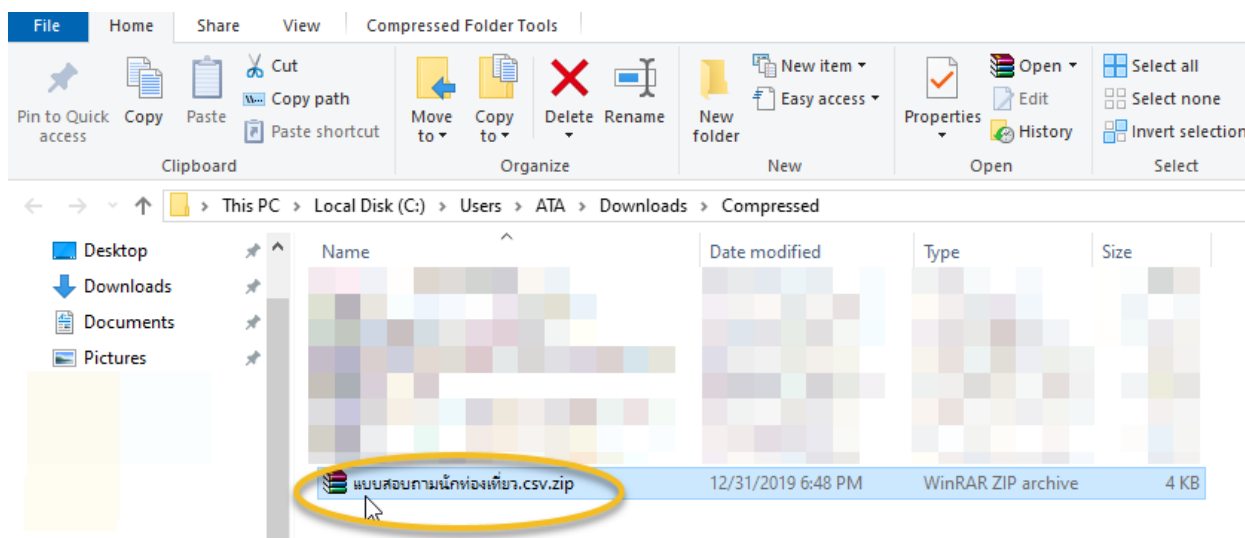
6. คลิก Download responses (.csv)

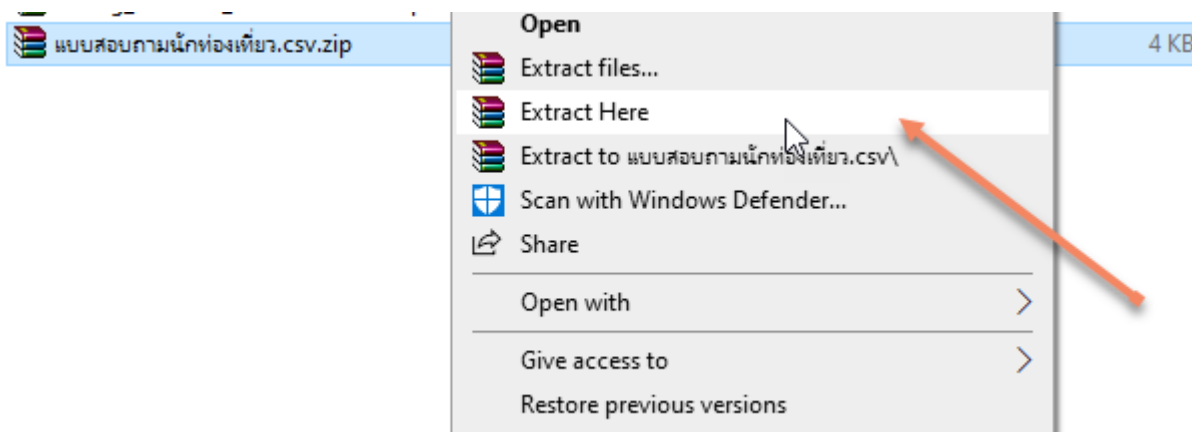
7 หากมีโปรแกรมช่วยดาวน์โหลดจะปรากฏหน้าต่างดาวน์โหลดไฟล์

8. ไฟล์ที่ได้จะอยู่ในรูปแบบของไฟล์บีบอัด

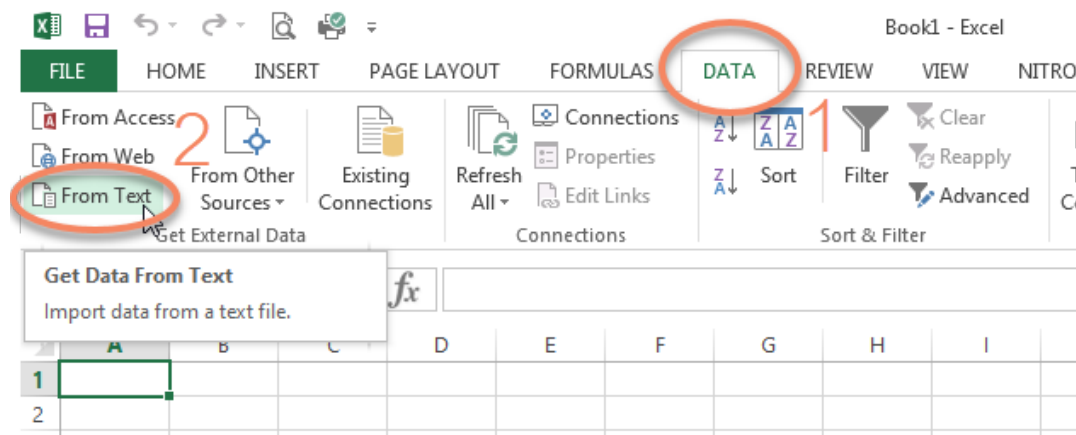

9. ทำการแตกไฟล์

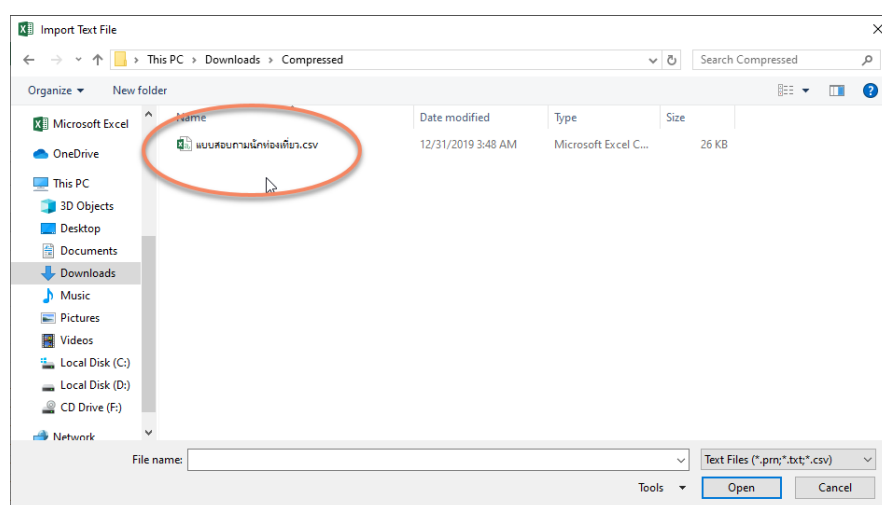

10. เปิดโปรแกรม Microsoft Excel และสร้างเอกสารเปล่า

11. คลิกที่แท็บเมนู DATA แล้วคลิกที่ เมนูย่อย From Text

12. เลือกไฟล์ที่ดาวน์โหลดและแยกไฟล์จากขั้นตอนที่ 9 หลังจากนั้นคลิก Open

13. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 1 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า Delimited และ My data has header หลังจากนั้น คลิก Next

Text Import Wizard - Step 1 of 3

The Text Wizard has determined that your data is Fixed Width.
If this is correct, choose Next, or choose the data type that best describes your data.

Original data type

Choose the file type that best describes your data:

☒ Delimited - Characters such as commas or tabs separate each field.

☐ Fixed width - Fields are aligned in columns with spaces between each field.

Start import at row: 1 File origin: 65001 : Unicode (UTF-8)

☒ My data has headers.

Preview of file C:\Users\ATA\Downloads\Compressed\แบบสอบถามนักท่องเที่ยว.csv.

1	"Timestamp", "จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับแรก", "จุดปร
2	"2019/12/31 5:34:22 PM GMT+7", "พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด", "เพื่อศึกษาวัฒนธรรม
3	
4	
5	

Cancel < Back Next > Finish

14. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 2 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า Comma หลังจากนั้นคลิก Next

Text Import Wizard - Step 2 of 3

This screen lets you set the delimiters your data contains. You can see how your text is affected in the preview below.

Delimiters

☐ Tab

☐ Semicolon

☒ Comma

☐ Space

☐ Other:

☐ Treat consecutive delimiters as one

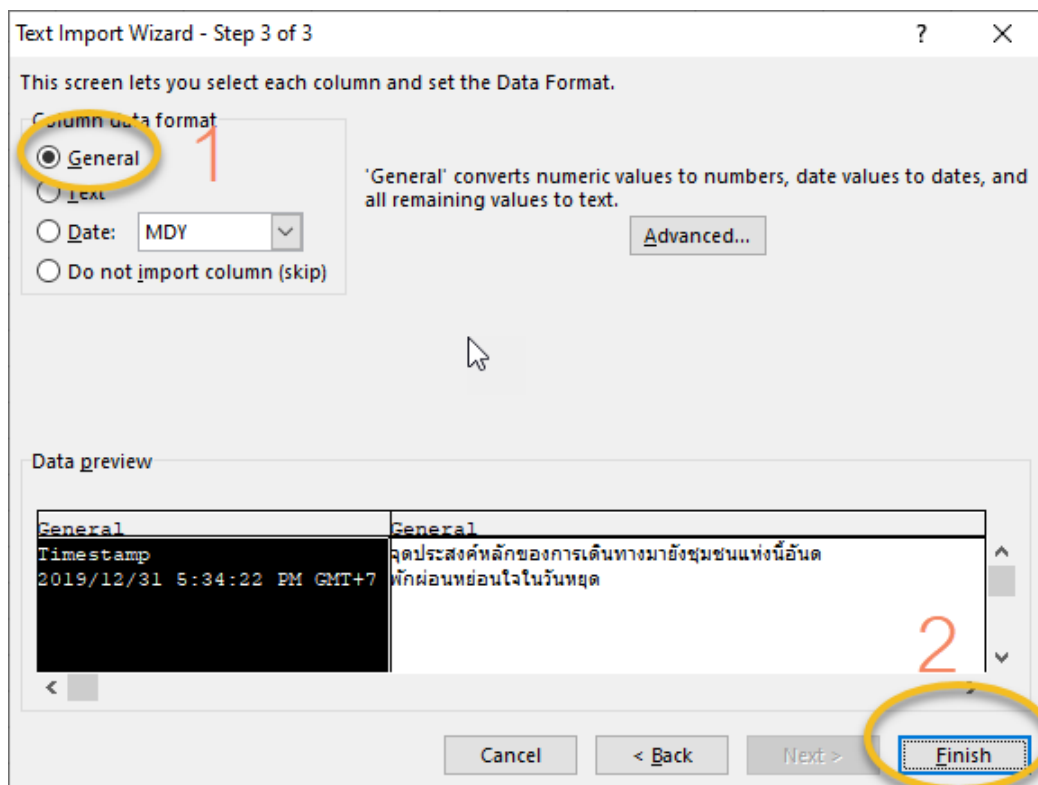
Text qualifier: "

Data preview

Timestamp	จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับแรก
2019/12/31 5:34:22 PM GMT+7	พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด

Cancel < Back Next > Finish

15. ที่หน้าต่าง Text Import Wizard – Step 3 of 3 คลิกเพื่อทำเครื่องหมายหน้า General หลังจากนั้นคลิก Finish

16. ข้อมูลจะปรากฏในตารางดังภาพ

FILE HOME INSERT PAGE LAYOUT FORMULAS DATA REVIEW VIEW NITRO PRO 10				
From Access From Web From Text From Other Sources Existing Connections Get External Data Refresh All Properties Edit Links Connections Sort Filter Sort & Filter Flash Fill Remove Duplicates Data Validation Data Tools Consolidate What-If Analysis Relationships Outline				
B8				
	A	B	C	
1	Timestamp	จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับแรก	จุดประสงค์หลักของการเดินทางมายังชุมชนแห่งนี้อันดับที่ 2	จุดประสงค์
2	2019/12/31 5:34:22 PM GMT+7	พักผ่อนหย่อนใจในวันหยุด	เพื่อศึกษาวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น	อบรม/ดูง
3				
4				
5				
6				

ภาคผนวกที่ 5

ข้อมูลเบื้องต้นชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

ข้อมูลเบื้องต้นชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

จากพื้นที่ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 30 ชุมชนได้แก่ ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวจากชุมชนต้นแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ อพท. และชุมชนการท่องเที่ยวอื่นๆ นอกเขตพื้นที่ของ อพท. โดยกระจายอยู่ตามภาคต่างๆ 5 ภาค ดังต่อไปนี้ (แบ่งตามภูมิภาคตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ภาคเหนือจำนวน 7 ชุมชน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 7 ชุมชน ภาคกลางจำนวน 6 ชุมชน ภาคตะวันออกจำนวน 5 ชุมชน และภาคใต้จำนวน 5 ชุมชน (เกณฑ์การคัดเลือกจะอยู่ในบทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย) รวมเป็น 30 ชุมชน ได้แก่

ภาคเหนือ จำนวน 7 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนพระบาทห้วยต้ม ที่ตั้งชุมชน ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน แต่เดิมชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้มมีชื่อว่าบ้านห้วยข้าวต้ม ซึ่งยังไม่ได้มีการตั้งเป็นหมู่บ้านแต่เป็นเพียงอาศรมอารามที่มีหลวงปู่ครูบาวงศ์จำพรรษาอยู่ โดยก่อนหน้านี้หลวงปู่ฯ ได้เดินทางธุดงค์ไปตามหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าปกากะญอ ในแถบจังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน ทำให้มีชาวปกากะญอ เคารพและเลื่อมใสติดตามท่านเป็นจำนวนมาก จนเมื่อครูบาชัยยะวงศาเริ่มมาจำพรรษาที่วัดพระพุทธรูปห้วยต้มก็ได้มีชาวเขาปกากะญอ ติดตามท่านมาตั้งถิ่นฐาน ณ บ้านพระบาทห้วยต้มแห่งนี้และเริ่มกินมังสวิรัตตามครูบาชัยยะวงศาที่ได้ชี้ให้เห็นโทษของการกินเนื้อสัตว์และให้คำสอนแก่ชาวปกากะญอ จนทำให้ชาวปกากะญอ ในหมู่บ้านเลิกนับถือผีมานับถือพุทธศาสนาและมีศรัทธาอันแรงกล้าจวบจนถึงปัจจุบัน ทำให้หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีความสงบเรียบร้อย มีวิถีชีวิตผูกพันกับพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2518 แต่เดิมชุมชนบ้านพระบาทห้วยต้มมีชื่อว่าบ้านห้วยข้าวต้ม ซึ่งยังไม่ได้มีการตั้งเป็นหมู่บ้านแต่เป็นเพียงอาศรมอารามที่มีหลวงปู่ครูบาวงศ์จำพรรษาอยู่ โดยก่อนหน้านี้หลวงปู่ฯ ได้เดินทางธุดงค์ไปตามหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าปกากะญอ ในแถบจังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน ทำให้มีชาวปกากะญอ เคารพและเลื่อมใสติดตามท่านเป็นจำนวนมาก จนเมื่อครูบาชัยยะวงศาเริ่มมาจำพรรษาที่วัดพระพุทธรูปห้วยต้มก็ได้มีชาวเขาปกากะญอ ติดตามท่านมาตั้งถิ่นฐาน ณ บ้านพระบาทห้วยต้มแห่งนี้และเริ่มกินมังสวิรัตตามครูบาชัยยะวงศาที่ได้ชี้ให้เห็นโทษของการกินเนื้อสัตว์และให้คำสอนแก่ชาวปกากะญอ จนทำให้ชาวปกากะญอ ในหมู่บ้านเลิกนับถือผีมานับถือพุทธศาสนาและมีศรัทธาอันแรงกล้าจวบจนถึงปัจจุบัน ทำให้หมู่บ้านพระบาทห้วยต้มเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่มีความสงบเรียบร้อย มีวิถีชีวิตผูกพันกับพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าและได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2518 (www.villagetotheworld.com, 2559, หน้า 11)

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,558 คน ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 11,745 คน

โดยเป็นชาย 6,003 คน เป็นหญิง 5,742 คน (ข้อมูลกันยายน พ.ศ. 2559) มีอาชีพหลักคือการเกษตร อาชีพรองคือ ทอผ้า หล่อเครื่องเงินและตมิต วัฒนธรรมประเพณี/เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ชุมชน ได้แก่ เป็นชาติพันธุ์ปกากะญอ การแต่งกายแบบชาวปกากะญอด้วยผ้าฝ้ายทอมือ มีประเพณีที่โดดเด่นคือ ประเพณีเปลี่ยนผ้าหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศาพัฒนา พิธีสรงน้ำรอยพระพุทธรบาทที่วัดพระพุทธรบาทห้วยต้ม และวิถีชาวพุทธ ผลิตภัณฑ์ของชุมชนได้แก่ ผ้าฝ้ายประเภทต่างๆ เครื่องเงินเช่น แหวนเงิน สร้อยเงิน ฯลฯ

รูปภาพที่ 1 แสดงชุมชนพระบาทห้วยต้ม

2. ชุมชนบ้านธาตุสบแวน (www.citiizenthaipbs.net, 2016, หน้า 1) ตั้งอยู่ ณ ตำบลห้วยวน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา ทุกคนก็จะรู้จักกันทั่วไปว่าที่นี่เป็นชุมชนชาวไทยลื้อที่อพยพมาจากแคว้นสิบสองปันนา ประเทศจีน มาตั้งแต่สมัยในอดีตกาล ไทลื้อคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในแคว้นสิบสอง-ปันนาทางตอนใต้ของมณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเรากันเคยในกับเมืองสิบสองปันนาประกอบด้วยเมืองต่าง ๆ รวม 44 เมืองโดยมีเมืองสำคัญ 28 เมือง ได้แก่ เมืองเชียงรุ่ง เมืองหลวง เมืองแจ้ เมืองฮาย เมืองสูง เชียงเจิง เมืองฮุน เมืองปาน เชียงลอ เมืองวัง เมืองงาด เมืองออง เมืองยาง เมืองฮิง เมืองลา เมืองฮำ เชียงตอง เมืองซอน เมืองนูน เมืองแวน เมืองเฮม เมืองล้า(เมืองล่า) เมืองบ่อแอ้ เมืองพง เมืองห้วยวน เมืองอุเหนือ และเมืองอุใต้ โดยมีเมืองเชียงรุ่ง เป็นเมืองหลวง

ชุมชนไทลื้อเมืองมาง เมืองห้วยวน อยู่ที่ตำบลห้วยวน อำเภอยางคำ จังหวัดพะเยา เป็นชาวไทยลื้อกลุ่มหนึ่ง มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแถบสิบสองปันนาของจีนมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือ การใช้และยังมีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์อื่นๆ เช่น การแต่งกาย ศิลปะ และประเพณีต่างๆ ไทลื้อเชียงคำ อพยพมาจากเมืองพง เมืองห้วยวน เมืองมาง เมืองยัง เมืองเงิน เมืองเชียงคาน โดยตั้งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้าน ๆ ใช้ชื่อเมืองที่อยู่เดิมตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน เช่นบ้านห้วยวน บ้านมาง บ้านเชียงคาน บ้านล้า เป็นต้น เดิมทีไทลื้อได้อพยพมาอยู่ที่ อ.เชียงม่วน แต่ต่อมาประมาณปี พ.ศ.2431 ชาวไทลื้อส่วนหนึ่ง ได้อพยพจากอำเภอยางคำมาอยู่ที่ย่าน 15 ปี ไปตั้งถิ่นฐานที่อำเภอยางคำ

เชียงคำ ได้แก่ บ้านหย่วน บ้านธาตุสบแวน บ้านมาง และอยู่มาจนบัดนี้

ชุมชนชาวไทลื้อ มีเสน่ห์วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น มีการรวบรวมประวัติความเป็นมาของชาวไทลื้อเชียงคำที่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ อันเป็นพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ศูนย์หอผ้า อาหาร และบ้านดั้งเดิม (เฮินลื้อ) ของชาวไทลื้อ คำกล่าวของชุมชนแสนจะไพเราะ “วัฒนธรรมที่สร้างมา ที่สร้างไว้ นอกจากหวังที่จะให้ลูกหลานได้สืบทอด ได้มีความมั่นคงทางวัฒนธรรม ส่งต่อความรู้ ความเชื่อ ผ่านเรื่องเล่า ผ่านตำนาน โดยการส่งต่อผ่านจิตวิญญาณ บรรพบุรุษก็คงหวังให้ลูกหลานใช้เอกลักษณ์ที่มี ทำมาหากิน เพื่อให้ได้อยู่อย่างมั่นคง ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินที่อื่น” ชาวไทลื้อมีอุปนิสัยรักสงบ ขยัน อดทน เป็นผู้ที่อนุรักษ์วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้อย่างดี เช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย รูปทรงบ้านเรือน อาหารการกิน เป็นต้น ศูนย์นี้จัดตั้งเพื่อแสดงผลงานทางศิลปวัฒนธรรม และฝึกอาชีพของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะผ้าของชาวไทลื้อที่มีลวดลายและสีสันสดใส เช่น ลายดอกขอเครือ ลายดอกขอ ลายม้า และลายดอกตั่ง เป็นต้น

การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านธาตุสบแวน ที่นี้มีพระธาตุดอยคำ มีตำนานว่า เมืองเชียงคำมีชื่อเดิมว่า เชียงชะราว ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านคุ้มหมู่ 6 ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ พระยาผู้ปกครองเมืองได้สร้างพระธาตุไว้บนดอยนอกเมืองเพื่อล้างบาป ต่อมาเมื่อผู้พบแหล่งทองคำขนาดใหญ่ ในลำธารหลังดอย ดอยนั้นได้ชื่อว่า “ดอยคำ” พระธาตุนบนดอยก็ชื่อว่า “พระธาตุดอยคำ” เมืองเชียงชะราวก็เปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองเชียงคำ”

พระธาตุสบแวน ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1 ต.หย่วน อ.เชียงคำ จ.พะเยา ตามตำนานกล่าวว่าเมื่อพระพุทธองค์ทรงตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว และได้ทรงจำพรรษาอยู่ในพระเชตวันาราม เมืองสาวัตถี ในราตรีหนึ่งพระองค์ทรงรำพึงว่าขณะนี้อายุเราได้ 60 ปี เมื่ออายุได้ 80 ปี เราก็จะปรินิพพาน เราควรเสด็จไปโปรดเวไนยสัตว์ทั้งหลาย และตั้งพระศาสนาไว้ในมัชฌิมประเทศและปัจฉิมประเทศ ดังนั้น เมื่อออกพรรษา พระองค์ก็เสด็จมาเมืองลื้อแห่งนี้

ถ้าหากอยากไปชมเรื่องราวของไทลื้อต้องไปที่ศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ ตั้งอยู่ที่วัดหย่วน ศูนย์แห่งนี้เป็นศูนย์แสดงผลงานทางศิลปวัฒนธรรม และฝึกอาชีพของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะผ้าของชาวไทลื้อที่มีลวดลายและสีสันสดใส เช่น ลายดอกขอเครือ ลายดอกขอ ลายม้า ลายดอกตั่ง เป็นต้น ศูนย์แห่งนี้เป็นศูนย์แสดงผลงานทางศิลปวัฒนธรรม และฝึกอาชีพของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะผ้าของชาวไทลื้อที่มีลวดลายและสีสันสดใส เช่น ลายดอกขอเครือ ลายดอกขอ ลายม้า ลายดอกตั่ง เป็นต้น วัฒนธรรมชาวไทลื้อที่มีเอกลักษณ์ในตัวเองไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการแต่งกาย สถาปัตยกรรมบ้านเรือน รวมทั้งอาหารการกินที่ไม่เพียงสะท้อนถึงความเป็นชนเผ่ารักสงบ ขยัน และมีมานะอดทนแล้ว ชาวไทลื้อยังคงรักษาขนบประเพณีดั้งเดิมของพวกเขาไว้ได้เป็นอย่างดี โดยภายในศูนย์แห่งนี้จะทำให้คุณได้เรียนรู้ และสัมผัสผลงานทางศิลปวัฒนธรรมของชาวไทลื้อในมิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะการชมผ้าทอไทลื้อที่มีลวดลายสวยงามพร้อมสีสันสดใส เช่น ผ้าลายดอกขอเครือ ลาย

ดอกขอ ลายม้า และลายดอกตั้ง จะทำให้ได้เข้าใจความเป็นไทลื้อที่น่าทึ่ง

นอกจากนี้ยังมี วัดแสนเมืองมา มาจากชื่อหมู่บ้านมางในสิบสองปันนา ประเทศจีน วัดสร้างตามแบบศิลปะไทลื้อ ป้ายต่างๆในบริเวณวัดมีทั้งภาษาไทยและภาษาจีน เนื่องจากมีชาวไทลื้อเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างไทยกับสิบสองปันนา สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ หลังคามุงแป้นเกล็ดไม้ดงามมาก เป็นศิลปะไทลื้อ หน้าบันเป็นไม้แกะสลักรูปเทพนม บนพื้นสลักลายสวยงาม บันไดทางเข้าเป็นรูปพญานาค ประตูด้านข้างทางเข้ามีรูปปั้นสิงห์คู่เฝ้าประตู ภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในวิหารเป็นฝีมือของช่างพื้นบ้าน บอกเล่าถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทลื้อ การบวชพระ การทำบุญ การเล่นน้ำสงกรานต์ วิถีชีวิตในชนบทและประเพณีต่างๆ นอกจากนี้ยังมีธง (ตุ่ง) แขนงไว้ ตามความเชื่อว่าเป็นการอุทิศให้กับผู้ล่วงลับเพื่อเป็นบันไดขึ้นสู่สรวงสวรรค์

จากนั้นแวะที่วัดท่าฟ้าใต้ ถือเป็นหนึ่งสถาปัตยกรรมสร้างเมื่อปี พ.ศ.2311 โดยกลุ่มผู้นำชาวไทลื้อซึ่งอพยพมาจากสิบสองปันนา สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นมีอายุราวกว่า 200 ปีพระวิหารเป็นสถาปัตยกรรมไทลื้อทั้งดงาม

กิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวอาจเริ่มที่การชมกิจกรรมของบ้านธาตุสบแวน ไหว้พระในวิหารวัดพระธาตุสบแวน ไหว้พระธาตุสบแวน สรงน้ำพระธาตุสบแวน ก่อนไปชมประวัติไทลื้อในศาลา 13 ห้อง ชมผ้าทอไทลื้อและผลิตภัณฑ์ของชุมชน สัมผัสบรรยากาศของกาตไทลื้อบ้านธาตุสบแวน และบ้านธาตุ พิธีบายศรีสู่ขวัญคณะกรรมการ แล้วต่อด้วยการรับประทานอาหารเย็น (ขันโตก) ชมการแสดงศิลปวัฒนธรรมไทลื้อ 4 หมู่บ้าน ประกอบด้วยการแสดงฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนซำต๊อบ สืบเชื้อเครือไตลื้อเชียงคำ ฟ้อนแอ้วเมืองพะเยา ม่วนใจ๋ ฟ้อนก่ายลาย ฟ้อนเล็บ และดนตรีพื้นเมือง วันรุ่งขึ้นตื่นเช้าใส่บาตรพระภิกษุสามเณรตามถนนสายบ้านธาตุ – บ้านห้วยนง เยี่ยมชมวิถีชีวิตการค้าขาย ณ ตลาดสดยามเช้าเทศบาลตำบลเชียงคำ ชมกิจกรรมของบ้านมาง หมู่ 4 กิจกรรมเรียนรู้การทำข้าวแคบ กะละแม ข้าวแต่น และการทำสวยดอกไม้ถวายพระ ไหว้พระในวิหารไทลื้อ เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดแสนเมืองมา เยี่ยมชมบ้านไทลื้อ (เฮินลื้อไตมาง) ชมกิจกรรมบ้านห้วยนงหมู่ที่ 3 ไหว้พระใหญ่วัดห้วยนง เยี่ยมชมศูนย์วัฒนธรรมไทลื้อ กิจกรรมเรียนรู้จากดอกฝ้ายสู่เส้นใยกลายเป็นผืนผ้า กิจกรรมทำของจ๊อจำ (สื่อรักหมากกอน) ชมกิจกรรมของบ้านธาตุหมู่ 2 เฮินไทลื้อบ้านแม่แสงดา การสาธิตการทำแอ่งและ ศูนย์ย้อมสีผ้าธรรมชาติ บ้านป่ามาลี โดยแนะนำให้ไปที่เย็บที่กาตไทลื้อ บ้านธาตุสบแวน อ.เชียงคำ เป็นสถานที่จัดการแสดงและงานกิจกรรม สำหรับการเดินทาง ออกเดินทางจากศาลากลางจังหวัดพะเยา มุ่งหน้าไปทางอำเภอเชียงคำ โดยใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 1202 ไปจนถึงทางสามแยกเลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 1298 ราว 4 กิโลเมตร จะเจอทางสามแยกให้เลี้ยวซ้าย

ไปตามทางหลวงหมายเลข 1021 จนถึงสามแยกแซ่แห้งให้เลี้ยวขวาไปตามทางหลวงหมายเลข 1148 จะถึงจุดหมายปลายทางศูนย์วัฒนธรรมไทยลื้อ (วัดหย่วน) รวมระยะทางประมาณ 81.5 กิโลเมตร

รูปภาพที่ 2 แสดงชุมชนบ้านธาตุสบแวน

3. ชุมชนบ้านเปือยเปียง หมู่ 14 ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีปี พ.ศ. 2561 ชุมชนที่อยู่ติดกับตัวอำเภอเชียงคำ เพียงระยะทาง 1 กิโลเมตรเท่านั้น ที่นี่ชุมชนได้เริ่มรวมกลุ่มกันร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งการพัฒนาจุดเรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว ป่าชุมชนเปือยเปียง ไร่ภูทวน โรงสีชุมชน และภูฟ้าเป็นต้น ปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้าน คุณมิตร สองสีใส และมี ท่านพระครูสุคนธ์ ศิลวิสุทธิ เจ้าอาวาสวัดเปือยเปียง เป็นทีมบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชน ตามประวัติศาสตร์เป็นชุมชนที่อพยพมาจากจังหวัดน่าน เป็นชาวไตญวน (หรือไตโยน หรือ ไทญวน) ย้ายมาตั้งรกราก ณ ที่บริเวณแห่งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ชุมชนบ้านเปือยเปียง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างพื้นที่ ได้เข้ามาเที่ยว และเกิดความประทับใจไม่รู้ลืม ซึ่งเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างวัด ผู้นำชุมชน และประชาชน ได้ร่วมกันจัดทำสถานที่ท่องเที่ยว โดยรังสรรค์จากทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในพื้นที่ ขึ้นมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งทางด้านอาหาร ป่าชุมชน เป็นต้น โดยหวังว่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้คนในพื้นที่ซึ่งไปทำงานห่างไกลบ้านได้เกิดความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิด

4. ชุมชนบ้านท่ามะโอ (www.museumthailand.com, 2560, หน้า 1) ชุมชนท่ามะโอ ตั้งอยู่ฝั่งเหนือของสะพานข้ามแม่น้ำปิง บริเวณสะพานกลางคันคร เป็นชุมชนที่เก่าแก่ของเมืองลำปาง ได้มีการเล่าสืบต่อกันมาว่ามีมาตั้งแต่สมัยที่พม่าเข้ามาทำการค้าไม้สักกับชาวอังกฤษในจังหวัดลำปาง จึงได้มีการสร้างบ้านเรือนมากมาย รวมถึงวัดวาอารามที่สำคัญของชุมชนท่ามะโอ เป็นชุมชนที่แสนจะสงบสุขและร่มรื่น พร้อมกลิ่นอายของอดีตที่เมื่อเดินทางมาที่ใดจะมีภาพความประทับใจติดตราตรึงหัวใจเสมอ ด้วยความน่ารักของชุมชนหรือความน่ารักของชาวบ้านที่ทำให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่ถูกพูดและถามถึงมากที่สุดจากบรรดานักท่องเที่ยวที่เดิน

ทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดลำปาง ภายในชุมชนท่ามะโอยังมีบ้านไม้เก่าแก่ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม นั่นคือบ้านของ คุณป้าสดศรี ชัตติยวงศ์ ที่เป็นแกนนำในการก่อตั้งโฮมสเตย์ที่ชุมชนท่ามะโอแห่งนี้ จากการสัมภาษณ์คุณป้าสดศรีได้กล่าวว่า ได้เดินทางไปท่องเที่ยวหลังจากชีวิตที่เกษียณข้าราชการครูแล้ว ได้มีประสบการณ์ไปพบเห็นสถานที่ต่าง ๆ จึงได้เกิดแนวคิดที่ชุมชนท่ามะโอมีอะไรหลาย ๆ อย่างที่ตอบโจทย์นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการท่องเที่ยวอย่างชุมชนอยู่มาก จึงคิดว่านำบ้านของตนเองมาเปิดเป็นโฮมสเตย์ไว้เป็นตัวเลือกให้แก่นักท่องเที่ยวให้ได้มีตัวเลือกอย่างหลากหลาย ตั้งแต่นั้นมาโฮมสเตย์จึงเกิดขึ้นที่ชุมชนท่ามะโอ

หากเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนท่ามะโอ ต้องขอบอกเลยว่าชุมชนท่ามะโอมีหลายสิ่งหลายอย่างให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมและได้รับประสบการณ์กลับไปแน่นอน เช่น กิจกรรมที่สามารถทำได้ในตอนเช้า คือ การตัดบาตรที่ตลาดรักษา เลือกซื้ออาหารพื้นถิ่นที่มีมากมายหลายชนิด ช่วงสายสามารถเดินทางไปวัดประตูปอง ชมประตูเมืองโบราณที่อยู่ภายในวัด ซึ่งเป็นกำแพงเมืองที่อายุมากกว่า 100 ปี นอกจากนี้หากเดินทางไปกับวิทยากรท้องถิ่นเราสามารถนั่งรถรางของชุมชนหากเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนท่ามะโอ ต้องขอบอกเลยว่าชุมชนท่ามะโอมีหลายสิ่งหลายอย่างให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมและได้รับประสบการณ์กลับไปแน่นอน เช่น กิจกรรมที่สามารถทำได้ในตอนเช้า คือ การตัดบาตรที่ตลาดรักษา เลือกซื้ออาหารพื้นถิ่นที่มีมากมายหลายชนิด ช่วงสายสามารถเดินทางไปวัดประตูปอง ชมประตูเมืองโบราณที่อยู่ภายในวัด ซึ่งเป็นกำแพงเมืองที่อายุมากกว่า 100 ปี นอกจากนี้หากเดินทางไปกับวิทยากรท้องถิ่นเราสามารถนั่งรถรางของชุมชน การเดินทางมาชุมชนท่ามะโอ สามารถขึ้นรถสามล้อมาได้ ราคาอยู่ที่ 40 บาท และแท็กซี่ราคาอยู่ที่ 100 บาท หากเดินทางด้วยรถยนต์ จากสถานีขนส่งผู้โดยสารลำปางขับตามถนนจันทร์สุรินทร์เข้าสู่ถนนหมายเลข 1 ขับตรงไปผ่านแยกถนนดวงรัตน์ผ่านแยกป่าขาม จนถึงแยกเขลางค์นครให้เลี้ยวซ้ายไปอีก 800 เมตร แล้วจากนั้นใช้ถนนไปรษณีย์ขับตรงไปอีก 100 เมตร ข้ามสะพานเขลางค์เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ป่าไม้แล้วเลี้ยวซ้ายตรงไปอีก 500 เมตรจะถึงที่ทำการชุมชนท่ามะโอ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าชุมชนท่ามะโอมีแหล่งประวัติศาสตร์และแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมอยู่มากมาย ผสานให้เห็นกลิ่นอายของชุมชนในอดีตเล่าด้วยเรื่องเล่าประวัติศาสตร์จากสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชนตอบโจทย์นักท่องเที่ยวแนวชุมชนที่ต้องการเดินทางมาสัมผัสและรับประสบการณ์จริง พร้อมทั้งจะเข้าใจเรื่องราวของชุมชนท่ามะโอได้ในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งผ่านวิถีอันเรียบง่ายและความน่ารัก มิตรไมตรีของชาวบ้านท่ามะโอที่รอให้ทุกคนได้เดินทางเข้ามาสัมผัสด้วยตนเอง

รูปภาพที่ 4 แสดงชุมชนท่ามะโอ

5. ชุมชนบ้านนาต้นจั่น บ้านนาต้นจั่น ตั้งอยู่ในตำบลบ้านดึก อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัด สุโขทัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนในเชิงอนุรักษ์ ได้ท่องเที่ยวสัมผัสกับธรรมชาติแบบครบวงจร โดยได้จัดเป็นที่พักแบบโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวได้มาพักร่วมกับเจ้าของบ้านทำกิจกรรมร่วมกันเรียนรู้วิถีชีวิตตามชุมชน บ้านนาต้นจั่นเป็นชุมชนดั้งเดิมอพยพมาจากเมืองเหนือและเมืองลับแล ภาษาที่ใช้เป็นภาษาเหนือ หมู่บ้านนาต้นจั่นเป็นหมู่บ้านเล็กๆ มีต้นจั่นขึ้นอยู่มากมาย จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านนาต้นจั่น บ้านนาต้นจั่นสามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากบนดอย ประชากรมี 270 ครัวเรือน ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ปลูกกล้วย ปลูกกล้วย ปลูกกล้วย ปลูกกล้วย ตามฤดูกาล อาชีพเสริมคือ อาชีพทอผ้า จักสาน ทำหัตถกรรมดอกไม้ ชุมชนอยู่กันแบบพี่แบบน้อง เอื้ออาทรต่อกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องผีและข้อปฏิบัติต่างตามบรรพบุรุษ โดยเดินทางจากจังหวัดอุตรดิตถ์ ไปยังอำเภอสรีสัชนาลัย ซึ่งถ้าเดินทางจากเส้นทางนี้ค่อนข้างใกล้ครับ แค่ประมาณ 20 กว่ากิโลก็ถึงทางเข้า เข้าไปอีกประมาณ 10 กิโลเมตรถึงหมู่บ้าน ทริบเที่ยวที่พลาดไม่ได้คือของกิน แต่ละท้องถิ่นจะมีอาหารที่เรียกได้ว่าเป็น Signature ของแต่ละที่อยู่สำหรับที่บ้านนาต้นจั่น ที่ต้องมาลองชิมให้ได้คือ ข้าวเปี๊ยะ ชื่ออาจจะดูแปลก ที่บ้านนาต้นจั่นมีข้าวเปี๊ยะร้านดังอยู่สองร้านด้วยกัน คือข้าวเปี๊ยะยายเครื่อง (ถือได้ว่าเป็นเจ้าแรกเลยครับ) สำหรับอีกร้านคือข้าวเปี๊ยะปลั้มยักษ์ สำหรับคนไม่เคยทาน ข้าวเปี๊ยะ จะคล้ายๆข้าวพันผักของอ.ลับแล จ.อุตรดิตถ์ แต่มีหมูแดงชิ้นใหญ่ กับน้ำกวยเตี๋ยวดมย่ำแบบสมัยก่อน เป็นกวยเตี๋ยวบว ก็คือกวยเตี๋ยวแห้งแบบโบราณครับ ข้าวพันไม้ เหมือนที่ลับแลเลยครับ แต่จะสอดไส้ด้วยเส้นหมึกกับเส้นกวยเตี๋ยว อีกหนึ่งแลนด์มาร์กที่ต้องมาให้ได้คือ สะพานไม้ไผ่ทอดยาวกลางทุ่งนาเขียวขจี สวยงามมากจริงๆครับ ผมว่าเสน่ห์ของบ้านนาต้นจั่นที่แตกต่างจากที่อื่นคือ สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญๆ จะอยู่กระจายออกไป และไม่มีป้ายบอกที่ชัดเจน อาจจะต้องจำใจไกด์ ซึ่งเป็นเด็กๆในหมู่บ้าน ในการพาเที่ยวที่สำคัญคือ ความร่มรื่น เป็นธรรมชาติ เงียบสงบ นี่แหละครับที่ผมตามหา หากนักภาพไม่ออก ลองจินตนาการว่าเราเดินสะพานไม้ไผ่กลางทุ่งนาที่เขียวขจี ไปยังกระต๊อบไม้เล็กๆ นั่งฟังเสียงนกและยอดข้าว

ที่กระทบกันลุ้ไปตามลม ลมเย็นที่พัดมาพร้อมอากาศบริสุทธิ์ มาถึงกิจกรรมไฮไลท์ของที่นี่คือ กินขึ้นเขาไปชมวิวที่จุดชมวิวย้ายต้นไทรนั่นเอง สำหรับการปีนเขาค่อนข้างชันพอสมควรครับ ระยะทาง 1 กิโลเมตรถ้วนขึ้นไป ถึงก็เริ่มเห็นทะเลหมอกท่ามกลางความมืดแล้ว กับแสงอาทิตย์ที่กำลังจะโผล่พ้นขอบฟ้า อิ่มเอมใจมาก เพราะได้เห็นทะเลหมอกสวยๆจุดชมวิวนั้นสามารถชมได้สองฝั่ง หากมาชมทางทิศตะวันตกก็จะได้เห็นวิวหมู่บ้านกับภูเขาฝั่งสุโขทัย กับหมอกจางๆ สวยไปอีกแบบ และยังมีบริการกาแฟ กับเบอห์มสำเร็จรูปกระบอกไม่ผิดหวังด้วย ทั้งอร่อย และไม่แพง ได้บรรยากาศมาก

รูปภาพที่ 5 แสดงชุมชนบ้านนาต้นจั่น

6. ชุมชนบ้านวังกระสัง ท่ามกลางอ้อมกอดแห่งขุนเขา ที่ อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร มีหมู่บ้านหนึ่ง มีชื่อเรียกขานกันว่าหมู่บ้านวังกระสัง เป็นชาวปกากะญอ หรือคนทั่วไปเรียกเป็นสามัญว่าชาวกระเหรี่ยง ซ่อนตัวอยู่ในหุบเขามากกว่า สองร้อยปี แสงงดงามทั้งธรรมชาติ และ ผู้หญิง จนมีคำจำกัดความประจำหมู่บ้านว่า สาวสวย ธรรมชาติงาม หมู่บ้านนาม วังกระสัง เดิมชาวปกากะญอที่วังกระสังเรียกตัวเองว่า ทิล่อซู โวชะโกร หมายถึง น้ำตก คลองวังกระสัง ช่วยหล่อเลี้ยงคนทั้งหมู่บ้าน วังกระสัง นับได้ว่าวังกระสังเป็นหมู่บ้านที่ ยังดิบๆ เดิมๆ ไม่เปลี่ยนแปลง มากกว่า ร้อยปีนับว่าน่าทึ่งอย่างยิ่ง มีแหล่งท่องเที่ยวที่งดงามหลายแห่ง มีลำคลอง ไหลคดเคี้ยวราวกับนาคราชเลื้อยทั้งหมู่บ้าน หล่อเลี้ยงให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ และไหลเซาะตามเกาะแก่ง รื่นรมย์มากที่สุด คลองที่เป็นเส้นชีวิตของชาววังกระสัง ไหลมาจากน้ำตกวังกระสังที่แสงงดงามของหมู่บ้าน เป็นแหล่งพักผ่อนของผู้คนที่มาท่องเที่ยววนอกจากน้ำตก ลำคลองขุนเขา ที่วังกระสังยังมีถ้ำอีกหลายแห่ง ที่มีความเป็นมาที่น่าสนใจอย่างที่สุด มีต้นไม้ขนาดใหญ่มากมาย เขารักษาไว้เสมือนหนึ่งชีวิตของเขามีต้นมะเดื่อยักษ์ อยู่ท่ามกลางหมู่บ้าน ซึ่ง มีความเป็นมาที่น่าพิศวง มีพืชผักเกษตรที่สมบูรณ์แบบเลี้ยงผู้คนทุกฤดูกาล เราจะพบสวนเศรษฐกิจพอเพียงทุกแห่งทุกบ้าน นับว่าเดินตามพระยุคลบาทของพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 9 เกือบทั้งหมู่บ้าน มีวัฒนธรรมประเพณี ที่ดีงาม ที่หมู่บ้านวังกระสัง ยังรักษาไว้ได้เกือบ

ทั้งหมด ภาษาพูด ภาษาเขียน ดนตรีและการแสดง ระบายเกลียวเชือก งดงามและมีความหมายที่ลึกซึ้งมาก ลีลาเคลื่อนไหวของสาวงามชาวกะเหรี่ยง ช่างนាំมอง สดุดพรรณนา เครื่องดนตรีโบราณ นาม เต่า รูปร่างงดงาม เสียงไพเราะ เป็นเสน่ห์สำคัญของ ชาววังกระสัง ชมการทอผ้าซึ่งเป็นเอกลักษณ์พิเศษ ที่ไม่เหมือนใครของเขา มีความหมายเฉพาะ แยกชายหญิง แยกสาวโสด และสาวที่มีเรือนแล้ว เวลาแต่งกาย จะแยกออกจากกัน อย่างชัดเจน อย่างน่าศึกษา อาหารการกินที่นี่ยอดมสมบูรณ์ และมีเอกลักษณ์เฉพาะ ของชาวปกากะญอ รสชาติแสนอร่อยและ เมื่อได้ชิม ไม่มีวันจะรู้ลืม ชมพิพิธภัณฑ์ของใช้พื้นบ้าน ยังถูกรวบรวมไว้ครบและทรงคุณค่าอย่างที่สุด เพลิดเพลินเจริญใจเมื่อมาเยี่ยมชมและรำลึกถึงความหลัง ได้อย่างแม่นยำ สาวสวย ธรรมชาติงาม หมู่บ้านนามวังกระสัง ควรมีครั้งหนึ่งในชีวิต ที่มีโอกาสมาชื่นชม บ้านวังกระสังกำแพงเพชรแล้วจะมีความสุขไปนานแสนนาน

รูปภาพที่ 6 แสดงชุมชนบ้านวังกระสัง

7. ชุมชนบ้านทองคั่ง บ้านทองคั่งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำสายนี้ไหลผ่านเป็นแนวคดโค้งตกเป็นคั่งน้ำที่ลึกมาก เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำจะไหลวนเป็นวงกลมทำให้ผู้ที่ใช้เรือแพสัญจรไปมาไม่สะดวก บางครั้งเรือก็ล่มจมลงในแม่น้ำเป็นอันตรายน่ากลัวมาก ชาวบ้านในยุคนั้นจึงพากันเรียกขานหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านทองคั่ง" บอกเล่าเรื่องราวชาวบ้านผ่านอาหารพื้นถิ่น...อาหารพื้นถิ่นที่นับวันจะหาทานได้ยากเนื่องจากต้องใช้การปรุงที่พิถีพิถัน ทุกท่านที่มาท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกลิ่นอายของอดีตผ่านรสชาติของอาหารที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่นที่ยังคงสืบสานวัฒนธรรมการปรุงที่เป็นเคล็ดลับโบราณ เครื่องแกงที่คลุกกลืนเครื่องเทศ ผสมผสานกลิ่นหอมของปลาอย่าง ทานกับข้าวสวยร้อนๆ รับรองอร่อยมีรูลืม บ้านขนมโบราณสามเกลอ ป้าเม๊ะ ผู้สืบสานตำนานขนมโบราณที่ได้นำวิถีดั้งเดิมมาจนถึงปัจจุบัน ป้าเล่าให้ฟังว่าย้ายถิ่นฐานมาจากจังหวัดชัยนาท ขนมสามเกลอทำในพิธีงานมงคลเท่านั้นโดยทำให้ขึ้นมาก่อนแล้วชุบแป้งลงทอด ส่วนผสมไส้หลักๆก็มีถั่วเขียวซีกต้ม งาดำ ถั่วลิสง มะพร้าวขูด น้ำตาลปีบ รสชาติคล้ายๆขนมกง หวานมันเค็มนิดๆได้ความกรอบของแป้ง ทานคู่กับ

ชา กาแฟเข้ากันดี ทางบ้านเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมและร่วมทำขนมและจิบน้ำชาชมบริเวณบ้าน ได้ตกแต่งด้วยพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับบรรยากาศร่มรื่นเงียบสงบเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบขนมสามารถซื้อเป็นของฝากติดมือกลับบ้านได้อีกด้วย

ณ บ้านท้องคั่ง ตำบลท่าพุทรา ปลุกผักปลอดภัยเพิ่มรายได้ ชมสวนผักปลอดภัย ตักบ้านสวน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบวกกับวิชาการมาพัฒนาพื้นที่ของตนเองมุ่งเน้นผลิตอาหารปลอดภัย ภายในพื้นที่บ้านจะแบ่งเป็นส่วนๆเพื่อจัดการการเพาะปลูก พืชผักที่ได้จะนำไปจำหน่ายที่ตลาดเกษตรจังหวัดกำแพงเพชรทุกวันศุกร์และวันอาทิตย์ มีผักหลากหลายชนิดให้เลือกเช่น ผักบุ้ง ฟริก มะเขือ ใบเตย กล้วย โดยเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติมาใช้เป็นบรรจุภัณฑ์ บริเวณบ้านมีการเลี้ยงไก่และเป็ด เพื่อนำไข่ไว้บริโภคภายในครัวเรือน วิถีชีวิตเรียบง่ายแบบพอเพียง

รูปภาพที่ 7 แสดงชุมชนบ้านท้องคั่ง

กลุ่มภาคอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 ชุมชน ได้แก่

8. ชุมชนบ้านปราสาท ชุมชนบ้านปราสาท เป็นชุมชนอยู่ดีมีสุขที่อยู่ใกล้กับแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ต.ธารปราสาท อ.โนนสูง จ.นครราชสีมา ซึ่งมีความน่าสนใจมากมาย มีพิพิธภัณฑ์บ้านปราสาท ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือของคนในชุมชน โดยได้นำเครื่องมือเครื่องใช้มาจัดแสดงเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่คนรุ่นหลัง มีธารปราสาท ลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีอายุกว่า 3,000 ปี เป็นเหมือนเส้นเลือดใหญ่ของชาวบ้านปราสาทที่ยังคงหล่อเลี้ยงชุมชนแห่งนี้ มีที่พักทางวัฒนธรรมหรือโฮมสเตย์ มีศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้าน สานหมวก ตัด-เย็บ กลุ่มทำหมวกจากใบตาลอ่อน ทอผ้าลายพื้นบ้าน ทำเครื่องดนตรีไทย และยังสอนดนตรีไทยให้กับเด็กๆ และผู้ที่สนใจอีกด้วย นอกจากจะสานหมวก ทอผ้า ทำเครื่องดนตรีไทย แล้วยังทำเก้าอี้จากก้านตาล ซึ่งเป็นการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวจากธรรมชาติ นอกจากนั้นคนในชุมชนยังมีความสามัคคี ร่วมใจกันปลูกจิตสำนึกให้เด็กๆ รู้และภูมิใจกับสิ่งที่อยู่ในชุมชน เพราะเด็กรุ่นนี้จะเป็นผู้ใหญ่รุ่นต่อไปที่จะเป็นผู้ดูแลสิ่งที่มีค่าของบ้านปราสาท

แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาทเป็นแหล่งโบราณคดีแห่งที่สองต่จากบ้านเชียง จัดทำในลักษณะพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง และหมู่บ้านมีประวัติศาสตร์อันยาวนานจากหลักฐานที่ค้นพบสันนิษฐานว่ามีชุมชนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ มีหลักฐานของกลุ่มวัฒนธรรมแบบทวารวดีและแบบเขมรโบราณ ช่วงระหว่าง 1,500- 3,000 ปีมาแล้ว ปัจจุบันบ้านปราสาทเปิดให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมหลุมขุดค้นที่ตกแต่งและเปิดให้ชมทุกได้วัน แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านปราสาท นอกจากนี้ ภายในชุมชนยังมีสถานที่ที่น่าสนใจอาทิ พิพิธภัณฑ์บ้านปราสาท ลำปราสาท ลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ศาลปู่ตา ซึ่งมีต้นมะขามใหญ่ขนาด 9 คนโอบ อายุหลายร้อยปี ส่วนกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมาศึกษากับคนในชุมชนได้แก่ ชมอาคารพิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดีอายุ 2,500 – 3,000 ปี ชมหัตถกรรมพื้นบ้านจากกกจันทบูรณ เช่น หมวก กระเป๋า แฟ้มเอกสารชมการทอผ้าท้องถิ่น เช่น ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ชมการผลิตเครื่องดนตรีไทย การทำพิน ซอด้วง ซออู้ ชมกลุ่มสตรีทำขนมและอาหาร พิธีบายศรีสู่ขวัญ ชมวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น การดำนา เกี่ยวข้าว นั่งเรือโพงชมลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ นั่งรถอีแต่นชมแหล่งท่องเที่ยว เช่น อนุสรณ์สถานทุ่งสัมฤทธิ์ ปราสาทหินพิมาย

รูปภาพที่ 8 แสดงชุมชนบ้านปราสาท

9. ชุมชนบ้านด่านเกวียน ตั้งอยู่ที่ ต.ด่านเกวียน อ.โชคชัย จ.นครราชสีมา อยู่ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาไปทาง ทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 15 กม. โดยมีทางหลวงหมายเลข 224 สายนครราชสีมา-โชคชัย ตัดผ่านกลางหมู่บ้าน ด่านเกวียนเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล เป็นเมืองหน้าด่านเรียกว่า ด่านกระโทก และเคยเป็นที่พักกองคาราวานเกวียนสินค้าที่ขึ้นล่องระหว่างโคราช-เขมร จึงทำให้หมู่บ้านนี้ได้มีชื่อเรียกขานกันมาว่า “ด่านเกวียน” ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็น อำเภอกระโทก เมื่อปี พ.ศ. 2446 มีขุนอภัยอนุรักษเขต (2446-2450) เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2482 ทางราชการได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นอำเภอโชคชัย เพื่อยกย่องวีรกรรมของพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อครั้งยกทัพมาปราบเจ้าเมืองพิ

มายและได้รับชัยชนะ ณ บริเวณที่ตั้งอำเภอโซคชัย สมัยก่อนชาวบ้านด้านเกวียนมีอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก จนกระทั่งเมื่อมีชาวข่า (ชนเผ่าตระกูลมอญ-เขมร) เข้ามาทำงานก่อสร้างโบสถ์ และได้นำดินมาปั้นเป็นภาชนะ และเผาเก็บไว้ใช้สอยในครัวเรือน เมื่อชาวบ้านมาเห็นก็เกิดความสนใจ และฝึกฝนฝีมือการทำเครื่องปั้นดินเผา จนเกิดความชำนาญ และยึดเป็นอาชีพในเวลาต่อมา โดยเมื่อถึงหน้านา ก็ทำนาหาอยู่หากินกับผืนป่าและแหล่ง น้ำอันอุดมสมบูรณ์ อย่างเรียบง่าย พอถึงหน้าแล้งก็ทำเครื่องปั้นดินเผาไว้ใช้สอยในครัวเรือน ส่วนที่เหลือก็ เอาไว้ไปขายหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ขาดแคลนเท่านั้น และเมื่อในแต่ละปีจะมีกองคาราวานมาซื้อ เครื่องปั้นดินเผาจากชาวบ้าน นำเอาไปขายเป็นจำนวนมาก จึงทำให้วิถีชีวิตชาวด้านเกวียนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาไว้ใช้สอยเอง ก็ปรับเปลี่ยนเมื่อเห็นว่าเครื่องปั้นดินเผาสามารถผลิตขายเป็น สินค้าสร้าง รายได้ได้ ก็ทำให้มีผู้สนใจเรียนรู้และพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการจำหน่าย เพิ่มมากขึ้น และก็มี การเปลี่ยนแปลงการผลิตงานปั้นรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดตามสมัยนิยม มากยิ่งขึ้น ทำให้งานเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนมีความหลากหลายทั้งรูปแบบ ลวดลายสีสันทันและกรรมวิธีการ ผลิต แต่ว่าก็ยังคงไว้ด้วยเอกลักษณ์และความสวยงามในแบบของเครื่องปั้นด้านเกวียน ในปี พ.ศ.2547 หมู่บ้าน เครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน เป็น 1 ใน 4 ของประเทศที่ได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้าน OTOP ต้นแบบ (Knowledge Based Village Cluster) จากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และยังได้รับคัดเลือก เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP (OTOP Tourism Village) อีกด้วย

งานเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียนมีความแปลกใหม่ของการออกแบบรูปลักษณะผลิตภัณฑ์ และสิ่งสำคัญ คือ ผลิตภัณฑ์นั้นมีความแข็งแรง ทนทาน และพื้นผิววัตถุมีความมันวาวสวยงาม ที่ไม่มีเครื่องปั้นดินเผาที่ไหน เหมือน เพราะดินที่ชาวด้านเกวียนนำมาใช้ในการปั้น เป็นดินเหนียวเนื้อละเอียดคุณภาพดี มีสีแดงหรือสี น้ำตาลดำ ที่ขุดขึ้นมาจากริมฝั่งแม่น้ำมูล ซึ่งเนื้อดินเหนียวนั้นมีแร่เหล็กผสมอยู่มาก มีคุณสมบัติพิเศษตรงที่ เนื้อดินปั้นง่ายต่อการขึ้นรูป ทนทานต่อการเผา ไม่บิดเบี้ยวเสียทรงหรือแตกหักง่าย และเมื่อเผาด้วยความร้อน สูง แร่เหล็กและแร่ธาตุอื่นๆ ที่เป็นส่วนผสมจะหลอมละลายเคลือบผิวภาชนะไปในตัว ทำให้ได้ชิ้นงานที่มีสีเป็น ธรรมชาติออกสีดำมันหรือสีน้ำตาลแดง หรือสีเลือดปลาไหล ปัจจุบันนี้ หากนักท่องเที่ยวเดินทางมายังหมู่บ้าน ด้านเกวียน จะได้พบกับอาคารจักรแห่งความยิ่งใหญ่ของสินค้าเครื่องปั้นดินเผาด้านเกวียน ที่มีบรรดาร้านค้า จำนวนมากตั้งวางขายสินค้าเรียงรายอยู่เต็มสองฟากฝั่งถนน และในตัวหมู่บ้าน ซึ่งสินค้าที่ดูละลานตาเหล่านี้มี รูปแบบหลากหลาย กันไป ตั้งแต่สินค้าชิ้นเล็กๆ อย่างสร้อยข้อมือ สร้อยคอที่ทำมาจากดินเผา ตุ๊กตาดินเผา ประดับบ้าน หลายรูปแบบ หลากสีสันทัน จนกระทั่งไปถึงสินค้าชิ้นใหญ่ๆ ไว้ใช้งานอย่างพวกโอ่ง แจกัน กระถาง รวมไปถึงพวกของตกแต่งบ้าน และประดับสวนที่ดูสวยงามมากมาย ราคาอย่ามียา ตลอดจนเป็นสินค้าส่งออก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

รูปภาพที่ 9 แสดงชุมชนบ้านด่านเกวียน

10. ชุมชนบ้านโคกเมือง ตั้งอยู่บน ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับบ้านโคกเมือง ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 20 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ 64 กิโลเมตร ที่ตั้งหมู่บ้านแยกจากถนนสายบุรีรัมย์-บ้านกรวด เข้าไปตามถนนลาดยางสายประโคนชัย-พนมรุ้ง ก่อนจะถึงเขาพนมรุ้งจะมีทางแยกซ้ายเข้าไปอีก 5 กิโลเมตร ก็จะถึงปราสาทเมืองต่ำ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โฮมเตย์บ้านโคกเมืองได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ปี 2555-2557 เข้าพักชมวิถีชีวิตชาวบ้าน มีกลุ่มอาชีพหลากหลาย เช่น กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มถักไหมพรม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 80 ของหมู่บ้าน OVC (Otop Village Champion) ในปี 2549 ประเภทหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากหมู่บ้านนี้เป็นที่ตั้งของปราสาทเมืองต่ำและมีการพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นสินค้าของฝากระดับประเทศ คือ ผ้าทอ หรือที่เรียกว่า ผ้าไหมลายผักกูด หัตถกรรมชั้นดีที่ชาวบ้านนิยมทำกันมาตั้งแต่โบราณจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์เสื่อกก ที่มีลวดลายสวยงามไม่แพ้ใครเช่นเดียวกัน บ้านโคกเมืองอยู่ติดกับปราสาทเมืองต่ำแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของบุรีรัมย์ บ้านโคกเมืองเป็นชุมชนที่ผลิตผ้าไหมและกระบวนการผลิตทุกขั้นตอน และยังมี ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากเสื่อกก และผลิตภัณฑ์เสื่อกกยกกลายปราสาทเมืองต่ำ ซึ่งมีที่เดียวในประเทศไทย วางจำหน่ายที่ศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP เริ่มแรกมีการรวมกลุ่มก่อตั้งเป็นกลุ่มพัฒนาสตรี บ้านโคกเมืองหมู่ที่ 9 จนถึงปี พ.ศ. 2545 เริ่มพัฒนาและก่อตั้งกลุ่มบารายไหมไทย มีกิจกรรมการทอผ้าพื้นเมือง การทอผ้าไหม โดยมีลายเอกลักษณ์คือลายผักกูด เพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว ในปี 2549ได้รับรางวัลการประกวดหมู่บ้าน OVC (OTOP VILLAGE CHAMPION) อบต.จรเข้มากเห็นควรส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวต่อจึงสนับสนุนการพัฒนาโฮมสเตย์และผลิตภัณฑ์OTOPให้เป็นมาตรฐานสากล ปี 2550 ได้รับรางวัลหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่สำคัญบารายไหมไทยได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ระดับ 4 ดาวและมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

รูปภาพที่ 10 แสดงชุมชนบ้านโคกเมือง

11. ชุมชนบ้านตากกลาง ศูนย์การศึกษา หรือ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง เป็นสถานที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินชมวิถีความเป็นอยู่ ความผูกพัน ของคนในชุมชนและช้าง รวมทั้งประเพณี และวัฒนธรรมที่น่าชื่นชมอย่างใกล้ชิด ชาวบ้านตากกลาง แต่ละครัวเรือนจะมีช้างที่เลี้ยงไว้อาศัยอยู่ร่วมกัน จนช้างที่พวกตนเลี้ยงไว้เปรียบเสมือนเป็นส่วนหนึ่งในครอบครัวของตน ก่อให้เกิดสายใยความผูกพันที่แน่นแฟ้นขึ้น ระหว่างคนกับช้าง ณ บ้านตากกลาง จ. สุรินทร์ ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านช้างเลี้ยงใหญ่ที่สุดในโลก ชาวบ้านตากกลาง ดั้งเดิมเป็น ชาวส่วย (กูย) หรือ กวย ที่มีความชำนาญในการคล้องช้างป่า ฝึกหัดช้าง และเลี้ยงช้าง ส่วนมากต้องเดินทางไปคล้องช้างบริเวณชายแดนต่อเขตประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ปัจจุบันสภาวะการเมืองระหว่างประเทศทำให้ชาวบ้านตากกลาง ไม่สามารถไปคล้องช้าง เช่นแต่ก่อนได้ แต่ชาวบ้านตากกลางยังคงเลี้ยงช้าง และฝึกช้างเพื่อไปร่วมแสดงในงานช้างของจังหวัดทุกปี ลักษณะการเลี้ยงช้างของชาวบ้านตากกลาง เหมือนการเลี้ยงช้างไว้เป็นเพื่อน นอนร่วมชายคาเดียวกับตน ดังนั้นถ้านักท่องเที่ยวได้ไปที่บ้านตากกลาง นอกจากจะได้เห็นสภาพโรงช้างดังกล่าวแล้ว ยังจะได้สัมผัสการดำรงชีวิตของ ชาวส่วย พร้อมทั้งจะได้พบปะพูดคุยกับหมอช้าง ที่มีประสบการณ์ในการคล้องช้างมาแล้วหลายครั้งได้ตลอดเวลา รวมทั้งยังสามารถเดินทางชมจุดบริเวณที่แม่น้ำชี และแม่น้ำมูลไหลมารวมกัน ซึ่งห่างออกไปเพียง 3 กิโลเมตร มีทัศนียภาพที่งดงามน่าพักผ่อนหย่อนใจ และชวนให้ศึกษาในเชิงของธรรมชาติด้วย

รูปภาพที่ 11 แสดงชุมชนบ้านตากกลาง

12. ชุมชนวังน้ำมอก "บ้านวังน้ำมอก" ชุมชนท่องเที่ยววันวิถีในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ที่นี่เป็นหมู่บ้านอันเงียบสงบที่ชาวบ้านได้อยู่อาศัยกันมาอย่างช้านานตั้งแต่ในสมัยอดีต ซึ่งความที่หมู่บ้านแห่งนี้ได้ก่อตั้งมาอย่างยาวนานทำให้ที่นี่มีประวัติความเป็นมา มีอารยธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และมีเสน่ห์เป็นอย่างมาก จนก่อให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนแห่งนี้ขึ้นมา ซึ่งเราได้มีโอกาสได้เดินทางไปท่องเที่ยวในชุมชนวังน้ำมอกแห่งนี้ และได้ถือโอกาสนำเรื่องราวความทรงจำดีๆ และความประทับใจในชุมชนมาบอกต่อให้ทุกคนได้ไปเที่ยวกัน ชุมชนวังน้ำมอกเป็นชุมชนเล็กๆ ที่ชาวบ้านยังคงอาศัยอยู่ด้วยวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เมื่อมาถึงหมู่บ้านจะสังเกตได้อย่างหนึ่งคือหมู่บ้านนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับหมู่บ้านทางภาคเหนือเป็นอย่างมาก เริ่มตั้งแต่บริเวณจุดบริการนักท่องเที่ยวของหมู่บ้านที่มีการตกแต่งด้วยโคมไฟสไตล์ล้านนา หลายสิบโคม และบ้านเรือนทรงไทยที่เราได้เคยเห็นทางภาคเหนือ จึงเกิดคำถามขึ้นในใจ และเริ่มรู้สึกสนใจในประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนี้เป็นอย่างมาก การที่หมู่บ้านแห่งนี้มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกับทางภาคเหนือนั้นก็เพราะว่า แรกเริ่มเดิมทีชาวชาวบ้านกลุ่มแรกที่ได้เข้ามาอาศัยที่ชุมชนแห่งนี้นั้นเป็นชาวล้านนาที่อพยพตามกันมานั่นเอง มาดูในส่วนกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนกันบ้าง บอกเลยว่ามาเที่ยวที่นี่ไม่มีเหงาแน่นอน เพราะมีกิจกรรมท่องเที่ยวให้ได้ทำกันอย่างมากมาย เริ่มต้นจากการไปเดินชมเกษตรกรรมที่หล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้าน ทั้งการเลี้ยงไก่ไข่ และทำสวนผลไม้ ซึ่งเราจะช่วยกันเก็บไข่และผลไม้รวมถึงผักเพื่อมารอประกอบอาหารกันในช่วงเย็นนี้ด้วย ในส่วนของที่พักของเป็นโฮมสเตย์บ้านไม้ที่ตั้งอยู่ติดกับศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยปกติถ้าเป็นช่วงที่มีน้ำเยอะด้านหน้าโฮมสเตย์จะเป็นแอ่งน้ำที่เราสามารถลงไปเล่นกันได้เลย แต่ช่วงที่เราไปนั้นเป็นช่วงน้ำแห้ง เราจึงได้เห็นแค่เพียงเด็กๆ ที่มาเล่นสนุกกับหนองน้ำใหญ่บริเวณหน้าศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งภาพเหล่านี้ก็ทำให้เรานึกย้อนไปถึงวัยเด็กของตัวเองเช่นกันช่วงเวลาที่ออกมาวิ่งเล่นนอกบ้านช่างมีความสุขจริงๆ ระหว่างรอปรุงอาหารทางชุมชนก็มีกิจกรรมคว่ำกาแฟเพื่อนำมาทำเป็นสบู่สาธิตให้เราได้ชมและเรียนรู้เป็นวิทยาทานด้วย ใครจะนำสูตรไปใช้ที่บ้านทางชุมชนก็ไม่หวงแต่อย่างใด

รูปภาพที่ 12 แสดงชุมชนวังน้ำออก

13. ชุมชนบ้านโนน ความเป็นมาชุมชนบ้านโนน เป็นคนไทยย้อ ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวย้อ มีผู้ค้นพบว่าเดิมอยู่ แคว้นสิบสองปันนา หรือ ยูนาน ต่อมา ชาวย้อบางพวกได้อพยพลงมาตามลำน้ำโขง เพื่อเลือกหาที่ตั้ง บ้านตั้งเมืองที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่อยู่เดิมจนในที่สุด ชาวย้อกลุ่มหนึ่งได้พบว่าตรงปากน้ำสงครามริม ผังโขง เป็น ที่อุดมสมบูรณ์มีปลา ชุกชุม จึงได้จัดตั้งขึ้นเป็นเมืองไชยบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 1 เจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์ได้เป็น กบฏต่อกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2369 ไทยย้อเมืองไชยบุรีถูกกองทัพเจ้าอนุวงศ์ เวียงจันทน์กวาดต้อนให้อพยพข้ามโขงไป ด้วย โดยให้ไปตั้งอยู่ที่เมืองหลวงปู่เลง เมืองคำเกิด เมือง คำม่วน ในแขวงคำม่วนของลาว ต่อมากองทัพไทย ได้กวาดต้อนให้ไทยย้อให้อพยพข้ามโขง กลับมา อีกครั้งหนึ่ง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไทยย้อกลุ่มหนึ่งตั้งขึ้นเป็นเมืองท่าอุเทน และเป็นชุมชน บ้านโนน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมในปัจจุบัน ชาวย้อ ชุมชนบ้านโนนมี อาชีพด้านเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกพืชเศรษฐกิจส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง อ้อย สับปะรด ยาสูบ และพืชผักตามฤดูกาล รองลงมาได้แก่ อาชีพเลี้ยงสัตว์ และจับสัตว์น้ำในลำน้ำ เนื่องจากว่ามี การตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แม่น้ำโขงและแม่น้ำสงคราม

อัตลักษณ์ของชาวย้อ ชุมชนบ้านโนน จะมีความสามัคคี มีความภาคภูมิใจในความเป็น ชนเผ่าดั้งเดิม นอกจากจะมีระบบวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตสิ่งแสดงถึง เอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทยย้อได้เป็นอย่างดี อีกอย่างหนึ่งก็คือ ภาษาไทยย้อ ชาวย้อบ้านโนนยังคง พูดคุยสื่อสารกันโดยภาษาย้อกันทั้งชุมชน ภาษาไทยย้อจัดอยู่ในกลุ่มตระกูลภาษาไท-กระได มีเฉพาะ ภาษาพูดพื้นฐานเสียงแตกต่างไปจากภาษาไทยลาว (ภาษาไทยอีสาน) ตรงที่ฐานเสียงอักษรสูง และ เสียงจัตวาจะเน้นหนักในลำคอ น้ำเสียงสูงอ่อนหวาน ฐานเสียงสระ เอื้อ ไอ ในภาษาไทยลาวจะตรง กับฐานเสียงสระ เอีย และ เออ ตามลำดับ เช่น เอื้อ เป็น เอีย ให้ เป็น เหือ ประโยคว่า อยู่ทางใด เป็น อยู่ทางเลอ เจ้าสิไปไซ เป็น เจ้านะไปกะเลอ เป็นต้น ประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อของชาวย้อนั้น มีประเพณีเลี้ยงผีปู่ ตา โดยชาวย้อจะ สร้างตุบปู่ ตา หรือ โส้งผีปู่ ตา โดยชาวย้อถือว่าผีปู่ ตาคือ ผีบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว แต่ยังมีความ ห่วงใยในความเป็นอยู่ของ

ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ สำหรับที่ตั้งของผีปู่ ตาจะอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ สำหรับ ผีบรรพบุรุษของชาวไทยย้อยที่ถือว่าเป็นผีปู่ ตา สำหรับงานบุญของชาวไทยย้อยส่วนมากก็เหมือนกับ ชาวอีสานทั่วทั้งน้บถือ พระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนตาม ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ ศักยภาพทางการท่องเที่ยววัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อย บ้านโนนพบว่า ชุมชนไทยย้อย บ้านโนน มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะประเพณีเรือไฟบัก ในช่วงออกพรรษา ของทุกปี และมีวัดคามวาสี ซึ่งเป็นวัดกลางหมู่บ้านที่ใช้ประกอบพิธีกรรมและประเพณีของชาวไทยย้อย สถานที่ภายในวัด ยังเป็นที่ตั้งเรือนโบราณชาวไทยย้อย เครื่องมือทำมาหากิน หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็น พิพิธภัณฑสถานเฝ้าของชุมชน และยังเป็นที่ตั้งของกลุ่มทอผ้าในหมู่บ้านด้วย ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอันแสดงถึงวิถีชุมชนที่น่าสนใจ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ และนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในวิถี วัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งภูมิปัญญาในการรักษาโรค การทำเกลือสินเธาว์ การทำขนมจีนแป้งหมัก การจักสาน การทอเสื่อกก ตลอดจนการทอผ้าและการย้อมผ้าสีธรรมชาติจากไม้มั่งคล ด้วยความ ที่ชุมชนบ้านโนนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ยังคงยึดมั่นในขนบประเพณี ตามวิถีไทยย้อยที่แตกต่างจาก ชุมชนและชนเผ่าอื่น จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และน่าเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวผู้ที่มีความชื่นชอบ ต้องการ เรียนรู้ และสัมผัสวัฒนธรรมพื้นถิ่นอยู่ไม่น้อย อีกทั้งยังมีผลิตภัณฑ์ของชาวไทยย้อยบ้านโนนให้ นักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อเป็นของฝากอย่าง ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ผลิตภัณฑ์เสื่อกก และผลิตภัณฑ์ ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีธรรมชาติจากไม้มั่งคล อีกด้วย

รูปภาพที่ 13 แสดงชุมชนบ้านโนน

14. ชุมชนบ้านคำแคน บึงกาฬคือจังหวัดที่ 77 ของประเทศไทยแยกตัวออกมาจากจังหวัดหนองคายนี้เอง โดยมีชายฝั่งทางทิศเหนือที่ติดกับแม่น้ำโขง โดดเด่นด้วยธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว น้ำตกเจ็ดสี แก่งอาฮง และที่เราจะมานะนาก็คือ ภูทอก หรือภูเขาหินทรายที่รายล้อมไปด้วยป่าเขียวขจีและมี วัดเจติยาศรีวิหาร (วัดภูทอก) ตั้งอยู่ที่เชิงเขาจุดเด่นของภูทอกคือสะพานไม้ 7 ชั้น เวียนรอบเขาแบบ 360 องศา สร้างด้วยแรงงานคนล้วนๆ โดยใช้เวลาทั้งสิ้น 5 ปีเต็ม แต่ละชั้นจะมีทัศนียภาพ

ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ถ้ามองลงด้านล่างจากชั้น 4 เราจะเห็นเนินเขาเตี้ยๆ สลับกันที่ชาวบ้านเรียกว่าดงชมพู หรือจะสำรวจถ้ำน้อยใหญ่ระหว่างทางขึ้นชั้น 5 ก็ยังได้ ส่วนจุดที่สวยงามที่สุดอยู่ชั้น 6 ซึ่งเราสามารถมองเห็นวิวทางทิศตะวันออกแบบสุดลูกหูลูกตา ถ้าท้องฟ้าโปร่งก็มีโอกาสมองได้ไกลถึงเทือกเขาในจังหวัดนครพนมเลยทีเดียว บอกเลยว่าเหมาะสำหรับถ่ายภาพพระอาทิตย์ขึ้น แต่เราขอเตือนเลยว่าข้างบนมีงูชุกชุม ควรป้องกันไว้ก่อนด้วยการใส่เสื้อผ้ามืดๆ และเป็นหูเป็นตาให้เพื่อนร่วมทางด้วย ชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา ตั้งอยู่ ณ หมู่ 6 ต.นาสะแบง อ.ศรีวิไล จ.บึงกาฬ

รูปภาพที่ 14 แสดงชุมชนบ้านคำแคนพัฒนา

ภาคกลาง จำนวน 6 ชุมชน ได้แก่

15. ชุมชนบ้านรวมไทย บ้านรวมไทย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นหมู่บ้านต้นแบบด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็น 1 ใน 30 หมู่บ้านตามโครงการ “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ของ จ.ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแบบใกล้ชิด และสามารถร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนได้เตรียมไว้รองรับ เช่น การร่วมกับกลุ่มแม่บ้านทำน้ายาล้างจาน ยาสระผมจากสับปะรด การทำของใช้จากใบสับปะรด พร้อมการออกไปสัมผัสธรรมชาติทุ่งหญ้า 3,500 ไร่ ทุ่งหญ้าสีเขียวขจีที่แบ่งพื้นที่ให้ชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวหญ้าไปให้อาหารสัตว์ ชมช้างป่าและสัตว์ป่าในผืนป่ากุยบุรี ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ภายในหมู่บ้าน ก็ถือเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับสับปะรดของชาวบ้านที่ปลูกกันจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นการทำสบู่น้ำยาสระผม น้ายาล้างจานจากสับปะรด หรือการทำกระดาด และอุปกรณ์ต่าง ๆ จากใบสับปะรด ที่ก่อนหน้านี้เคยถูกมองว่าไม่มีค่า จึงถูกนำไปทำเป็นปุ๋ยที่ใช้ในการเกษตร ก่อนจะถูกนำมาเพิ่มมูลค่าจนกลายเป็นสินค้า OTOP ของชุมชนในปัจจุบัน การท่องเที่ยวที่นี่ นั้นอาศัยการเที่ยวตามหน่วยงานต่าง ๆ รอบ ๆ หมู่บ้านอย่างทุ่งหญ้า 1,500 ไร่ เป็นพื้นที่ของกรมปศุสัตว์ จุดชมวิว และลานกางเต็นท์เป็นพื้นที่ของหน่วยห้วยสำราญ และการชมสัตว์ป่า อยู่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติกุยบุรีนอกเหนือจากกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ก็ยังมีบ้าน

กลึงไม้ที่นำไม้กระถินณรงค์มาแปรรูปเป็นกำไลและแก้วไวน์ บ้านริดยางพารา บ้านเลียงไส้เดือน บ้านเลียงแพะ บ้านผลไม้ทอด รวมถึงกลุ่มผลิตชาใบหม่อน จากกลุ่มแม่บ้านที่ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ให้ได้เที่ยวชม และทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน อาหารที่ใช้เลี้ยงนักท่องเที่ยว บ้านรวมไทยให้ชื่อว่า 1 สำหรับ 5 เมนู ประกอบด้วย และรับประทานอาหารพื้นถิ่น 1 สำหรับ 5 เมนู คือแกงส้มกุ้งสับปะรด ตุ่นกระตือออ่อนสับปะรด น้ำพริก สับปะรด ปลานิลทอดขมิ้น และปลานิลอบสมุนไพร ซึ่งอาหารเหล่านี้คิดค้นขึ้นโดยกลุ่มชาวบ้าน หลังจากทีรู่ว่า จะเปิดหมู่บ้านให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม ชาวบ้านจึงเกิดแนวคิด นำสับปะรดมาผสมผสานลงในเมนูอาหาร ท้องถิ่นที่รับประทานกันเป็นประจำ ซึ่งแต่ละเมนูก็ต้องใช้สับปะรดในแบบที่แตกต่างกันไป ส่วนปลานิลก็เป็นปลานิลที่อยู่ในเขื่อน ที่มีรสชาติหวาน และไม่มีการกลั่นคาว

รูปภาพที่ 15 ชุมชนบ้านรวมไทย

16. ชุมชนบ้านห้วยตาลแถว หมู่ 5 อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวประจำปี 2559 (OVC) บ้านห้วยตาลแถว พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล อ่าวไทย มีพื้นที่รวมประมาณ 9,070 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,706 ไร่ จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 266 ครัวเรือน ประชากรตามทะเบียนราษฎรทั้งหมด 1056 คน เป็นชาย 508 คน หญิง 548 คน การประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ ทำสวนมะพร้าว /ทำไร่ / เลี้ยงสัตว์ / ประมง / รับจ้าง บ้านห้วยตาลแถว มีถนนลาดยางตลอดสายและมีถนนเลียบริมชายทะเล มีถนนเพชรเกษมเป็นถนนสายหลักเชื่อมอำเภอสามร้อยยอด ด้านศาสนา และประเพณีวัฒนธรรม ราษฎรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีการปฏิบัติศาสนากิจในวันสำคัญทางศาสนา สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีวัดในตำบลเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในการประกอบพิธีต่างๆ ส่วนประเพณีที่สำคัญ ที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา โดยเฉพาะวันสงกรานต์จะเป็นการจัดงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ มีส่วนราชการ เอกชน และประชาชนร่วมกันจัดงานจนเป็นอัตลักษณ์ประจำปีของหมู่บ้าน เป็นต้น ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีอยู่มากมาย

ยกตัวอย่างเช่น นางพวงแก้ว จามจุรี ประเภทอาหาร/ขนมพื้นบ้าน นางเล็ก สกุลทอง ประเภท หัตถกรรม นางผล สามเกลียว ประเภท นวดแผนโบราณ นางบุปผา เทียนน้อย ประเภททำน้ำมันมะพร้าว และ นายสันต์ กิจเกษตรสถาพร ประเภทแปรรูปว่านหางจระเข้ สถานที่ท่องเที่ยว หาดสามร้อยยอด เป็นหาดทรายชายทะเล อยู่ด้านทิศตะวันตกของหมู่บ้าน ระยะ ทางประมาณ 1 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 10 นาที เป็นชายหาดที่มีความ สวยงาม สะอาด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ โดดเด่น และเป็นชายหาดที่ชนะเลิศการ ประกวดโครงการ ร้อยไมล์ทะเลของกระทรวงมหาดไทย เกาะนมสาว สภาพเป็นเกาะ 2 เกาะ อยู่ติดกันกลางทะเลอยู่ด้านทิศ ตะวันตก ของหมู่บ้าน ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ชาวบ้านขนานนามว่า “ เกาะนมสาว” การ ท่องเที่ยวโดยนั่งเรือชมทิวทัศน์ ธรรมชาติ สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ โดดเด่นแห่งหนึ่ง

รูปภาพที่ 16 แสดงชุมชนบ้านห้วยตาลแถว

17. ชุมชนบ้านหนองจิก หมู่บ้านต้นกำเนิดชาวไทยทรงดำแห่งเพชรบุรี บ้านหนองจิก หมู่ที่ 1 ตำบล หนองปรัง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี เป็นหนึ่งหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี โดย เป็นหมู่บ้าน OTOP ของจังหวัดเพชรบุรี มาตั้งแต่ปี 2549 จากการมีผลงาน พัฒนาดีเด่น ใน 4 ด้าน คือด้าน ชุมชน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ที่โดดเด่นด้านการท่องเที่ยวความงามแห่งอัตลักษณ์ชุมชน ประเพณี ของชาวไทยทรงดำบ้านหนองจิก ถือเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ด้วยความเป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมเฉพาะของ ชาวไทยทรงดำ ได้แก่ การศึกษาและอักษร สืบเนื่องจากสมัยก่อนไทยทรงดำได้รับการศึกษาน้อยมาก เพราะ ยากจน และโรงเรียนตั้งอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน ทำให้ชาวไทยดำมีอักษรบันทึกวัฒนธรรมของตนเอง เช่นที่ ปรากฏใน คำขับเขยบอกทาง (เพื่อบอกทางไปเมืองแกลงแก้ววิญญาน), ขับขึ้นบ้านใหม่ ความรู้ต่างๆ มีการ ถ่ายทอดกันในครอบครัว แต่ปัจจุบันผู้ที่อ่านอักษรไทดำได้กำลังหมดไป ชุมชนบ้านหนองจิก มีอัตลักษณ์ใน เรื่องของดนตรี การขับร้อง และการละเล่น ใช้แคนและการปรบมือเป็นพื้นฐาน มีเพลงสุดแสน เวียง พู่จำ ดอก และเกริงสร้อย ลีลาแคนมีทั้งแคนเล่น และแคนเดิน ใช้ในโอกาสรื่นเริง เป็นการร่ายกึ่งมีทำนอง ใช้ใน

พิธีกรรมในวัฒนธรรมของชาวไทดำนั้น ดนตรี การขับร้อง และการละเล่นจะปะปนผสมผสานกันอยู่มาก

ในเรื่องของการแต่งกายไทยทรงดำ ซึ่งมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์โดยจะเน้นสีดำ จึงเป็นที่มาของชื่อ ไทยทรงดำ เนื่องจากเสื้อผ้าที่สวมใส่จะเป็นสีดำ ซึ่งผ้านั้นจะมีการทอกันเองในชุมชนเรียกกันว่าผ้าลายแตงโม นอกจากนี้ชาวไทยทรงดำยังมีความเชื่อเรื่องขวัญ เมื่อเกิดความเจ็บป่วย จะมีการทำพิธีเรียกขวัญ หรือ เสนขวัญ โดยมี แม่มด เป็นผู้ทำพิธี ทำหน้าที่ต่ออายุ และแก้ไขการกระทำต่างๆ ที่ผิดผี อันเป็นสาเหตุให้เกิดความเจ็บป่วย

อีกสิ่งหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของที่นี่คือ ผลิตภัณฑ์กลึงไม้ตาล ผลิตภัณฑ์แห่งแรกของประเทศไทย ที่หมู่ที่ 1 ตำบลหนองปร่ง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ปัจจุบัน ครว้เรือนในหมู่บ้านประมาณ 65 – 70 % ประกอบอาชีพการกลึงไม้ตาล เป็นอาชีพเสริม จังหวัดเพชรบุรี ได้อนุรักษ์และสืบสานความเป็นไทยทรงดำ วิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เก็บรวบรวมเรื่องราวของชาวไทยทรงดำที่เป็นทั้งเอกสาร ภาพถ่ายและอุปกรณ์ข้าวของที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยทรงดำ และกิจกรรมการแสดงประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ให้ชม พร้อมบรรยายถ่ายทอดความรู้ให้ทุกท่านที่มาเยี่ยมชม

รูปภาพที่ 17 แสดงชุมชนบ้านหนองจิก

18. ชุมชนบ้านเกาะเกิด หากใครอยากหาที่ท่องเที่ยวภายใต้บรรยากาศสบายๆ หนีความวุ่นวายของเมืองใหญ่ ยังมีชุมชนเล็กๆ แทรกตัวอยู่อย่างสงบ พึ่งพาตัวเองได้และยังรวมกลุ่มกันอย่างเข้มแข็ง ที่สำคัญ คนที่นี่ใจดี แนะนำให้มาที่นี้เลย เกาะเกิด อ.ยุรยา “เกาะเกิด” ชุมชนเล็กๆ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีความน่าสนใจแถมยังอยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากๆ ขับรถแค่ชั่วโมงกว่าๆ ก็ถึง เมื่อมาถึงก็จะเห็นเสน่ห์อย่างแรกๆ ของที่นี่นั่นคือชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งที่นี่มีของอร่อยๆ มากมาย รวมถึงกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกรูปแบบการเดินทางมาที่ ต.เกาะเกิด หากมาจากกรุงเทพฯ ให้ใช้ทางพิเศษศรีรัช และทางด่วนสายบางปะอิน-ปากเกร็ด มีจุดสังเกตคือเมื่อถึงสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อ.บางปะอิน ให้เลี้ยวซ้ายที่จุดกลับรถเพื่อย้อนมากลับรถได้

สะพานเกาะเกิดและขับตรงไปอีกประมาณ 100 เมตร ก็เลี้ยวขวาเข้าสู่ชุมชนเกาะเกิดได้เลย ถ้าหากนักท่องเที่ยวท่านใดอยากได้วันพักผ่อนที่เงียบสงบในบรรยากาศริมน้ำที่สามารถมองเห็นวิวสวยๆ ของแม่น้ำเจ้าพระยาได้ทั้งวัน ขอบอกเลยว่าที่นี่คืออีกหนึ่งทางเลือกที่น่าสนใจอย่างมาก และหากใครจะค้างคืนก็มีโฮมสเตย์บรรยากาศสบายๆ ไว้คอยบริการอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา อย่าง เกาะเกิดโฮมสเตย์นั่นเอง ได้เวลาที่เราจะไปเยี่ยมชมผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของชุมชนกันแล้ว ซึ่งที่นี่มีทั้งขนมและสินค้าที่น่าสนใจ ที่สำคัญไม่ได้แค่เปิดขายอย่างเดียวแต่ยังเป็นการเรียนรู้ที่ที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอีกด้วย และจุดหมายแรกที่เราจะไปกันคือบ้านยายชม้อย ที่ทำขนมและนํ้านมจากข้าวยาคุนึ่งเอง มาถึงที่นี่เราจะพบกับวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งมีการทำขนมกันที่ได้ถุนบ้าน โดยคุณยายชม้อยถือเป็นต้นตำรับการทำขนมและนํ้านมข้าวยาคุนึ่งของ ต.เกาะเกิด ซึ่งที่อื่นอาจมีการดัดแปลงกระบวนการผลิตโดยใช้เครื่องมือต่างๆ แต่ที่นี่ยังคงรักษากระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยการนำรวงข้าวอ่อนๆ มาตำรวมกับใบเตยสดในครกไม้มะขามใบใหญ่ จากนั้นก็นำมาคั้นจนได้นํ้านมข้าวข้นๆ สีเขียวอ่อน เมื่อนำไปต้มก็จะกลายเป็นนํ้านมข้าวยาคุนึ่ง แต่หากเติมแป้งใส่กระทะตั้งไฟกวนให้งวดก็จะกลายเป็นขนมข้าวยาคุนึ่งแสนอร่อยนั่นเอง หากใครอยากรับประทานขนมข้าวยาคุนึ่ง ร้อนๆ จากเตาก็สามารถมาที่บ้านยายชม้อยได้เลยครับ และในหมู่บ้านเดียวกันหากเดินถัดไปอีกสองสามหลังก็จะพบกับบ้านของป้าสละและลุงสมนึก ที่ขึ้นชื่ออย่างมากในเรื่องการทำขนมไทยอร่อยๆ เรียกว่าช่วยสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชนนี้เลยก็ว่าได้ ถึงขั้นบอกเลยว่าหากมาเที่ยวที่นี่แล้วไม่ได้แวะมาชิมหรือมาซื้อขนมของป้าสละ เรียกว่ามาไม่ถึงกันเลยทีเดียว โดยลุงกับป้าจะทำขนมหลายอย่างมากมาย เช่น ขนมกง ขนมสามเกลอ ขนมหม้อแกง ขนมต้ม ขนมตะโก้ ขนมเปียกปูน ถั่วแปบ ซึ่งในแต่ละวันป้าสละจะทำขนมไทยโบราณสลับสับเปลี่ยนกันไป แต่ที่ทำอยู่เป็นประจำก็คือขนมสามเกลอ และขนมกง ที่ลูกค้าในพื้นที่มักจะมาสั่งเพื่อนำไปใช้ในงานพิธีมงคลต่างๆ อีกด้วยนอกจากขนมไทยอร่อยๆ ที่เกาะเกิดยังมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพอีกด้วย เริ่มกันที่ขึ้นแรกชาวบ้านที่นี่เรียกกันว่า ม้ายีนเพื่อสุขภาพ วิธีใช้ก็แสนจะง่ายตายเพียงแค่เอาวางไว้กับพื้นแล้วขึ้นไปยืน ด้วยองค์ความฉลาดเอียงของม้ายีนนี้จะทำให้เรารู้สึกได้ทันทีว่าเส้นสายในร่างกายตึงเปรี๊ยะขึ้นมาทันที ส่วนแบบที่สองคือเครื่องบริหารเข่าที่ชาวบ้านในชุมชนช่วยกันคิดพัฒนาขึ้นมาถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านอย่างแท้จริง

รูปภาพที่ 18 แสดงชุมชนบ้านเกาะเกิด

19. ชุมชนบางเจ้าฉ่า บ้านบางเจ้าฉ่า ต.บางเจ้าฉ่า อ.โพธิ์ทอง จ.อ่างทอง ทวีร์เชิงเกษตร “บ้านบางเจ้าฉ่า” ชิมซ้อป “กระท้อนทองใบใหญ่” เต็มเสน่ห์จักสานด้วยงานดีไซน์ บุกขายตลาดโลก ถึง “บางเจ้าฉ่า” จะเป็นชุมชนเล็กๆ แต่ก็เป็นที่รู้จักมานานจากงานหัตถกรรมเครื่องจักสานและกระท้อนพันธุ์พระราชทาน “กระท้อนทองใบใหญ่” ซึ่งเมื่ออย่างเข้าไปในเขตชุมชนจะเห็นความร่มรื่นของแมกไม้มานานาชนิด ซึ่งถูกจัดวางและดูแลอย่างดี เป็น ภาพที่สวยงาม สัมกับเป็นหมู่บ้านจักสานที่เลื่องชื่อและเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าจับตา นับจากอดีต ชุมชนบางเจ้าฉ่าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งรกรากมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จากการที่ชาวเมืองสุพรรณบุรีกับ ชาวเมืองวิเศษชัยชาญ และชาวบางระจัน ต่อสู้กับพม่า ณ บ้านบางระจัน ภายหลังการสู้รบ นายฉ่าซึ่งเป็นผู้นำการรบได้อพยพ ชาวบ้านมาตั้งถิ่นฐานที่ภูมิภานี้ ซึ่งเป็นทำเลที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไผ่เยอะ เมื่อแรกตั้งรกรากได้ สร้างบ้านเพียงสามหลังคาเรือน แต่เดิมจึงเรียกชุมชนแห่งนี้ว่า “บ้านสร้างสามเรือน” ก่อนจะเปลี่ยนชื่อมาเป็น “บางเจ้าฉ่า” ตาม ชื่อผู้นำและผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน จากทรัพยากรป่าไผ่ที่มีเป็นทุนเดิม เมื่อว่างเว้นจากการทำการเกษตร คนในชุมชนก็จะสานไม้ไผ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ใน ครัวเรือน ประเภทเครื่องมือทำการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์น้ำ หาบปลา ทากระบุงหว่านข้าว ตะกร้า ตะแกรง เมื่อเหลือจากการใช้ ในครัวเรือนก็จะนำวางขาย ด้วยฝีมือการจักสานที่ประณีต ลวดลายอ่อนช้อยสวยงาม ขึ้นโครงอย่างละเอียดละไม จึงสร้างชื่อเสียงให้งานจักสานของ ชุมชนเลื่องลือ จากอาชีพเสริมเมื่อว่างเว้นจากการทำนา ก็กลายมาเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ที่สร้างทั้งรายได้เข้าชุมชน และ ยังสร้างชื่อเสียงให้ จ.อ่างทอง ผลิตภัณฑ์จักสานของบางเจ้าฉ่าที่ขึ้นชื่อและติดตลาด นอกจากกระบุง กระจาด ตะกร้าที่สานจากไม้ไผ่สีสุกแล้ว ยังมี กระเป่าถือสุภาพสตรีหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้วยวัสดุไม้ไผ่สีสุกที่มีในชุมชน และ ไม้ไผ่ต่างถิ่นที่มีสีสันทัดต่าง สนนราคางานจักสาน ที่นี่ จึงมีราคาตั้งแต่หลักร้อยถึงหลักหมื่นบาท ซึ่งราคาผันแปรไปตามวัสดุ แบบ และความยากง่าย ลูกค้าเครื่องจักสานของบางเจ้าฉ่า นอกจากจะเป็นคนไทยหลากหลายอาชีพ ยังมีชาวต่างชาติรับผลิตภัณฑ์จักสานไปขายใน ตลาดโลกด้วย นอกจากจะขึ้นชื่องานจักสาน

หากใครมีโอกาสผ่านไป อย่าลืมแวะเวียนเที่ยวสวนเกษตรของบางเจ้าฉ่า ซึ่งคนในชุมชนได้ ร่วมตัวกันสร้าง เครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนไว้อย่างพิเศษ ด้วยการนำรถอีแต่นพาเที่ยวสวนเกษตร ไปชมต้นยางใหญ่ที่ ชาวบ้าน ร่วมกันอนุรักษ์ไว้จนปัจจุบันต้นยางต้นนี้อายุกว่า 300 ปี ใหญ่เป็นลำดับที่ 3 ของประเทศ

รูปภาพที่ 19 แสดงชุมชนบางเจ้าฉ่า

20. ชุมชนบ้านระจัน ชุมชนบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นหมู่บ้านแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีความ ยาวนาน ตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ชาวบ้านได้รวมตัวกันต่อสู้กับพม่า เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินให้ลูกหลาน ได้มีผืนแผ่นดินอาศัยอยู่ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวประกอบด้วยมีลำบึงขนาดใหญ่ที่มี ปลาชุกชุม และมีระบบชลประทานไหลผ่าน เหมาะแก่การเพาะปลูก และยังติดกับตลาดย้อนยุคบ้าน บางระจันอีกด้วย ตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน ตั้งอยู่ภายในวัดโพธิ์เก้าต้น ตำบลบางระจัน อำเภอกำย บางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยวัดโพธิ์เก้าต้นเป็นวัดที่สำคัญ จะมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาไหว้พระทำบุญไม่ขาด สาย และเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวอย่างครบรส ทั้งไหว้พระทำบุญ กิน และช้อปปิ้ง อีกทั้งยังต้องการ ส่งเสริมรายได้ให้กับชาวบ้าน ทางชุมชนจึงได้มีการจัดตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจันขึ้น ตลาดไทยย้อนยุคบ้านระ จัน ถูกจัดขึ้นบริเวณใต้ต้นไม้ใหญ่ภายในวัด บรรยากาศจึงร่มรื่นน่าเที่ยวชม มีการจัดแต่งซุ้มจำหน่ายสินค้าด้วย วัสดุธรรมชาติในรูปแบบพื้นบ้าน ให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลาย ชาวบ้านจะแต่งตัวย้อนยุคมานั่งจำหน่ายสินค้า พุดจาขอรับ/เจ้าคะ พาให้บรรยากาศยิ่งคล้ายกับตลาดในยุคโบราณ สินค้าที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายก็จะเป็น อาหารท้องถิ่น ขนมโบราณที่ทำทานยาก ผลิตภัณฑ์ทำมือ รวมไปถึงพืชผักและผลไม้สด ๆ จากไร่ของชาวบ้าน ซึ่งจะเริ่มขายกันในราคาเพียงแค่หลักสิบเท่านั้น อีกทั้งยังมีการแสดงการแสดงต่างๆ เช่น การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงเพลงฉ่อย การแสดงวีรกรรมชาวบ้านบางระจัน จากเด็กๆ ในชุมชน อีกด้วย และถ้าใครอยากจะมา เที่ยวให้อิ่มกับบรรยากาศมากขึ้น ก็สามารถที่จะแต่งกายด้วยชุดไทยย้อนยุคมาเที่ยวกันได้จากบ้านเลยคะ หรือ

จะมาเข้าสู่ไทยย้อนยุคได้จากที่นี่ก็ได้ เปิดให้บริการ วันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ที่อยู่ติดกับเสาร์-อาทิตย์

รูปภาพที่ 20. แสดงชุมชนบ้านระจัน

ภาคตะวันออก จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่

21. ชุมชนทะเลน้อย จังหวัดระยอง หมู่บ้านท่องเที่ยวทะเลน้อย จ.ระยอง ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 11 รางวัลดีเด่น ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ชิมเมนู ผักพื้นบ้าน “ผักกระชับ” หาทานยาก กินแล้วกระชับ OTOP ของบ้านทะเลน้อย ชมอุโบสถ 300 ปี พระพุทธรูปองค์หายาย ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระแท่นที่ประทับ มีคำขวัญประจำหมู่บ้าน คือ “กล้วยน้ำว้าขึ้นชื่อ เลื่องลือผักกระชับ ถิ่นพักทัพพระเจ้าตาก ของฝาก กะปิ-น้ำปลา ล่องธาราลำน้ำประแสร์” เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมาเป็น แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการนำมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น มานำเสนอให้นักท่องเที่ยว ได้เข้ามาเรียนรู้ สัมผัสวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านทะเลน้อย ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนต่างๆ ได้แก่ชมและเลือกซื้อ OTOP ของบ้านทะเลน้อย อาทิ

“ผักกระชับ” ผักพื้นบ้านหาทานยาก มีการเพาะปลูกที่นี่ที่เดียวในประเทศไทย มีรูปร่างคล้ายต้นทานตะวันอ่อน แต่ใบจะยาวเรียวกว่า มีรสชาติ หวาน กรอบ นำไปประกอบอาหารได้หลายอย่าง เช่น แกงส้ม ผักกระชับ ยำผักกระชับ ผักกระชับผัดน้ำมันหอย ก๋วยเตี๋ยวผักกระชับ หรือทานสดคู่กับน้ำพริก ก็อร่อยล้ำ

“กล้วย 3 น้ำ” เป็นกล้วยน้ำว้า ที่ปลูกในพื้นที่ได้รับน้ำ ถึง 3 น้ำ ได้แก่ น้ำจืด น้ำเค็ม และน้ำกร่อย จึงมีรสชาติดหวานแหลม อร่อย แตกต่างจากกล้วยที่อื่น

“น้ำปลาบ้านทะเลน้อย ระยอง ฮี” มีการผลิตน้ำปลาเอง โดยกลุ่มชาวบ้านทะเลน้อย ทำจากปลา กะตัก เป็นน้ำปลาแท้ กลิ่นหอม มีคุณภาพดี

กะปิเคี้ยวแท้ 100% ทำจากเคี้ยวแท้ ไม่ใส่วัตถุกันเสีย ไม่เจือสี และไม่ใส่ผงชูรส

สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้แก่ เทียวชม “วัดราชบัลลังก์” เคี้ยวเป็นที่พักทัพ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ตั้งอยู่ที่ บ้านทะเลน้อย หมู่ที่ 6 ต.ทางเกวียน อ.แกลง จ.ระยอง “ชมอุโบสถ 300 ปี” เป็นอุโบสถหลังเก่า สร้างในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา อายุกว่า 300 ปี ทรงไทยผนังก่ออิฐถือปูนโครงสร้างทำด้วยไม้แก่นหลังคามุงกระเบื้องดินเผา ชุ่มประตุนหน้าต่างปูนปั้นประดับด้วยกระเบื้องถ้วยลายครามนมัสการ “พระพุทธรูปองค์หวาย” พระพุทธรูปหนึ่งเดียวในประเทศไทย ที่ทำจากหวาย (ต้นหวาย) นามว่า “หลวงพ่อโศกหวาย” ปางมารวิชัย ทำด้วยโครงหวายฉาบปูนซึ่งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชพระราชทานให้เป็นพระประธาน ภายในอุโบสถเก่าวัดราชบัลลังก์ ปัจจุบัน ได้ฉาบปูนทับอย่างสวยงามไว้ “ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช” สถานที่นี้เคยเป็นที่ประทับ ของสมเด็จพระเจ้าตากสินฯ ช่วงที่รวบรวมกำลังพล ก่อนที่จะเข้ายึดเมืองจันทบุรี เป็นต้น

รูปภาพที่ 21 แสดงชุมชนทะเลน้อย

22. ชุมชนปากน้ำประแส ชุมชนปากน้ำประแส ตั้งอยู่บนชายฝั่งทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง พื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นผ่านรูปแบบวิถีชีวิต และอาชีพของชาวปากน้ำประแส เช่น ทำนา ทำสวน และการประมง ค้าขายและอุตสาหกรรมหลากหลายรูปแบบ ที่เติบโตไปตามช่วงเวลา ปากน้ำประแส คือตำบลหนึ่งมีทำเลที่ตั้งอยู่ในอำเภอแกลง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระยอง ที่มีแหล่งป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร การเชื่อมต่อกันระหว่างกระแสน้ำจืดไหลมาปะทะกับน้ำทะเล จนกลายเป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่ติดกับทิศตะวันออกของอ่าวไทย ปากน้ำประแส คือสถานที่ท่องเที่ยวระยอง ที่คุณสามารถสัมผัสวิถีชีวิตพื้นถิ่นเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมีแหล่งชุมชนริมแม่น้ำดั้งเดิม ตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยสภาพบ้านเรือนเก่าๆ นั้นยังคงมีเหลือให้ได้คิดถึงวันคืนในอดีตอยู่พอสมควร นับได้ว่าเป็นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกหนึ่งแห่งของระยอง ปากน้ำประแส เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระยอง ที่มีบริเวณที่มีจุด

ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอย่างมาก อาทิ ศาลสมเด็จพระหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นศาลตั้งอยู่ริมปากแม่น้ำประแส และเป็นที่เคารพสักการะของชาวระยอง อนุสรณ์เรือหลวงประแส ตั้งอยู่บริเวณหัวโหนด ชายหาดประแส สถานที่ท่องเที่ยวระยอง แห่งนี้ยังเป็นเกียรติประวัติและเป็นที่ศึกษาและท่องเที่ยวของตำบล ที่ในปัจจุบัน บริเวณรอบตัวเรือถูกปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์แปรสภาพให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว จนได้รับความนิยมอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดระยอง ปากน้ำประแส สถานที่ท่องเที่ยว มีจุดน่าสนใจที่เป็นแหล่งสำคัญและทำให้นักท่องเที่ยวต่างพากันเดินทางมาเที่ยวชมกันแบบไม่ขาดสายนั่นก็คือ หุ่นโปรงทอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่เต็มไปด้วยธรรมชาติของป่าชายเลน มีสะพานไม้ทอดแนวยาวลัดเลาะไปตามแนวต้นโกงกาง เพื่อไปบรรจบกับปลายสะพานหุ่นโปรงทอง โดยสะพานแห่งนี้ทอดยาวไปสิ้นสุดที่ทะเลประแส โดยจะมีจุดชมวิวที่ทำให้เราได้เห็นยอดต้นโปรงสีเขียวตองอร่ามตา เมื่อแสงแดดส่องกระทบตัดกับท้องฟ้าสวยๆ นอกจากนี้ยังมี สะพานประแสสิน สะพานข้ามแม่น้ำประแส ที่ใช้เป็นถนนสายรองเลียบริมชายฝั่งทะเลตะวันออก สายเฉลิมบูรพาชลทิต ที่จะเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม วิถีชีวิต จาก จ.ระยอง สู่จันทบุรีและตราดได้อย่างต่อเนื่อง โดยคุณสามารถมองเห็นทัศนียภาพ 2 ฝั่ง ทั้งฝั่งทะเลและฝั่งชุมชนประแส แต่ถ้าคุณอยากมาสัมผัสวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่ประแสมีชุมชนโบราณที่อนุรักษ์บ้านเก่าที่อยู่บนถนนเลียบริมแม่น้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมโบราณของเมืองท่าสำคัญฝั่งทะเลตะวันออก และยังเปิดให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรมในแบบโฮมสเตย์ ซึ่งมีการรับรองมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย จากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยคุณจะได้พบกับเจ้าของบ้านที่สวมบทบาทเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวตามที่ต่างๆ ในปากน้ำประแส ซึ่งมีโฮมสเตย์อยู่มากมายหลายหลัง ถึงแม้ว่าปากน้ำประแส จะไม่ได้มีหาดทอดยาวเหมือนหาดอื่นๆ แต่ถ้าคุณอยากมาสัมผัสวิถีชีวิตแบบชาวบ้าน ช้จักรยานสัมผัสวิถีชุมชน อิ่มหนำสำราญกับอาหารทะเลและอาหารพื้นบ้าน ปากน้ำประแส ถือว่าเป็นจุดน่าสนใจที่ควรมาใช้ชีวิตแบบเนิบนาบ ทำอะไรให้ช้าลง สัมผัสความสงบ ผ่อนคลาย ในวันที่แสนสบายของคุณได้อย่างอบอุ่นใจ

รูปภาพที่ 22 แสดงชุมชนปากน้ำประแส

23. ชุมชนแหลมมะขาม หมู่บ้านแหลมมะขาม จ.ตราด พื้นที่มีลักษณะเป็นแหลมยื่นไปในทะเล เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ ชาวบ้านอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่มานานกว่า 100 ปี โดยมีเรื่องเล่า สืบต่อกันมาว่า มีเทพองค์หนึ่งได้สิงสถิตอยู่ที่ต้นมะขามใหญ่อายุกว่า 100 ปี เป็นที่เคารพกราบไหว้ของชาวบ้าน โดยมีชื่อที่เป็นที่รู้จักในนาม “เจ้าพ่อต้นมะขามโพรง” ซึ่งเป็นที่มาของชื่อ “บ้านแหลมมะขาม” บ้านแหลมมะขาม มีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าชายเลน ที่เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด และเป็นแหล่งเลี้ยงชีพของคนในหมู่บ้าน กิจกรรมท่องเที่ยวนอกจากการนั่งเรือชมธรรมชาติป่าชายเลนแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถร่วมชมหอยปากเปิด การวางลอบดักสัตว์ทะเล เป็นต้น นอกจากนั้น บ้านแหลมมะขามยังมีจุดเด่นด้านศาสนาและวัฒนธรรม เช่น “โต๊ะวลิย์” ศาสนสถานที่สำคัญของชาวมุสลิม แต่อยู่ภายในพื้นที่ของวัดแหลมมะขาม ซึ่งเป็น ศาสนสถานของชาวพุทธ ถือได้ว่าเป็น “โต๊ะวลิย์” ที่เดียวในประเทศไทย

รูปภาพที่ 23 แสดงชุมชนแหลมมะขาม

24. ชุมชนบ้านเขาบายศรี มาร่วมสัมผัสการท่องเที่ยววิถีชีวิตในชุมชนบ้านเขาบายศรี อำเภอบางขัน จังหวัดจันทบุรี ที่มีพืชพันธุ์ผลไม้พื้นบ้านเก่าแก่กว่า 100 ปี ไปลองชิมทุเรียนโบราณที่ใหญ่ที่สุด มังคุด และสัมผัสบรรยากาศสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่ออีกหลากหลายชนิด ต่อด้วยลิ้มรสอาหารพื้นถิ่นแสนอร่อยก่อนกลับก็เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผลไม้แปรรูปเป็นของฝาก ชุมชนเขาบายศรีเป็นชุมชนเก่าแก่มีวิถีการดำรงอยู่อย่างเรียบง่าย ตามสภาพของสังคมเกษตรกรรม "สวนผลไม้" ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีในชุมชน และด้วยการส่งเสริมภูมิปัญญาในการทำสวนผลไม้มาอย่างยาวนาน เมื่อมาที่ชุมชนเขาบายศรีนี้แล้ว ท่านจะได้พบกับพืชพันธุ์ผลไม้พื้นบ้านเก่าแก่อายุไม่ต่ำกว่าร้อยปี อาทิ เช่น ทุเรียนโบราณขนาดใหญ่ - ใหญ่ที่สุด และมังคุดโบราณ พร้อมชื่นชมบรรยากาศสวนผลไม้ที่ขึ้นชื่ออย่าง เงาะ ระกำ ลางสาด ลองกอง และแก้วมังกร

แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง : ลำดับที่ 1 วัดเขาสุกิม ลำดับที่ 2 ตลาดพลอย ลำดับที่ 3 หาดเจ้าหลาว ลำดับที่ 4 พิพิธภัณฑ์พานิชานวี่ ลำดับที่ 5 น้ำตกพลัว กิจกรรมที่ท่านจะได้สัมผัสเมื่อเข้าพักที่ชุมชนบ้านเขาบายศรี และโฮมสเตย์ ได้แก่ ชมสวนและเก็บผลไม้ด้วยตัวเอง ชมอุโมงค์เก็บน้ำใต้ดินภูมิปัญญาพื้นบ้านเขาบายศรี ชมมังคุตโบราณ ทุเรียนร้อยปี ชมผลไม้แก้วมังกรสดๆ ชมสาธิตการตัดดอกกระท่อมกำตัวผู้ นอนฟังเสียงจิ้งหรีดร้องภายในบริเวณที่พักยามค่ำ

รูปภาพที่ 24. แสดงชุมชนบ้านเขาบายศรี

25 ชุมชนเกาะสีชัง หมู่เกาะสีชังเป็นหมู่เกาะที่อยู่บริเวณก้นอ่าวไทย มีระยะทางห่างจากชายฝั่งอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 12 กิโลเมตร ประกอบด้วย เกาะสีชัง และเกาะบริวารน้อยใหญ่อีก 8 เกาะ คือ เกาะยายท้าว เกาะคางคาว เกาะท้ายตาหมื่น เกาะปรัง เกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะส้มป่นย้อย และเกาะร้านดอกไม้ เกาะสีชัง เป็นเกาะขนาดใหญ่ มีพื้นที่รวมประมาณ 7.9 ตารางกิโลเมตร มีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนนานนับร้อยปี มีสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม ตลอดจนมีปูชนียสถานปูชนียวัตถุ ท่าเทียบเรือ โรงเรียน โรงพยาบาล สถานที่พักตากอากาศ และหน่วยงานราชการหลายแห่งตั้งอยู่ ส่วนเกาะยายท้าว เป็นเกาะขนาดเล็กอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสีชัง ถัดลงมาเป็นเกาะคางคาว และเกาะท้ายตาหมื่น ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญแห่งหนึ่งในอ่าวไทย ส่วนเกาะขามใหญ่ เกาะขามน้อย เกาะปรัง และเกาะร้านดอกไม้นั้นอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะสีชัง เกาะสีชัง ตั้งอยู่โดดเด่นบริเวณปากอ่าว อันเป็นบริเวณที่เชื่อมต่อระหว่างทะเลอ่าวไทย และทะเลหลวงภายนอก จึงเปรียบเสมือนประตูผ่านเข้าอ่าวไทยจากทะเลใหญ่ และกลายเป็นสัญลักษณ์ของการมาถึง หรือออกจากประเทศไทย ในสมัยที่การเดินทาง และการค้าขายกับต่างประเทศยังคงใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก รวมทั้งเป็นแหล่งพักการเดินเรือ เพื่อหลบมรสุม มาตั้งแต่สมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ในอดีตมีพระเจ้าแผ่นดินถึง 3 พระองค์ คือ รัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 เสด็จมาประพาสพักผ่อน และรัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชฐานบนเกาะขึ้นเป็นแห่งแรก เพื่อเป็นสถานที่ประทับในฤดูร้อน และพระราชทานนามว่า พระจุฑาธุชราชฐาน ตามพระนามพระราชโอรสที่ประสูติบนเกาะสีชังแห่งนี้

ประเพณีและวัฒนธรรม ได้แก่ สักการะเจ้าพ่อเขาใหญ่สถานที่:ศาลเจ้าเขาใหญ่ เริ่มตั้งแต่วันตรุษจีน ของทุกปี งานจะมีประมาณ 45 วัน ประเพณีวันสงกรานต์ (รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ) สถานที่:วัดจุฑาทิศธรรมสภารามวรวิหาร หมู่ 6 วันที่ 17 เมษายน เวลาประมาณ 14.00 น.เริ่มขบวนแห่ ประเพณีสงกรานต์วันไหลในวันสงกรานต์ (เป็นกิจกรรมต่อเนื่องจากเกาะสีชังไปเกาะขามใหญ่) สถานที่: บ้านเกาะขามใหญ่ หมู่ 7 วันที่ 18 เมษายน (เช้า) ของทุกปี ประเพณีสงกรานต์ วันกองข้าว สถานที่: พระจุฑาธุชราชฐาน หมู่ 3 วันที่ 19 เมษายน (บ่าย) ของทุกปี งานวันรำลึก 100 ปี สีชัง สถานที่: พระจุฑาธุชราชฐาน หมู่ 3 วันที่ 20 กันยายน (ทั้งกลางวัน กลางคืน) ของทุกปี

รูปภาพที่ 25 แสดงชุมชนเกาะสีชัง

ภาคใต้จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่

26. ชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต "ยลเมืองเก่า เล่าความหลัง สัมผัสวิถี เสน่ห์เมืองทุ่งคา" ภูเก็ต ดินแดนแห่งไข่มุกอันดามันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทั้งทางบกและทางทะเล สวรรค์ ของนักท่องเที่ยวที่ต้องมาเยือนสักครั้งในชีวิต นอกจากภูเก็ตจะเป็นที่ดึงดูดตาต้องใจของนักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีชุมชนย่านเมืองเก่าที่หล่อหลอมวัฒนธรรมหลากหลายรูปมารวมกัน จนเป็นชุมชนย่านเมืองเก่า ผ่านเข้าไปใน ย่านเมืองเก่าภูเก็ตจะสะดุดตากับตึกแถวแบบโบราณเรียงรายสองฝั่งถนน ที่เป็น ร่องรอยประวัติศาสตร์อัน รุ่งเรืองสมัยรัชกาลที่ 5 ยุคสมัยการทำเหมืองแร่เฟื่องฟู ให้ได้สัมผัส เสน่ห์สถาปัตยกรรมชิโน-โปรตุกีส และชม ความงดงามแบบคลาสสิก ชาวบ้านย่านเมืองเก่า จึงริเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของ อาคารชิโนโปรตุกีสพร้อมทั้งอนุรักษ์ และพัฒนาเมืองเก่าให้ลูกหลานได้เห็นคุณค่าสืบต่อไป แหล่งท่องเที่ยวที่ น่าสนใจได้แก่ ชมสถาปัตยกรรมเมืองเก่าของตึกชิโนโปรตุกีส หรือเตี้ยมฉู่ (ภาษาจีนฮกเกี้ยน แปลว่า ตึกแถว หรืออาคารพาณิชย์) ชมพิพิธภัณฑ์ไทยหัว แวะไหว้เทพเจ้าจีนที่ศาลเจ้าแสงธรรม ชมโรงตีเหล็กที่หลงเหลือ อยู่แห่งเดียวในภูเก็ต ชมบ้านเลขที่ 88 แห่งสะสมของโบราณ เดินดูสตรีทอาร์ต และชิมอาหารพื้นเมืองภูเก็ต

รูปภาพที่ 26 แสดงชุมชนเมืองเก่าภูเก็ต

27. ชุมชนบ้านสามช่องเหนือ ตำบลกะไหล จังหวัดพังงา บ้านสามช่องเหนือ ได้รับงบประมาณในการดำเนินการหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยวจากงบประมาณของจังหวัดพังงาทำให้ได้สร้างแลนด์มาร์ค ที่มีความสวยงาม เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ก่อนจะเลี้ยวซ้ายตรงกำแพงสถานีวิจัยป่าชายเลนจังหวัดพังงา แล้วขับตรงดิ่งไปตามทางคอนกรีต จนสุดถนน ก็จะเจอท่าเรือบ้านสามช่องเหนือ ขึ้นเรือใช้เวลาข้ามฟากไม่ถึงห้านาที เราก็มายังหมู่บ้านสามช่องเหนือ ซึ่งผู้ใหญ่ สุรัช สุมาลี ก็ยินดีต้อนรับเราที่หน้าบ้านอยู่แล้ว “บ้านสามช่อง เป็นหมู่บ้านชาวประมง ที่มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม บ้านสามช่องเหนือ เดิมเรียกว่าทับเหนือ คำว่า ‘ทับ’ หมายความว่า ที่อยู่อาศัยชั่วคราวของชาวประมง ต่อมาเมื่อปี 2457 ก็ได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านเป็น บ้านสามช่องเหนือ ตามที่มาของลำคลองสามสายที่ไหลผ่านเหนือหมู่บ้าน คือ คลองบางหลาม คลองเชียงใหม่ และคลองตาจ้อ และไหลมารวมกันเรียกว่า คลองสามช่อง ส่วนบ้านสามช่องใต้ นั้น เป็นหมู่บ้านที่แยกตัวออกมาจากบ้านสามช่องเหนือ เนื่องจากขณะนั้นมีผู้คนโยกย้ายการทำมาหากินไปอยู่ที่ตอนใต้ของหมู่บ้านกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ที่อยู่ตอนใต้มีจำนวนผู้คนมากขึ้น เพื่อสะดวกในการปกครอง ทางราชการจึงแยกหมู่บ้านออกเป็นสองหมู่บ้านเรียกว่า บ้านสามช่องเหนือ และบ้านสามช่องใต้” ผู้ใหญ่ สุรัช เล่าถึงประวัติความเป็นมาของทั้งสองหมู่บ้านให้เราฟัง “นักท่องเที่ยวที่มา ส่วนใหญ่จะมาเป็นกลุ่ม เป็นนักเรียนบ้าง เป็นครอบครัวบ้าง มาทีก็มากันหลายคน เราก็จะกระจายให้พักกับชาวบ้าน เพื่อที่เขาจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบชาวบ้านจริง ๆ แล้วเราก็จะพาออกไปทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็น ปลุกป่าชายเลน ทำกะปิ กรีดยาง หรือ ทำใบจาก ที่ใช้สูบกัญยาเส้น” ผู้ใหญ่กล่าวด้วยรอยยิ้มเป็นนัยๆ ผู้ใหญ่ สุรัช พาพวกเราไปรู้จักกับครอบครัวของ มะมูน๊ะ ทอดทิ้ง หลิงซรวาย 70 ปี ที่มีอาชีพทำกะปิและใบจาก ซึ่งถือเป็นสินค้าขึ้นชื่อของที่นี่ มะมูน๊ะ บอกกับเราว่า ใบจากที่เธอทำนั้นมีคนมารับซื้อไม่ต่ำกว่า 200 มัดต่อวัน อีกทั้งกะปิก็กสามารถขายได้วันละประมาณ 20 กิโลกรัม ซึ่งถือเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวของเธอไม่น้อย โดยเธอไม่จำเป็นต้องเอาไปขายเองที่ตลาด แต่จะมีคนมารับซื้อ หรือสั่งทำถึงบ้านกันเลยทีเดียว เธออธิบายให้พวกเราฟังเกี่ยวกับ

วิธีการทำกะปิ สินค้าขายดีอีกอย่างของบ้านสามช่อง “พอได้กุ้งเคยมาจากในเล (ทะเล) ก็เอามาตากแดดให้แห้ง แล้วก็เอาไปต้ม (ตำ) ให้เนียน (ละเอียด) แล้วหมักไว้สัก สัปดาห์ (สี่ถึงห้าวัน) ถึงนำไปตากอีกสองสามวัน ก็ใช้ได้แล้ว” มะ มู๊ยะ อธิบายเป็นสำเนียงได้อย่างชัดถ้อยชัดคำ กะปิที่นี่จะมีกลิ่นหอม และมีรสกลมกล่อม ซึ่งลูกค้าบางคนเดินทางมาไกลจากหลายพื้นที่ เพียงเพื่อมาซื้อกะปิจากที่นี่เป็นของฝาก หรือประกอบอาหาร เมื่อเห็นว่าได้พาพวกเราชมทุกซอกซอยหมู่บ้านดีแล้ว ผู้ใหญ่ ก็ขอตัวไปทำละหมาด พวกเราจึงบอกลาผู้ใหญ่ และนั่งเรือมากลับมาทานอาหารทะเลสด ๆ จากกระชังของร้านอาหารริมน้ำที่ตั้งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับหมู่บ้าน นั่งทานข้าวไป ชมบรรยากาศของคลองสามช่องที่ไหลเอื่อย ๆ เหมือนจังหวะชีวิตของชาวบ้านสามช่องที่ค่อย ๆ เป็น ค่อย ๆ ไป ไม่รีบร้อนตามฉบับชาวประมง ที่ต้องอดทนกับการรอคอยเพื่อให้ได้ปลาอย่างที่ตั้งใจ หากวันหยุดสุดสัปดาห์นี้ คุณผู้อ่านยังตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปเที่ยวไหน หรืออยากหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในสังคมเมือง แต่ไม่อยากเดินทางไกล ๆ ลองขับรถเพลิน ๆ มาที่บ้านสามช่อง มาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับชาวบ้านที่นี่ บางทีคุณอาจจะค้นพบว่า ความสุข ง่ายกว่าที่คิด ณ บ้านสามช่องเหนือ ต.กะโหลก อ.ตะกั่วทุ่ง จ.พังงา จัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยอำเภอตะกั่วทุ่ง ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านสามช่องเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลกะโหลก และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตะกั่วทุ่ง ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเครือข่ายชุมชนเครือข่ายการท่องเที่ยว ชาวบ้านสามช่องและประชาชนจากพื้นที่ตำบลกะโหลกเข้าร่วมภายในงานจัดให้มีกิจกรรม 6 อย่างดังนี้ 1.การทำความสะอาดทั่วหมู่บ้าน 2.จัดบูธอาหารดี ของอำเภอตะกั่วทุ่ง 3. จัดนิทรรศการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเครือข่ายการท่องเที่ยวจังหวัดพังงา 4.การแสดงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น 5. กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ด้วยการปล่อยปูดำและหอยแครงลงสู่ทะเล 6. กิจกรรมเปิดแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของชุมชน คือ ถ้ำเพชรประกาย พายเคยัก และนั่งเรือชมเกาะ อำเภอตะกั่วทุ่ง นับเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นเมืองที่ประชาชนอยู่กันอย่างสงบ มีวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันอย่างหลากหลายกลมกลืน ทั้งไทย จีน มุสลิม และชาวตะวันตก รวมทั้งวิถีชีวิตท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นเอื้อต่อการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว อีกทั้งสามารถที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวได้เป็นอย่างดี จากลักษณะพิเศษของบ้านสามช่องดังกล่าว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่โดดเด่นแปรเป็นผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวขึ้นมา เป็นการสร้างความสามัคคี ความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นเมืองท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ติดตามมาคือการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ OTOP ผลิตภัณฑ์ชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น โฮมสเตย์ รวมทั้งเป็นการ

ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ เพื่อต้อนรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติสู่อำเภอตะกั่วทุ่งเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านสามช่องเหนือเป็นเจ้าของบ้านที่ดี โดยให้การต้อนรับกับแขกที่มาเยือนอย่างดีที่สุด

รูปภาพที่ 27 แสดงชุมชนบ้านสามช่องเหนือ

28. ชุมชนบ้านแหลมสัก จังหวัดกระบี่ ย้อนกลับไปเมื่อหลายศตวรรษก่อน ในยุคที่ชาวจีนฮกเกี้ยนเริ่มอพยพย้ายถิ่นฐานหนีหนาวและความแร้นแค้นลงมาตามคาบสมุทรอินโดจีน จนมาถึงปลายด้ามขวานของประเทศไทยที่ฝั่งตะวันออก เป็นเวลาเดียวกับที่ชาวมุสลิมจากเมืองปะลิดของประเทศมาเลเซียขึ้นฝั่งทางด้านตะวันตก และชาวไทยพุทธเริ่มเดินทางลงมาจากด้านเหนือ พื้นที่ตรงนี้เองคือจุดกำเนิดของเรื่องเล่าแห่งอำเภอแหลมสัก ที่ในภายหลังเริ่มมีการแต่งงานข้ามหมู่บ้าน ข้ามเชื้อชาติ ข้ามศาสนา มีการแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรม ตามมาด้วยการไปมาหาสู่กันจนคุ้นชิน เกิดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวเลฝั่งอันดามัน ที่น่าค้นหาพอ ๆ กันกับไข่มุกแห่งอันดามันใต้ทะเลลึก พื้นที่จุดตัดทางด้านวัฒนธรรมที่เหล่าชาวบ้านทั้งสามวัฒนธรรมถูกหลอมรวมเป็นหนึ่งแห่งนี้ก่อปรไปด้วยความหลากหลาย ทั้งในด้านความเชื่อ พื้นเพอาหารการกิน รวมไปถึงเครื่องนุ่งห่มและงานศิลปะ หากแต่ทั้งสามเชื้อชาติก็ต่างมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยและอยู่ร่วมกันได้มาเป็นเวลานานเกือบร้อยปีแล้ว ด้วยความที่ทั้งสามวัฒนธรรมต่างพึ่งพาอาศัยกัน จุดท่องเที่ยวสำคัญของแต่ละเชื้อชาติอย่างศาลเจ้าชกโป้ชีเอ้ยของชาวบาบ๋าฮากกา หรือชาวไทยเชื้อสายจีน เลยอยู่ห่างเพียง 150-200 เมตรจากวัดมหาธาตุแหลมสัก และมีหาดซอลาฮุดดิน ในระยะที่เดินยังไม่ทันเหนื่อยก็ถึงซะแล้ว จากที่นั่นปราชญ์คนสำคัญในชุมชนจะพาคุณเดินทางกันต่อและนำทางลัดเลาะผ่านผืนป่าดิบชื้นเข้าไปด้านในบริเวณเขาช้างหมอบเพื่อทำกิจกรรมสุุดพิเศษที่สามารถเข้าร่วมได้ทุกฤดูกาล นั่นคือการนำร่องทำนาริเหลืองกระบี่ กล้วยไม้พันธุ์พื้นเมืองที่กำลังใกล้สูญพันธุ์กลับคืนสู่ป่า พายเรือคายัคชมป่าโกงกางและล่องเรือทะเลไปอุทยานทางทะเลอ่าวลึก เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมงแท้ ๆ อาทิ การทำฟาร์ม

ปลา ฟาร์มกุ้งมังกร การเลี้ยงสาหร่ายพวงองุ่น ไปจนถึงการทำผ้าบาติกตามสไตล์ชาวเล และการประกอบอาหารอย่างข้าวคลุกกะปิและขนมจากมะพร้าวและใบจาก

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้จากชุมชน ได้แก่ เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวเลบนพื้นที่จุดตัดทางวัฒนธรรมทั้งสาม ที่เปี่ยมไปด้วยเอกลักษณ์และความผสมกลมกลืนจากรากเหง้าประวัติศาสตร์ของแต่ละชนชาติที่สั่งสมมาหลายร้อยปี วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านแหลมสัก แหลมสักเป็นดินแดน 3 วัฒนธรรม ที่อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขมากกว่า 100 ปี จนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ไทยพุทธ ไทยมุสลิม และไทยเชื้อสายจีน (บาบ้าย่าหยา) มีสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและความศรัทธา ทั้ง 3 วัฒนธรรม ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ วัดมหาธาตุแหลมสัก (ไทยพุทธ), มัสยิดซอลาฮุดดิน (ไทยมุสลิม), และศาลเจ้าชกโปชีเอี้ย (บาบ้าย่าหยา) โดยมีสามแยกวัฒนธรรมเป็นศูนย์กลางห่างจากแต่ละที่เที่ยว 150-200 เมตร มีชุมชนมุสลิมชายฝั่ง และชุมชนบาบ๋า อยู่บนถนนแต่ละสายจากสามแยกวัฒนธรรม มีชุดแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของไทยมุสลิม และบาบ้าย่าหยา และยังมีอาหารและขนมที่เป็นอัตลักษณ์ของบาบ้าย่าหยา มีอาคารสไตล์ชิโนโปรตุกีส ซึ่งบ่งบอกถึงวัฒนธรรมบาบ้าย่าหยา

รูปภาพที่ 28 ชุมชนบ้านแหลมสัก

29. ชุมชนบ้านทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกเมือง จังหวัดปัตตานี มาถึงชุมชนทรายขาวคุณอาจจะแปลกใจว่าทำไมที่นี่มีรถจี๊ปรุ่นคุณปู่ จอดเรียงรายอยู่หลายคัน รถจี๊ปเหล่านี้คือพาหนะนำเที่ยวที่จะพาทุกคนขึ้นไปชมวิวนยอดเขา พาลงถนนดินเข้าไปชมผลไม้ในสวน พาลัดเลาะเข้าไปในหมู่บ้าน ชมความสวยงาม ความน่ารักของผู้คน รถจี๊ปทั้งหมดนี้เป็นรถที่ถูกใช้ในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง และเป็นมรดกตกทอดของคนในชุมชนทรายขาวมาหลายรุ่น ผ่านการดูแลเอาใจใส่ของเจ้าของรถแต่ละคัน และไม่เพียงแต่เป็นของเก่าเอาไว้ตั้งโชว์เท่านั้น รถเหล่านี้ยังใช้งานได้จริง พาพวกเราเข้าไปชมหมู่บ้าน ขึ้นเขาสูง และเข้าไปในสวนผลไม้ ให้อารมณ์ย้อนอดีตไปในสมัยก่อน ใครอยากได้บรรยากาศเก่าๆ แบบนี้...ห้ามพลาด หลังจากกระโดดขึ้นรถจี๊ป มือจับให้มั่น รถก็ออกเดินทางเข้าสู่อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ที่หมายแรกที่เราจะไปกันก็คือ ยอดเขารังเกียบ เพื่อไปไหว้พระและชมวิวมุมสูงของบ้านทรายขาวกัน ถึงแม้รถจี๊ปจะมีอายุรุ่นราวคราวเดียวกับคุณปู่ แต่มีแรงส่ง

ล้นเหลือ พาพวกเราขึ้นยอดเขาที่ชันไม่ใช่น้อย ก่อนจะมุ่งสู่ยอดเขารังเกียบ ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมุนีโลกนาถ พระพุทธรูปปางยมกปาฏิหาริย์ ที่สูงกว่า 29 เมตร เหนือยอดเขา หลังจากกราบพระเรียบร้อยแล้ว ก็หันหลังกลับไปชมวิวยุทธนครทวายขาว หากวันใดอากาศเป็นใจ อาจมองเห็นไกลไปถึงตัวเมืองปัตตานีเลยทีเดียว หากคุณมาในช่วงเช้าตรู่ยังสามารถมองเห็นพระอาทิตย์ขึ้นและทะเลหมอกจากจุดนี้ได้อีกด้วย ใครยังมีแรงกลับลงมาจากยอดเขารังเกียบ ก็สามารถลงเล่นน้ำตกทรายขาวได้ น้ำตกแบ่งเป็นชั้นๆ มีแอ่งสำหรับลงเล่นน้ำได้อย่างสบายเลยทีเดียว ออกจาก อช. ทรายขาว รถจี๊ปวิ่งลัดเลาะเข้าไปบนถนนดิน เข้าสู่สวนยาง ผ่านสวนปาล์มรีน แล้วเราก็พบกับสวนผลไม้ ที่มีผลไม้หลากหลายชนิด ผมแอบคิดเล่นๆ ว่า เราจะกินผลไม้ตรงหน้าอย่างไรให้หมด มาถึงชุมชนทรายขาว ถ้าไม่ชิมทุเรียนก็เหมือนมาไม่ถึง ทุเรียนที่นี่มีรสชาติดี หวาน กรอบ กำลังดี เคล็ดลับอยู่ตรงที่การเก็บเกี่ยวทุเรียนในช่วงที่เหมาะสม น้ำตาลในเนื้อทุเรียนกำลังดี ทำให้เนื้อทุเรียนสวย ไม่เป็นเสี้ยน หวานอร่อย ถูกใจคอทุเรียนไปตามๆ กัน หากคุณมาในช่วงที่ทุเรียนไม่ออกผล ก็ยังมี ลองกอง มังคุด เงาะ ฯลฯ รอให้คุณได้ลิ้มลอง ผลไม้ที่นี้นอกจากจะรสชาติดี แล้วยังปลอดภัย เพราะปลูกกับแบบสวนป่าไม่ใช้ยาฆ่าแมลง มั่นใจได้ถึงความปลอดภัย ถึงขนาดว่านั่งรถจี๊ปไปเด็ดมากินจากต้นยังได้

คนชอบไหว้พระเมื่อมาถึงชุมชนทรายขาวต้องมาที่ วัดทรายขาว มาสักการะรูปแกะสลักหินอ่อนพระครูธรรมกิจโกศล (อาจารย์นอง ธมมภูโต) อดีตเจ้าอาวาสผู้ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของคนปัตตานี และจังหวัดใกล้เคียง ที่ตั้งอยู่ในวิหารทรงจตุรมุขที่ออกแบบและตกแต่งได้อย่างวิจิตรบรรจง มีความสวยงาม น่าชมเป็นอย่างมากไม่ไกลจากวัดทรายขาวนักมี มัสยิดนัจมุดดิน มัสยิดเก่าแก่อายุกว่า 300 ปี จุดเด่นของมัสยิดโบราณแห่งนี้คือมีการผสมผสานสถาปัตยกรรมไทย และมุสลิมเข้าด้วยกัน มัสยิดจึงมีลักษณะคล้ายกับศาลาการเปรียญ โดยโครงสร้างทำด้วยไม้ ศาลาสองชั้นมุงด้วยกระเบื้องอิฐแดง ดูจากภายนอกมีความสวยงาม และความเก่าแก่ทำให้มีมนตร์ขลัง มัสยิดแห่งนี้ยังเป็นที่ประดิษฐานของคำภีร์อัลกุรอานโบราณ ซึ่งตัวอักษรในคำภีร์ถูกจารึกด้วยลายมือ เป็นของสำคัญคู่มัสยิดที่ควรค่าแก่การรักษาไว้อย่างมาก

ขอปึงผ้าจวนตานี ผ้าทอโบราณของเมืองปัตตานี ผ้าจวนตานี เป็นผ้าทอลายโบราณของเมืองปัตตานี ว่ากันว่ามีการตั้งแต่มัธยมรัชกาลที่ 1 เพราะพบท่อนหนึ่งในพระราชนิพนธ์เรื่อง ดาหลังความว่า “นุ่งจวนตานีสีตอง ยกเป็นตะเกียงทองเฉิดฉาย พระนุ่งให้เพ็ญเลี้ยวลอยชาย คาดปั้นเหน่งสายลายทองเรือง” เอกลักษณ์ของผ้าจวนตานีที่สำคัญคือสีแดงสดที่ชายผ้า ซึ่งจะต้องต่อกับลาย 5-7 ลาย จวน มีความหมายว่า เจอกัน ซึ่งก็หมายถึงการเจอกัน หรือต่อกันของลาย และชายผ้านั่นเอง ผ้าจวนตานีถูกสืบสานต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น จนมาถึงปัจจุบัน ที่ ต. ทรายขาว เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้า

จวนตานี มีผ้าทอจวนตานีที่วิจิตรสวยงามหลายผืน ใครที่สนใจงานหัตถกรรม รักในศิลปะและวัฒนธรรม อย่าลืมหาชม มาขอป ผาจวนตานีที่ชุมชนทรายขาวสักผืน น่าจะดีไม่น้อย

รูปภาพที่ 29 แสดงชุมชนบ้านทรายขาว

30. ชุมชนจุฬากรณพัฒนา 12 จังหวัดนราธิวาส บอกเล่าเรื่องราวได้ตัวว่าที่นี่เป็นที่ตั้งของ พระตำหนักทักษิณราชินีเวศน์ ประชาชนเคร่งครัดในศาสนา มีหาดทรายขาวสวยงาม มีน้ำตกขนาดใหญ่ชื่อ “ปาโจ” มีแหล่งแร่ทองคำและมีลองกองรสชาติหอมหวานอร่อยขึ้นชื่อ ต้องบอกว่า “นราธิวาส” อีกหนึ่งจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย ผู้คนและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ของความเป็นมลายู เชื่อมโยงกับ ประเทศมาเลเซีย และ อินโดนีเซีย มีชุมชนน่าเที่ยวคือ “หมู่บ้านจุฬากรณพัฒนา 12” ต.สุคีริน อ.สุคีริน จ.นราธิวาส เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่ในอ้อมกอดของเทือกเขาน้ำค้าง ที่มีความน่าสนใจในหลายด้าน อาทิ พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นแหล่งรวบรวมภาพถ่าย อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ของสมาชิกในชุมชน เมื่อครั้งอดีตตอนเป็น สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา กรม 10 เป็นหน่วยปฏิบัติการย่อย ที่ได้ทำการสู้รบกับ รัฐบาลมาเลเซีย สาเหตุเกิดจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมืองการปกครอง จนนำไปสู่การสู้รบระหว่างกันมายาวนานหลายสิบปี กระทั่งมีการเจรจาสันติภาพในปี 2532 รวมทั้งเซ็นสัญญายุติการสู้รบอย่างเป็นทางการ โดยมี รัฐบาลไทย เป็นตัวกลางในการเจรจาระหว่าง รัฐบาลมาเลเซีย กับ พรรคคอมมิวนิสต์มาลายา หลังจากนั้นทางพรรคคอมมิวนิสต์มาลายาได้ยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธ และสลายกองกำลังเป็น ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นชื่อ “บ้านรัตนกิตติ 4” ที่ ต.สุคีริน อ.สุคีริน จ.นราธิวาส ต่อมา สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒนวรขัตติยราชนารี มีพระประสงค์ที่จะพัฒนาโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับ “หมู่บ้านรัตนกิตติ 4” เข้าร่วมโครงการของ สถาบันวิจัยจุฬากรณ และพระราชทานชื่อใหม่ว่า “หมู่บ้านจุฬากรณ

พัฒนา 12” เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2536

“หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12” มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายให้ผู้คนได้สัมผัสคือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เรื่องราวและเรื่องราวจากการถ่ายทอดของอดีต สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา ในเรื่องอนุสรณ์สถาน สถานที่รำลึกถึงวีรชนผู้ร่วมกันสร้างสันติสุขและเอกภาพ อุโมงค์เก่า เต่าไร่คว้น ขนาดใหญ่ ร่องทางเดิน ที่ขุดล้อมรอบฐานเพื่อใช้เป็นทางเดินเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน สร้างขึ้นจากภูมิปัญญาเพื่ออำพรางฝ่ายตรงข้ามไม่ให้รู้แหล่งที่ตั้งของกรม 10 กิจกรรมซึ่งถือเป็นไฮไลต์ของที่นี่คือ การล่องแก่งพายเรือคายัก นักท่องเที่ยวจะได้ใกล้ชิดกับสายน้ำและธรรมชาติอันร่มรื่น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เขียวชอุ่ม ถูกปกคลุมด้วยร่มไม้เย็นสบายดื่มด่ำกับธรรมชาติรอบตัวที่บริสุทธิ์ ผ่อนคลายได้เต็มที่ ซึ่งแม้ภาพสิ่งที่เห็นคือความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ แต่ในอดีตที่นี่ต้องเผชิญกับวิกฤติความแห้งแล้ง และความเสื่อมโทรมจากการทำลายป่าชุมชน แต่ปัจจุบันมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบจนทำให้ได้รับรางวัลต่างๆมากมาย แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังได้ชม ทะเลหมอก ที่ สวนไม้ดอกสุคริณ แบบ 360 องศา กิจกรรมล่องแก่ง กิจกรรมเดินป่าชมร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา รวมถึงรับประทานอาหารประกอบจากกระบอกไม้ไผ่ ทั้ง “ซูปคอมมิวนิสต์” และอีกหลากหลายเมนู รวมทั้งจิบชา “อุบิชาโก” ซึ่งมีที่มาจากชาโกคนหนึ่งนำมาให้ชาวบ้านในหมู่บ้านได้ลองกิน มีลักษณะคล้ายมันสำปะหลัง นำมาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ตากแดด แล้วนำไปต้มน้ำร้อนกิน จะได้รสชาติดีและมีประโยชน์ต่อสุขภาพ การแสดง “ดิเกร์ฮูลู” การแสดงรำพัด จึงอยากเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกัน

รูปภาพที่ 30 แสดงชุมชนบ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 12